

TÜRK NİNNİLERİNDE İSLÂMÎ MOTİFLER

Dr. Ayşe FARSAKOĞLU EROĞLU

İÇ KAPAK

EEDİTÖR

Doç.Dr.Abdülkerim BAHADIR

Dr. Ayşe FARSAKOĞLU EROĞLU

Osmaniye ilinin Düziçi ilçesinde dünyaya geldi. 2000-2001 öğretim yılında D.E.Ü. İlahiyat Fakültesini kazandı. 2003 yılında fakülteden mezun oldu. Aynı yıl Yüksek lisansı kazandı. 2006 yılında “Türk Ninnilerinde İslâmî Motifler” isimli Yüksek lisans tez çalışmasıyla lisansüstü eğitimini başarıyla tamamladı. 2006 yılında müracaat ettiği doktora programına kayıt hakkı kazandı. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslâm Tarihi ve Sanatları Ana Bilim dalı, Türk İslâm Edebiyatı Bilim Dalı’nda devam ettiği doktora programını “Hâce Muhammed Lutfi Efendi’nin Şiirlerinde Dinî Ve Tasavvufî Unsurlar” isimli tez çalışmasıyla 01.02.2010 tarihinde başarıyla tamamladı.

Muhterem annem Hatice FARSAKOĞLU’na ve benimle anne hassasiyetiyle ilgilenen Sevgili ablam Hatice Gözübenli’ye...

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO:

İÇİNDEKİLER.....	V
TAKDİM.....	IX
EDİTÖRDEN.....	X
ÖNSÖZ.....	XII
KISALTMALAR.....	XV
GİRİŞ: KONU, METOD VE KAYNAKLAR	16
BİRİNCİ BÖLÜM.....	23
TÜRK KÜLTÜRÜNDE NİNNİ TÜRÜ EDEBÎ ESERLER.....	23
I. TÜRK KÜLTÜRÜNDE NİNNİ KAVRAMI	23
1- Ninni Kavramının Sözlük Anlamı ve Tarihsel Kökeni.....	23
2- Ninni Kavramıyla İlgili Tanımlamalar	25
II. TÜRK ÖRF, ADET VE GELENEĞİNDE NİNNİ OLGUSU	27
III. NİNNİLERLE İLGİLİ BAŞLICA SINIFLANDIRMALAR.....	30
1- Amil Çelebioğlu'nun Sınıflandırması.....	30
2- Ali Berat Alptekin'in Sınıflandırması.....	32
3- Doğan Kaya'nın Sınıflandırması	32
IV. ANONİM OLMAYAN (TAKLÎDÎ) NİNNİLER	34
1- Türk Edebiyatında Ninni Şiirler.....	34
a) Klasik Türk Edebiyatında Ninni Şiirler	34
b) Yeni Türk Edebiyatında Ninni Şiirler	37
2- Ninninin Türk Edebiyatındaki Diğer Edebî Türlerle İlişkisi	38
a) Ninni İlâhi	38
b) Ninni Ağıt	39
c) Ninni Mâni	41
d) Ninni Tekerleme	41
e) Ninni Türkü	42

f) Ninni-Şarkı	46
g) Ninni-Hezl.....	47
h) Ninni-Efsâne	48
i) Ninni Halk Hikâyesi	49
j) Mesleklerle ilgili ninni şiirler.....	50
k) Ninni-Kahramanlık şiirleri	52
İKİNCİ BÖLÜM	58
NİNNİLERDE İSLÂMÎ MOTİFLER.....	58
I. DUA MAHİYETİNDEKİ NİNNİLER.....	59
1- Uyku Dileğinde Bulunulan Ninniler	60
2- Ömür Dileğinde Bulunulan Ninniler.....	60
3- Çocuk Talebi ve Çocuğun Saklanması, Esirgenmesi, Ebeveynlerine Bağışlanması Dilekleriyle İlgili Ninniler.....	61
4- Büyüme ve Yürüme Dileğiyle İlgili Ninniler	62
5- Hak'tan Yardım Dileğiyle İlgili Ninniler.....	63
6- Musibetlerden Korunma Dileğiyle İlgili Ninniler	64
7- Analı Babalı Büyüme Dileğiyle İlgili Ninniler.....	64
8- Yokluktan Korunma Temennisiyle İlgili Ninniler.....	65
9- Hastalıklardan Korunma Dileğiyle İlgili Ninniler	66
10- Mutlak Anlamda Dileklerde Bulunulan Ninniler.....	67
II. BEDDUA İÇEREN NİNNİLER	67
III. ALLAH'IN YÜCELİĞİ VE LÜTUFLARI İLE İLGİLİ NİNNİLER.....	68
2- "HU" VE "TEVHİT" GİRİŞLİ VEYA NAKARATLI NİNNİLER	69
IV. MELEKLERDEN, PEYGAMBERLERDEN, HALÂFELERDEN, EVLYÂDAN YARDIM VE HİMMET DİLEĞİNDE BULUNULAN NİNNİLER .	71
1- Meleklerden Himmet İstene Ninniler	71
2- İsmail Peygamber'den Bahseden Ninniler.....	71
3- Hz. Muhammed (s) ile İlgili Ninniler	72
4- Hz. Ömer ile İlgili Ninniler.....	73
5- Hz. Ali ile İlgili Ninniler.....	73
6- Mânevî Şahsiyetlerden Himmet Dileyen Ninniler.....	74

7- Hızır Motifli Ninniler.....	74
V. DERVİŞLERDEN BAHSEDEN VE ONLARDAN YARDIM DİLEĞİNDE BULUNULAN NİNNİLER.....	75
1- Dervişlerden Uyku Dileğinde Bulunulan Ninniler	76
2- Dervişlerin İbadet, Yeme İçme Özellikleriyle İlgili Ninniler	76
3- Dervişlerle İlgili Çocuğu Tehdit Mahiyetinde Ninniler.....	77
VI. DÎNÎ DEĞER VE TÂBİRLERLE İLGİLİ NİNNİLER.....	77
1- Şehitliği Konu Eden Ninniler.....	77
2- Sabrı Konu Edinen Ninniler.....	78
3- Çocuğu ve Anneyi Melek ve Hûriye Benzetme İçeren Ninniler	80
4- Çocukların Beden Yapıları Üzerinde Çeşitli Benzetmelerin Yapıldığı Ninniler	81
VII. ÇEŞİTLİ İNANÇ VE UYGULAMALARLA İLGİLİ NİNNİLER.....	82
1- Alevilik İnanç ve Âyinlerini Konu Edinen Ninniler	82
2- Müslümanların Bazı Niteliklerini Konu Edinen Ninniler.....	83
3- İlim Tahsiline Verilen Değeri Konu Edinen Ninniler.....	83
4- Nazar, Alın Yazısı, Talih ve Kaderi Konu Edinen Ninniler	86
5- Mübarek Gün ve Geceleri Konu Edinen Ninniler	88
6- Muskayı Konu Edinen Ninniler	89
7- Ölüm ve Ayrılığı Konu Edinen Ninniler.....	89
8- Muhtelif Adakları Konu Edinen Ninniler	90
9- Çeşitli İbadetler ve İbadethâneleri Konu Edinen Ninniler.....	92
10- Taş bebek ve boş beşik ninnileri	93
11- Meslekleri, Bazı Gelenekleri ve Etnik Yapıyı Konu Edinen Ninniler..	94
12- Sünnet Törenlerini Konu Edinen Ninniler	97
13- Deyim ve Atasözleri Konu Edinen Ninniler	98
14- Renkleri Konu Edinen Ninniler	99
VIII. ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİN HAYATINDAKİ YERİ VE EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARINDAN BEKLENTİLERİYLE İLGİLİ NİNNİLER	100
IX. GURBETTEKİ YAKINLARIN DÖNMESİ TEMENNİSİYLE İLGİLİ NİNNİLER.....	101

X. ANNENİN ÇOCUĞUYLA DERTLEŞTİĞİ NİNNİLER	102
XI. VA'D VE TEHDİTLE İLGİLİ NİNNİLER.....	103
XII. HAYAT ŞARTLARIYLA İLGİLİ NİNNİLER.....	104
XIII. ANİMİST YAKLAŞIMLI(CANSIZ VARLIKLARI CANLI SAYMA) NİNNİLER.....	105
XIV. DÜNYAYA BAKIŞ AÇISIYLA İLGİLİ NİNNİLER	106
XV. NİNNİNİN FONKSİYONUyla İLGİLİ NİNNİLER.....	107
SONUÇ	108
EKLER.....	110
ÇALIŞMANIN MUHTEVASINDAKİ KONU BAŞLIKLARIYLA İLGİLİ DİĞER NİNNİLER VE NİNNİ ŞİİR ÖRNEKLERİ	110

TAKDİM

Allah'a hamd ve Rasûlüne, âl ve ashabına salâtü selam olsun.

Gençleri Evlendirme ve Mehir Vakfı kurulduğu 1996 yılından itibaren öncelikle ve özellikle gençlerimizin aile kurmasına yardımcı olmaktadır. Esasen bu, Kur'ân ve Sünnetin topluma yüklediği bir görevin belli imkânlar ölçüsünde yerine getirilmesi çabasından ibarettir. Faaliyetimiz nişanlı olup imkânı yetersiz olanlara yöneliktir. Bu konuda vakfımıza başvuranlar arasında hiçbir ayırım gözetmeden ihtiyaç içinde olmayı esas alarak hizmet verdiğimizizi vurgulamak isterim. Vakfımız kurulduğu günlerde Konya ve çevre illerine yoğunlaşan faaliyetlerimiz, bu gün yurt sathına yayılmasının yanında Türk Cumhuriyetleri, akraba topluluklar ve İslam ülkelerine de ulaşmaya başlamış durumdadır. Amacımız sadece aileyi kurmak değil aynı zamanda mutlu şekilde devamını ve kalıcılığını da sağlamaktır. Bunun için çeşitli bilimsel ve kültürel faaliyetlerimiz de bir yandan yürümektedir. Bu güne kadar sempozyumlar, TV programları, paneller, bilimsel kitap ve dergi yayınlarıyla ülkemizde yapılan bu alandaki çalışmalara katkılar sağlamış olduğumuza inanmaktayız. Elinizdeki kitap da bu zincirin bir halkasını oluşturmaktadır.

Ninniler, çocuğu uyutan ya da ağlamasını durduran, onu rahatlatan özel bir makamla söylenen dizeleri ifade eder ve anne-çocuk ilişkisinin çok özel bir biçimi, anne şefkatinin fitri bir ifadesi, anne-çocuk arasında kurulan en derinlikli bağıdır. Bu sebeple ninniler, bizim kültürümüzde esaslı bir yer tutar ve halk edebiyatımızın da önemli ürünlerinden birisini oluşturur. İşte bu alanda yapılan en son araştırmalardan birisi Dr. Ayşe Farsakoğlu Eroğlu'nun *Türk Ninnilerinde İslâmî Motifler* başlıklı yüksek lisans çalışmasıdır. Ninni konusunun detaylı şekilde ele alındığı bu eserde ninnilerdeki İslami motifler özellikle incelenmiştir. Eser, bilimsel yönü itibarıyla kültürümüze değerli bir katkıdır. Bu açıdan eserin müellifini tebrik ediyorum. Vakfımız ilim heyetinin değerlendirmesi ve mütevelli heyetinin de müspet kararıyla bu eseri yayımlayarak kültürümüze değerli bir katkı sağladığımızı inanıyorum. Kitabın ilgililere hayırlı olması temennisiyle müellifine yeni çalışmalarında başarılar dilerim.

Mustafa ÖZDEMİR
Genel Başkan

EDİTÖRDEN

Kültür, toplumsal bütünlüğü köklü ve kalıcı kılan en önemli yapı taşlarının başında gelir. Kültürü, bir toplumun başlangıçtan beri tarihsel gelişim süreci içinde ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin tümü olarak tanımlamak mümkündür. Kendine özgü ayırıcı nitelikleri bünyesinde barındırdığı için kültür, toplumun kimliğini oluşturur ve onu diğer bütün toplumlardan farklı kılar. Kültür, en genel anlamda toplumun kendi koşulları içerisinde oluşturup geliştirdiği özgün yaşayış ve düşünüş tarzlarını ifade eder.

Toplumunu oluşturan bireylerin her biri, zamanla birlikte içinde yetiştikleri kültürü kendilerine mal ederler. Başka bir ifadeyle her birey, hazır olarak bulduğu kültürel yapının temel niteliklerini başta ana-babası olmak üzere, yakın ve uzak çevresiyle kurduğu ilişkiler sonucunda öğrenerek içselleştirir. Ömür boyu süren bu öğrenme ve uyma sürecine, sosyalleşme denir. Birey sosyalleşme sürecindeki değişmelere bağlı olarak içinde yaşadığı toplumun doğal üyesi haline gelir. Bunun doğal sonucu olarak geliştirdiği bütün tutum ve davranışlarında ya da ilgi ve düşüncelerinde, içselleştirdiği kültürün belirleyici etkileri olur. Bu anlamda kültür, bireyin nerede ne zaman nasıl davranması gerektiğini gösteren bir yol haritası işlevi görür.

Sahip olduğu kültürü sonraki kuşaklara aktarma eğilimi, her insanda en güçlü duygu ve sorumluluklardan biridir. Kültürlenme kavramıyla ifade edilen bu eğilimle yetişkinler, toplumun tüm maddi-manevi değerlerini yeni nesile aktarmaya çalışırlar. Vatanseverlik, milliyet, aidiyet gibi birçok güçlü duygunun etkin olduğu bu aktarma sürecinde dil, en önemli araç olarak hizmet eder. Bu çerçevede dil, geçmişi günümüze; günümüzü de yarına bağlar. Muhteva olarak dil, milleti meydana getiren bireyler arasındaki ortak duygu ve düşünceleri; milletin devamlılığını sağlayan kültür değerlerini; millet olabilme özelliklerini; kısaca, millet için gerekli olan her şeyi kendi bünyesinde saklar ve muhafaza eder.

Dilin en güçlü boyutu, sanat ve edebiyatla ortaya çıkan duygu boyutudur. Duygu boyutundan yoksun, sadece bilgi boyutuyla var olan dil, sadece kuru bir bilgilendirme sağlar. Buna karşılık insanı ruhunun derinliklerinden kavrayan ve onu hayata bağlayan duygusal aktarımlar, huzurla birlikte kalıcı etkiler bırakır. Çeşitli anıları, istek ve arzuları dile getiren duygu yüklü şiir, öykü, ilahi, hatırat gibi manzum ya da nesir edebi eserler, bir taraftan bilgilendirme sağlarken, diğer taraftan da psikolojik ve toplumsal

kimliğin oluşumuna katkı sağlar. Hemen tüm toplumların kültüründe var olmakla birlikte Türk kültüründe özel bir yere sahip bulunan ninniler, söz konusu milli kimliğin ve huzurun ortaya çıkmasında en önemli edebi eserler arasında zikredilebilir.

Türk kültüründe ninniler, eğitim süreçlerinden duaya kadar sosyal hayatta gündeme gelen hemen tüm toplumsal olgu ve olayları içeren geniş bir muhtevaya sahiptir. Ninniler, annenin çocuğuyla beraberliğinde bilginin, ihtiyaçların, beklenti ve arzuların musiki eşliğinde dile getirildiği duygu dolu mesajları barındırır. Çocuğun susması, rahatlama, oyalanması ya da uyuması gibi pek çok amaçla annenin dilinden dökülen ninni bukleleri, esasen sadece çocuk için değil, aynı zamanda anne için de önemli bir psikolojik destek ve ifade imkanı sağlar. Nitekim yapılan araştırmalar, doğumundan itibaren anne ile çocuk arasında kurulan iletişimin sıklığı ve çeşitliliğinin başta çocuk olmak üzere her iki taraf için önemli avantajlar sağladığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda olmak üzere, çocuğun sonraki dönemlerde daha kolay öğrenip eğitilebildiği, çevresiyle daha kolay uyum sağlayıp iletişim kurduğu ve daha erken sosyalleştiği tespit edilmiştir.

Ninni ile ilgili kültürümüzde küçümsenemeyecek bir literatürün mevcudiyetinden bahsedebiliriz. Aynı şekilde ninni ile doğrudan ilgilenen bazı önemli şahsiyetlerden de söz edebiliriz. Bütün bunların yanında editörlüğünü üstlendiğim Dr. Ayşe Farsakoğlu Eroğlu'ya ait elinizdeki uzmanlık çalışması, Türk ninnilerinde İslami motifleri sistematik bir şekilde ortaya koyması bakımından önemli bir ayrıcalığa sahiptir. Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı'na bağlı yürütülen yüksek lisans tezinden kitap formatına uyarladığımız bu çalışma, hem malzeme çokluğu, hem konu çeşitliliği, hem de dini-ahlaki bağlantılarıyla ninni olgusunu bilimsel yöntemlerle ele alıp değerlendiren kıymetli bir eser niteliği taşımaktadır.

Gençleri Evlendirme ve Mehîr Vakfı Genel Merkezi'nin basımını üstlendiği eserin, kültür hayatımızda önemli bir boşluğu dolduracağı ve okuyucuları üzerinde müstesna bir etki bırakacağı inancımı bu vesile ile yürekten paylaşıyorum.

Doç. Dr. Abdülkerim BAHADIR
Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Din Psikolojisi Öğretim Üyesi KONYA

ÖNSÖZ

Anne olmanın doğası olarak en sıcak yüzyüze ilişkilerin ilki ve en güçlüsü, doğumla birlikte anne-çocuk beraberliğinde gerçekleşir. Modern hayatın getirdiği fazladan yükler nedeniyle aradaki ilişkide zayıflama olmakla birlikte, kesin bir kopuştan bahsetmek mümkün değildir. Anne ile çocuğun beraberliği paylaştığı her yerde anneler çocuklarını avutmak, uyutmak, sevmek ya da oyalamak için çeşitli yöntemler geliştirmişlerdir. Ninni olgusu işlevselliği ve kalıcılığı açısından değerlendirildiğinde geliştirilen yöntemlerin en uzun ömürlüsü, anne ve çocuk açısından en faydalısı olarak görülebilir.

Anne ve çocuk arasında diğer birlikteliklerdeki bağlarla kıyaslanamayacak ölçüde üst bir duygusal yoğunluk, şefkat ve fedâkarlık içeren farklı bir bağ vardır. Bu bağ ninnilerle daha bir pekişir. Zira anne çocuğuna ninni söylerken maddî mânevî duygularını, dileklerini, ümitlerini, sevinçlerini, üzüntülerini, endişelerini ve korkularını kelimelere dökerek hem kendini rahatlatmakta hem de çocuğuyla bir nevi sırdaş olmaktadır. Kuşkusuz, anne kucağında birebir temas, beşikte ritmik sallayış ve buna refakat eden sevgi dolu ahenkli anne sesi çocuğun güven duygusunun ve müzik zevkinin temelini oluşturmaktadır.

Halk edebiyatı ürünü olan ninnilerimiz, kültürümüz açısından önemli bir birikimdir. Çalışmamızın temel amacı, anne ve çocuk etrafında oluşan bu köklü kültür birikimini tespit etmek; yeni harflerle yayınlanan ninni ve ninni şiirleri konularına göre sınıflamaktır. Ayrıca bu konuda eski harflerle(Arap harfleri) yayınlanan malzemeyi yeni harflere(Latin harfleri) aktarıp yeni nesillerle buluşturmak ve onları dînî millî hassasiyetten, tarihî ve toplumsal gerçeklerden haberdar etmek de çalışmamızın amaçları arasındadır.

İki bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde, ninnilerle ilgili teknik edebî bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise ağırlıklı olarak ninnilerde yer alan İslâmî motifler ve mesajlar üzerinde durulmuştur. Çalışmamızın başlangıcında yeterli

malzemeye ulaşıp ulaşamayacağımız konusunda tereddütlerimiz söz konusuydu. Ancak araştırmamız ilerledikçe halk edebiyatımızın bu türüyle ilgili büyük bir potansiyel olduğunu tespit ettik. Araştırmamız sırasında ulaştığımız, bu güne kadar yeni harflerle yayınlanmamış ninni şiir türlerinin mevcudiyeti, bize böyle bir çalışma için cesaret ve heyecan kazandırmıştır. Bu çalışmanın ortaya çıkmasında başta ilgili hocalarım olmak üzere birçok kişinin katkısı olmuştur.

Hiçbir zaman esirgemediği sevgisiyle hayata tutunduğum, her ne kadar ben uykuya geçerken, bana ninni söyleyemeyecek kadar yoğun çalışsa da, uyanık olduğum zamanlarda ninnilere ilham kaynağı olan dinî metinlerden okuyarak beni büyüten dünya tatlısı sevgili annem ve bebekliğimden bu yana Yunus'un ilâhileriyle, Karacaoğlan'ın şiirleriyle ruhumu besleyen muhterem babam, bu çalışmanın ortaya çıkışını her şeyden önce sizin bana verdiğiniz yaşam enerjisine, maddî ve manevî birikime, Allah'ı, kendimi ve insanları sevme konusunda öğrettiğiniz cömertliğe borçluyum. Sadece bu çalışma için değil, bütün hayatım için, öncelikle sizleri bana veren Allah'a, sonra da gözbebeğim olan sizlere sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmamızın oluşumunda büyük katkıları olan hocalarım Prof. Dr. Turgut KARABEY, Doç. Dr. Orhan Kemal TAVUKÇU, Yrd.Doç. Dr. Tacettin ŞİMŞEK, Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK ve Öğrt. Gör. Nafize YAZICI başta olmak üzere çalışmamda emeği geçen diğer tüm hocalarıma müteşekkirim. Çalışmamızın konu belirleme safhasından sonucuna kadar maddî mânevî yardım ve desteklerini esirgemeyen kıymetli ağabeyim Prof. Dr. Beşir GÖZÜBENLİ'ye ve sevgili ablam Hatice GÖZÜBENLİ'ye de içten teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışmamızın yayınlanma sürecinde her türlü desteği veren sevgili eşim Hüseyin EROĞLU'na da müteşekkirim. Aynı şekilde, eğitim hayatımı sürdürmemde bana her türlü desteği veren sevgili ağabeyim İsmail FARSAKOĞLU'na ve metnin kitaplaştırılma sürecinde düzeltmelerini ve son kontrollerini yapan hocam Doç. Dr. Abdülkerim BAHADIR Bey'e de samimi teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, materyal toplama ve tezin yazımı esnasında bir yılı aşkın bir süre neredeyse her gün çalışmalarımı sürdürdüğüm Atatürk Üniversitesi kütüphanesinin Seyfettin Özege salonunda görevli olan Ethem Makas Bey'e de, istediğim her materyali bıkkınlık göstermeden istifademe sunduğu için, teşekkürlerimi sunuyorum.

Bir yüksek lisans tezi olarak hazırlanan çalışmamızın kitaplaştırılması tez savunmasını yaptığımız günden bu yana hep gündemimizdeydi. Ancak, yüksek lisansın akabine başladığımız doktora sürecinin yoğunluğu ve sıkıntıları bu düşüncemizi gerçekleştirmemize fırsat vermedi. Doktora tezimizin savunulması ve yayınlanması sonrasında, yıllardır hayalini kurduğumuz düşünce tekrar gündeme geldi. Bu aşamada teklifimiz doğrultusunda, başta Genel Başkan Mustafa ÖZDEMİR olmak üzere Mehir Vakfı yetkililerinin çalışmamızın kitaplaşmasına tam destek vermeleri bizi son derece mutlu etti. Bu vesileyle çalışmamızda gerekli düzeltmeleri yaptıktan sonra onu yeni ilavelerle zenginleştirip kitap formatına getirdik. Çalışmamıza verdikleri destek için Mehir Vakfı yetkililerine ve çalışmamızın yayınlanma sürecinin her aşamasıyla hassasiyetle ilgilenen kıymetli hocam Saffet KÖSE Bey'e minnet ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmamızın daha ileri çalışmalara esin kaynağı olması temennisiyle...

Erzurum-2011

Ayşe FARSAKOĞLU EROĞLU

KISALTMALAR

AHŞ.:Anonim Halk Şiiri

Bkz.:Bakınız

(c. c.): Celle celâlühu

Çev.: Çeviren

ÇEY.: Çocuk Edebiyatı Yıllığı

DİA.: Diyanet vakfi İslam Ansiklopedisi

Haz.: Hazırlayan

HEG.: Halk Edebiyatına Giriş

md.: Maddesi

(n): Nakarat

NŞA. : Ninni Şiirleri Antolojisi

(s): Sallallahu aleyhi vessellem

t.y.: Tarih yok

TDEA.: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi

TDK.: Türk Dil Kurumu

TFA.: Türk Folklor Araştırmaları

TNH.: Türk Ninniler Hazinesi

Vd. : Ve Devamı

GİRİŞ: KONU, METOD VE KAYNAKLAR

Anne ile bebeği arasında, maddî kalıplarla ölçülemeyecek fitrî şefkat ve sevgiye dayalı duygu yoğunluğunun yansımaları olan ninnilerin, psikolojik ve toplumsal hayatımızda çok özel bir yeri bulunmaktadır. Ninnilerin hayatımızdaki etkileri çok yönlüdür. Bunların en önemlilerinden birisi şüphesiz eğitime olan katkısıdır. Eğitim bilimciler eğitimi, bir milletin değerlerini yeni nesillere benimsetme faaliyetinin tümü olarak tanımlamaktadırlar. Eğitim süreci bir sosyalleşme sürecidir. Bireyler bu süreçte, kalıtımla getirdikleri özelliklerini, çevre faktörüyle biçimlendirir ve sosyalleşerek topluma uyumlu bireyler haline gelirler.¹

Kalıtım ve çevrenin etkileşimi sonucunda oluşan kişilik, insanların yaşamları boyunca geliştirmiş oldukları kendine özel bir yapıdır. Bireyler kişilik özelliklerine uygun çeşitli davranış kalıpları geliştirirler. İnsan hayatında özel önemi haiz kişilik ve karakter gelişiminin temelleri, çocukluğun ilk yıllarında atılır. Bu kapsamda, konunun uzmanlarının tespitlerine göre, çocuğun karakterinin ana çizgileri altı-yedi yaşlarında oluşup belirginleşmektedir.²

Bu sahada yapılan son araştırmalar, bebeğin üzerinde çevre etkisinin doğum öncesinden başladığı sonucunu ortaya koymaktadır. Bulgulara göre; annenin ruhi durumu, mutlu veya huzursuz olması, beslenmesi, alkol sigara vb. zararlı alışkanlıkları, maruz kaldığı kimyasal ve radyoaktif maddeler ve ortamlar (röntgen vb., hatta saç boyası bile), dinlediği müzik türü, konuşurken kullandığı olumlu ve olumsuz ifadeler, bebeğin bedensel ve ruhsal gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir.³

Bu açıdan bakıldığında anne, çocuğun hayatında hem doğum öncesinde hem de doğum sonrasında en önemli varlıktır. Anne ve çocuk, çocuğun gelişiminin belli bir dönemine kadar, sen ben olarak iki ayrı canlı değil, birbiriyle özdeş tek bir bütündür. Çocuğun gelişim evrelerindeki her bir değişim anneyi; annede ortaya çıkan her yeni durum da bebeği etkilemektedir. Dolayısıyla annenin beden ve ruhen sağlıklı bir hamilelik

¹ Eğitim tarifleri hakkında bkz., Hilmi Ziya Ülken, *Eğitim Felsefesi*, İstanbul – 1967, II-VI vd.

² Doğan Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı*, İstanbul- 2000, 349 vd. ; Atalay Yörükoğlu, *Çocuk Ruh Sağlığı*, Ankara – 1979, ; Don E. Hamachek, “Ergen Benliğinin Psikolojisi ve Gelişimi” (Çev., Ö. Hakan Erseven), *Ergenliği Anlamak* isimli derleme kitap içinde yayınlanmış makale, İmge Yayınları, Ankara – (t. y.), 120; Mevlüt Kaya, *Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum*, Samsun-1998, 18; Nils G. Holm, *Din Psikolojisine Giriş*, Çev. Abdülkerim Bahadır, İstanbul-2004, 91 vd. ; Imanuel Kant, *Pedagoji Üzerine*, Çev.M. Rahmi, İstanbul-2005, 29, 71 vd.

³ Cüceloğlu, age, 341.

geçirmesi ve bebek dünyaya geldikten sonra sevgi, şefkat ve akıl dengesinin sağlandığı bir eğitim modeli geliştirmesi çocuğun kişilik gelişimi üzerinde hayati öneme sahiptir.

Geleneksel hayatımızda anneler, dînî ve ahlâkî öğretileri çocuklarının kulaklarında ve gönüllerinde kalıcı hale getirmek için ezanla başlayan eğitim sürecini ninnilerle devam ettirmişlerdir. Anneler çocuklarını uyuturken, severken veya ağladıklarında avutmak için ninni söylemektedirler. Aslında onlar ninninin kısa vadede sonucu görülen işlevlerine ek olarak uzun vadede meyvelerini veren başka işlevleri olduğunun farkındadırlar. Geleneksel hayatımızda anneler, ninnilerinde çocukları için dualar etmekte, onlarla dertleşmekte, dînî ve ahlâkî ilk derslerini çocuklara ninnilerinde vermektedirler.

Çocuk, ilk müzik deneyimini, kelime hazinesini, dînî ve ahlâkî duyarlılığını annesinin ninnilerinden duyar, dinler ve kazanır. Böylece çocuğun zihninde hayatını yönlendirecek değerlerle ilgili davranış kalıpları ve şemalar oluşur.

Ninniler anne ile çocuk arasında özel bir iletişim şekli, aynı zamanda çocuğun gelişim sürecinde maddî ve mânevî gıdasıdır. Buna ilaveten ninniler, bütün aileyi etkiler. Annelerin ninni terennümleri sadece uyutulmak istenen bebeğin değil, evde bulunan diğer çocukların da kulağında, zihninde ve gönlünde ahengiyle yer eder.⁴

Bu terbiye ve eğitim modelinin geliştirilmesi ve kişiye mal edilmesinde, Türk İslâm kültüründeki çocukların geçiş törenlerinde (gelişim sürecinde belirli dönemlerde uygulanan törenlerde), dînî–ahlâkî yönü olan pek çok merasim de önemli fonksiyonlar icra etmektedir. Nitekim sırasıyla, bebek dünyaya gelmeden önce, beşik takımları ve nazarlıkların besmeleyle hazırlanıp doğduktan sonra kulağına ezan okunarak isim verilmesi, ilk sütün besmele ve dualarla verilmesi bu kapsamdaki merasimlere örnek verilebilir. Ayrıca bu kapsamda, ebeveynlerin Allah'a, kendilerine verdiği çocuktan dolayı bir şükür ifadesi ve çocuklarının olumsuzluklardan korunması için bir dilek ifadesi olan akika kurbanı kesilir.

Bir başka geçiş töreni de, erkek çocuklar için yapılan sünnet merasimidir. Bu merasim çocuğun İslâm toplumuna girişi ve erkek olma yolunda önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Bilindiği gibi Türk toplumunda sünnet olayı, genellikle mevlit okutularak ve çeşitli eğlenceler yapılarak gerçekleştirilen törenlerle kutlanmaktadır.

İnsan hayatındaki önemli dönüm noktalarından biri de okula başlamaktır. Çocuk aile ortamının dışında yepyeni bir ortama girmektedir. Osmanlı kültüründe özellikle varlıklı

⁴ Amil Çelebioğlu, "Ninnilerimize Dair", *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul - 1987, 83.

aileler, hayattaki bu çok önemli safhaya başlamayı özel törenlerle kutlamışlardır. Kültür tarihimizde, bu vesileyle düzenlenen törenlere “Âmin Alayları” denildiği bilinmektedir. Bu törenlerin karakteristik özelliklerinden birisi, okumaya başlayacak çocukların ilâhilerle mektebe götürülmesidir. Mektepteki ilk günkü derste tamamen sembolik bir şekilde öğrenciyi bu ortama ısındırma faaliyeti mahiyetinde karşılıklı tanışmalar yapılır; hoca ve öğrenciler besmele ile “rabbi yessir” duasını sesli olarak herkesin huzurunda okuyup tekrarlarlar. Bu esnada öğrenci velisi ekonomik durumuna göre hocaya hediyeler takdim eder ve çevredekilere de bahşişler dağıtır. Pek çok Türkçe ninnide bu âmin alaylarına farklı boyutlarıyla atıflar yer almaktadır.

Türk kültüründeki örf ve anelerin şekillenmesinde büyük ölçüde İslâmî inanç ve değerlerin belirleyici olduğu bilinmektedir. Çocuğun geçiş törenlerindeki dînî unsur ve motifler, tümüyle, eğitim sürecinde verilmek istenilen dînî-ahlâkî değerleri, öncelikle öğretip benimsetmeyi hedeflemektedir. Veliler, çocuklarına değer verdiklerinin göstergesi olarak bu törenlere hassasiyetle katılırlar. Bu törenlerdeki dînî motifler aynı zamanda, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili hedef ve temennilerini de yansıtmaktadır.

Anne babaların temennilerinin başında, çocuklarının dindar bir insan, hayırlı bir evlat; vatanına milletine ve tüm insanlığa faydalı bireyler olmaları gelmektedir. Geçiş törenlerindeki dînî unsurların yoğunluğu, toplumun bu konudaki hassasiyetini göstermektedir.⁵

Temel dînî değerler ve düşünce kalıplarının oluşmasında, erken çocukluk dönemlerinde öğrenilip benimsenen edebî dînî metinlerin önemli bir rolü vardır. Zira bu metinlerdeki dînî ve millî motifler, çocukların sonraki zamanlarda sahip olacakları ülkü ve ideallerin şekillenmesinde kültürel altyapı oluşturacaktır. Bütün bunlar dikkate alındığında ninnilerin ve ninnilerdeki İslâmî motiflerin kültürümüz açısından ne derecede önemi haiz olduğu anlaşılmaktadır.

⁵ Evliyâ Çelebi bu konudaki duyarlılığın sebebine çocukluğunu anlatırken vurgu yapmaktadır: “Bu hakîr riyâsız evliyâ, ana rahminden dünya yüzüne çıktığımızda merhum Sun’ullah Efendi evimizde imiş. Kulağımızda küpe olmak için ezân-ı Muhammedîyi yüksek sesle okumuşlar ve akika kurbanımızı da Mevlevî Şeyh İsmail Efendi kesip ‘İsmail kurbanıdır’ buyurmuşlar”. Bu ifadeleri dikkate alarak denilebilir ki; ebeveynler bebekleri dünyaya geldiğinde, onların kulağına ezân-ı Muhammedîyi okuyarak isimlerini veriyorlardı. Zira anne babalar, çocuklarının, yaşamlarında “ezân”ın ihtiva ettiği anlamı kılavuz alıp o çerçevede yaşamalarını arzu etmekteydiler. Zira onların sahip olduğu ahiret (öldükten sonra dirilme ve dünyadaki yaşantısının hesabını verme) inancı bunu gerektiriyordu. Bkz., Evliya Çelebi, *Seyahatname*, (Türkçeleştiren, Zuhuri Danışman), İstanbul -1969, II, 64.

Araştırmamız esnasında çeşitli yörelere ait ninniler üzerinde çalışıldı ve görüldü ki; ninnilerin büyük çoğunluğu İslâmî motifler taşımaktadır. Anneler ninni söylemeye bazı yörelerde temsili törenlerle başlasalar da ninni söyleme geleneği diğer geçiş törenleri gibi kısa süreli bir tören değildir. Bilakis annelerin ninnileri, psikologların ve eğitim uzmanlarının, bazı konularda kritik dönem olarak adlandırdıkları dönemleri kapsayan ve yıllarca süren bir gelenektir. Çalışmamızın, konuyla ilgili birikimi farklı boyutlarıyla günümüz insanına tanıtmaya açısından önemli olacağı kanaatindeyiz.

Çalışmamızın edebiyat alanını ilgilendirdiği kadar din bilimleri alanını da yakından ilgilendirdiği kanaatindeyiz. Başta Türk Halk Edebiyatı ve Klasik Türk Edebiyatı olmak üzere, İslâm ahlâkı, din eğitimi, çocukta dini inanç ve düşüncenin gelişimine dair bilimsel çalışmalar ile antolojiler; divanlar ve bu çalışmalarda referans gösterilen ayet ve hadisler temel malzemelerimizdir. Doğal olarak Kur'an ve hadis kitapları da temel başvuru kaynaklarımız arasındadır. Çalışmamızda anonim ninniler ve ninni mahiyetli eserler (ninni mahiyetli şiirler, ilâhiler, ağıtlar, mani ve tekerlemeler vb.) belirli kriterler altında sınıflandırılmakta; İslâmî motifler ve referansları tespit edilip bu eserlerin İslâm kültüründeki önemi çeşitli açılardan değerlendirilmektedir.

Anonim Halk Edebiyatı'nda 'türkü' genel maddesinin alt başlığı olarak sınıflandırılan ninnilerde, maddî ve mânevî hemen her konu tema olarak işlenmektedir. Bunun doğal sonucu olarak ninniler, konu itibariyle çok geniş bir çerçeveye sahiptir. Bu sebepten çalışmanın kapsamı Türk ninnilerinde İslâmî motifler olarak sınırlandırılmıştır. Ayrıca İslâm kültürüyle özdeşleşmiş bazı gelenek ve adetler de çalışmaya dâhil edilmiştir.

Çalışma, giriş ve sonuç bölümleri dışında iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; incelenen konunun önemi ve araştırmanın gayesi, kapsamı ile, son olarak da, metodoloji ve kaynak tanıtımı yer almaktadır.

Türk kültüründe ninni kavramının incelendiği Birinci Bölüm iki ana kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda öncelikle; Türk kültüründe ninni kavramının tanımı ve çeşitli açılardan yapılan sınıflandırmalar ile ninninin Türk halkının örf, adet ve geleneğindeki yeri ele alınmaktadır. İkinci kısımda ise, anonim olmayan ninnilerle ilgili olarak verilen genel bilgiden sonra ninninin, Türk Halk edebiyatı, Klasik Türk edebiyatı bünyesindeki diğer bazı türlerle olan ilişkisi ele alınmakta ve bu konuda örnekler verilmektedir. Bu ürünlerin ortaya çıkmasındaki sebepler tarihsel süreç ve gelenekler göz önünde bulundurularak tetkik edilmekte, konularla ilgili ayet ve hadisler kaynak gösterilmekte, atasözü ve deyimlere yer verilmektedir.

İkinci bölüm ise, çalışmamızın çıkış noktası diye de tanımlayabileceğimiz, tezimizin ana konusu olan ninnilerdeki İslâmî motifleri kapsamaktadır. Ninniler, içerdikleri islâmî motifler kriter alınarak konularına uygun başlıklar altında sistematize edilmiştir. Çalışmamızda, bu edebî türlerde işlenen temalar ve sık kullanılan ifadelerde referans gösterildiğini tahmin ettiğimiz ayet ve hadisler, asli kaynaklarından tespit edilerek verilmiştir. Ayrıca çalışmamızda, zamanla İslâm kültürünün ve değerler sisteminin bir parçası haline gelen bazı geleneklere de, bu yönleriyle atıfta bulunulmuştur. Bütün bunlara ek olarak, ninni türü edebî ürünlerde doğrudan veya dolaylı olarak göndermelerde bulunulduğunu tahmin ettiğimiz, tarihî süreç içerisinde yaşanan olumlu ve olumsuz hadiselerle işaret edilip, bunlar o günün şartları içerisinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, günümüz neslinin bilinçlenmesine katkı sağlayacağı umuduyla, konuya ilişkin çok önemli gördüğümüz, ninnilerin tarihimizdeki ibret-âmîz olaylarla ilgili bağlantılarına da yer verilmiştir.

Burada önemle işaret etmek istediğimiz bir husus da, çalışmamızda yer verdiğimiz örnekler arasında, ilk defa yeni harflerle Türk okuyucusuna sunulan ninni şiirlerin de bulunmuş olduğudur.

Çalışmamız Türk ninnilerindeki İslâmî motifleri konu edindiği için, başvuru kaynaklarımızın başında, konunun edebî yönü açısından halk edebiyatı ve çocuk edebiyatına dair eserler; dinî başvuru kaynakları açısından ise, ayet ve hadisler ile İslâm âlimlerinin yazdığı kaynak eserler gelmektedir.

Kültür tarihimiz incelendiğinde çocuk edebiyatı alanında oldukça zengin bir birikime sahip olduğumuz görülebilir. Bu konudaki birikimimizin önemli bir kısmını eski harflerle basılmış kitap ve dergiler oluşturmaktadır. Özellikle Tanzimat sonrası çocuklara yönelik hazırlanan süreli yayınlar, bu alanda özel önem arz eden başvuru kaynaklarımız arasında yer almaktadır.

Çocuk eğitime yönelik, eski harflerle yayınlanmış kitap ve broşürler de çalışmamızda önemli başvuru kaynaklarımızdandır. Eski harflerle yayınlanmış başvuru kaynaklarımız arasında, çocuklara yönelik şiir kitapları ile, çocuklara müzik eğitime dair eserler ise, konumuz açısından özel önem arz etmektedir.

Bu kapsamda, Ahmet Kemal Rodoslu tarafından yayınlanan “Vatan Yavrularına Ninni” isimli (İstanbul-1331) kitap, çalışmamızda, eski harflerle yayınlanmış temel başvuru kaynaklarımızdan birisi olmuştur. Nitekim bu eserde yer alan ninni şiirler, tespit

edebildiğimize göre, şimdiye kadar yeni harflerle Türk okuyucularına sunulmamıştır. Almanca'dan tercüme edilip eski harflerle yayınlanan “Türkmen Aşiretleri” isimli (İstanbul - 1324) kitap da çalışmamızda faydalandığımız önemli kaynaklardan birisidir.

Konuyla ilgili yeni harflerle yayınlanmış başvuru kaynakları arasında ise, başta Amil Çelebioğlu'nun “Türk Ninniler Hazinesi” (İstanbul -1995) isimli eseri yer almaktadır. Eser ninnilerle ilgili yapılmış en kapsamlı çalışmadır. Çelebioğlu'nun eserinde, öncelikle ninni kavramıyla ilgili çeşitli açılardan bilgiler verildikten sonra, ninniler farklı kriterlerle geniş bir tasnife tâbi tutulmakta ve her bir sınıftaki ninnilerden tespit edilebilenler Türk okurunun istifadesine sunulmaktadır. Ayrıca, eserde başka milletlere ait ninnilerden de örnekler yer almaktadır. Bu eser, hem çalışmamızı sistematize etmemiz, hem de konuyla ilgili emsalsiz ölçüde zengin materyale ulaşmamız yönüyle en fazla yararlandığımız kaynakların başında yer almaktadır.

Ninnilerle ilgili önemli gördüğümüz ve çalışmamızda sıkça başvurduğumuz kaynaklardan birisi de, Sabri Koz tarafından hazırlanan “Her Güne Bir Ninni – Türk Halk Ninnileri” (İstanbul – 2005) isimli kitaptır. Eserde yılın on iki ayının her günü için bir ninni yer almaktadır. Renkli ve çocuklara yönelik resimler ninnilerin konusuyla bağlantılı olarak sayfalara yerleştirilmiştir. Ayrıca eser, muhtevastaki ninnilerden bir kısmının yorumlandığı bir de CD'ye sahiptir.

Özellikle, konuyu tanzim etmemiz açısından yararlandığımız kaynaklardan birisi de, Bekir Onur'un “Türkiye’de Çocukluğun Tarihi” (Ankara – 2005) isimli kitabıdır. Onur'un eseri doğrudan ninnileri konu alan bir eser olmamakla birlikte, Türkiye’de çocukluğun tarihi seyri konusunda alanında yapılan ilk sistematik ve kapsamlı çalışma olması açısından önem arz etmektedir. Yazar bu eserinde, Türkiye tarihinde savaş dönemleri dâhil, önemli geçiş zamanlarını canlı tanıklarla anlatmakta ve özellikle de çocukluk dönemiyle ilgili geçiş törenlerine ayrıntılı yer vermektedir.

Bunların dışında Beyza Bilgin'in İslam'da Çocuk (Ankara–1987); Kerim Yavuz'un Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi(Ankara–1987) isimli eserleri de konuyu düzenlerken yararlandığımız önemli kaynaklar arasında yer almaktadır.

Diğer taraftan, HECE dergisinin Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı (Ankara – 2005), Çocuk Edebiyatı Yıllığı (1987), Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, Türk Folkloru Dergisi ve Milli Kültür Dergisi gibi çeşitli süreli yayınlar, burada zikredilmesi gereken önemli başvuru kaynaklarımızdandır.

Çalışma konumuzla ilgili malzeme toplama safhasında bunların dışında konuyla ilgili pek çok kaynak tarandı. Bu kapsamda, farklı alanlarda yazılmış doğrudan ve dolaylı olarak ninni konusunu ilgilendiren kitaplar, ansiklopedi maddeleri, makaleler ve derlemeler bulunmaktadır. Fakat kütüphanelerde taradığımız kaynaklar arasında, ninnilerdeki İslâmî motiflerle ilgili yüksek lisans veya doktora düzeyinde bir tez çalışmasına rastlanmadı. Ayrıca YÖK kütüphanesindeki kayıtlarda da, bu alanda yapılmış bir teze rastlanmamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK KÜLTÜRÜNDE NİNİ TÜRÜ EDEBİ ESERLER

I. TÜRK KÜLTÜRÜNDE NİNİ KAVRAMI

1- Ninni Kavramının Sözlük Anlamı ve Tarihsel Kökeni

Türkçe’de kullanılan “ninni” kelimesinin, menşe olarak hangi dilden geldiği ve hangi kelimedenden türediği bilinemediğinden, sözlük anlamı konusunda da bir netlik bulunmamaktadır. Kaynaklarda, konuyla ilgili pek çok görüş (İtalyanca’dan geldiği vb.) ileri sürülmekle birlikte, ağırlık kazanan görüş ninni kelimesinin çocuk dilinde ses taklidi bir kelime olarak doğduğu yönündedir.⁶ Ninni kelimesinin menşei ve yapısı konusunda olduğu gibi, bu kelimenin Türkçe’de ne zaman kullanılmaya başlandığı konusunda da belirsizlik bulunmaktadır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla, Anadolu’da bu kelimeyle ilgili olarak en eski kullanım, Karacaoğlan’ın:

“Mestanedir Karacaoğlan mestane,
Güzel olan gül gönderir dostuna,
Yatır beni kız dizinin üstüne,
Nen eyle de kaşın gözün süzerek”

dörtlüğünde, “nen eylemek” şeklindeki kullanımınıdır.⁷

Türk ninnileri alanındaki klasikleşmiş eseriyle temayüz eden Amil Çelebioğlu, bu ipucundan yola çıkarak, *Divânü Lugâti’t-Türk*’te⁸, ninni kelimesinin “balu balu” sözüyle karşılandığına işaret etmiş, bu tabirin Anadolu’da XI. Yüzyıldan sonra, XVII. Yüzyıldan önce kullanılmaya başlandığı yönünde bir tahmin yürütmüştür.⁹ Temellendirildiği deliller dikkate alındığında, bu tahmininde isabet şansının yüksek olduğu görülebilir.

En belirgin niteliğiyle ninni, çocuğun anne kucağında yaşadığı ilk müzik deneyimidir. Anneler hayat aynasında gördükleri ve görmek istedikleri yansımaları ninni vasıtasıyla evlatlarına ahenkli bir şekilde aktarırlar. Bu tür aktarımlar, çocuk yetiştirme konusunda işin

⁶ Konuyla ilgili farklı görüş ve değerlendirmeler için, bkz., Amil Çelebioğlu, *Türk Ninniler Hazinesi* (TNH), İstanbul -1982, 10-14; Ali Berat Alptekin, “Ninni”, TDEA, VII, 64.

⁷ Müjgan Cumbur, *Karacaoğlan*, İstanbul-2001, 44.

⁸ Kaşgarlı Mahmud, *Divanü Lugati’t-Türk* (Çeviri ve yayın, S. Erdi-S, T. Yurteser), İstanbul - 2005, 169.

⁹ A. Çelebioğlu, TNH, 11.

tabiatı gereği olduğu için, tüm toplumlarda mevcut olmuştur. Bundan dolayı da, tüm dillerde, bu tür aktarımların yansımaları bulunmakta ve de aralarında, fonetik (musiki ve dil zevki eksenli) bir benzerlik bulunmaktadır.

Bu kapsamda, diğer Türk topluluklarında ninni karşılığı olarak, Azeri Türkleri, “laylay”; Çağatay Türkleri, “elle”; Çuvaşlar, “nenne”; Kazak Türkleri, “beşik jırı, bişik cırı, bişik türküsü, eldim, eldiy”; Kerkük Türkmenleri, “leyle, leylev, leyley”; Kırım Türkleri, “ayya (nanıy)”; Türkmenler, “alley (hû-di), huv di, höv dü, huv du, hu di (Allah de)”; Başkurtlar, “söngildök yırı”; Kırgızlar, “aldey – aldey, beşik ırları”; Kosova Türkleri, “nina”; Özbekler, “önlö”; Tatarlar, “bişik (böllu, cırı)”; Uygur Türkleri, “öllöy”; ülkemizdeki Farsak boyları “nenni” kelimelerini kullanmaktadırlar.

Afganistan’ın kuzeyinde yaşayan ve Moğol oldukları halde Türkçe konuşan Hizara Oymağı, ninniye “ilâhiya”; Almanlar, “wiegenlied (beşik şarkısı)”; Fransızlar, “berceuse”; Araplar “nenni, ninna (tehmim, hemheme, becbece: ninni söylemek, bebek avutmak); Bulgarlar, “nanni”; Arnavutlar, “nina”; Farslar, “lâlâi, laylay (edebi dilde; nânû, nanû)”; İngilizler, “lullaby”; İsveç ve Norveçliler, “lulla”; Ruslar, “yankanye”; Yunanlar, “nannarismata, nani”; İtalyanlar, “ninna, ninne, nenia” kelimelerini kullanırlarken, Latince, “lenes, nenice, noenia” kelimeleri kullanılmaktadır.¹⁰

Konuyla ilgili tespitlerimize göre, her milletin ninnilerinde, ait oldukları milletin kültürel değerlerinin (dini inanç, örf ve adetler, gelenek ve görenekler gibi) izleri de açıkça görülmektedir. Ninnilerde genel hatlar benzerlik gösterse de, özele doğru inildikçe farklılıklar belirginleşmektedir. Fakat ninni kelimesine karşılık kullanılan tabirler birkaç istisna dışında hep iki kelimenin (laylay ve ninni) farklı versiyonları ya da türevleri gibi görünmektedir.

Ülkemizin çeşitli yörelerine ait ninni metinleri incelendiğinde, bu konuda oldukça zengin bir kelime dağarcığı bulunduğu görülebilir. Yani, Anadolu’da ninniye karşılaman kelime yörelere göre değişmektedir. Nitekim Erzincan ve Erzurum’da “elo” kelimesi kullanılırken, Kars’ta ise, Azerbaycanla etkileşimden dolayı olsa gerek, ninni yerine “laylay ve nanay” sözcükleri de kullanılmaktadır. Konya yöresinde ninnilerin nakarat

¹⁰ Ninninin farklı millet ve kültürlerdeki karşılıkları hakkında bkz., Amil Çelebioğlu, TNH, 11-12; Doğan Kaya, *Anonim Halk Şiiri* (AHS), Ankara - 1999, 339-340; Esmâ Şimşek, “Azerbaycan Ninnileri (Laylaları)”, Erciyes Aylık fikir ve Sanat Dergisi, 1991, 17; Mahmut R. Gazimihal, “Ninni ve Bir Netice”, TFA, 1960, sayı, 131; Ali Ekrem Varnacı, “Türk Ninnileri”, TFA, 1966, 3981; Freilitz – Raulig, *Türkmen Aşiretleri*, (Orijinali Almanca olan bu kitabın Türkçe çevirisi, Habil Adem Bey tarafından yapılmıştır.) İstanbul – 1334, 303.

kısımlarında ninninin yanı sıra “evve” tabiri; Giresun yöresinde ise, “övve” sözcüğü kullanılmıştır.

Ninni kelimesinin anlam olarak farklı kullanıldığı bazı yöreler de vardır. Muğla’da küçük çocuk, Isparta’da oyuncak bebek, Malatya’da gözbebeği anlamlarında kullanılmaktadır.¹¹

2- Ninni Kavramıyla İlgili Tanımlamalar

Ninni konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde, ninninin üç ayrı bakış açısına göre tanımlandığı görülmektedir. Bu farklı bakış açılarına göre yapılan tanımlar da, teknik tanımlar, fonksiyonel tanımlar ve hem teknik, hem de fonksiyonel (karma) tanımlar olarak sınıflandırılabilir.

Ninnilerin sadece şekil özelliklerini içeren tanımlar, teknik tanımlar; yalnızca kullanım alanında açıklama yapılan tanımlar, fonksiyonel tanımlar; her iki konuyu da kapsayan tanımlar ise, karma (teknik- fonksiyonel) tanımlar olarak değerlendirilebilir.

Hem ninni kavramını netleştirmek ve hem de bu ninni tanımlarıyla ilgili değerlendirmemiz hakkında bir fikir vermesi açısından, tespit edebildiğimiz ninni tanımlarından bazılarının burada zikredilmesi yararlı olacaktır.

* **Teknik tanımlar:** Dört mısrası yahut birinci, ikinci ve dördüncü mısraları arasında kafiyeli olmak; bir veya iki bendi bulunmak, ya da birbirleriyle kafiyeli üçer mısralık parçalardan sonra yine bir veya iki mısralık bentleri taşımak (4+4=8, 4+3=7) vezinler ile yazılmak suretiyle, en çok anneler ve bazen da babalar tarafından vücuda getirilen halk edebiyatı karakteristiğini haiz manzumelerdir.¹²

* **Fonksiyonel tanımlar:** Ninni yalnız, evlat sevgisine dayanan ve bir Türk için dinlenmesi daima hoş giden şiirler ve na’meli ifadelerdir.¹³

- “Annelerin süt emen çocuklarını uyutmak için ezgiyle söyledikleri manzum ve mensur sözlerdir.”¹⁴

- “Annelerimizin çocuklarını uyutmak için söyledikleri türkülerdir ki, sabit şekli ve edebi kıymeti yoktur.”¹⁵

¹¹ Bkz., A. Çelebioğlu, TNH, 13.

¹² Doğan Kaya, AHŞ, 340-341 (M. . Nasih Güngör’den naklen).

¹³ Ignacz Kunoş, *Halk Edebiyatı Numuneleri Türkçe Ninniler*, İstanbul-1341, 1.

¹⁴ Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara-1986, 271.

- “Ağlayan çocuğu susturmak veya uyku saati gelen çocuğu uyutmak için anne kucağında, dizinde veya beşikte söylenen ezgilerdir.”¹⁶

- “Bizde ihmal edilen en mühim vesait-i terbiyeden biri de ninnidir. Ninni, yalnız beşikteki bir masumun değil, bütün ailenin ruhuna hâkim bir mürebbidir.”¹⁷

* **Karma (teknik-fonksiyonel) tanımlar:** “Annelerin çocukları uyutmaları için söyledikleri, nağmeleri birer kıtalık halk şiiridir.”¹⁸

- “Ninni, annelerin yavrularını uyutmak için söyledikleri bir kıtalı ezgili şiirlerdir.”¹⁹

- “En az iki üç aylıkken üç dört yaşına kadar annenin çocuğuna, onu kucağında ayağında veya beşikte sallayarak daha çabuk ve kolay uyutmak için yahut ağlamasını susturmak için hususi bir beste ile söylediği ve o andaki halet-i ruhiyesini yansıtır mahiyette, umumiyetle mani türünde bir dörtlükten meydana gelen bir çeşit türkülerdir.”²⁰

- “Anne, nine, teyze, hala, abla ve benzeri yakınlar tarafından çocukları uyutmak, bazen de sevmek için söylenen, başında “hu hu”, sonunda “ee ee, ninni ninni” gibi nakaratların yer aldığı ezgilendirilmiş sözlerdir.”²¹

- “Ağlayan çocuğu susturmak veya uyutmak için hanımlar tarafından hususi bir na‘me ile söylenen ve sonunda “Eee..., uyu yavrum uyu, ninni yavrum ninni, hi hu hu vs” bulunan: bazen bir, bazen da daha fazla bent/ dörtlükten meydana gelen manzumelerdir.”²²

- “Ninniler, uyutulmaya çalışılan çocuğa veya çocuğu hoplatıp severken söylenen ve bir takım duygu, düşünce, inanç, umut ve hayalleri, sevinç ve acıları ihtiva eden; çoğunlukla dört mısra ile söylenen ve mısra sonlarına bir takım klişe sözler ilave edilerek ezgi ile terennüm edilen manzum sözlerdir.”²³

Ninni tanımları üzerinde bir değerlendirme yapıldığı takdirde, karma tanımların sadece fonksiyonel veya yalnızca teknik tanımlara nazaran daha kapsamlı ve daha kullanışlı olduğu görülür. Takdir edilir ki, ninniler şekil, söz, ezgi ve yerine getirdiği fonksiyonla

¹⁵ Ahmet Talat Onay, *Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i*, İstanbul-1928, 94.

¹⁶ Ali Berat Alptekin, “Ninni”, TDEA, İstanbul-1990, VII, 63-65.

¹⁷ Ahmet Kemal Rodoslu, *Vatan Yavrularına Ninni*, İstanbul-1331, 1.

¹⁸ D. Kaya, AHŞ, 340 (Enver Behnan Şapolyo’dan naklen).

¹⁹ A. E. Varnacı, X, 3981.

²⁰ A. Çelebioğlu, TNH, 9.

²¹ D. Kaya, AHŞ, 341 (Nilüfer Zeynep Özçörekçi’den naklen).

²² Esmâ Şimşek, “Çukurova (Kadirli- Kozan) Ninnileri Üzerine Bazı Düşünceler”, Milli Folklor, 1989, 18-19.

²³ D. Kaya, AHŞ, 341.

ayrılmaz bir bütündür. Sözü edilen bu bütünlük ön planda tutulmak kaydıyla, yukarıdaki tanımlardan da faydalanarak ninni kavramını şu şekilde de tanımlamak mümkündür:

“Ninniler, annelerin veya diğer yakınların genellikle bebeği uyuturken bazen de onu sevip oyalarken, kendilerine has ezgi ile söyledikleri, çoğu kere söyleyenin çocuk hakkında dilek ve umutlarını yansıtan, ayrıca çocuğun ve söyleyenin o andaki durumlarını yansıtan, genellikle dörtlüklerden oluşan, başlarında ve sonlarında ahengi tamamlayan, dolgu ve klişe sözler ihtiva eden halk edebiyatı ürünleridir”.

II. TÜRK ÖRF, ADET VE GELENEĞİNDE NİNNİ OLGUSU

Türk milletinin köklü tarihi, doğumla ilgili geleneklerinde de kendini göstermektedir. İstanbul’da ve Anadolu’da doğumla ilgili adetler çeşitli törenleri ve eğlenceleri içermektedir. Özellikle dünyaya gelen çocuk ilk çocuksa bu doğumun daha büyük bir coşkuyla kutlandığı kaynaklarda aktarılmaktadır.

Doğumla birlikte anne ve çocuk doğum öncesindeki birlikteliklerinden farklı bir şekilde yeniden buluşmaktadır. Doğum anne ve bebek açısından yeni bir hayatın başlangıcıdır. Bebek beraberinde eve yeni bir renk, farklı bir tat getirir. Bebeğin gelişi de aile bireyleri ve yakın çevreleri tarafından özel törenlerle kutlanır. İncelediğimiz kaynakların bir kısmında doğumla ilgili törenler hakkında az da olsa bilgi verilmektedir. Törenlerin içeriğinde çocuğun ilk ninnisinin söylendiği bir tören de yer almaktadır. Çalışmamızın konusunu teşkil eden ninni kavramının, bebeklerin hayatına girişinin temsili töreni olan beşik törenleri konumuz açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle İstanbul ve Anadolu’da merasimlerin uygulanışı ile alakalı birkaç örnek vermenin adetin kapsamı ve uygulama aşamalarının açıklığa kavuşması açısından faydalı olacağı kanaatindeyiz. Çeşitli kaynaklarda konuyla ilgili olarak ulaşabildiğimiz örnekler şunlardır:

Türk anaları çocuğun doğumundan dış çıkardığı zamana kadar birkaç dönem sayarlar; lohusanın yedisi (yedinci gün) sırf anaya mahsus bir gün olup ana o gün yataktan kalkar. Bu zaman zarfında kırmızı şekerle yapılmış renkli ve sıcak şerbetin lohusayı ziyarete gelen her misafire takdim edilmesi önemli adetlerdendir. Tanıdık misafirler de lohusayı ziyaretlerinde birer uygun hediye verirler; yedinci günü kına gecesi diye anılan bir eğlence tertip edilir. Yedinci günden sonra bir de kırkinci gün vardır ki ana da çocuk da o gün ilk defa sokağa çıkar ve hamama giderler. Bu iki günde (yedi ve kırk) bir takım eğlenceler yapmak da adet hükmündedir. Çocuk kırk hamamından sonra beşiğe veya salıncağa yatırılır.

Çocuk beşiğe yatmakla beraber ninni de başlar. Bu uygulama uzun bir süre hatta üç dört yaşına gelinceye kadar devam eder.²⁴

Kuzey Anadolu’da çocuğun beşiğe yatırıldıktan sonra ilk ninnisi, toplantı içinde ve özel bir törenle ebesi tarafından söylenir. Söylenen bu ilk ninni genelde umumi ve an’anevi bir özellikte olup, aşağıda verilen ninninin her parçası ebe tarafından söylendikçe, ismi söylenenin para atması da âdettir. An’anevi ninninin tesbit edebildiğimiz şekli şöyledir:

Al bağırdağa belediğim ninni
Seni Hak’tan dilediğim ninni

Alnı meydan sinisi ninni
Kaşları kudret kalemi ninni
Ağzı kudret kilidi ninni

Gözleri endam aynası ninni
Elleri yaprak sarması ninni
Kolları bumar dolması ninni
Seni Hak’tan dilediğim ninni

Yük dibinde salkım üzüm ninni
Uyusana iki gözüm ninni
Dâneleri dizim dizim ninni
Seni Hak’tan dilediğim ninni.²⁵

Ebe hanım çengilerle birlikte aşağı kata iner. Beşiği muhafaza edildiği odadan çıkarırlar; önünden ve arkasından iki kadın tutmuş, soygun denilen ve düğünlerde hizmetçilik eden hamam ustaları, beşiğin dört tarafında, kırmızı yeşilli fitilli mumları ellerine almış ve ebe hanım renk renk askılarla süslenmiş beşiğin önüne düşmüş olduğu halde, çalgıcılar çalarak ve çengiler oynayarak yavaş yavaş yukarı kata çıkarlar. Alay misafir hanımların önünden geçerek lohusanın odasına girer. Beşik odanın ortasına konur. Ebe hanım baş tarafına oturarak ince sesle ninni söylemeye başlar. Buna çalgı da katılır. Hep birlikte beşiğin etrafında dönerler. Bu esnada aile fertleri tarafından, çengilerin her birine çeşitli kumaşlardan askılar asılır, misafirler tarafından altınlar yapıştırılır. Sıracıların defleri bahşişlerle dolar.²⁶

²⁴ I. Kunoş, “Türkçe Ninniler”, Türk Folkloru, Aralık – 1986, sayı, 89, 13.

²⁵ M. Şakir Ülkütaşır, “Anadolu’da Doğum Adetleri”, TFA, Kasım-1962, sayı, 160, 2885; Anadoludaki doğum adetleri hakkında ayrıca bkz., Süha Ülgen, “Doğum Adetleri”, Folklor, yıl 3, sayı 25, 13 vd; Vehbi Cem Aşkun, *Sivas Folkloru*, Sivas-1940, 117 vd; A. Yılmaz, *Tahtacılar da Gelenekler*, Ankara-1948, 35; Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul -1973, 187 vd.

²⁶ D. Kaya, AHŞ, 342 (Balıkhaneye Nazırı Ali Rıza Bey’in Bir Zamanlar İstanbul İsimli eserinden naklen).

Geçmişte canlı bir şekilde icra edilen doğumla ilgili gelenekler, bu günkü yoğun ve mekanik hayat şartlarında kitapların sayfaları arasında güzel birer anı olarak yer almaktadırlar. Bir kısım geleneklerin yeni yaşam tarzında hayatiyetini kaybedip unutulması yazarlarımızdan bazılarını derinden etkilemiştir. Geleneklerle iç içe olan yaşam tarzındaki değişikliklerden üzüntü duyduğunu ifade eden yazarlarımızdan biri de Sâmiha Ayverdi'dir. Yazar salıncağın beşiğin yerine geçmesine ve kırk hamamlarının unutulmasına üzülme ve eski günleri hasretle yâdetmektedir. “İstanbul gecelerinin pek tatlı, pek mûnis ve mevsimlere bağlı olmayan seslerinden biri de artık rağbetten düşmüş beşiklerin yerine geçen salıncak gıcırtiları ve nâmahreme taşmasından çekinildiği için yavaştan söylenen ninni sesleri idi. Çok defa çocuk uyur, ninni susar, fakat salıncak iplerinin halkaları zorlayışından çıkan o dertli inleyiş sürüp giderdi...”²⁷

Ayverdi'nin o dönemde yenilik olarak gördüğü salıncaklar da günümüzde teknolojik gelişmelerin hayatımızın her noktasına nüfuz etmesinin sonucu olarak yerlerini elektronik beşiklere bırakmışlardır. İlk bakışta bireylerin kendilerine ve çevrelerine daha fazla zaman ayırmasına hizmet edecek gibi görünen teknolojik gelişmelerin, yeni yaşam tarzında bu işlevleri yeterli olmamaktadır. Çocukların birçoğu bakıcılarda veya şartların gerektirdiği bir sektör olarak ortaya çıkan kreşlerde büyümektedirler. Kreş dönüşü ise akşama kadar yorulmuş olan annenin ne ağıt dinlemeye ne beşik sallamaya ne de ninni söylemeye tâkâtı kalmamaktadır. Dolayısıyla günümüz çocukları beşik ve ninni ile tanışma şansını pek bulamamaktadırlar. Ninnilerle tanışma fırsatını bulanların ise bu tanışıklıkları genellikle “cd”lerle sınırlı kalmaktadır.

Bütün bunlar değerlendirildiğinde yaşam şartlarında meydana gelen değişikliklerin doğum törenleri geleneğinin uygulamaya geçirilmesini güçleştirdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Oysa ninniler çocukların ilk müzik tecrübesi, anneleriyle yakın oldukları, onun sevgi dolu sesini dinleyip avundukları tatlı uykularına daldıkları sükûnet zamanlarının habercisidirler. Bahtiyar Vahapzâde'nin ifadesiyle:

‘(...)

Beşik ilk menzirim, ilk yuvam benim

Laylalar (ninniler) dünyası ilk dünyam benim...²⁸

²⁷ Bekir Onur, *Türkiye’de Çocukluğun Tarihi*, Ankara – 2005, 193.

²⁸ Sevinç Çokum, “Çocuklar Şiirdir” (bu makalede Bahtiyar vahabzâde’den naklen), *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul-1987, 232.

Ninni sesine alışan çocuk bazı sesleri çıkarmaya başladığı zaman uyuması için yatırıldığında ninnideki ses tekrarlarının da yardımıyla annesine, ninni söylemeye başlaması hususunda uyarı mahiyetinde ‘eee...’ diye mırıldanmaya başlamaktadır. Dolayısıyla çocuk ninnideki dilekleri, ümitleri, duaları anlamasa da duruma verdiği tepki onun ninniler dünyasından hoşlandığını göstermektedir.

III. NİNNİLERLE İLGİLİ BAŞLICA SINIFLANDIRMALAR

Her milletin kültüründe, edebi metinler içinde zengin ninni türleri bulunduğu bilinmektedir. Milletlerin kültüründeki ninni türü edebî metinler hakkında sistematik bir bakış açısı sağlamak açısından, çeşitli kaynaklardaki konuya ilişkin sınıflandırmaları da dikkate alarak, mevcut birikimin farklı kriterlerle, çeşitli açılardan sınıflandırmaya tabi tutulması yararlı olacaktır.

Türkçe’deki ninnilerle ilgili çalışmaların teknik kısmında yer alan bu sınıflandırmalar hakkında kısaca bilgi verip, bazı değerlendirmelerde bulunmak istiyoruz. Bu kapsamda, Türk kültüründeki ninnilerle ilgili sınıflandırmalara örnek olarak, Amil Çelebioğlu, Ali Berat Alptekin ve Doğan Kaya’nın çalışmalarındaki sınıflandırmalar üzerinde durulacaktır.

1- Amil Çelebioğlu’nun Sınıflandırması

Çelebioğlu’nun ninnilerle ilgili eseri, konuyla ilgili sonraki çalışmalara model ve temel referans kaynağı olduğundan, bu eserin sistematigi de, sonraki çalışmalar üzerinde etkili olmuştur. Çelebioğlu’nun, ninnilerle ilgili tasnifinde, aşağıda da görüleceği gibi, öncelikle mevcut materyal üç ana grupta toplanıp, bunlar da kendi aralarında alt başlıklara ayrılmıştır.

* Şekil Nitelikleri: Bu tür gruplamalarda ninnilerin kafiye düzeni ve mısra sayısı ile ilgili bilgiler verilmektedir. Netice olarak ise, ninnilerin genellikle mani tarzında teşekkül ettiği sonucuna varılmaktadır.

* İfade ve Üslup Nitelikleri: Ninnilerin kendilerine mahsus ifade kalıpları olduğu belirtilmekte ve son kısımda kullanılan kalıplardan örnekler verilmektedir. Üslupla ilgili olarak iki konuya temas edilmektedir. Bunlardan ilki; annenin ninnide çocuktan başka muhataplara hitap etmesi; diğeri ise, çocuğunu uyuttuğu esnada ortamda bulunan uyarıcılardan etkilenip onları ninniye dahil etmesidir.

* Muhteva Nitelikleri: Ninniler içeriğine göre üç ayrı tasnife tabi tutulmuşlardır

- *Çocukların Cinsiyeti Dikkate Alınarak Söylenen Ninniler:*

- Kız çocukları için söylenen ninniler,
- Erkek çocukları için söylenen ninniler,
- Erkek çocuklara da kız çocuklara da söylenen ninniler.

- *Ninni Söylenilen Durumlara Göre Yapılan Gruplandırmalar:*

- Çocuğu uyuturken söylenen ninniler
- Bebeğin kundağını açıp hoplatıp onu sevmek için söylenen ninniler, hoppalamalar, okşamalar, avutmaçlar;
- Bebeğin emeklemesi, yürümesi, konuşmaya başlaması, dişinin çıkması vs. dolayısıyla söylenen ninniler, okşamalar;
- Çocuğun veya yakınlarının hastalanması veya ölümü sebebiyle söylenen ninniler.

- *İşlenen Temalar Açısından Ninniler:*

- Dînî, kudsî ve fikrî mahiyette ninniler,
- Efsâne ve ağıt türünde ninniler,
- Dilek ve temenni mahiyetinde ninniler,
- Sevgi ve alaka ifade eden ninniler,
- Övgü ve yergi mahiyetinde ninniler,
- Şikayet ve teessür ifade eden ninniler,
- Ayrılık ve gurbet ifade eden ninniler,
- Va'd mahiyetinde ninniler,
- Tehdit ve korkutma mahiyetinde ninniler.²⁹

Çelebioğlu, konuyla ilgili eserini bu sistematığı esas alarak hazırlamıştır.

²⁹ A. Çelebioğlu, TNH, 14-20.

2- Ali Berat Alptekin'in Sınıflandırması

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisine “ninni” maddesini yazan Ali Berat Alptekin'in sınıflaması da konumuz açısından önem arz etmektedir. Bu maddede yapılan ninni tasnifi hakkında da kısaca bilgi vermek yararlı olacaktır.

Alptekin'in ninnilerle ilgili tanzimi, büyük ölçüde Çelebioğlu'nun tasnifiyle benzerlik arz etmekle birlikte, kısmen daha dar kapsamlı olduğu söylenebilir. Alptekin de ninnileri tasnif ederken, çocuğun cinsiyetine, ninninin söyleniş sebeplerine ve ninnide işlenen temalara göre gruplandırmıştır.³⁰

3- Doğan Kaya'nın Sınıflandırması

Anonim Halk Şiiri kitabının “ninni” bölümünde, Doğan Kaya, ninnilerle ilgili sistematik bilgiler verirken, bu kapsamda konuyla ilgili mevcut materyalin tasnifini de yapmaktadır. Ancak, bu tasnifin de öz itibariyle Çelebioğlu'nun meşhur tasnifine dayandırıldığı görülmekle birlikte, mezkûr tasnifin daha sistematik hale getirilmiş hali olduğu söylenebilir. Diğer bir anlatımla Kaya'nın tasnifinde de Çelebioğlu'nun tasnifinin esas alındığı görülmektedir.

Hem ninnilerle ilgili tasnif hakkında bir fikir vermesi ve hem de ninni türü edebî eserlerin duygu, ifade ve muhteva zenginliğini göstermesi açısından, Kaya'nın tasnifini de burada zikretmek yararlı olacaktır:

Kaya'ya göre ninniler, a- Yapılarına göre ninniler b- İhtiva ettiği konulara göre ninniler c- Söylenilen kişilere göre ninniler d- Söylenme zamanı ve ortamına göre ninniler olmak üzere birkaç yönden tasnife tabi tutulabilir.

Ninniler yapı bakımında hecelerine ve mısralarına göre iki başlık altında incelenmiştir. Hecelerine göre incelenirken, klişe sözler ninni metninden ayrı düşünülmüş ve ninnilerin çoğunluğunun yedi heceli olduğu ve mani şeklinde kafiyelendiği ifade edilmiştir. Ayrıca beş, sekiz ve onbir heceli ninnilerin de olduğu belirtilmiştir.

Mısralarına göre inceleme ise, ikilik şeklinde ninnilerle başlayıp onsekiz mısralı ninnilerle sona ermektedir.

³⁰ A. B. Alptekin, 60-61.

Söz konusu sınıflandırmada ninniler konularına göre incelenirken aşağıdaki alt başlıklara ayrılmıştır

- Geleceğe ait hayaller, umutlar, arzular, dilekler ve idealler,
- Öğütler,
- Geçmişte cereyan eden hadiseler,
- Peygamber ve velilerden beklenen yardım,
- Ölümün doğurduğu acı ve dertler,
- Hayvanlar,
- Dua – beddua,
- Sevinç–acı,
- Sevgi ve ilgi,
- Akraba,
- Övgü – yergi,
- Şikayet –teessür,
- Ayrılık –gurbet,
- Kan davası – kin – düşmanlık,
- Va'd,
- Tehdit – korkutma,
- Giyim – kuşam,
- Din ve kutsallık,
- Efsâne ve ağıt türünde ninniler.

Bu sınıflandırmanın söylenen kişilere göre ninniler başlığında; kız çocukları için söylenen, erkek çocukları için söylenen, hem kız hem de erkek çocuklar için söylenen ve ebedi uykuya yatan ölümler için söylenen ninniler olmak üzere dört alt başlık açılmıştır.

Ninnilerin söylenme zamanı ve söylendikleri ortam ile ilgili olarak ise; çocuk uyuturken söylenen ninniler; hoppalamalar, okşamalar, avutmaçlar mahiyetinde çocuk uyandıktan sonra onu severken söylenen ninniler ve bebeğin emeklemesi, yürümesi,

konuşmaya başlaması, dişinin çıkması hususlarında söylenen ninniler olmak üzere üç alt başlığa yer verilmiştir.³¹

IV. ANONİM OLMAYAN (TAKLÎDÎ) NİNNİLER

1- Türk Edebiyatında Ninni Şiirler

a) Klasik Türk Edebiyatında Ninni Şiirler

Ninniler kaynak olarak anonim halk edebiyatı ürünleridir. Ninnilerin halk edebiyatı ürünü olması, klasik Türk edebiyatı sahasında orijinal ninni şiir örnekleri verilmesine engel teşkil etmemiştir. Nitekim klasik Türk edebiyatında da birçok ninni şiir kaleme alınmış ve tespit edebildiğimiz kadarıyla, bu alandaki ilk ninni şiir örneğine 18. yy da rastlanmıştır. Klasik Türk edebiyatı alanında ninni formunda yazılmış ilk şiir Şeyh Galib (1757–1799)’in 1782/83 de kaleme aldığı *Hüsn ü Aşk* isimli mesnevisinde tespit edilmiştir. Bu muhammes (tardiye) *Hüsn* ile aynı gece doğan ve beşikte acılar içinde kıvranan *Aşk*’a dadısı tarafından okunur. Bu şiir, arûzun “mef’ûlü mefâ’ilün feûlün” kalıbıyla muhammes tarzında yazılmıştır.³²

Bu tarihten on üç yıl sonra da Şâkir, *Aşkîyye* “*Aşknâme*” adlı mesnevîsinde anonim şiire biraz daha yakın üslûpla kaleme aldığı ‘nenni ağam neni paşam nenni’ tekrarına dayanan bir şiire yer vermiştir.³³

Hanım şairler de bu tarzda güzel örnekler kaleme almışlardır. Nitekim Şair Şeref Hanım ninni şiir örneği bulunan hanım şairlerimizdendir. Şeref Hanım’ın *dîvânında* kasîde tarzında kâfiyelenmiş üç adet ninni bulunmaktadır. Ayrıca; C. Arife, Remziye Binti Ahmet, Rabiâ, Nuhkuyulu Naciye, Nigâr Hanım gibi şair hanımların kaleme aldıkları ninniler de bulunmaktadır.³⁴

³¹ D. Kaya, AHŞ, 363.

³² Bkz., Şeyh Galib, *Hüsn ü Aşk*, (Haz., Orhan Okay – Hüseyin Ayan), İstanbul-1975, Kaya Bilgegil’in, “*Hüsn ü Aşk*’a Dair” başlıklı bu kitaba giriş yazısı, VII- XLVII; Nihat Sami Banarlı, “*Hüsn ü Aşk*”, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul-1971, 775-776.

³³ Doğan Kaya, AHŞ, 375.

³⁴ A. Çelebioğlu, TNH, 31-32.

Ninni başlıklı şiirlerin asırlardır birçok şair tarafından işlenmesi konunun önemine işaret etmektedir. Ninni şiirlerde de anonim ninnilerle benzer olarak; çocukla ve yaşarla ilgili dualara, iyi dileklere, umutlara yer verilmektedir. Ninni şiirler, âşık edebiyatında da yer almaktadır.

Bu bölümde ninni şiir tarzının ilk örneği olması sebebiyle Şeyh Galib'in eserindeki tardiyeden ve bu tarzda yazılmış olan diğer örnekler konusunda fikir vermesi açısından Şeref Hanım'ın ninni şiirlerinden de örnek verilecektir.

Ey mâh uyu uyu ki bu şeb
Gûşunda yer ede Bang-i yâ Rab
Mâlûm değil eğerçi matlab
Öyle görünür ki hükm-i kevkeb

Sîh-ı siteme kebâb olursun

Ey gonca uyu bu az zamandır
Çarhın sana maksadı yamandır
Zîrâ katı tünd ü bî amândır
Lütf etmese de velî gümândır

Havfim bu ki pek harâb olursun

Ey nergis-i aşk hâb-ı nâz et
Dâmân-ı kazâyâ düş niyâz et
Bin havf ile çeşm-i cânı bâz et
Encâm-ı belâdan ihtirâz et

Bâzîçei inkılâb olursun

Gel mehd-i safâda râhat eyle
Birkaç gececik ferâgat eyle
Fikreyle sonun inâyet eyle
Süt yerine kana âdet eyle

Peymâne-keş-i itâb olursun

Mehd içre uyu ki ey semen-ber
Kalmaz bu revişte çarh-ı çenber
Bir hâl ile gerdiş etmez ahter
Seyr et sana az vakitte neyler

Seyl-i gama âsiyâb olursun

Bîdârlık ile etme mûtâd
Uykudan olur olursa imdâd

Bir zehr sunup bu çarh-ı cellâd
Gâlip gibi kârın ola feryâd

Bezm-i eleme rebâb olursun.³⁵

Ey semen-i can fezâ
Ve ey gül ü bağ edâ
Bülbül ü sahn-ı vefâ
Sağ olasın daimâ

Yat uyu çekme mihen
Süt için ey sîm-i ten
İşte meme işte sen
Etme figân-ı bükâ

Ninniyle eğleyeyim
Ben de sefa eyleyeyim
Kendini bil söyleyim
Sonra Nakiyem sana

Sana niyazım budur
Sûz ü güdâzım budur
Âdeme lâzım budur
Yaz oku suph u mesa

Vakti ile işle iş
Öğren edep hem nakış
Gâhice de dik dikiş
Olmaya vaktin heba

Ola lisanın fasih
Hulk u cemalin melih
İşleme fiili kabih
Bir vakit eyle dilrübâ

Dilerim ey ter zeban
Ol kadar ol nüktedan
Gıpta edip şairân
Reşk ede bây ü gedâ

Ede o âl-i güher
Mehd-i sefâyı makar
Görmeye yâ Rab keder
Çekmeye cevr ü cefâ

Ehl-i tabiat ola
Râgıb-ı sohbet ola

³⁵ Şeyh Galip, *Hüsn ü Aşk*, İstanbul, 1975, 62–64

Talib-i ülfet ola
Hem de mizaç âşına

Şart-ı tarikat bile
Kadr-i hakikat bile
Resm-i muhabbet bile
Kalmaya bi-behre tâ

Düşme Şeref çâreme
Ekme nemek yâreme
Şimdi ciğer pâreme
Geldi zamanı dua

Ömr ü kemâlin ziyâd
Tali ü bahtın küşad.
Gönlünü gayretle şâd
Ede Cenâb-ı Hüdâ.³⁶

b) Yeni Türk Edebiyatında Ninni Şiirler

Tevfik Fikret ve Mehmet Celâl'in ninni isimli şiirleri, Ziya Gökalp'in Şehid Haremi ve diğer ninni şiirleri, Âsım, Ali Ekrem Bolayır, Ali Ulvi Elöve, Mehmet Emin Yurdakul, Necip Fazıl Kısakürek, Ahmet C. Emre, Coşkun Ertepinar, Ceyhun Atıf Kansu, Ahmet Oktay, Hasan Ali Yücel, Basri Gocul, Mustafa Ruhi Şirin, Nezihe Araz, Ali Akbaş'ın ninni isimli şiirleri bulunmaktadır.³⁷

Yeni Türk şiirinde ninni hakkında bir fikir vermesi açısından Ali Akbaş'ın, "ayın ninnisi" isimli çalışmasına aşağıda yer verildi.

Pencereden süzülürüm
Ağlarsanız üzülürüm
Süt sağarım bebeklere
Ben çobanım bulut sürüm

Ninni iyiye güzele
Ninni dünyamız düzele

Uçun uçun alay alay
İyilere uçmak kolay
Ay-yıldızın gölgesinde
Derilin başlasın halay

Ninni iyiye güzele

³⁶ Yusuf Mardin, *Şair Şeref Hanım* (1808-1861), Ankara – 1994, 224-225.

³⁷ Çelebioğlu, TNH, 367–397; Tacettin Şimşek, *Çocuk Edebiyatı*, 2004-Konya, 39–40; Alptekin, TDEA, 65;

Ninni dünyamız düzele

Ay bulutun ardındadır
Masal uyku tadındadır
Şimdi çocuklar rüyada
Bir kuşun kanadındadır

Ninni iyiye güzele
Ninni dünyamız düzele³⁸

2- Ninninin Türk Edebiyatındaki Diğer Edebî Türlerle İlişkisi

Türk Edebiyatı sahasında manzum ve mensur olarak birçok edebî tür bulunmaktadır. Bu edebî türlerin bir kısmı yazılıp, söylenirken zaman zaman diğer edebî türlerden de yararlanılmaktadır. Özellikle, anlatımın daha etkileyici ve canlı kılınması, ilavenin konuyla direk bağlantısı gibi gayeler, bu konudaki etkileşimin sebepleri arasındadır.

Bu açıdan bakıldığında ninnilerin pek çok edebî türle ilintili olduğu görülmektedir. Çalışmamızda bu edebî türlerden, konumuzla ilgisi bulunanlara dair örnekler verilecektir.

a) Ninni İlâhi

Anneler çocuklarına ninni söylerken zaman zaman ninniye ara verip mani tekerleme ağıt veya ilâhi söylemektedirler. Ninni arasında söyledikleri diğer türlere de, çoğu kere, ninnilerde kullanılan klişe sözleri de eklemektedirler. Bunun sonucunda ninni ilâhi ismi verilen edebî mahsuller ortaya çıkmaktadır. Ninni ilâhilerin en çok bilinenleri, Peygamberimizi konu alan ilâhilerdir. Bu ilâhiler şekil bakımından genel olarak üçlüklerden oluşur. Ayrıca ninni sözlerini ihtiva eden iki mısralı nakaratları bulunmaktadır.

Örnek:

Hak Teâlânın habîbi
Dertlilerin tabîbi
İki cihânın habîbi

Nenni Muhammed'im nenni
Uyu can Ahmed'im nenni.

Hak seni seviyordu
Kur'an-ı azîmi indirdi
Kundağ ile göğe attı

³⁸ Ali Akbaş, *Kuş Sofrası*, Ankara – 1996, 9.

Nenni Muhammed'im nenni
Uyu can Ahmed'im nenni

Âmine Hatun annesi
Halîme Hatun dâyesi
Cümle peygamberin canı

Nenni Muhammed'im nenni
Uyu can Ahmed'im nenni.

Halime Hatun evine aldı
Evin içi anber doldu
Hak seni sevdi diledi

Nenni Muhammed'im nenni
Uyu can Ahmed'im nenni.

Cebrâil bardağın(bağırdağın) bağladı
Yahya beşiğin salladı
Göklere cevân eyledi

Nenni Muhammed'im nenni
Uyu can Ahmed'im nenni.

Arş u kürsî seyr eyledi
Ümmet için çok ağladı
Ümmetini af ettirdi

Nenni Muhammed'im nenni
Uyu can Ahmed'im nenni.³⁹

b) Ninni Ağıt

İnsan hayatında doğum, yetişkinlik, evlenme ve çocuk sahibi olma gibi önemli dönüm noktaları söz konusudur. Tüm bu tecrübelerin sonunda ise, bütün gerçekliği ve engellenemezliğiyle ölüm bulunmaktadır. İnsanlar, aralarından ayrılan yakınları için, eski Türklerde sagu, klasik Türk edebiyatında mersiye, halk edebiyatında ise ağıt ismi verilen bir edebî tür oluşturmuşlardır. Bu ağıtların bir kısmı ninni formatında edebî ürünlerdir. Ninni ağıt diye isimlendirilen bu tür edebî ürünlerin, ölen çocuklar için yakılmış olanları olduğu gibi, ölen büyükler için de yakılmış olanları bulunmaktadır.

³⁹ A. Çelebioğlu, TNH, 45.

İnsanlar söyledikleri ağıt ninnilerle bir taraftan acılarını hafifletmeye çalışırken diğer taraftan da ebedî istirahatgâhına çekilen kişiyle ilgili duygu, dilek ve hatıralarını dillendirmektedirler. Mehmet'in ağıdı bu çerçevede verilebilecek bir ninni-ağıt örneğidir. Mehmet, Düziçi'nin Böcekli köyünden iki evli, yakışıklı ve kabadayı birisiymiş. Bir gün atıyla Alibozlu köyünden geri dönerken Sabun çayından geçmek üzeredir. Düşmanları Mehmet'i suyun tam orta yerinde atının üzerinde vurdururlar. Mehmet suya düşer ve suda epeyce sürüklenerek ölür. Ertesi gün cesedini suda arayarak bulurlar. Mehmet'in bacısı cenazenin başında şöyle söylemiştir:

Nenni babam oğlu nenni

Sabın'ın geçeceği enni

Öldürmüşler bir gardaşı

Sular akar ala gannı

...⁴⁰

Yine Çukurova'da, yaz mevsiminde bir ailenin sıtmadan iki çocuğu ölür. O sırada cenazenin bulunduğu yerden geçmekte olan ağıtçı Hüseyin ölen çocuklara ninniler söyleyerek şu ağıdı yakar:

Çek oğlum göçü güç olsun
Buda bize bir suç olsun oy
İki kardeş bir de bacı vay yavrum
Beni de koyun üç olsun
Ninni de oy, ninni de oy, ninni de oy

Bizim yayla safi çiçek
Kalk yavrum yaylaya göçek oy
Emmi dayı gerek oldu vay yavrum
Yavrulara kefin biçek
Ninni de oy ninni de oy ninni de oy

Adana'nın bayırına
At örkledim çayırına oy
Ünü büyük Güveloğlu vay yavrum
Kefin salmış hayırına
Ninni de oy, ninni de oy, ninni de oy

Tavladaki bağlı atlar
Böğrüşür gelir inekler oy

⁴⁰Düziçi 28 Mart Yıllık Dergi, Mart – 2003, Ankara, 39 (İsmail Görkem'in Çukurova Ağıtları isimli eserinden naklen).

Alır yaylaya giderim vay yavrum
 Sehilde komaz sinekler
 Ninni de oy ninni de oy ninni de oy ⁴¹

c) Ninni Mâni

Ninniler edebî türlerin içerisinde en çok mânilerle benzerlik göstermektedirler. İki türün ayırt edilmesindeki en bariz özellik, ninnilerin başlarında ve sonlarında ihtiva ettikleri klişe sözlerdir.

Örnek:

Ninni diyem yatasın,
 Çabucak boy atasın,
 Baban beni döğende,
 Sende ona çatasın.
 Biri biri biri biri

Ninni dedemin adına,
 Allah yetsin dâdına,
 Büyüyüp yetişende,
 Beni de sal dadına.
 Ninni yavruma ninni. ⁴²

d) Ninni Tekerleme

Edebî sanatlardaki aynı ve benzer seslerin mısra ve parça bütünlüğü içerisinde tekrarlanması olarak tanımlanan aliterasyon, tekerlemelerde sıkça görülmektedir. Aliterasyon ihtiva ettiği ses benzerliğiyle tekerlemelere ahenk kazandırmaktadır. Anneler için çocuklarını uyuturken gerekli olan unsur da ahenkli söyleyiştir. Böylece anneler tekerlemelerin sonlarında bulunan ninni yavrum ninni ve benzeri ifadeleri ilave ederek onları da ninni formunda söylemişlerdir.

Örnek:

Karga fındık getirmiş
 Fare yemiş bitirmiş
 O fareyi napmalı
 Minareden atmalı
 Ninni benim yavruma ninni
 Uyusun da büyüsün ninni

⁴¹ Doğan Kaya, AHS, 378–379.

⁴² Doğan Kaya, AHS, 377.

Tıpış tıpış yürüsün ninni. ⁴³

Pöt pöt pötücek
Pötüceğe ne gerek
Yağmur ile sel gerek
Ver Allahım ver
Oğluma bol bol uyku ver
Ninni yavrum ninni. ⁴⁴

e) Ninni Türkü

Türküler anonim halk edebiyatı sahasında önemli bir yere sahiptir. Hemen hepsinin bir hikâyesi bulunmaktadır. İstisnaları olmakla birlikte, türküler genelde yedi sekiz ve onbir hece ile söylenen ahenkli manzum eserlerdir. Ninniler anonim halk edebiyatında türkülerin alt başlığı olarak yer almaktadır. Bu sebepten türküler ninniler açısından özel bir öneme sahiptir. Ninni türküler, icra yerine, içeriğine ve şekline göre dört kategoride incelenmektedir.

Bu kategorilerden birincisi, doğrudan ninni hüviyetinde olanlardır. Anadolu Türkmenleri'nin şarkı ve rakslarına dair yapılan bir araştırmada şarkılar sekiz bölüme ayrılmıştır. Bu taksimden yedinci başlığı çocuk ninnileri adını taşımaktadır.

Bu araştırmada Urfa yöresine ait bir bebek türküsüne yer verilmiştir. Türkünün hikâyesinde Orta Anadolu'nun yüksek ve dağlık arazisinde Avşar aşiretleri varmış. Yaklaşık üç asır kadar önceki bir aşiret beyinin oğlu ile diğer bir aşiretin kızı evlenir. Kızın yedi sene çocuğu olmaz. Bu durum eşi tarafından başına kalkılmaya başlar. Yedinci senenin sonunda bir çocukları dünyaya gelir. Çocuk üç aylık olduğunda aşiretin bir başka yere göç etmesine karar verilir. Gelin çocuğunu bir kilime sarıp beşiğine yatırır; onu da maya (dişi deve) denilen toklu devenin üstüne yerleştirir. Aşiret geceleyin Elmalı dağının karanlık sık ormanlarında yola çıkar. Fakat yolculuk sırasında beşik yoldaki çam ağaçlarından birinin dalına takılır ve bebek dalda asılı kalır. Kafile ise bu durumdan habersiz yola devam eder. Ertesi gün kuşluk vakti obaya gelip konakladıkları zaman anne çocuğuna meme vermek için yavrusunu arar, fakat bulamaz, dövünmeye başlar. Dayısı ve amcasıyla birlikte geldikleri yollara çocuğu aramaya çıkarlar. Fakat çocuk alıcı kuşlara yem olmuştur. Bu feci sahne karşısında anne lisanından şu sözler dökülür:

⁴³ Sabri Koz, *Her Güne Bir Ninni, Türk Halk Ninnileri*, İstanbul–2005, 300.

⁴⁴ Hüseyin Tuncer – Mehmet Yardımcı, *Anadolu Öğretmen Liseleri İçin Çocuk Edebiyatı*, Ankara–2000, 66.

Elmalı'dan çıktım yayan
 Bebek of aman aman aman hey
 Dayan hey dizlerim dayan
 Nenni nenni nenni bebek oy
 Emmim atlı dayım yayan
 Bebek oy aman aman hey

Bebek beni del eyledi
 Nenni nenni bebek oy
 Yaktı yaktı kül eyledi
 Nenni nenni bebek oy
 Ala kilime sardığım,
 Yüksek mayaya koyduğum
 Yedi yılda bir bulduğum
 Bebek beni del eyledi
 Nenni nenni nenni bebek oy

Anne bir dağ yamacında uçuşan kartalları görünce bunu uğursuzluk sayarak şöyle der:

Havada kuzgunlar dolaşır
 Kargalar üleş bölüşür
 Kara haberler ulaşır
 Bebek beni del eyledi
 Nenni nenni nenni bebek oy.

Dağa ve çocuğa hitapla:

Tabancamın ipek bağı
 Babam bir aşiret beyi
 Kanlı mı oldun çiçek dağı

Bebek beni del eyledi
 Nenni nenni nenni bebek oy
 Bir kötüye kul eyledi.

Anne kadın olduğu halde tabancasını şahit göstererek ve kabile içinde ağlamayı utanılacak bir durum addettiğini söyleyerek dağda bir başına ağlar:

Gelin başım bağlamadım
 Top zülümüm yağlamadım
 Obamdan utandım ağlamadım
 Bebek beni del eyledi

Nenni nenni bebek oy ⁴⁵

İkinci kategoride, mısra veya bent sonlarında ninni bağlantısı getirilerek söylenenler vardır ki bunlar, duygusal metinli bazı türkülerin mısra veya bent sonlarına ninni bağlantısı getirilerek ninni türü eser haline çevrilmesiyle oluşturulmuştur.

Ninni sana hoş mu gelir?
Ela gözden yaş mı gelir?
Baban handan boş mu gelir?
Ninni yavrum ninni,
Ninni kuzum ninni

Ovada çiftliğin işlesin
Çölde davarın kışlasın
Allah hanene bağışlasın
Ninni yavrum ninni
Ninni kuzum ninni

Ovada çiftliğin işlesin
Çölde davarın kışlasın
Allah hanene bağışlasın
Ninni yavrum ninni
Ninni kuzum ninni

Uzun kavak boyun olsun
Salkım söğüt dalın olsun
Benim uykum senin olsun
Ninni yavrum ninni,
Ninni kuzum ninni ⁴⁶

Kına gecesinde söylenen ninni türküler ise üçüncü kategoriye oluşturur. Bazı yörelerde kına gecelerinde, gelin olan kız için ninni nakaratlı türküler söylenir. Bu yörelerden biri de Ankara'dır. Ankara, Nallıhan Akdere köyünde kına gecesinde gelinin başına tepsi konup şu türkü söylenir:

Evlerinin önü kümes
Tilki gelir tavuk almaz
Gaynanası goca honaz
Nenni gızımız nenni
Gelin gızımız nenni

Iraftaki tava gulpu
Oğlan bilmez hapy hupu

⁴⁵ Mahmut Ragıp Kösemihal, *Anadolu Türkleri ve Musiki İstikbalimiz*, İstanbul-1928, 170-171.

⁴⁶ Kemal Özergin, "Ninniler", TFA, Temmuz 1975, 7364.

Bizim gızımız altıntopu

Nenni gızımız nenni
Gelin gızımız nenni

Gapının gullebi ağır
Hakının gulağı sağır
İşitmezse pekçe bağır

Nenni gızımız nenni
Gelin gızımız nenni

Biner atın alcasına
Gider yolun incesine
Çağırın gelsin amcasına

Nenni gızımız nenni
Gelin gızımız nenni

Biner atın garasına
Gider yolun doğrusuna
Çağırın gelsin dayısına

Nenni gızımız nenni
Gelin gızımız nenni⁴⁷

Son kategoride “Ninni ninni” nakaratıyla, ölenler için söylenen ağıt türkülere yer verilmiştir. İnsanlar ölen yakınlarının arkasından türkü formunda ağıtlar yakmışlardır. Yakılan türkülerin nakarat kısımları ninni ifadeleri içerdiği için bunlara ninni türkü ismi verilmiştir. Genel olarak vefat eden çocuklar için yakılmakla birlikte müteveffa büyükler için yakılanları da bulunmaktadır. Örnek olarak alacağımız ninni-türkü, bir annenin kaybettiği evladı için söylediği ninni nakaratlı ağıt türküdür.

Adalardan çıktım yayan
Gardaş atlı bacı yayan
De gel bu dertlere dayan
Nenni nenni nenni nenni
Nenni nenni nenni bebek oy
Bebeğin beşiği çamdan
Yuvarlandı düştü damdan
Bey babası gelir Şam'dan

⁴⁷ M. K. Özergin, 7368.

Nenni nenni nenni nenni
Nenni nenni nenni bebek oy

Bebeğin beşiği bakır
Yerinden kalkmıyor ağır
Ben sallarım takır takır
Nenni nenni nenni nenni
Nenni nenni nenni bebek oy⁴⁸

f) Ninni-Şarkı

Ninni şiirler arasında bestelenenler de bulunmaktadır. Bestelenen ninni şiirlere müzik eğitimi kitaplarında ve çeşitli plaklarda rastlamak mümkündür. Bestelenen eserlerde de muhatap çocuktur; hitap, ebeveynin çocuca hitabıdır. Fakat “Anneye ninni” ismini taşıyan hicaz bestede çocuğun anneye seslenişi vardır. Ninni şarkı başlığı altında her iki hitap şekline de örnek verilecektir. Bu çerçevede aşağıda önce çocuca seslenilen sonra da annenin muhatap alındığı ninni şarkı örneğini veriyoruz.

Uyu bebeğim! Benim nazlı meleğim
Dağda tavşanlar uyudu
Beşikte kızlar uyudu
Ninni çiçeğim! Ninni güzel ipeğim
Uyu çiçeğim! Benim güzel ipeğim
Gökte yıldızlar uyudu
Beşikte kızlar uyudu
Ninni çiçeğim ninni güzel ipeğim⁴⁹

Gümüş saçlarına eğdim başımı,
Şefkât duygusunun meleği anam,
Ninni say gözümde sızan yaşımı,
Gönlümün biricik dileği anam
Uyu uyu ey gözümün bebeği anam!
Derdimi bir tuttun kendi derdinle
Gönlüme teselli kattım seninle
Başını göğsüme yasla da dinle
Kalbimin biricik dileği anam
Uyu uyu gözümün bebeği anam!⁵⁰

⁴⁸ D. Kaya, AHŞ, 383.

⁴⁹ Bedri Akalın, *Köy Enstitülerinde Müzik Eğitimi Kılavuzu*, İstanbul-1945, 159.

⁵⁰ A. Çelebioğlu, TNH, 393-394.

g) Ninni-Hezl

Bilindiği gibi meşhur bir şiirin vezin ve kâfiyesini taklit ederek latife tarzında şiir yazmaya, söz söylemeye hezl denmektedir.⁵¹ Ahmet Talat'ın ifadesiyle: “hezl, boşboğazlık etmektir. Bir eseri böyle maskara ederek taklide “tehzil” denir. Türkçesi “zenklenmek”tir ki zevzeklenmekle beraberdir”. Ahmet Talat yazısının devamında bu konuda meşhur olan şahıslardan bahsedip aruz şiirlerinde tehzil örneklerinin, çok olduğunu vurgulamaktadır. Fakat bizim burada ele almak istediğimiz tehzil örneklerinin aruzla değil hece vezniyle kaleme alınmış olanlarından konumuzu doğrudan ilgilendirenlerdir. Çalışmamızdaki “ninni-hezl” başlığı ile ninni konusundaki araştırmalara yeni bir edebî tür katmanın mutluluğunu yaşamaktayız. Bu konuda, Ahmet Rasim Bey'in hece vezninde yazdığı ninni-hezl örnekleri şöyledir.

Hu hu hu hu illallah
Kavuşuruz inşallah
Yavruma benim maşallah
Ninni benim oğluma ninni! (Ölçüt alınan örnek)

Sarıklı fesli mebuslar
Doğruya benzer fiskoslar
Yine çıkacakmış casuslar
Ninni benim yavruma ninni!

Hu hu hu hu cici maması
Avrupa görmüş bey babası
Çalımına bakma tüy kabası
Ninni benim kuzuma ninni!

Fransa Bulgar Almanlar
Kaldıracak baş dalyanlar
Yunanla Girit kavgası var
Ninni benim gülüme ninni!⁵²

“Ninni-hezl” lerde işlenen tema bu örneklerin Tanzimat sonrasının ve meşrutiyetin sıkıntılı zamanlarında kaleme alındığını göstermektedir. Bu örneklerde, Osmanlı Devleti'nin son döneminde yaşanan olaylardan olan; bazı grupların Batı hayranlığı, toplumdaki karmaşanın ve görüş ayrılıklarının verdiği bir güvensizlik ve bu karmaşadan faydalanıp Türk ülkesini parselleme hevesi anlatılmaktadır.

⁵¹ Tâhir-ül Mevlevî, *Edebiyat Lügatı*, İstanbul-1994, 53, 154; İlhan Ayverdi, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul-2006, 2. Cilt, 1255.

⁵² Çankırlı Ahmet Talat, *Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i*, İstanbul-1928, 155-156.

h) Ninni-Efsâne

Efsâne, eski çağlardan beri söylenegele, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayâlî hikâye, söylence olarak tanımlanmaktadır. Ninni efsâne ilişkisi yönünden efsâneler değerlendirildiğinde, anlatılan efsânelerin içerisinde uzun ninnilerin yer aldığı görülmektedir. Bu ninniler hem efsânenin konusunu özetlemekte hem de nakarat olarak veya her mısra sonunda ninni ifadeleri ihtiva etmektedir. Bu özelliklerinden dolayı ninni efsâne olarak isimlendirilmektedir. Ninni efsânelerden en yaygın olanı “taş bebek” efsânesidir. Biz de yaygın olmasından dolayı bu bölümde örnek olarak taş bebek efsânesine yer vereceğiz. Öncelikle efsâneyi yazıp, sonra da tamamının çok uzun olmasından dolayı, ninninin kısa bir bölümüne yer vereceğiz.

Efsâneye göre taş bebeğin annesi Meryem Hatun, babası Molla Ahmet, Dayısı Hüsam'dır. Taş bebeğin ismi ise Kâmil'dir. Anadolu'nun her tarafında küçük farklılıklarla bilinen efsâne, Kastamonu ve civarında yaygındır ve bestelenmiştir. Taş bebek efsânesinin ve ninnisinin farklı anlatımlarından biri şu şekildedir:

Kastamonu'da bir yanı dağ, bir yanı bağ şirin bir köy vardır. Bu şirin köyde güzelliği dillere destan bir kız yaşamaktadır. Birçok delikanlı gibi köy ağasının oğlu da bu güzele vurgundur. Durumu öğrenen ağa kıza dünür gönderir. Aileler anlaşır ve gençler dillere destan bir düğünle dünya evine girerler. Fakat aradan yıllar geçmesine rağmen çiftin çocukları olmaz. Ağa torun sahibi olmak için oğlunu yeniden evlendirmeye karar verir. Düğün hazırlıkları başlayınca Meryem meseleyi öğrenir. Kına gecesi evde duramaz. Gözyaşları içerisinde kendisini dışarıya atar. Harman kaşında oturmuş için için Allah'a yalvarırken nur yüzlü aksakallı bir pir karşısına çıkagelir. Niye ağladığını sorar. Meryem derdini anlatır. Bunun üzerine ihtiyar derviş dağarcığından bebek şeklinde ve gök renginde bir taş çıkarıp “Perşembe günün akşamı, yatsıdan önce bu taşı, hazırlayacağın beşiğe canlı bir bebek gibi bele, ninni söyle. Allah her şeye kadirdir. Muhyi olan Allah bu taşa can verecek ve seni muradına erdirecektir. ” diye tembihledikten sonra kaybolur. Gelin hemen eve dönüp beşiği hazırlar. Taşı bir bebek gibi beleyerek gönülden Cenab-ı Hakk'a duaya ve ninnisini okumaya başlar. Bitişik odada gerdeğe girmek üzere olan ağa oğlu birinci karısının odasından bir çocuk sesi, bebek ağlaması duyunca şaşırır ve ilk eşinin odasına gelir. Bu tecelli karşısında ondan özür diler ve ikinci kız köyüne geri gönderilir.

Gelinin okuduğu söylenen ninni şöyledir:

Aktaş diye belediğim ninni
 Seni haktan dilediğim ninni
 Al bağırdak doladığım ninni
 Mevlam sana bir can versin ninni

Açtım sandığımı açtım ninni
 Bindallıdan yorgan biçtim ninni
 Babandan ümidim kestim ninni
 Hudâ sana bir can versin ninni

Dış kapıdan baban çıkar ninni
 Anan pencereden bakar ninni
 Yavrum ocağımı yakar ninni
 Tanrım sana bir can versin ninni

⁵³

...

i) Ninni Halk Hikâyesi

Halk hikâyeleri, ortaya çıktıkları dönemin inançlarını, gelenek ve göreneklerini yansıtır. Bazı hikâyelerde efsânevî unsurlara da yer verilmekle birlikte hikâyelerin çoğunda dönemlerinin gerçekliklerine işaret edilmektedir. Dolayısıyla halk hikâyelerinde günlük hadiseler ve işler de basit bir dille anlatılmıştır. Günlük hadiselere ve işlere yer verilen metinlerde, annelerin günde birkaç kez yaptıkları bir iş olan ninni söylemeye de yer verilmiştir. İçinde ninni metinleri geçen halk hikâyelerine “ninni halk hikâyesi” ismi verilmektedir. Adana Kadirli yöresinden derlenen Esmehan hikâyesi de bu çerçevede değerlendirilmektedir. Hikâye şu şekildedir:

Esmehan’ın Ali, Ömer, Osman adında üç oğlu vardır. Ne var ki Esmehan evde hiç konuşmamaktadır. Ahraz(dilsiz) diye adı çıkar. Onu konuşturmak için kayınbabası bir plan hazırlar, oğlundan bunu uygulamasını ister. Hikâye şöyle devam eder:

Ali yeni dillenmiş, yeni yürüyor. Ne görürse, “o benim olsun” diyor. Kayınbaba oğluna şöyle dedi:

“Git çarşıdan iki tane elma al. Çok parlak olsun elmalar, getir gir hanımıyın odasına. Ömer’le Osman’a ver, Ali’ye de göster, verme” dedi. Ahmet Bey gitti iki tane elma aldı, çok güzel elmaları getirdi.

Ömer, Osman gelin bakalım. Ali beşikte Ali’ye de gösterdi, elmayı öbür çocuklara verdi. Ali; “Ooo” diyor, daha demiyor. Çocuklarda vermiyor Ali’ye. Kapıyı çektiler

⁵³ A. Çelebioğlu, TNH, 69-73.

kapattılar. Esmehan Ali'yi beşiğe koydu. Sallıyor, göğsünü veriyor, yok, Ali bağıyor, çağırıyor illa o olacak. Katlanamadı Esmehan, kalktı ve orada ne söyledi, burada arkadaşlar ne dinledi;

Senin baban benim gibi köklüydü
Çok sefillik görmüş derdi çok muydu?
Birde sana alsaydı parası yok muydu?
Nenni Ali'm, kuzum, yavrum nenni oy!...

Bunu duyan kayın peder kapıyı açmayı bekleyemeyerek kapıya bir tekme vurunca kapı doksan dokuz parçaya bölündü.

Kim demiş, benim gelinim ahraz diye, söyle yavrum çekinme, dedi. Başladı oynamaya, kocakarıda oynuyor Ahmet Bey de bir şakırtı çöktü içeriye şimdi. Fakat Esmehan hiç aldırmadı devam ediyor;

Ömer, Osman kuzum üçü bey idi
Ali'm kuzum onlar ile tay idi
Cebinde parası bile çoğ idi
Nenni Ali'm, kuzum, yavrum nenni oy!..

Babaları kapulardan dinliyor
Coştı yüreklerim, coştı kaynıyor
Zalım imiş karı hem oynuyor
Nenni Ali'm, kuzum, yavrum nenni oy!..

Esmehan'im söylüyor bu acı sözü
Sefillikte yanmış, yanıyor özü
Aslımı sorarsan Şamlı Hoca kızı
Göresim geldi, kuzum nenni oy!..⁵⁴

j) Mesleklerle ilgili ninni şiirler

Meslekler, bireylerin maddî geçim ve sosyal prestij açısından hayata tutunmalarını sağlayan iş kollarıdır. Her dönemin gözde olan meslek grupları vardır. Bazı dönemlerde bazı mesleklerin öne çıkmasında çeşitli sebepler bulunmaktadır. Ülkenin içinde bulunduğu maddî ve manevî durum, dönemin ihtiyaçları, toplumun sosyal yapısı, yaşantısı vb. sebepler bazı mesleklerin öne çıkmasında bazılarının ise popülerliğini kaybetmesinde etkili olmaktadır. Meslek sahibi olmanın insan hayatındaki önemini bilen anneler çocuklarına söyledikleri ninnilerde onların iyi bir meslek sahibi olmaları temennisine de yer vermişlerdir. Bunun sonucunda meslek temalı ninniler ortaya çıkmıştır.

⁵⁴ D. Kaya, AHŞ, 388–389.

Mesleklerle ilgili anonim ninnilerin devamı olarak, dönemin şartları ve sıkıntılarından alınan ilhamla, ninni şiirler kaleme alınmıştır. Bu kapsamdaki araştırmamız esnasında eski harfli çocuk dergilerinden birinde meslek temalı bir ninni şiire rastladık. Bu ninni şiir, tespit edebildiğimiz kadarıyla yeni harflerle daha önce yayınlanmamıştır. Ülkenin ekonomik açıdan gelişmiş olmasının önemi hakkında çocuğa verilen nasihatleri ihtiva eden “ticaret ninnisi” isimli bu eser şu şekildedir:

(Senih Muammer’e)
 Büyüyünce oğlum tâcir olacak,
 Şu talihsiz yurda âmir olacak
 Cebi sarı altunlarla dolacak
 Çalış yavrum tâcir ol ninni
 Memur olma âmir ol ninni

Saadetle yaşamak’çün dünyada,
 İnsanlara para lâzım daima,
 Uyu fakat bunu düşün rüyada;
 Çalış yavrum tâcir ol ninni
 Kendine sen âmir ol ninni! .

Ticâretle kurtulacak memleket
 Kâinata nam verecek bu devlet
 Yaşar mı hiç ticâretsiz bir millet
 Çalış yavrum tâcir ol ninni
 Memur olma âmir ol ninni! .

Memurluğu düşüncenden sil; unut,
 Paşalığı vicdanında sen uyut,
 Ticârete muhtaçtır bil bu yurt
 Çalış yavrum tâcir ol ninni
 Kendine sen âmir ol ninni!..⁵⁵

Diğer alanlarda ileri ve hükümler düzeyine gelmenin ekonomik refahtan geçtiği bilinmektedir. Ninnide öne çıkan, vurgu yapılan düşünce de budur.

Bu ninniye dinî perspektiften değerlendirmek de mümkündür. Zira İslâm dininde, dürüstçe çalışarak geçimini temin etmek yüceltilmiş tenbellik ve ahlâk dışı davranışlar kınanmış ve yasaklanmıştır. Geçim temininde ticarete önem verilmiştir. Ticaret âyetlerde ele alınmış, Peygamberimiz de hadislerinde bu konuda çeşitli öğütlerde bulunmuştur. Konuyla ilgili olarak, âyet ve hadislerden birer örnek vermekte fayda mülâhaza etmekteyiz.

⁵⁵ Çocuk Dünyası, İstanbul–1330, yıl, 2, sayı, 72, 337(Ticaret mektebi âliyesinden Nâzım Beyden naklen).

Konuyla ilgili âyet şu şekildedir: “ Ey inananlar! Mallarınızı aranızda ancak karşılıklı rızaya dayanan ticaretle yiyin, batıl yollarla değil ve de kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah size karşı çok merhametlidir”.⁵⁶

Bu konuda bir hadiste Peygamberimiz, doğru (dosdoğru) ve güvenilir tüccarın, âhirette Peygamberler, sıddıklar ve şehitlerle birlikte haşrolacağını ifade etmişlerdir.⁵⁷

Şiirin yayınlandığı dönemdeki ticari gerçekler ülke adına çok acıdır. Türk milleti savaştan savaşa koşup sıkıntılar içerisinde bunalırken ülkedeki ticari ve sanatsal faaliyetler, askerlikten muaf olmaları sebebiyle Yahudi, Rum ve Ermenilerin tekeline geçmiştir. Bu acı gerçeği gören “ticaret mekteb-i âliyesi” muallimlerinden Nazım Bey, bu konudaki hassasiyetini yukarıya aldığımız ninni şiirle dile getirmektedir. Şiirinde, gelecek nesillere Peygamber mesleklerinden biri olan ticareti dürüst bir şekilde yapmalarını bu vesileyle ülkenin düze çıkmasına katkıda bulunmalarını öğütlemektedir.

k) Ninni-Kahramanlık şiirleri

Türk milletinin kahramanlığı tarih boyunca onun önemli vasıflarından biri olmuş ve Türkler özgürlüğüne düşkün bir millet olarak tanınmışlardır. İslâm diniyle tanıştıktan sonra da bu özelliklerini devam ettirmişlerdir. Türkler İslâm dinine girdikten sonra kendilerini dini tanıtmak ve yaymakla görevli saymışlardır. Kadınıyla erkeğiyle bu görev bilinciyle yaşamışlar, yeni nesillere de aynı bilinci aktarmak için çocuk doğduğu andan itibaren büyük çaba sarfetmişlerdir. Çocuklarına dînî ve millî hassasiyeti kazandırmak için çeşitli yöntemler kullanmışlardır. Bu yöntemlerden biri de ninnidir. Türk anneleri ninnileri çocuğu maddî âlemde uyutmak, manevî ve duygusal âlemde ise uyandırmak için kullanmışlardır. İslâm inancında çocuklar ebeveynlere emanettir. Bu nedenle geleneksel Müslüman Türk ailesinde ebeveynler çocuklarını, onlara ebedî hayatı kazandıracak şekilde yetiştirmeleri gerektiği, aksi takdirde Allah’a karşı sorumlu olacakları bilinciyle yetiştirmeye çalışıyorlardı. Ayrıca onlar sahip olmak istedikleri çocuk sayısını da yaşam şartları doğrultusunda belirliyorlardı. Bundan dolayı onlar daha ilk çocukları doğarken en az dört çocuklarının olmasını arzuluyor, bu isteğin sebebini ise şöyle ifade ediyorlardı: Bir anaya,

⁵⁶ Nisa Suresi, 4/29.

⁵⁷ Bu hadis ve konuyla ilgili hadisler için bkz., Bağavi, *Şerhu's-Sünne*, Beyrut – 1983, VIII, 5 vd.

bir babaya, bir ödek, bir yedek. Bu istek ailenin doğan çocuklardan birinin askerde öleceğini baştan bilmesinden kaynaklanıyordu. Birini ödek saymak bu yüzdendi.⁵⁸

Anonim ninniler incelendiğinde, askerlik mesleğinin önemine işaret eden ve kahramanlık temalı çok sayıda ninniye rastlanmaktadır. Burada ele alınıp örneklendirilecek olan konu ise; askerlik esasına dayalı Türk yaşam tarzından ve bunların anonim ninnilere yansıyan şekillerinden ilham alınarak yazılmış ninni şiirlerdir. Kahramanlık temalı ninni şiirler kaleme alınırken kız erkek ayrımı yapılmamış her iki cinse de özelliklerine göre roller belirlenmiştir. Biz önce kız çocukları için, daha sonrada erkek çocuklar için olan kahramanlık ninni şiirlerinden örnekler vereceğiz. Kız çocuklara yönelik ninnilere örnek:

Deme kızım kadını ninni
Elinden geleni gör ninni
Harbe giden askere ninni
Saçlarından çorap ör ninni

Tanrı bilir ki başka ninni
Gönlümün yok tasası ninni
Olur, kızım inşallah ninni
Gâzi, şehit anası ninni

Vatan için kadın da ninni
Erkek kadar çalışır ninni
Onun süngüsü varsa ninni
Senin de iğnen vardır ninni

Tanrı bilir ki başka ninni
Gönlümün yok tasası ninni
Olur, kızım inşallah ninni
Gâzi, şehit anası ninni

Ne vakte kadar bu ninni
Hicran bizi dağlasın ninni
Yerde gülerken salıb kızım
Gökte hilâl ağlasın ninni

Tanrı bilir ki başka ninni
Gönlümün yok tasası ninni
Olur, kızım inşallah ninni
Gâzi, şehit anası ninni

Ta ezeli bu hilâl ninni
Nişanlıdır zafere ninni
Ninelerin giderdi kızım

⁵⁸ B. Onur, age, Ankara–2005, 188.

Deden gibi askere ninni

Tanrı bilir ki başka ninni
Gönlümün yok tasası ninni
Olur, kızım inşallah ninni
Gâzi, şehit anası ninni⁵⁹

Erkek çocuklara yönelik ninnilere örnek:

Işıklandı tan yeri ninni
Tan yeri turan yeri ninni
Yürüyelim isterse oğlum
Boyasın al kan yeri ninni

Gelir bir gün inşallah ninni
Kanlı süngün o sabah ninni
Yazar Rus'un alınına oğlum
Lâilahe illallah hu... hu...

Yâr illeri göründü ninni
Yâr karalar büründü ninni
O nazlının yolunda oğlum
Ne ümitler süründü ninni

Gelir bir gün inşallah ninni
Kanlı süngün o sabah ninni
Yazar Rus'un alınına oğlum
Lâilahe illallah hu... hu...

Elinde ok kalkanın ninni
Göğsünde Hak Kur'an'ın ninni
Al öcünü orada oğlum
Yatan şehit atanın ninni

Gelir bir gün inşallah ninni
Kanlı süngün o sabah ninni
Yazar Rus'un alınına oğlum
Lâilahe illallah hu... hu...

Vatanımın maralı ninni
Yanıyor mu yaralı ninni
Hazin hazin geliyor oğlum
Çobanının kavalı ninni

Gelir bir gün inşallah ninni
Kanlı süngün o sabah ninni
Yazar Rus'un alınına oğlum

⁵⁹ A. K. Rodoslu, age, İstanbul 1331, 10–11

Lâilahe illallah hu... hu...

Yeşil dağlar gök çaylar ninni
Baygın bakışlı aylar ninni
Hasret kaldım görmedim oğlum
Geçti de yıllar, aylar ninni

Gelir bir gün inşallah ninni
Kanlı süngün o sabah ninni
Yazar Rus'un alınına oğlum
Lâilahe illallah hu... hu...

Rus'un başı ezilsin ninni
Kafkas'da hür gezilsin ninni
Düşümde gördüklerim oğlum
Göz önüme dizilsin ninni

Gelir bir gün inşallah ninni
Kanlı süngün o sabah ninni
Yazar Rus'un alınına oğlum
Lâilahe illallah hu... hu...⁶⁰

Bu alandaki edebî ürünler incelendiğinde; M. Emin Yurdakul ve Ziya Gökalp'in ninni şiirleri ile Basri Gocul'un oğuzlamaları kahramanlık konulu ninni şiirlere örnek gösterilebilir. Konuyla ilgili malzemenin fazlalığından dolayı tamamını burada vermek mümkün olmadı. Bu sebepten burada sadece seçilmiş birer örnek verdik. Örnekleri aldığımız metnin özelliği eski harflerle basılmış olması ve çalışmamız için yaptığımız araştırmada, konuyla ilgili başvuru kaynaklarında metne rastlanmamış olmasıdır. Eser 1331'de İstanbul'da yayınlanmıştır. Şair eserin giriş yazısında ninnilerin, kültür birikimini ve inançları yeni nesillere aktarmada önemli bir araç olduğuna vurgu yapmaktadır. Ninninin en önemli terbiye vasıtalarından biri olduğunu, sadece küçük çocukların değil bütün ailenin ruhunu kuşatıp etkisi altına aldığını ifade etmektedir. Örnek olarak verdiğimiz ninniler incelendiğinde bunların Osmanlı-Rus harbi sonrasında yazıldığı izlenimi edinilmektedir.

Bu bağlamda dünya milletlerinin ninnileri incelendiğinde her milletin ninnilerinde çeşitli va'dler ve tarihlerini hatırlatıcı ifadeler göze çarpmaktadır. Konuyla ilgili olarak bir Yunan ninnisi çok manidardır. Çocuğa, yaramazlık yapmadığı ve hemen uyuduğu takdirde şekerli İskenderiye, pirinçli Kahire ve İstanbul'u idare edeceği va'd edilmektedir.⁶¹ Ermeni

⁶⁰ A. K. Rodoslu, age, 3-4-5-6.

⁶¹ Çelebioğlu, TNH, 37.

ninnilerinde de bu tür va'dlere ve tarihlerini hatırlatıcı ifadelere rastlanmaktadır.⁶² Bu ifadeler her milletin, çocuklarını beşikten başlayarak belli ülküler doğrultusunda yetiştirmeye çalıştığını kanıtlamaktadır. Ülkü ve idealler doğrultusunda yazılan bir diğer ninni şiir ise “Türk kızının öğüdü” ismini taşımaktadır. Bu ninni şiire eski harfli (Osmanlı Türkçesi ile yazılmış) çocuk dergilerinde rastladık. Yeni harfli (Latin alfabesi) yayınlanan eserlerde bu şiire rastlamadığımız için şiirin tam metnini çevirip Türk okuyucularıyla buluşturmayı bir görev addettik. Şiirin metni şu şekildedir:

Ninni yavrum sen uyursan ruhun duyar sesimi
 Türk kızımı sınır boyu yemenimin kesimi
 Hiç koçunma ben seni de yurdum için sallarım
 Rumeli’de akıtılan al kanlara ağlarım
 Ninni benim elmas yavrum yüreğimi dağlama
 Hain düşman pek alçaktır sesini kes ağlama
 Bu dún için yurdum için beşigini sallarım
 Bağrım yanık süngülenen masumlara ağlarım
 Ninni benim aslan yavrum vatan senden öc ister
 Sen büyü de düşmanlara kılıcını bir göster
 İlim öğrensin, fen öğrensin oğlum diye sallarım
 Aman Tanrım şu yurttaki cehalete ağlarım⁶³

Bu şiirlerde cihad kavramı farklı boyutlarıyla ele alınmaktadır. Bilindiği gibi İslâm dininde cihad sadece savaş anlamına gelmemekte ve birçok boyutu bulunmaktadır. Mal, can, dil ve gönülle yapılanlar bunlardan bazılarıdır. Ayrıca peygamberimiz en büyük cihadın kişinin kendi nefsiyle yaptığı savaş olduğunu söylemektedir.⁶⁴ Zira kendi nefsiyle baş edip iradesine hâkim olan bireyler başkalarının karşısında da güçlü olurlar. İslâmda cihadın mantığı, insanların öncelikle dinî ve ahlâkî konularda kendilerine hâkim olmayı öğrenerek dünya ve âhiret saadetini yakalaması, daha sonra ise bu güzelliği diğer insanlarla da paylaşıp onların da bu güzellikten istifade etmesi için çalışmaktır. Çalışmanın yöntemi

⁶² Çelebioğlu, TNH, 436

⁶³ Turgut Fikri, Çocuk Duygusu, İstanbul, 1329, 1. Sene.

⁶⁴ Ali Bardakoğlu - Mustafa Fayda, “Cihad”, *İslam'da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*, İstanbul-1997, I, 329-333; Ahmet Özel – Bekir Topaloğlu, “Cihad”, *DİA*, VII, 527-534.

ise, içinde bulunulan dönem neyi gerektiriyorsa o doğrultuda belirlenir. Yöntemde hiçbir zaman ihmal edilmemesi gereken husus ise haksızlıktan uzak ve adil olmasının gerekliliğidir.

İKİNCİ BÖLÜM

NİNNİLERDE İSLÂMÎ MOTİFLER

Ninniler konuları bakımından tasnife tabi tutulduğunda annelerin pek çok konuda ninni söyledikleri görülmektedir. Ninnilerin konu itibariyle genel karakteristiği, iyi dilekleri içeren dua mahiyetinde ninniler olmalarıdır. Annelerin bebekleri için, hiçbir sanat kaygısı gütmeyen, tamamen doğal olarak söyledikleri ninniler, zaman zaman şikâyet, sızlanma ve sitekler içerse de genel tema iyi şeylerin olması dileğidir. Anneler, evladının uyuması, hastalığının iyileşmesi, büyümesi, yürümesi, okuyup büyük adam olması, Allah'ın onun üzerinden yardımını esirgememesi gibi dilekleri ninnilerinde terennüm etmektedirler. Valideler evlatlarını uyuturken, büyütürken Allah'ı hiçbir zaman dillerinden eksik etmemektedirler. Anne, ninnisinde Allah der, yatırırken “Bismillah”, kaldırırken “maşallah” der.⁶⁵ Bununla beraber çevresinde, bildiği, duyduğu din büyüklerini, evliyayı da unutmaz çocuğu için onlardan himmet ister.

Çalışmamızın bu bölümünde ninniler konularına göre önce genel maddeler olarak düzenlenmiş; sonra biraz daha özelleştirilerek yeni maddeler oluşturulmuştur. Her madde içerisinde konuyla ilgili açıklamalara, örneklere yer verilmiştir. Sınıflamada öncelikli kriter, çalışmamızın ismiyle bağlantılı olarak, âyet ve hadislerdir. Konuyla ilgili gelenekler ve dönemin şartları da değerlendirmelerimizdeki diğer kriterler olarak belirlenmiştir.

Ninniler incelenirken onların yaşama ne kadar iç içe ve yapmacılıktan uzak, İslâm diniyle, Türk halkının kültürü ve gelenekleriyle içli dışlı olduğu görülmüştür. Veriler incelendiğinde bu noktada kültür aktarımında ninnilerin rolünün çok büyük olduğu ifade edilebilir. Bebeklerin çevrelerini, sesleri vb. algılayamadıkları görüşü günümüzde yapılan araştırmalarla çürütülmüştür. Araştırma sonuçları bebeklerin, değil doğduktan sonra doğmadan önce de annenin dinlediği müziğe, maruz kaldığı şiddete veya mutlu geçirdiği zaman dilimlerine göre bebeğin olumlu veya olumsuz reaksiyon gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu açıdan annenin hisleri, tutum ve davranışları çocuğun bedensel ve ruhsal gelişimi açısından çok önemli görülmektedir. İslâm kültüründe çocuğun baba üzerindeki haklarından biri olarak; babanın çocuğunun annesini seçerken namuslu, dindar ve asil bir eş seçmesi olduğu vurgulanmıştır.⁶⁶ Zira çocuğun davranışlarını oluşturan genetik kodlar da dünyaya geldikten sonraki davranışlarının şekillenmesi de anneye doğrudan irtibatlıdır.

⁶⁵ Behçet Dede, “Türk Ninnilerinde Dile Gelen İstekler”, *Milli Kültür*, 1984, 69.

⁶⁶ İbrahim Canan, *Hz. Peygamberin Sünnetinde Terbiye*, Ankara- (t. y.), 53-54.

Kültürümüzün bir parçası olan atasözlerinde de çocukların karakter oluşumu ve terbiyeleriyle ilgili çok sayıda örnek bulunmaktadır. Bunlardan bazıları: “Çocuk kırklıyken öğrendiğini kırkında da unutmaz”, “nasıl çocucaksa öyle babacık olur”⁶⁷, şeklindedir. Bütün bunlar göstermektedir ki insan hayatında doğum öncesi dönem ve doğum sonrasındaki çocukluk dönemi büyük önemi haizdir. İlerdeki yaşantıya yön veren bu dönemdir. Kültür birikimimiz incelendiğinde ebeveynlerin, çocuklarının ruh ve beden sağlığı yerinde bireyler olmaları için birçok yöntem geliştirdikleri görülmektedir. Bunlardan konumuzla doğrudan irtibatlı olanı ninnilerdir. Anneler ninnileri öncelikli olarak evlatlarını uyutmak için kullanmışlardır. Fakat ninnilerin konuları, anlamları, onların uyutmaya ek olarak başka işlevlerinin de olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuğun annesinin ahenkli sesiyle güven duygusunu kazanması, dolayısıyla ruh sağlığı yerinde olması, içerdiği dualar ve dînî muhtevalı sözlerle çocuğun ve annenin mânevî gelişimine katkıda bulunması ninninin uyutmanın dışındaki işlevlerinden sayılabilir. Anneler bebek doğduktan sonra onunla ilgili güzel dileklerini içli sesleriyle, samimi bir şekilde dua tarzında kendilerine has besteleriyle terennüm etmektedirler. Sevgi dolu bir ses ve güzel dileklerle büyüyen çocukların millî ve mânevî açıdan daha duyarlı olmaları beklenmektedir.

I. DUA MAHİYETİNDEKİ NİNNİLER

Anneler Allah’tan çocukları için uyku, ömür, yardım, büyüme yürüme, musibetlerden koruma gibi dileklerde bulunmaktadırlar. İslâm inancında işin gereği yapıldıktan sonra Allah’a tevekkül edilir. Ondandır yardım istenir. Anneler Allah’ın her an evlatlarının yardımcısı olması dileğini ninnilerinde ifade etmektedirler. Hadislerde, anne babanın evladına yaptığı ve mü’minlerin birbirlerinin gıyabında yaptıkları duaların Allah tarafından reddedilmeyeceği şöyle ifade edilmektedir: “Müslüman kimsenin, kardeşi için gıyâbında yaptığı dua müstecâbdır. Dua edenin başucunda ona müvekkel bir melek vardır. Kardeşi için hayır dua yaptıkça bu melek: Âmin, istediğin şeyin bir misli de sana olsun der.”⁶⁸

⁶⁷ Kaynak kişi: Osmaniye ili Düziçi ilçesinden 01. 03. 1920 doğumlu Bekir Farsakoğlu, (Annesi Cennet Farsakoğlu’ndan naklen), derleyen Ayşe Farsakoğlu (kızı).

⁶⁸ İbrahim Canan, *Hadis Ansiklopedisi*, 5. Cilt, 40

1- Uyku Dileğinde Bulunulan Ninniler

Annelerin ninni söylemedeki ilk gayeleri çocuklarını uyutmaktır. Bu vesileyle valideler ninnilerinde Allah'a çocuklarına uyku vermesi için dua ederler. Ninniler şu şekildedir:

İllallahlar özüne ninni
Uyku ver Allah'ım gözüne
Benim yavrum uyusun ninni,
Uyusun da büyüsün ninni! (Çankırı)⁶⁹

Hû, hû, hû Allah
Yavrum uyur inşallah
Sen uykular ver Allah
Uyusun yavrum ninni! (Daday)⁷⁰

İllallahın özüne
Derman gele dizine
Cümle âlemin uykusu
Hep yavrumun gözüne
Nenni yavruma nenni! (Malatya)⁷¹

2- Ömür Dileğinde Bulunulan Ninniler

Annelerin ninnilerindeki konularından biri de; Allah'tan evlatları için uzun ömür istemeleridir. Zira ömür konusundaki tasarruf hakkı Allah'a mahsustur. İnsanlar Allah kendilerine ne kadar ömür takdir ettiyse o kadar yaşamaktadırlar. Fakat bu noktada İslâm inancında duanın özellikle de anne babanın yaptığı duanın özel önemi bulunmaktadır. Peygamberimizin hadislerinde vurguladığı bu konuyu bilen anneler çocuklarına uzun ömür vermesi için Allah'a ninnilerinde dua ediyorlardı. Özellikle kırsal kesimdeki ebeveynlerin en güçlü çareleri dualarıydı. Zira, geçmişte tıbbi imkanlar ve ulaşım imkanları günümüzdeki gibi gelişmiş değildi. Bu ve benzeri sebeplerden çocukların bazıları doğmadan bir kısmı da doğduktan sonra kaybediliyordu. Bulaşıcı ve salgın hastalıklar karşısında aile çaresiz kalmaktaydı. Anneler bu konudaki çaresizliklerini, sadece kendi yavruları için değil gönül bolluğu ile bütün vatan yavruları için uzun ömür dileyerek ortaya koymaktadırlar. Bu konudaki ninnilerden bazı örnekler şu şekildedir:

⁶⁹ A. Çelebioğlu, TNH, 128

⁷⁰ A. Çelebioğlu, TNH, 126

⁷¹ A. Çelebioğlu, TNH, 128

Ninni desem aylarla,
Yanı yüğrük taylarla,
Mevlâ'm sana ömür versin
Cemi cümle illerle
Ninni de kuzuma ninni! (Kurşunlu Köyü/Konya)⁷²

Ninni diyem uyutayım
Kuzularla yürüteyim
Ninni diyem uykun gelsin
Allah uzun ömür versin (Malatya)⁷³

Ulu çaylar ömrün olsun
Selvi ağaç boyun olsun
Allah sana ömür versin
Uzak yerden dayın gelsin! (Kise Köyü/Ilgaz)⁷⁴

3- Çocuk Talebi ve Çocuğun Saklanması, Esirgenmesi, Ebeveynlerine Bağışlanması Dilekleriyle İlgili Ninniler

Ebeveynler çocuk sahibi olmanın salt kendilerinin isteği ile olmadığını, çocuğun aynı zamanda anne babaya Allah'ın bir armağanı olduğunu bilmektedirler. Bu sebepten çocuk sahibi olmak isteyen ebeveynler bu yolda sebepleri tükettiklerinde, sebeplerin sahibine yönelmekte ve dileklerini ona arz etmektedirler. Anneler ninnilerinde bu durumu “bir Mevlâ'dan dilediğim” vb. mısralarla terennüm etmektedirler.

Ninnilerle belediğim
Bir Mevlâ'dan dilediğim
Al bağırdak doladığım
Uyuyasın kuzum ninni
Büyüyesin kuzum ninni
Yaşayasın kuzum ninni! (Çay/Afyon)⁷⁵

Nenni deyip beledüyüm
Al bardaklara(*)⁷⁶ doladüğüm
Seni Hak'tan diledüğüm
Nenni yavrum nenni! (Bedeş Köyü/Samsun)⁷⁷

⁷² A. Çelebioğlu, TNH, 109.

⁷³ A. Çelebioğlu, TNH, 110

⁷⁴ A. Çelebioğlu, TNH, 112

⁷⁵ A. Çelebioğlu, TNH, 111.

⁷⁶ “Bağırdak” kelimesi “beşik bağı” anlamına gelmekte ve ninnilerde sıkça kullanılmaktadır. Fakat zaman zaman kelimenin kullanımında şiveden de kaynaklanan yanlış kullanımlar olmuştur. Konuyla ilgili verilen kaynakta bağırdak kelimesinin çeşitli dillerdeki karşılıkları verilmekte ve Osmanlı şer'îye sicillerindeki kullanımı gösterilmektedir. Kelimenin doğru kullanımı için bkz. Tarama Sözlüğü, TDK, Ankara-1960, I, 370

⁷⁷ M. K. Özergin, “Ninniler”, TFA, 1975, 7365

Ninni değim ninni değim
Söylediğinden bileğim
Yaradana kurban olayım
Ninni yavrum ninni!(Yalvaç)⁷⁸

Halk arasında “Allah anana babana bağışlasın” veya “Allah evlatlarına bağışlasın” şeklinde dualar vardır. İlk dua Allah seni annenin babanın elinden almasın, ikincisi ise; sağlıklı olarak çocuklarının başında olasın anlamlarına gelmektedir. Saklama ve esirgeme kelimeleri, koruma kavramıyla karşılanmaktadır. En büyük koruyucu ise Allah’tır. Valideler evlatları için ellerinden geleni yaptıktan sonra onları en büyük koruyucuya emanet etmişler bunu da ninnilerinde şöyle dile getirmişlerdir:

Arkalığın karadan,
Kara bagrım yaradan,
Bala laylay, laylay!
Seni Allah saklasın
Yeri göçü Yaradan
Bala laylay, laylay! (Kars)⁷⁹

Dandini dandini danadan
Bir ay doğmuş anadan
Bağışlasın Yaradan
Eksilmesin aradan
Mini mini yavruma hû ninni
Küçücük yavruma hû ninni! (Ankara)⁸⁰

Nenni nenni nen aydan
Bir ay doğmuş anadan
Yarlıgasın Yaradan
Eksilmesin aradan! (Alanya)⁸¹

4- Büyüme ve Yürüme Dileğiyle İlgili Ninniler

Ninni bebek için okunduğu ve annenin gönlünün derinliklerinden kopup doğduğu için hep bir dua, iyilik temennisi ve yücelik isteği şeklindedir. Bu dualardan bazılarında da tema olarak çocuğun büyüyüp yürümesi işlenmiştir.⁸²

Hu hu hu Allah

⁷⁸ A. T. Tütüncü, “Yalvaç’tan Ninniler”, *TFA*, 1966, 4196

⁷⁹ A. Çelebioğlu, *TNH*, 103.

⁸⁰ Emin Sevinç, “Ankara’dan Ninniler”, *TFA*, 1966, Sayı 208.

⁸¹ Ali Rıza Gönüllü, *Türk Folkloru*, 1985, 25.

⁸² Ahmet Efe, “Ninni ve Masalların Dünyasında Çocuk”, *Hece Dergisi*(Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı), Ankara-2005, 128-131.

İyilik sağlık ver Allah
Uyusun da büyüsün inşallah
Tıpış tıpış yürüsün Maşallah! (Van)⁸³

Nenni dedim uyusun
Allah dedim büyüsün
Tıpış tıpış yürüsün
Nenni yavrum nenni! (Gülнар)⁸⁴

Ninni diyem uyusun
Allah diyeyim büyüsün
Allah'ım izin ver de
Yavrucağım yürüsün
Ninni de kuzum ninni! (Sarayönü/Konya)⁸⁵

5- Hak'tan Yardım Dileğiyle İlgili Ninniler

Allah'tan yardım dileğinde bulunulan ninnilerde çoğunlukla kullanılan ifadeler: “sana Hak'tan yardım ola”, “Allah yetsin dâdına”, “yetiş Mevlâ'm imdada”, “bir Mevlâ'mdan umarım imdatlar”, şeklindedir. Anneler en büyük yardımcının Allah olduğu bilinciyle ninnilerinde Allah'tan evlatları için yardım dileğinde bulunmuşlardır.

Ninni diyeyim adına
Şeker uymaz tadına
Yetiş Mevlâ'm imdadına!
Ninni yavrum ninni! (Eskişehir)⁸⁶

Oğlum elin altın ola
Kollarında martin ola
Sana Hak'tan yardım ola
Uyu oğul uyu
Büyü oğul büyü! (Ula/Muğla)⁸⁷

Laylay dedim adına
Hak yetişsin dâdına
Sen git derin uykuya
Ben diyem layla layla! (Kars)⁸⁸

⁸³ Nedim Orta, “Van ve Yöresinde Söylenen Ninniler”, *TFA*, 1976, Sayı 325

⁸⁴ Gündüz Artan, “Gülнар'dan Derlenen Ninniler”, *TFA*, 1967, sayı 215.

⁸⁵ A. Çelebioğlu, *TNH*, 110

⁸⁶ A. Çelebioğlu, *TNH*, 192.

⁸⁷ A. Çelebioğlu, *TNH*, 111.

⁸⁸ A. Çelebioğlu, *TNH*, 108.

6- Musibetlerden Korunma Dileğiyle İlgili Ninniler

Anneler bu mahiyetteki ninnilerde engin fedakârlıklarıyla evlatlarına gelecek kazaların onların yerine kendilerine gelmesini dilemektedirler. Gada kelimesi halk arasında “gadanı alayım, gadasını aldığım” vb. şekillerinde deyimleşmiştir.

Nenni derim yavrum nenniler olsun
Yat ela gözlerine uykular dolsun
Sana gelen gadalar canıma gelsin
Nenni yavrum nenni! (G. Antep)⁸⁹

Gidin bakın şu kargaya ninni
Konmasın bizim ovaya ninni
Şikâyet ederim Hüdâ'ya ninni
Ninni balam kadan alam
Hayran olam ninni! (Harput)⁹⁰

Bebeğimin gözleri ela
İki tel saçları kara
Babası askerde yaya
Ya Rabbim bizi koyma dara
Uyusun da büyüsün nenni! (Elazığ)⁹¹

7- Analı Babalı Büyüme Dileğiyle İlgili Ninniler

Eşi gurbete gidip dönmeyen veya savaşa gidip gelemeyen Türk anneleri çoğu zaman evlatlarını yalnız başlarına ve sıkıntı içerisinde büyütme zorunda kalmışlardır. Çocuklarına hem annelik hem de babalık yapmışlardır. Henüz böyle bir durumla karşılaşmamış olanlar, bu zorlukla hiç karşılaşmamak için, sıkıntı içerisinde bulunanlar ise sıkıntıdan kurtulmak veya sabır temennisisiyle Allah'a dua etmekte bu temennileri de ninnilerinde yavrularıyla paylaşmaktadırlar. Zira âyet-i kerimede sabır ve dua ile Allah'tan yardım istenmesi tavsiye edilmektedir.⁹² Kahraman, fedakâr Türk kadınları da evlatlarına söyledikleri ninnilerde Allah'a şöyle dua etmektedirler:

E e e dedim eledim
Uyuya büyüyesin,
Allah'a yalvarırım

⁸⁹ Sabri Koz, age, İstanbul-2005, 233.

⁹⁰ A. Çelebioğlu, TNH, 217.

⁹¹ S. Koz, age, 183.

⁹² Bakara Suresi, 2/153.

Babalı büyüyesin! (Eğın)⁹³

Ninni diyem edâ ile
Üstünü örteyim dibâ ile
Mevlâ'm büyütsün ana ile baba ile
Ninni bebeğim ninni! (Yeşilhisar)⁹⁴

Ninni dedim hıbayınan
Yüzün örtün abayınan
Allah seni bize versin
Saltanatlı babayınan! (Uşak)⁹⁵

8- Yokluktan Korunma Temennisiyle İlgili Ninniler

Varlıklı olmak, insanların dünyada refah içerisinde yaşamaları için önemli bir unsurdur. Maddi varlık, helal şekilde kazanılıp, israf etmeden doğru yerlere harcandığında âhiret hayatı için de önemlidir. İslâm dininde hac, zekât, sadaka gibi mâli boyutu olan ibadetler bulunmaktadır. Bu açıdan varlıklı olmak önemsenmiş ayrıca geçimin helal yollardan temin edilmesinin gerekliliği âyet ve hadislerde tekrar tekrar vurgulanmıştır. Rızık veren Allah'tır.⁹⁶ Anneler O'nun Rezzak(rızık veren) ismine istinaden yavrularının rızkının bol olması için Allah'a dualar etmişlerdir. Bu dualarını da ninnilerine şu şekilde yansıtmışlardır:

Aktır oğlumun aklığı
Öter dağların kekliğı
Görmesin oğlum yokluğu
Ninni yavrum ninni! (Burdur)⁹⁷

Ala beşiğe beledim
Buğatlarını doladım
Allah'tan nasip diledim
Ninni ninni uyusun bebeğim
Tıpış tıpış büyüsün bebeğim! (Geriş/Akseki)⁹⁸

Dandini dandini bağa vardım
Asmalar yapraksız ağa vardım

⁹³ A. Çelebioğlu, TNH, 106.

⁹⁴ A. Çelebioğlu, TNH, 110.

⁹⁵ A. Çelebioğlu, TNH, 109.

⁹⁶ Konuyla ilgili âyetler için bkz., Bakara Suresi, 2/168, 172, 177; Nisa Suresi, 4/29; Zuhuruf Suresi, 43/32.

⁹⁷ S. Koz, 265

⁹⁸ A. Çelebioğlu, TNH, 103.

Bu yıl böyle kurak gitti
Geli yıl onara Tanrım ninni! (Isparta)⁹⁹

9- Hastalıklardan Korunma Dileğiyle İlgili Ninniler

İnsanlık tarihi boyunca, farklı zamanlarda, dünyanın farkı yerlerinde olduğu gibi ülkemizde de, savaşlar, açlık, yoksulluk ve birçok salgın hastalık, dünya ile yeni tanışan sevgi çiçeklerinin pek çoğunu daha bebeklik ve erken çocukluk çağlarında bu dünyadan alıp götürmüştür. Özellikle ülkemizde I. Dünya savaşı, açlık, yoksulluk ve birçok amansız salgın hastalıkları da beraberinde getirmişti. Sıtma, verem, frengi, trahom, tifo, tifüs, kızamık, çiçek, ishal vb. hastalıklar bunların başlıcalarıydı. Dünyaya gelen çocukların çoğu bu olumsuz şartlardan ciddi olarak etkileniyor veya salgın hastalıklardan birine yakalanıp yaşamını kaybediyordu.

Anneler binbir sıkıntıyla dünyaya getirip büyötmeye çalıştıkları yavrularının hastalıklar ve imkânsızlıklar sonucu ellerinden kayıp gittiğini gördüklerinde kendilerini ninnilerle teselli etmeye çalışa gelmişlerdir. Birçok ninnide annelerin, yavrularını bu hastalıklardan koruması için Allah'a dua ettikleri görölmektedir.

Laylay dedim ucadan
Sesim çıkmaz bacadan
Allah seni saklasın
Çiçekten kızılıcadan! (Kars)¹⁰⁰

Hu hu hu Allah
İyilik sağlık ver Allah
Uyusun da büyösun inşallah
Tıpış tıpış yürösun maşallah! (Van)¹⁰¹

Laylay dedim astadan
Beşik aldım ustadan
Allah balamı sakla
Aralıktaki hastadan! (Kars)¹⁰²

E e dedim yüceden
Sesin çıkmaz bacadan
Allah sizi saklaya
Ateşten kızılıcadan e e e!(Van)¹⁰³

⁹⁹ A. Çelebioğlu, TNH, 105.

¹⁰⁰ A. Çelebioğlu, TNH, 108.

¹⁰¹ N. Orta, TFA, 1976.

¹⁰² A. Çelebioğlu, TNH, 108.

¹⁰³ A. Çelebioğlu, TNH, 106.

10- Mutlak Anlamda Dileklerde Bulunulan Ninniler

Bu tür ninnilerde anneler özel konular belirtmemekte bebekleri için mutlak anlamda dileklerinin olduğunu ifade etmektedirler.

Ninni diyecek yüreğim yok
Sallayacak bileğim yok
Sana Hak'tan dileğim çok
Ninni benim çocuğuma ninni! (Sivas)¹⁰⁴

Nennedecek ciğerim yok
Senden başka kederim yok
Yavrum senin için benim
Allahım'dan dileğim çok! (Kastamonu)¹⁰⁵

II. BEDDUA İÇEREN NİNNİLER

Beddua etmek İslâm dininde hoşgörülmeleyen bir davranıştır. Âyetlerde de Müslümanların birbirlerine beddua değil hayır dua etmeleri istenmekte ve en makbul duanın insanların gıyabında edilen dua olduğu ifade edilmektedir. Annelerin ninnilerde en az yer verdikleri temanın beddua olmasında bu durumun etkisi olduğu düşünülebilir. Zira beddua içeren ninniler sayı olarak azdır ve aynı zamanda bir iki istisna dışında çocuğa karşı beddua içermemektedir. Bu ninniler annelerin olumsuz kabul ettikleri bakış ve sözlerden çocuklarını koruma isteğini belirtmektedir.

Hem uyusun hem büyüsün
Üstünü güller bürüsün
Oğlum kalksın da yürüsün
Kasteden diller çürüsün
Nenni... nenni... i i i...
Huuu... huuu...
Eee... Eee...! (Balıkesir)¹⁰⁶

Oğlum oğlum bir kişi
Oğlum şeker irisi
Kim oğluma laf dese
Gözüne tuzun irisi! (Van)¹⁰⁷

Uzun kavak uzamasın

¹⁰⁴ A. Çelebioğlu, TNH, 295.

¹⁰⁵ A. Çelebioğlu, TNH, 108.

¹⁰⁶ S. Koz, 141.

¹⁰⁷ A. Çelebioğlu, TNH, 115.

Dibini gül bezemesin
Sana kötü söyleyenler
Hasta olsun gezemesin
Nenni yavrum nenni! (Akşehir/Konya)¹⁰⁸

III. ALLAH'IN YÜCELİĞİ VE LÜTUFLARI İLE İLGİLİ NİNNİLER

1- Allah'ın Yüceliğiyle İlgili Ninniler

Allah (c.c.) âlemleri yoktan var eden ve varlığı yaşatandır. Ayetlerde Allah'ın en yüce olduğuna dikkat çekilmekte ve şöyle buyurulmaktadır: “Hak padişah olan Allah pek yücedir. O'ndan başka Tanrı yoktur. O Kerîm, Arş'ın sahibidir.”¹⁰⁹

“De ki: O Allah birdir. Allah Samed'dir. Kendisi doğurmamıştır ve doğurulmamıştır. Hiçbir şey O'nun dengi olmamıştır.”¹¹⁰

Bebeğine ninni söyleyen anne, Allah'ın yüceliğini anlatan âyetlerden de aldığı ilhamla, kendisine evlat sahibi olmayı nasip eden Allah'ın yüceliğini yüreğinde hissedip, bu hissi sevgi dolu sesiyle yavrusuyla paylaşır. Onun da ilerde aynı hassasiyeti hissetmesi için çaba sarfeder.

Tanrı Tanrı uludur
Sepet fındık doludur
Bu Gedikkaya yoludur
Uyusun da büyüsün ninni! (Karadeniz Yöresi)¹¹¹

Tanrı Tanrı uludur
Toprak rızık doludur
Yaşamanın yoludur
Uyusun da büyüsün ninni! (İstanbul)¹¹²

Anneler çocuklarının sağlığının, güzelliğinin Allah vergisi olduğunu bilmişler ve istedikleri çocuklara kavuşunca evlatlarına söyledikleri ninnilerde belki de bir şükür ifadesi olarak “yaradana kurban olayım, yavrumun güzelliği Hak'tan” vb. mısralara yer vermişlerdir.

Evleri var ekten saktan
Tavanları gümüş oktan

¹⁰⁸ A. Çelebioğlu, TNH, 116.

¹⁰⁹ Mü'minun Suresi, 23/ 116.

¹¹⁰ İhlas Suresi, 112/1, 2, 3, 4.

¹¹¹ A. Çelebioğlu, TNH, 43.

¹¹² A. Çelebioğlu, TNH, 43.

Oğlumun güzelliği Hak'tan
Ninni yavrum ninni! (Buldan)¹¹³

Yağmur bulutsuz gelir
İlim ılım sütüm gelir
Evlat Allah'tan olur
Uyusun da büyüsün ninni! (Bandırma)¹¹⁴

Gökte yıldız yüz altmış ninni
Mevlâm neler yaratmış ninni
Anasın çerden çöpten ninni
Bebesin nurdan yaratmış ninni! (Ankara)¹¹⁵

2- “Hu” ve “Tevhit” Girişli veya Nakaratlı Ninniler

Dinimizde Allah'ı anmak, çeşitli dualarla ve O'nun yüceliğine vurgu yapan sözcüklerle O'nu zikretmek faziletli bir ibadettir. Âyet-i kerimede kalplerin ancak Allah'ı zikretmekle rahatlayıp huzura kavuşacağı buyurulmaktadır.¹¹⁶

İslâm literatüründe “hû” sözcüğünün özel bir yeri vardır. “Hû” Allah'ı zikir ifadesidir. Ali Ulvi Elöve'nin “kumru” isimli şiiriyle birlikte değerlendirildiğinde “Hû” ifadesinin yansıma seslerle ilişkilendirildiği de söylenebilir. Elöve'nin şiirinde:

Ku, ku, ku... Ararsın yaradan Hûda'yı!

Bilinmez derdin ne? Ne yanık sâdâ bu,

Ku, ku, ku... Hûda'ya belki de dua bu!¹¹⁷

Kumrunun ku ku sesleri hu hu'ya benzetilmekte ve onun bu şekilde Allah'ı zikrettiği yorumu yapılmaktadır. Bu düşüncede aşağıdaki âyet-i kerîmenin de etkili olduğu düşünülebilir: “Görmedin mi göklerde ve yerde olan kimseler, kanatlarını çırparak uçan kuşlar Allah'ı tesbih ederler. Her biri kendi duasını ve tesbihini bilmiştir. Allah da onların ne yaptıklarını bilmektedir.”¹¹⁸

¹¹³ A. Çelebioğlu, TNH, 41.

¹¹⁴ A. Çelebioğlu, TNH, 44.

¹¹⁵ A. Çelebioğlu, TNH, 272.

¹¹⁶ Ra'd Suresi, 13/28.

¹¹⁷ Ali Ulvi Elöve, *Çocuklarımıza Neşideler*, İstanbul-1328, 191.

¹¹⁸ Nur Suresi, 24/41.

Hu girişli ninnilerde girişteki ifadeler farklı şekillerde görülmektedir. Bunlardan bazıları: “Hu hu hu kuşu, hu hu hu sana, benim yavrum hu çeker” şeklindeki kullanımlardır.

Hû hû hû kuşu
Çıkamazlar yokuşu
Çalındandır yuvası
Gel yavrumun babası ninni! (Bandırma)¹¹⁹

Ok yayımı hazırlamam
Ben oğlumu azarlamam
Hû hû bir Allah
Sen uykular ver Allah! (Erzurum)¹²⁰

Hû çeker yavrum hû
Kuyudan su çeker yavrum hû
Yavrum adam olanadak
Anası neler çeker yavrum hû! (Erzurum)¹²¹

Bilindiği gibi, kelime-i tevhid Allah’ın birliğini ifade ve Hz. Muhammed (a.s.) ‘in hak peygamber olduğunu tasdik etmektir. İslâm dininin inanç temelini oluşturması açısından “lâilâhe illallah” sözü özel önemi haizdir. Kelime-i tevhidin ninnilere yansımaları, onun her derde deva olduğu, önemli bir zikir olduğu vb. ifadeleri kapsamaktadır.

Erenlerin kılıcı
Arşa çıkar bir ucu
Her dertlerin ilacı
Lâ ilâhe illallah ninni! (İstanbul)¹²²

Yat dizime yat dizime
Bak gözüme bak gözüme
Sütüm sana helal olsun
Zikreyle zikreyle
İnkâr eyleme
Zikri inkâr eyleme
Lâ ilâhe illallah
Lâ ilâhe illallah! (Rize)¹²³

Lâ ilâhe illallah
Yavrumu büyüt Allah
Ninni yavrum ninni! (Malatya)¹²⁴

¹¹⁹ A. Çelebioğlu, TNH, 231.

¹²⁰ A. Çelebioğlu, TNH, 210.

¹²¹ A. Çelebioğlu, TNH, 293.

¹²² A. Çelebioğlu, TNH, 41.

¹²³ A. Çelebioğlu, TNH, 44.

IV. MELEKLERDEN, PEYGAMBERLERDEN, HALÎFELERDEN, EVLİYÂDAN YARDIM VE HİMMET DİLEĞİNDE BULUNULAN NİNNİLER

1- Meleklerden Himmet İstenen Ninniler

Melekler ilâhî dinlerdeki ruhânî unsurlardır. İslâm dininde, Cebrâil, Azrâil, Mikâil ve İsrâfil olmak üzere dört büyük melek vardır. Meleklerle iman aynı zamanda imanın şartlarından biridir. İslâm inancında melekler koruyuculuk vasfına da sahiptirler.¹²⁵ Valideler bütün bu vasıfları birleştirip, ninnilerinde evlatları için meleklerin himmet etmesini istemektedirler.

Nenni derim özüne
Uyku gelsin gözüne
Melekler himmet etsin
Benim körpe kızıma
Uyusun yavrum ninni
Büyüsün yavrum ninni! (Kastamonu)¹²⁶

Ninni desem dağ yol olur
Dikenler hep gül olur
Melekler onu korur
Ninni yavrum ninni! (Konya)¹²⁷

Ninni ninni kapa gözlerini
Uykuda melekler
Getirir bebekler
Kuzular koyunlar
Ne güzel oyunlar
Uyusun canım ninni! (Ankara)¹²⁸

2- İsmail Peygamber'den Bahseden Ninniler

İsmail Peygamber Hz. İbrahim Peygamberin Hz. Hacer'den dünyaya gelen oğludur. Onunla ilgili çeşitli rivayetler bulunmaktadır. İslâm inancında kurban bayramının tarihi Hz. İsmail ve Hz. İbrahim Peygamberler'in Allah'ın emrine sadakatlerinin sınanmasına

¹²⁴ A. Çelebioğlu, TNH, 108.

¹²⁵ Enam Suresi, 6/ 61.

¹²⁶ Çelebioğlu, TNH, 48.

¹²⁷ A. Çelebioğlu, TNH, 43.

¹²⁸ A. Çelebioğlu, TNH, 338.

dayandırılmaktadır. Ayrıca zezem suyunun da Hz. İsmail'in susuzluktan ağırlarken ayağıyla debelendiği yerden çıktığı inancı vardır. Ninnilerde İsmail Peygamber'in devesinden bahsedilmektedir. Oysa Kur'an ve peygamberler tarihi kitapları incelendiğinde İsmail Peygamber'in değil Salih Peygamber'in devesi olduğu anlaşılmaktadır.¹²⁹ Fakat annelerimiz bu hadiseleri birinci kaynaktan okuma veya dinleme imkânına sahip bulunmadıkları için buradaki örnekte olduğu gibi bazen yanlış bilgilenme olabilmektedir. Günümüzden elli-altmış yıl öncesinin okuma alışkanlığı, okur-yazarlık durumu ile ilgili hatıralar dinlendiğinde veya okunduğunda görülüyor ki o dönemde okur-yazar sayısı azdı, insanlar akşamları bir araya geliyorlar okuma bilen biri tarafından, Muhammediye, Hz. Ali Cenknâmeleri, Siyer-i Nebi, Ahmediye vb. menkıbeler ihtiva eden kitaplar okunuyordu. Dolayısıyla halk, kadınıyla erkeğiyle bu tür bilgilere aşinaydı. Anneler de bu bilgilerini bildikleri kadarıyla evlatlarına söyledikleri ninnilerde aktarıyorlardı.

Hu der de gider idim ninni
Zikrullah eder idim ninni
İsmail Peygamber'in ninni
Devesin güder idim ninni! (Çankırı)¹³⁰

Hû hû hû dede
Yoruldu gide gide
İsmail Peygamber'in
Devesin güde güde! (Çankırı)¹³¹

3- Hz. Muhammed (s) ile İlgili Ninniler

Allah (c.c.) Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Peygamberi âlemlere rahmet olarak gönderdiğini ve onda bizim için güzel örnekler bulunduğunu buyurmaktadır.¹³² O, her yönüyle içimizden biri, dolayısıyla itirazsız kabul edilebilecek mükemmel bir örnektir. İnsanlar dünyalarını ve âhretlerini mâmur etmek istiyorlarsa bu güzel örneği model almaları gerekmektedir. Allah'ın emirlerini birinci kaynaktan alan, hayata geçiren, sonra da insanlığa aktaran odur. Zira o, Allah'ın, emir ve yasaklarını insanlara anlatmak ve örnek olmakla görevli elçisidir. Anneler evlatları dünyaya geldikten sonra onları âlemlerin efendisiyle tanıştırmak için ninnileri vasıta kılmışlardır. Ninnilerin bazılarında peygamberimizden evlatları için uyku temennisinde bulunmuşlardır.

¹²⁹ A'raf Suresi, 7/ 73.

¹³⁰ A. Çelebioğlu, TNH, 44.

¹³¹ A. Çelebioğlu, TNH, 44.

¹³² Ahzab Suresi, 33/ 21.

Tarlalarda olur ahlat
Analar çekiyor zahmet
Medine’de ol Muhammed
Söyle sana uyku versin
Ninni yavruma ninni! (Merzifon)¹³³

4- Hz. Ömer ile İlgili Ninniler

Hz. Ömer, İslâm tarihinde adaletiyle iz bırakmış bir sahabe, aynı zamanda Müslümanların ikinci halifesidir. Hz. Ömer ninnilerde yardıma çağrılan sahabelerden birisidir.

Gökyüzünde balkır kamer
Nurları yerlere damlar
Yetiş imdada Hazreti Ömer
O da sana himmet etsin
Uyu yavrum büyü ninni! (Yalvaç)¹³⁴

5- Hz. Ali ile İlgili Ninniler

Hz. Ali kahramanlığı ve cesaretiyle meşhur olmuş bir sahabedir. Peygamberimizin amcasının oğlu ve damadıdır. Hz. Peygamberin soyu Hz. Fatıma ve Hz. Ali’nin çocuklarından devam etmiştir. Peygamberimiz Hz. Ali için “Ali ilmin kapısıdır.” Buyurarak onun ilminin derecesine işaret etmiştir. Ayrıca, Hz. Ali cesareti ve kahramanlığı ile de öne çıkan bir zattır. Anneler ninnilerinde din büyüklerinden himmet isterken aynı zamanda yavrularının onların güzel vasıflarını kazanmalarını da arzu etmektedirler. Bu çerçevede evlatlarına onların isimlerini vermekte veya ninnilerinde çocukları için onlardan himmet istemektedirler.

Beşiği var hurma dalından
Örtüsü yeşil halıdan
Bunların kılıçları
Kaldı Hz. Ali’den
Mini mini yavrum ninni! (Isparta)¹³⁵

Köyümüzün adı veli
Kimi uslu kimi deli
Yetiş Yâ Hz. Ali
Uyusun hem büyüsün ninni! (Yalvaç)¹³⁶

¹³³A. Çelebioğlu, TNH, 47.

¹³⁴A. T. Tütüncü, “Yalvaç’tan Ninniler”, TFA, 4196.

¹³⁵A. Çelebioğlu, TNH, 47.

Ayağ ucum ayva dalı
Başucum sırma dalı
Yardımcın olsun Hazret-i Ali
Oğlum nenni nenni
Eşref'im nenni! (Sivrihisar)¹³⁷

6- Mânevî Şahsiyetlerden Himmet Dileyen Ninniler

Bu kategoride yer alan ninnilerin genel özelliği ninni nereye aitse o yörede veya o yöreye en yakın yerde türbesi olan evliyâdan birinden himmet istenmesidir. Bazı ninnilerde de Mevlâna, Emir Sultan, Hacı Bayram gibi çok meşhur olmuş ve bir çok bölgede tanınmış velîlerden yardım istenmektedir.

Türbe üstü yeşil halı
Has bahçede gülün dalı
Yabanabad'ta Şeyh Ali
Şeyhim sana himmet etsin ninni! (Yabanabad)¹³⁸

Çalkan Karadeniz çalkan
Gemilerde olur yelken
İstanbul'da Eyüp Sultan
Himmet etsin kızım uyusun! (Samsun)¹³⁹

Harmanlarda olur yaba
Savururlar kaba kaba
Konya'da yüce Mevlânâ
Uyu yavrum ninni ninni! (Göynücek/Amasya)¹⁴⁰

Sarı pabuç tabandadır
Oğlum baban yabandadır
Kırklar yediler buradadır
Himmet edin oğlum büyüsün! (İçel)¹⁴¹

7- Hızır Motifli Ninniler

Hızır motifi, klasik Türk edebiyatında olduğu gibi halk edebiyatında da kullanılan önemli motiflerdendir. Hızır, ölümsüzlüğün ve darda kalmışlara yardımın sembolüdür. Klasik Türk edebiyatında Hızır ve ab-ı hayat ifadeleri sıkça birlikte kullanılmaktadır.

¹³⁶ A. Çelebioğlu, TNH, 47.

¹³⁷ A. Çelebioğlu, TNH, 47.

¹³⁸ A. Çelebioğlu, TNH, 80.

¹³⁹ Elçin, HEG, 275.

¹⁴⁰ A. Çelebioğlu, TNH, 48.

¹⁴¹ A. Çelebioğlu, TNH, 325.

¹⁴² Halkın inancına göre o darda kalmışlara yardım etmesi için Allah tarafından gönderilir ve sıkıntıda olan kimsenin hacetini yerine getirir. Bu çerçevede Hızır motifi, ninnilerde şu şekilde kullanılmıştır:

Yola yolladım seni
Yollar yormasın seni
Hızır elinden tutsun
Bana yollasın seni
Ninni bebeğim ninni! (Merzifon) ¹⁴³

Ninni derim beşiğe
Hızır gelsin işine
Ulu devlet başına
Uyusun yavrum ninni! (Kastamonu) ¹⁴⁴

Ninni derim beşiğine
Hızır gelsin eşiğine
Ulu devletler başına
Uyu yavrum ninni! (Kastamonu) ¹⁴⁵

V. DERVİŞLERDEN BAHSEDEN VE ONLARDAN YARDIM DİLEĞİNDE BULUNULAN NİNNİLER

Bilindiği gibi kültür tarihimizde, dünyadan yüz çevirerek kendini ibadete vermeye dervişlik, bunu yapan kimseye de derviş denilmektedir. Dervişler çeşitli vesilelerle ninnilere konu olmuştur. Anneler ninnilerde derviş motifini çocuklarına uyku isteme, çocuğunun da derviş olmasını isteme, uyumayan yaramazlık yapan çocuğu tehdit etme ve dervişlerin Hak yolunda olduklarını ifade etme, ayrıca onların yemek yeme alışkanlıklarını anlatma vb. sebeplerle kullanmışlardır.

Dervişler, Türk İslâm tarihinde önemli bir yere sahiptirler. Onlar, Anadolu'nun fethedilmesinde, sonrasında ise Türkleşme ve İslâmlaşması noktasında çok büyük rol üstlenmişlerdir. Savaşlarda askeri cesaretlendirmek ve şevklendirmek için ön saflarda yalın ayak baş açık gitmişlerdir. Anadolu halkı geçmişten beri, bu gerçek dervişlere evlerinin ve gönüllerinin kapılarını açık tutup, saygı duymuşlardır. Günümüzde bile, çevresine rahatsızlık vermeyen, temiz, kendi halinde insanlara “derviş gibi adam” benzetmesi yapılmaktadır.

¹⁴² A. T. Onay, *Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Ankara–2000, 55, 245.

¹⁴³ A. Çelebioğlu, TNH, 113.

¹⁴⁴ Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş*(HEG), Ankara–1986, 275.

¹⁴⁵ A. Çelebioğlu, TNH, 171.

Anneler evlatlarının iyi ve saygı duyulan insanlar olmalarını istediklerinden, onlara beşikteyken bile toplumun saygın insanlarını farklı anlatımlarla model gösterirler ki, dervişler de bu model şahsiyetlerdendir.

1- Dervişlerden Uyku Dileğinde Bulunulan Ninniler

Anneler, hayat yolunun meşakkatli yokuşlarında sıkıntılarını hafifletecek, gönüllerine güç ve ferahlık verecek manevî sebeplere dayanmışlardır. Yani, diğer bir anlatımla, sebeplerin yaratıcısına yönelip, Ondan yardım dilemişlerdir. Ayrıca maddî âlemde birebir münasebette buldukları Hak dostlarından güç almayı da ihmal etmemişlerdir. Anneler günün yorgunluğunun üzerine, uyumayan yavrularının uyumaları için ninnilerinde yavrularına uyku getiren dervişleri anlatmışlardır.

Hu hu dervişler
Düneyin bize gelmişler
Yavruma uyku getirmişler
Ninni yavruma ninni! (Erzurum)¹⁴⁶

Hu dervişler dervişler
Hak yoluna durmuşlar
Yavruma uyku vermişler
Uyusun da büyüsün yavrum
Mektebe yürüsün yavrum
Ninni yavruma ninni! (Merzifon)¹⁴⁷

2- Dervişlerin İbadet, Yeme İçme Özellikleri İlgili Ninniler

Dervişler, toplum içerisinde, çevresindeki insanların onların elinden ve dilinden güvende oldukları insanlar olarak tanınmaktadırlar. Konuyla ilgili olarak derviş Yunus, bir ilâhisinde dervişin özelliklerini saymakta ve nakarat kısımlarında da “sen derviş olamazsın” diyerek dervişliğin kolay olmadığını vurgulamaktadır.

Derviş bağı taş gerek
Gözü dolu yaş gerek
Koyundan yavaş gerek
Sen derviş olamazsın

¹⁴⁶ A. Çelebioğlu, TNH, 182

¹⁴⁷ A. Çelebioğlu, TNH, 126

Ayrıca dervişler Allah'ı çokça zikretmeleriyle ve tesbihleriyle de tanınmaktadırlar. Anadolu kadını evlatlarına dervişlerin bu özelliğini ninniler vasıtasıyla anlatmakta ve yavrusunun da büyüünce onlar gibi olmasını arzu etmektedir.

Koca karılar derviş olunca
Tesbih kullanır,
Benim oğlum da büyüüp
Derviş olunca tesbih kullanır
Ninni oğlum ninni
Uyusun büyüün ninni! (Buldan)¹⁴⁸

Ayrıca dervişlerin yeme özellikleri de ninnilerde işlenmektedir.

Hu hu dervişler
Hak yoluna ölmüşler
Bir fırın ekmek yemişler
Daha var mı demişler
Seni bana vermişler
Ninni yavrum ninni! (Eskişehir)¹⁴⁹

3- Dervişlerle İlgili Çocuğu Tehdit Mahiyetinde Ninniler

Anneler, dervişleri zaman zaman çocuklarını korkutmak için de kullanmışlardır.

Gel babası al bunu
Yan cebine koy bunu
Yan cebine koymazsan
Dervişlere ver bunu! (Yozgat)¹⁵⁰

VI. DİNİ DEĞER VE TÂBİRLERLE İLGİLİ NİNNİLER

1- Şehitliği Konu Eden Ninniler

Şehitlik İslâm dininde özel bir statü olarak kabul edilmektedir. Kur'an-ı Kerîm'de şehitlerle ilgili âyet-i kerîmelerden birinde şöyle buyurulmaktadır: "Allah yolunda öldürülenlere ölüler demeyin; bilakis onlar diridirler, ancak siz anlayamazsınız".¹⁵¹

Bilindiği gibi, İslâm dininde şehitler özel önemi haizdirler. Zira insanların en çok sevdikleri ve ayrılmak istemedikleri varlıkları canlarıdır. Fakat zaman zaman inançlarla veya sosyal değerlerle ilgili (vatan, millet, namus vb.) konularda bireylerde öncelik sıralaması

¹⁴⁸ A. Çelebioğlu, TNH, 42

¹⁴⁹ A. Çelebioğlu, TNH, 147

¹⁵⁰ A. Çelebioğlu, TNH, 342

¹⁵¹ Bakara Suresi, 2/ 154.

değişmektedir. Değerler tablosuna baktıklarında değişen değerler sisteminde insanlar vatanları, namusları, inançları uğrunda, hayatta en çok sevdikleri varlıklarından, canlarından, vazgeçebilmektedirler. İşte şehitler bunu yapabilen insanlardır. Onlar, Allah'ın adını ve dinini yüceltmek için canlarını seve seve verirler. Bu sebepten onlar peygamberlerle sıddıklarla beraber anılmaktadırlar.

“Kim Allah’a ve Resulüne itaat ederse işte onlar, Allah’ın nimet verdiği peygamberler, sıddıklar, şehitler ve salihlerle beraberdir. Onlar ne güzel arkadaştır.”¹⁵²

Türk milleti asker millettir. Mûsikîlerinin ritmi de yaşam tarzlarına uygundur. Bu durum ninnilerindeki motiflerde de açığa çıkmaktadır. Türk anası yiğidini askere, savaşa yollamış ve şehâdet haberini almıştır. Eşinden yadigâr yavrusuyla baş başa kalıp, ciğer pasesi evladına ninni söylerken babalarını da her daim yanlarında hissetmektedir. Zira şehitlerin ölmediğine inancı tamdır.

Cümle kuşlar destur almış ötüyor
Şehit baban gelmiş bize bakıyor
Yarasından kızıl kanlar akıyor
Uyu balam sana kurban olayım
Sen uyu da sana nenni diyeyim! (Van Yöresi)¹⁵³

Kolumdan kol bağım düştü
Sevim sevdam sana düştü
Ağa baban şehit düştü
Ninni nazlı gülüm ninni! (Eskişehir)¹⁵⁴

Yavrum senin baban yoktur hu hu hu
Asker oldu gelmedi hu hu hu
Gözlerinden akan yaşı hu hu hu
El uzatıp silmedi hu hu hu
Ben babanı rüyamda gördüm hu hu hu
Şehit olup gelememiş hu hu hu! (Bünyan/Kayseri)¹⁵⁵

2- Sabrı Konu Edinen Ninniler

Bilindiği gibi sabır, acı ve sıkıntılar karşısında dayanma gücüdür. Kur'an'da pek çok âyette ve Peygamberimiz'den nakledilen pek çok hadiste, Müslümanların çeşitli sıkıntılar karşısında sabırlı davranmaları emredilmektedir. Konuyla ilgili âyet ve hadislerden,

¹⁵² Nisa Suresi, 4/ 69

¹⁵³ Mehmet Özbek, *Folklor ve Türkülerimiz*, İstanbul-1981, 325

¹⁵⁴ A. Çelebioğlu, TNH, 92

¹⁵⁵ S. Koz, 65

sabrın müslümanın hayat felsefesinde önemli bir unsur olduğu anlaşılmaktadır. Kur'an ve sünnetteki sabırla ilgili esasların toplum tarafından benimsenip içselleştirilebilmesi için, halk arasında da sabırla ilgili atasözleri ve deyimler oluşturulmuştur. “ Sabırla koruk, helva; dut yaprağı, atlas olur” ve “sabreden derviş muradına ermiş”¹⁵⁶ şeklindeki atasözleri, bu konudaki atasözlerinden toplumumuzdaki en meşhur olanlarının başında gelmektedir. “Eyyûb sabrı”, “sabır taşı olmak”, “sabr-ı cemil dilemek” ve “sabrı taşmak” da, yine bu konuyla ilgili en bilinen deyimlerdendir. Sabır erdemi ile ilgili deyimler incelendiğinde bunların birçoğunun kaynağının âyetler olduğu görülmektedir.¹⁵⁷

Ayrıca, sabırla ilgili İslâmî değerlerin toplum tarafından benimsenip özümsemesine katkı sağlamak için kültürümüzde çeşitli edebî ürünlerde de sabır temasının işlendiği görülmektedir. Bu kapsamda, özellikle pek çok edebî üründe, farklı zamanlarda ve çeşitli toplumlarda yaşamış sabırla temayüz etmiş kimselerin model şahsiyet olarak gösterilip, sabır erdeminin özendirildiğine şahit olmaktadır.

İslâm dininde sabır tavsiye edilmekte, konuyla ilgili âyet ve hadislerde, karşılaşılan musibetlere şikâyet ve isyan etmeden sabredenlerin bu davranışlarının karşılığının güzellik ve iyilik olarak kendilerine döneceği belirtilmektedir. Konuyla ilgili âyetlerden birisinde, Kur'an'da model şahsiyet olarak gösterilen muttakîlerin temel özellikleri zikredilirken, sabır boyutuna dair de, “... sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabrederler...” denilmektedir.¹⁵⁸

Sabır erdeminin ninnilere yansımaya gelince; genellikle bu tür edebî ürünlerde, anneler çocukları uyumadığında, bir rahatsızlıktan dolayı ağladığı ve de kendilerini de uykusuz bıraktıklarında, çocukları için sabır ve şifa, kendileri için de Allah'tan sabır dilemektedirler.

Ninni derim ben sana
Uyu yavrum sen bana
Allah sabırlar versin
Hem sana hem de bana ninni! (Elazığ)¹⁵⁹

Penceresi gacırcı gacırcı
Yavrum senin neren acırcı
Mevlâm sana versin ecircı
Nenni yavrum nenni! (Beypazarı/Ankara)¹⁶⁰

¹⁵⁶ Ö. A. Aksoy, *Atasözleri Sözlüğü*, I, İstanbul-1988, 418.

¹⁵⁷ Bkz. Ali Akpınar, *Kültür Dünyamızdaki Kur'an Motifleri*, Konya-2004, 111, 120.

¹⁵⁸ Bakara, 2/177.

¹⁵⁹ A. Çelebioğlu, TNH, 109.

Hu hu hu Allah
 Sen uykular ver Allah
 Sen uykular vermezsen
 Sabırlar ver Allah, ninni! (Bandırma)¹⁶¹

Tren geliyor,
 Süpsavur ediyor
 Dayanacak dert değil
 Allah sabır veriyor
 Ninni yavrum ninni! (Çatlı Köyü/Konya)¹⁶²

3- Çocuğu ve Anneyi Melek ve Hûriye Benzetme İçeren Ninniler

Bilindiği gibi melekler semâvî dinlerde iyiliğin, yardımın, koruyuculuğun, saflığın, temizliğin sembolü olan ruhânî varlıklardır. Melekler günahsızdır. Birçok ninnide anneler ve çocuklar melek ve hûriye benzetilmektedir. Annelerin fedakârlığının, sevgisinin, yardım etme duygularının boyutları diğer insanlara göre daha yüksektir. Evlatları için canlarını bile ortaya koymaktan çekinmeyen anneler bu yönleriyle de meleklerle benzetilirler. Çocuklar ise, İslâm dininde, aslı günah öğretisi bulunmadığından ergenlik çağına girene kadar kesinlikle günahsız kabul edilmektedirler. Ergenlik çağından itibaren ise, yaptıkları davranışlardan sorumlu tutulmaktadırlar. Dolayısıyla çocuklar da, günahsızlıkları boyutuyla meleklerle benzetilmekte ve bundan dolayı da ninnilerde melek yavrum diye anılmaktadırlar.

Yat uyu güzel yavrum
 Hep melekler korur seni
 Ninni ninni
 Yat uyu melek yavrum
 Çok rahat uyu ninni
 Hoş rüyalar bekler seni
 Ninni ninni
 Çok rahat uyu ninni. (Malatya)¹⁶³

Dandini danalı bebek
 Cepleri dolu paralı bebek
 Annesi hûri yavrusu melek
 Ninni yavrum ninni. (Bandırma)¹⁶⁴

Dandini dandini danalı bebek

¹⁶⁰ S. Koz, 243.

¹⁶¹ A. Çelebioğlu, TNH, 107.

¹⁶² A. Çelebioğlu, TNH, 316.

¹⁶³ A. Çelebioğlu, TNH, 140.

¹⁶⁴ A. Çelebioğlu, TNH, 251.

Gir bostana kınalı bebek
 Anasının yüreği yaralı bebek
 Kendisi hûri anası melek! (Erzurum)¹⁶⁵

4- Çocukların Beden Yapıları Üzerinde Çeşitli Benzetmelerin Yapıldığı Ninniler

Anadolu kadını, dînî motiflere özel önem vermiş ve hayatının her safhasında onlarla iç içe yaşamaktan huzur duya gelmiştir. Öyle ki, bebeğinin fizikî özelliklerini bile dînî unsurlarla bağlantılı olarak düşünüp, bu anlamda çeşitli benzetmelerde bulunmuşlardır. Bu kapsamda kullanılan benzetmelerden bazıları şunlardır: “Medine hurması”, “kudret kalemi”, “medrese kandili”, “Hakkın helvası”, “zemzem pınarı”, “cennet portakalı” gibi. Ayrıca bu kapsamdaki ninnilerin klasik Türk edebiyatında kullanılan mazmunlardan olan “gözleri nergis çiçeği”, “çehresi ayın parçası”, “dişleri inci tanesi”, “kaşları kudret kalemi”¹⁶⁶ gibi mazmunların bir kısmını ihtiva ettiği görülmektedir. Bu kullanımların ninnilere yansımaları ise şu şekildedir.

Ağzı da şeker halkası
 Burnu Medine hurması
 Yanakları misket elması
 Gözleri nergis çiçeği
 Kaşları kudret kalemi
 Alını da orta sinisi
 Benim de bebeğim salıncak beyi (Tekirdağ)¹⁶⁷

Dandini kızım dandini
 Medreseler kandili
 Ağzı da Hakk’ın helvası
 Burnu Kâbe hurması
 Gözleri üzüm tanesi
 Alını Bulgar yaylası. (Erzurum)¹⁶⁸

Ağzı Hakk’ın helvası
 Gözleri Kâbe hurması
 Alını cirit meydanı
 Yanakları elma yarısı
 Burnu zemzem pınarı
 Çehresi ayın parçası
 Elleri elma tatlısı
 Dişleri inci tanesi! (Topalçavuş/Erzurum)¹⁶⁹

¹⁶⁵ A. Çelebioğlu, TNH, 251.

¹⁶⁶ Ahmet Talat Onay, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Haz. Cemal Kurnaz, Ankara–2000, 99, 349; Colette Estin, Helene Laporte, *Yunan ve Roma Mitolojisi*, Çev. Musa Eran, Ankara -2005, 200–201.

¹⁶⁷ A. Çelebioğlu, TNH, 241

¹⁶⁸ A. Çelebioğlu, TNH, 253.

VII. ÇEŞİTLİ İNANÇ VE UYGULAMALARLA İLGİLİ NİNNİLER

1- Alevilik İnanç ve Âyinlerini Konu Edinen Ninniler

Edebî ürünler, içinde oluştukları toplumun kültürünün maddî ve manevî unsurlarını yansıtır. Zira edebiyat toplumun kültürünü yansıtan pürüzsüz ve parlak bir aynadır. Toplumlar bu özel aynaya baktıklarında onda ibadetlerinden düğünlerine, doğum adetlerinden ölüm yaslarına, bağ bozumlarından harman kaldırmalarına varıncaya kadar hayatlarının her safhasının seyredebilmektedirler. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, alevi inancına sahip toplulukların ninnilerinde inançlarıyla ilgili motiflerin bulunması, gayet tabiidir. Alevi ninnilerinde en önemli şahıs Hz. Ali'dir. Ninnilerde ayrıca cem ayinleriyle alakalı bazı motifler de işlenmektedir.

Dandini dandini danaylım
Maşrabası kalaylım
Nolaydım ikiz olaydım
Evde de sekiz olaydım
Hu hu hu ...

Dördü kudüm çalaydı
Dördü de zambah (semah) döneydi
Anam da peh peh diyeydi
Babam da kâh kâh güleydi
Hu hu hu ...! (Çankırı)¹⁷⁰

Köyümüzün adı veli
Kimi uslu kimi deli
Yetiş ya Hz. Ali
Uyusun hem büyüsün ninni! (Yalvaç)¹⁷¹

Evlerinin önü duvar
Duvarın kıyısında su var
Hazret-i Ali baban duyar
Ninni kuzum ninni! (Antalya)¹⁷²

¹⁶⁹ A. Çelebioğlu, TNH, 241.

¹⁷⁰ A. Çelebioğlu, TNH, 99.

¹⁷¹ A. T. Tütüncü, TFA, 4196.

¹⁷² S. Koz, 398.

2- Müslümanların Bazı Niteliklerini Konu Edinen Ninniler

Dervişlerle ilgili bölümde de değinildiği gibi Hz. Peygamber müslümanı tarif ederken “Müslüman, insanların, elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir”.¹⁷³ Buyurmaktadır. Bir başka hadisinde ise; “kişi kendisi için istediğini Müslüman kardeşi için de istemedikçe hakiki mü’min olamaz”¹⁷⁴ buyurarak müslümanı tarif etmektedir. Dolayısıyla müslümanın en önemli vasıflarından biri empati yapmasıdır, kendisini karşısındakinin yerine koyup kendisine nasıl davranılmasını istiyorsa ona öyle davranmasıdır. Bu şekilde davranışlar sergileyebilmek için mü’minlerin gönlünün de gözünün de bol olması gerekmektedir. Müslüman Türk kadını bunu fark etmiş ve beşikteki çocuğundan başlayarak bu hassasiyeti kazandırmak istemiştir.

Ninni demek ar olmaz
Mü’min kalbi dar olmaz
Ana şefkâtsiz olmaz
Uyusun yavrum ninni! (Kastamonu)¹⁷⁵

Ninni demek ar olmaz
Mü’min kalbi dar olmaz
Açılan güller solmaz
Uyusun yavrum ninni! (Çankırı)¹⁷⁶

3- İlim Tahsiline Verilen Değeri Konu Edinen Ninniler

Osmanlı Devleti döneminde İslâm’ın ilme ve tahsile verdiği değerin müesseseseleşmiş bir tezahürü olarak “mektep cemiyeti, âmin alayı” ismi verilen bir tören yapılmaktaydı. Âmin alaylarının da konumuzla ilgili boyutları bulunmaktadır. Âmin alayları çocuğun eğitim ve terbiyesinin büyük oranda aileden okula devredilmesini ifade etmektedir. Ayrıca âmin alayları sosyal dayanışma açısından da önemlidir. Zira zengin ailelerin çocuklarının töreninde fakir ailelerin çocukları da unutulmaz, tören sadece aileyi değil tüm mahalleyi ilgilendirirdi. Mektepte ve mahallede bayram havası eserd. Okula başlayacak çocuk için özel kıyafetler, sırmalı cüz kesesi, kitabını okurken satırları takip etmek için hilal, kitabında dersin kaldığı yeri belirlemek için balmumu hazırlanır, erkeklerin feslerine

¹⁷³ Buhari, İman, 51-52; Müslim, İman, 40- 42; Bağavi, I, 27-30; Ahmed Bin Hanbel, VI, 21-22;

¹⁷⁴ Bağavi, XIII, 59; Buhari, İman, 53-54; Müslim, İman, 45

¹⁷⁵ A. Çelebioğlu, TNH, 51.

¹⁷⁶ A. Çelebioğlu, TNH, 51.

elmaslı iğneler, kızların başına taç takılır. Komşular, akrabalar, okula başlayacak çocuğun evinde toplanır. Yemekler yenilip şerbetler içilir. Çocuk, büyüklerin ellerini öper. Sonra mektep arkadaşları ve mahalleli ile birlikte ilâhiler ve âmin sesleri eşliğinde çocuğun temsili ilk dersi için mektebe gidilir. Mektepte kadife minderi ve rahlesi hocanın önüne konur. Hoca ve çocuklar yerlerini alırlar. Mektebe başlayan çocuk hocanın önüne gider, elini öptükten sonra minder üzerine diz çöker hoca elifbâ cüzünü açar ilk önce baş tarafındaki “rabbiyessir vela tuassir rabbi temmim bilhayr” duasını heceleterek çocuğa okutur. Başlayış dersi sona ermiştir. Çocuk tekrar hocanın elini öper tören sona ermiştir. Çocuğun mektepten avdetini bekleyen kadınlar kapıdan çocuk girerken, çocuk oğlan ise;

Oğlum gelir hocadan

Nur koyulur bacadan

Oğlandır oktur

Her evde yoktur

Gökte melektir

Yerde direktir

derler. Şayet çocuk kız ise;

Kızıdır nazdır

Bin altın azdır

Bin daha getir

Al kızımı götür

gibi müvazişlerde bulunur, çocuğu kucaklayıp öperlerdi.¹⁷⁷ Bu noktada anneler beşikte başladıkları duaların bir ileri aşamasına âmin alaylarında devam etmekteydiler. Çocuklar okumaya şevklensin diye, büyükler tarafından nazlanır ve iltifata mazhar olurlardı. Görülüyor ki, Türk toplumunda aile büyükleri ve çocuk, doğumdan başlayarak bütün törenlerde dînî uygulamalar (zikirler, dua vb.) ve motiflerle iç içedirler. Yani, bireyler, ibadet, Kur'an-ı Kerim tilâveti, zikir ve dualarla baş başa olan bir ortamda yaşamaktadırlar.

¹⁷⁷ Bekir Onur, age, Ankara-2005, 296-308; P. N. Boratav, 199.

Anneler, ninnilerinde evlatlarının dînî ve tabii ilimler konusunda ehliyet sahibi olma arzularını dile getirmektedirler. Bu vesileyle çocuklarına çeşitli sıfatlar yakıştırmaktadırlar. Bunlardan biri “Ayasofya’nın bülbülü”dür. Annenin bundan kasdı çocuğunun hafız olmasıdır. Türk halkı geçmişten günümüze okuyanlara, âlimlere her dönemde kıymet vermiş ve onları el üstünde tutmuşlardır. Bu konudaki ninnilerde âmin alaylarından motifler de bulunmaktadır.

Dandini dandini dandili
Medreseler kandili
Ayasofya’nın bülbülü
Yavrum evin bir gülü! (İstanbul)¹⁷⁸

Ninni ninniden gelir ninni
Oğlan mektepten gelir ninni
Cüz kesesi koynunda ninni
Okuya okuya gelir ninni! (Bursa)¹⁷⁹

Hu hu hu gele
Çeşmelerden su gele
Okur yazar inşallah
Âlim olur inşallah! (İspir/Erzurum)¹⁸⁰

Ninni ninni danları
Çifte yanar mumları
Hazırlandı yavrumun
Mektepli esvapları! (*)¹⁸¹

Bazı ninnilerde ise aile büyüklerinin okumuş olduğu işlenmektedir. Bu tür ninnilerde anne çocuğa okumuş olan aile büyüklerini örnek ve model göstererek onların izinden gitmesini ima etmektedir. Müslüman Türk kadını peygamberinin ilim sahibi olma konusundaki hassasiyetini orta koyan “İlim tahsili her Müslüman erkek ve kadın üzerine bir farizadır.”¹⁸² şeklindeki hadis başta olmak üzere, konuyla ilgili çok sayıdaki âyet ve hadisleri rehber olarak çocuğunun cahil kalmasına asla razı olmamakta; onların okuyup dinine, vatanına faydalı bireyler olmaları için elinden gelen gayreti sarf etmektedir. Bu anlayış ninni türü edebî eserlere de yansımıştır.

¹⁷⁸ Çelebioğlu, TNH, 252.

¹⁷⁹ S. Koz, 199.

¹⁸⁰ S. Koz, 337.

¹⁸¹ Âmin alaylarına işaret bulunan bu ninni için bkz. M. Ruhi Şirin, Ninni Bebeğim Ninni – Ninni Şiirleri Antolojisi, Ankara – 1990.

¹⁸² İbn Mace, 224.

İstanbul'un kuyuları
 Çayır çimen kuzuları
 Kitap okur dayıları
 Ninni yavrum ninni! (Yalvaç)¹⁸³

Beşiğinin dibi çukur
 Libasına kaytan dokur
 Yavrumun dedesi Kur'an okur
 Ninni yavrum ninni! (Eskişehir)¹⁸⁴

Bir elinde tava sapı
 Bir elinde helva topu
 Okumuşdu soyu sopyu
 Nenni yavrum nenni! (Bedeş Köyü/Samsun)¹⁸⁵

4- Nazar, Alın Yazısı, Talih ve Kaderi Konu Edinen Ninniler

Diğer milletlerle kültürel etkileşimin sonucunda doğru veya yanlış çeşitli inançlar Türk kültüründe de oluşmuştur.

Nazar, “göz değmesi” olarak da adlandırılmaktadır. Dînî kaynaklara bakıldığında “Kalem” suresinin son iki âyeti nazar âyetleri olarak bilinmekte ve okunmaktadır. Türk İslâm kültürü bünyesinde nazarla ilgili çeşitli adetler bulunmaktadır. Öyle ki çocuk daha dünyaya gelmeden beşik takımının önemli bir parçası olan nazarlık takımı hazırlanmaktadır. Nazar takımı: yedi delikli mavi boncuk, bir ufak mazi, bir ufak şap ve yirmilik altından ibarettir. Malzemeler kırmızı bir tülle bağlanmaktaydı.¹⁸⁶ Nazarlık takımının dînî açıdan bir değeri olmamakla birlikte çocuğa bakanların dikkat yoğunluğunu, göz ışınlarının odak noktasını çocuğun yüzünden farklı bir yöne çekmesi açısından bir faydası olduğu düşünülebilir. Nazar, gelenek içerisinde atasözlerine de yansımıştır. “Nazar insanı mezara, deveyi kazana koyar” atasözü bu inancın bir göstergesidir.

Nazarla ilgili olarak kültürümüzde, çok sayıda deyim ve kavram da bulunmaktadır.¹⁸⁷ Ayrıca halk arasında bu konuda birçok olay hikâye edilmektedir. Annelerin çocukları konusunda en çok korktuğu şeylerden biri de nazardır. Anneler çocuklarını insanların bakışlarının olumsuz etkilerinden korumak için kimi zaman dua okumakta kimi zaman

¹⁸³ A. Turabi Tütüncü, “Yalvaçtan Ninniler”, *TFA.*, 206.

¹⁸⁴ A. Çelebioğlu, *TNH*, 41.

¹⁸⁵ M. K. Özergin, “Ninniler”, *TFA.*

¹⁸⁶ B. Onur, 190; V. C. Aşkun, 121; P. N. Boratav, 199; M. Ş. Ülkütaşır, 2885; İ. Ayverdi, II, 2310.

¹⁸⁷ İ. Ayverdi, II, 2310-2311; Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, İstanbul – 1988, II, 809, 972.

nazarlıklar yapmaktadırlar. Çalışmamızı ilgilendiren boyutuyla, anneler bu konudaki dileklerini, dualarını ninnilerinde seslendirmektedirler.

Balan gelir ellerden
Başına sancıp güllerden
Allah sen balamı sakla
Yahşi yaman dillerden! (Kars)¹⁸⁸

Dandini dandini danadan
Bağışlasın yaradan
Hak saklasın nazardan
Uyusun da büyüsün
Eksilmesin aradan! (İstanbul)¹⁸⁹

Bu kavak uzamasın, nenni yavrum nenni
Dibinde gezemesin, nenni yavrum nenni
Benim yavruma nazar nenni yavrum nenni
Hasta da değemesin, nenni yavrum nenni! (Sungurlu/Çorum)¹⁹⁰

Ebeveynler yaşam sürecinde karşılaştıkları hastalık, ölüm vb. çaresiz sıkıntılar karşısında bazen teslimiyet gösterirken zaman zaman da içinde buldukları duruma sabredemeyip Allah'a naz ü niyaz etmektedirler. Her iki durum da ninnilerin mısralarında dile gelmektedir.

Yüce dağlarda buldular
Vuruşun kolum kırdılar
Nettim idi yaradanım
Beni yaralı koydular ninni! (Adana)¹⁹¹

Çıktım yaylanın düzüne
Dikeni battı gözüme
Ben razı oldum yazıma
Dayanamam bir kuzuma
Nenni nenni! (Konya)¹⁹²

İstanbul'un kazaları
Körpedir kuzuları
Kuzu laylay laylay
Tamam, Allah yazıptı
Bu kara yazıları
Kuzu laylay laylay! (Kars)¹⁹³

¹⁸⁸ A. Çelebioğlu, TNH, 103.

¹⁸⁹ A. Çelebioğlu, TNH, 105.

¹⁹⁰ S. Koz, 288.

¹⁹¹ A. Çelebioğlu, TNH, 317.

¹⁹² S. Koz, 275.

¹⁹³ A. Çelebioğlu, TNH, 312.

İnsanlar başlarına gelen olaylarla ilgili olarak; bireysel farklılıkları ve olayın güçlük derecesi vb. unsurlarla bağlantılı farklı davranışlar ortaya koymaktadırlar. Reddetme, kabullenme, mücadele etme, pes etme, bu davranışlardan bazılarıdır. Anneler bu çerçevede karamsarlıktan uzak, ümit dolu ifade ve davranış modelleri sergilemektedirler. Ninnilerindeki dualarında, çocuklarının kara yazılarının bozulması ve onlar için hayırlı yazılar yazılması dileğini terennüm etmektedirler.

Uyu gözlerin süzüksün
Kirpiğine inci dizilsin
Alına hayır yazılsın
Ninni gonca gülüm ninni! (Eskişehir)¹⁹⁴

Uyu gözlerin süzüksün
Alına devlet yazılsın
Kara yazılar bozulsun
Ninni kuzum ninni ninni!¹⁹⁵

5- Mübarek Gün ve Geceleri Konu Edinen Ninniler

İlâhî dinlerde haftanın bir günü özel ibadet günüdür. Bu günler; Hristiyanlarda Pazar, Yahudilerde Cumartesi, Müslümanlarda ise Cuma günüdür. Her din mensubu bu günlerde kendi ibadet mekânlarına gider ve orada yapılan âyin ve ibadete katılır. Müslümanlar da Cuma günü camide Cuma namazı kılarlar. Ayrıca Kur'an'da "Cuma" isminde bir sûre de bulunmaktadır. Cuma namazı ve Cuma gününün faziletiyle ilgili pek çok hadis mevcuttur. Cuma gününün faziletiyle ilgili bir hadiste Peygamberimiz, "Cumada öyle bir vakit vardır ki, şayet bir Müslüman kul, o vakte rastlar da Allah'tan bir hayır isterse, Allah onu kendisine mutlaka verir" buyurmaktadır.¹⁹⁶

Kırmızı gülün ağacı
Okunan Cuma ezanı
Benim yavrum dünya güzeli
Uyu yavrum uyu ninni! (Konya)¹⁹⁷

Yarın Cuma günleri
Göge çıkar ünleri
Ömürden mi sayarım
Yaşlı geçen günleri övve! (Giresun)¹⁹⁸

¹⁹⁴ A. Çelebioğlu, TNH, 112.

¹⁹⁵ M. R. Şirin, age.

¹⁹⁶ Müslim, Cuma, 4.

¹⁹⁷ A. Çelebioğlu, TNH, 260.

Okunur Cuma ezanı
Yavrum dünya güzeli
Dünya güzeli oğlum
Evimizin düzeni! (Kastamonu)¹⁹⁹

6- Muskayı Konu Edinen Ninniler

Muska, olumsuz durumlardan korunma isteğinin halk arasındaki tezahürüdür. Aileler bebeklerine, korkuya ve nazara karşı muska takarlar. Bu gelenek günümüzde de devam etmektedir. Konuyla ilgili ninnilerde geçen “hamaylı” kelimesi muskaya işaret etmektedir. Kelimenin aslı “hamail” dir. Sözcük zaman içerisinde halk ağzında “hamaylı” halini almıştır.²⁰⁰ Ninnilerde de muskayla ilgili geleneğin yansımaları müşahede edilmektedir.

Oğlum sen hoylu musun?
Minare boylu musun?
Her gören seni sever
Altın hamaylı mısın? (G. Antep)²⁰¹

Dandini dandini danaylı
Boynunda gümüş hamaylı
Hamaylısı boynunda
Yavrum annesinin koynunda
Ninni yavrum ninni
Uyusun da büyüsün ninni! (Tekirdağ)²⁰²

7- Ölüm ve Ayrılığı Konu Edinen Ninniler

Bilindiği gibi ölüm olayı, bireylerin fizik dünyadan metafizik âleme geçmesini ifade etmekte; ayrılık kavramı ise, maddî dünya içerisindeki bir ayrılığı belirtmektedir. Ölüm, engellenme imkânı olmayan bir ayrılıktır. Belki de bu sebepten zorunlu bir kabullenmeyi gerektirir. İslâm inancında, can almakla görevli meleğin ismi “Azrâil” dir.

Ölüm ve ayrılığın ninnilere yansıyan vechesinde, ölümün Allah’ın emri olduğu; zor olan kısmın ayrılık olduğu; Azrâil’in can alırken genç-yaşlı ayrımı yapmadığı vb. ifadeler görülmektedir. Bireyin hayatında sabredilmesi en güç olaylardan biri ölümdür. Yıllardır

¹⁹⁸ A. Çelebioğlu, TNH, 316.

¹⁹⁹ A. Çelebioğlu, TNH, 266.

²⁰⁰ İ. Ayverdi, II, 1162–1163.

²⁰¹ S. Koz, 235.

²⁰² S. Koz, 294.

alışılmış yakınlar bir anda sevenlerinin elinden kayıp gider. Alışkanlıkları unutmak her zaman kolay olmaz, zaman zaman ninni söylerken hatırlanıp ninnilere konu olurlar.

Şu dağlar olmasaydı
Lalesi solmasaydı
Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmasaydı
Evveller yavrum evveler! (Çatlı köyü/Konya)²⁰³

Alanyazı'da bir kuyu var
İçinde acı suyu var
Azrâil'in bir huyu var
Ne genç der ne koca der
Ninni yavrum ninni! (Buldan)²⁰⁴

İstanbul'un yolu diken
Kör olsun dikenî döken
Ölüm Allah'ın emri
Ayrıktır belleri büken! (Akşehir)²⁰⁵

Kur'an-ı Kerim'de ölümle ilgili âyetlerde vurgulanan konu; dünyaya gelen her canlının ölümü tadacağı ve tekrar diriltilip hesap vereceğidir. Ölüm temalı âyetlerden biri şöyledir: “Senden önce hiçbir insana ebedi yaşama vermedik. Şimdi sen ölürsen onlar ebedi mi kalacaklar? Her nefis ölümü tadacaktır. Biz sizi sınamak için şerre de hayra da müptela kılıyoruz. Ve sonunda bize döndürüleceksiniz.”²⁰⁶

8- Muhtelif Adakları Konu Edinen Ninniler

Bilindiği gibi, insanların çeşitli konulardaki istek ve dileklerine kavuştukları takdirde yerine getirmeyi vaat ettikleri davranışlar adak olarak algılanmaktadır. Her ne kadar dînî bir terim olarak adak kavramının tanımı böyle değilse de, halk kültüründe adak anlayışı bu şekildedir.²⁰⁷

Adak tüm inanç sistemlerinde olduğu gibi, eski Türklerin dînî hayatlarında da özel bir öneme sahiptir. İslâm dininde adak anlayışı ise, yapılması ve yapılmaması konusunda herhangi bir hüküm bulunmamakla birlikte adak, şartlarına uygun olarak adanmışsa yerine getirilmesi vaciptir, gereklidir.

²⁰³ A. Çelebioğlu, TNH, 333.

²⁰⁴ A. Çelebioğlu, TNH, 40.

²⁰⁵ A. Çelebioğlu, TNH, 331.

²⁰⁶ Enbiya Suresi, 21/ 34-35.

²⁰⁷ Adak kavramının diğer kültürlerde yeri ve İslam kültüründeki teknik tanımı, mahiyeti ve fıkhi hükümleri hakkında, bkz., Özel, Ahmet, “Adak”, *DİA*, I, 337-340.

Anneler, ninnilerde çocuklarının babaları gurbetten döndüğünde, bebekleri uyuduğunda, büyüyip yürüdüğünde, “kurban kesmek”, “camiye mum dikmek”, “dedelere mumum var” gibi vaadlerde bulunmaktadır. Kültür ve din etkileşimi sonucunda Müslüman halk arasında da dinin özüne aykırı bazı adak çeşitleri oluşmuştur. Ninnilerdeki camilere mum dikme adağının hristiyanlık inancıyla bağlantılı olduğu düşünülebilir. Fakat tarihi süreç içerisinde ele alındığında bu adağın farklı bir boyutunun olduğu görülmektedir. Elektriğin olmadığı zamanlarda mekânları aydınlatmak için kandillerin yanında mumdan da faydalanılmaktaydı. Dolayısıyla camileri de aydınlatmak için devasa mumlar kullanılmaktaydı. İbadethânelerin diğer hizmetleri gibi aydınlatılmasına hizmet etmek de sevap sayılmaktaydı. Dolayısıyla mum yakmanın İslâm kültüründeki mahiyeti hristiyanlıktakinden farklıdır. Adak konusunun ninnilerimize yansması ise şu şekildedir.

Bahçeye gül dikelim,
Çıkıp yollara bakalım,
Baban bir gün gelirse,
Camiye mum dikelim!
Ninni yavrum ninni! (Topalçavuş/Erzurum)²⁰⁸

Dağlar ürüşan yerde,
Ninni yavrum ninni,
Gönül perişan yerde,
Ninni yavrum ninni,
Bizde kurban keserler,
Ninni yavrum ninni,
Yavrusuna kavuşan yerde,
Ninni yavrum ninni! (Topalçavuş/Erzurum)²⁰⁹

Irgalan dedim ırgalan
Dibine serdim yorgan
Hele yavrum yürüsün
Keserim çifte kurban!
Bacak bağını kestim
Kale dağına estim, hu hu
Bebeğim yürüyecek
Kırıldı bu gün destim ninni! (Tirebolu/Giresun)²¹⁰

Urganı astım urganı
Üstüne sardım yorganı
Benim oğlum büyürse
Kesecek babası kurbanı! (Kastamonu)²¹¹

²⁰⁸ A. Çelebioğlu, TNH, 336

²⁰⁹ A. Çelebioğlu, TNH, 309

²¹⁰ S. Koz, 221

9- Çeşitli İbadetler ve İbadethâneleri Konu Edinen Ninniler

Müslüman Türk hanımları, “annelerin ninnisi yavrusuna uz gelir” terennümüyle, ninnilerin çocuğu uyutmanın yanında onun üzerindeki terbiyevî işlevini de düşündükleri için ninnilerinde dînî ve ahlâkî motiflerden neredeyse hiçbirini ihmal etmemiş tamamını kullanmışlardır. Zira defalarca vurgulandığı gibi İslâm inancında terbiyeye, doğmadan önce başlanmakta, doğduktan sonra da büyük bir özenle devam edilmektedir. Bu vesileyle ninnilerde abdest almak, salâvât getirmek, hacca gitmek, besmele çekmek gibi ibadetlerden, cami, tekke ve bunlar kadar kutsal saydıkları ilim yuvası medreselerden bahsetmişlerdir.

İslâm dininde “besmele” hayatın her safhasında önemlidir. Her işe başlarken besmeleyle başlanması Hz. Peygamberin tavsiyesidir.²¹² Peygamberimize salâvat getirmek de büyük sevaplardan sayılmaktadır.²¹³ Abdest almak, özellikle namaz ibadeti öncesinde maddî manevî temizliği ifade etmektedir. Hac ise islâm’ın beş şartından biridir. Maddî gücü yeterli olan kimseler üzerine hac farz bir ibadettir.

Ninnilerde mekân olarak cami, tekke, medrese, Kâbe, Ayasofya, Ulucami vb. ifadeler kullanılmaktadır. İbadet mekânları halkla iç içedir. Buralar, tarihi süreçte hem ibadet mekânı hem de ilim öğretilip öğrenilen mekânlardır. İbadet mekânları kutsaldır ve her millette önemlidir. Bu açıdan anneler beşikten başlayarak çocuklarının kulağına bu kavramları yerleştirmek istemişlerdir. Bu konudaki ninniler şöyledir.

Besmeleyle uyanır
O nurlara boyanır
Buna can mı dayanır
Ninni yavrum ninni! (Konya)²¹⁴

Dandili dandili
Ulucami kandili,
Ayasofya bülbülü
Hasbahçenin gonca gülü! (Mudanya)²¹⁵

İstanbul’un gül bocutu,
Safalı giyer pabucu

²¹¹ A. Çelebioğlu, TNH, 339.

²¹² Aclûni, *Keşf’ül Hafâ*, II, 174 ;Besmelenin dinimizdeki önemi ve hükmü konularında ayrıca bkz., Suat Yıldırım, “Besmele” *DİA*, V, 529-532.

²¹³ Ahzab Suresi, 56.

²¹⁴ A. Çelebioğlu, TNH, 41

²¹⁵ A. Çelebioğlu, TNH, 248

İnşallah yavrum olur hacı,
Ninni yavrum ninni! (Senirkent)²¹⁶

Bahçelerden su gelir
Tekkelerden hû gelir
Yavrum yattı beşiğe
Şimdi uykusu gelir! (Tekirdağ)²¹⁷

10- Taş bebek ve boş beşik ninnileri

Konuyla ilgili olarak, ninni efsâne başlığı altında genişçe bilgi verildiği için burada konu sınırlı ele alınacaktır. Bu ninnilerde dikkat çeken nokta, sayılarının fazlalığı ve okuduklarında hikâyeleri anlaşılacak kadar açık olmalarıdır.

Boş beşik ninnileri ise bilhassa Türkmenler arasında, yaşam tarzlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Türkmenlerin bir kısmı göçebe yaşamaktadırlar. Mevsimlere göre yaylalara, otlaklara göçerler. İşte bu göç esnasında beşikler hayvanların üzerinde taşınmaktadır. Bu esnada beşiğin veya kundağın bir ağaç dalına takılıp kalması ve olayın geç fark edilmesi, çocuğun alıcı kuşlar tarafından ziyan edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Boş beşik ninnileri tam bu noktada anne yüreğinden kopup gelen dayanılmaz acının çığlıklarıdır. Bu çığlıklar annelerin ninnilerinde şu şekilde yankılanmaktadır.²¹⁸

Taş bebek beşikten bakar
Sütüm gümbür gümbür akar
Allah taşu uruh vermiş
Sağına soluna bakar
Ağla taş bebeğim ağla
Baban duysun geri dönsün! (Sivrihisar)²¹⁹

Bir yalçın kaya idin
Al bohçaya doladım seni
Kundak edip beledim seni
Niyet edip Allah'ımdan diledim seni
Allahım'da bir taşu can versin ninni! (Sivrihisar)²²⁰

²¹⁶ A. Çelebioğlu, TNH, 169

²¹⁷ Erman Artun, "Tekirdağ'dan Ağıt, Ninni ve Türküler", Folklor Doğru (Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü Süreli Yayını), İstanbul-1976, 41

²¹⁸ Bkz. A. Çelebioğlu, TNH, 62-69; Gündüz Artan, "Gülner'dan Derlenen Ninniler", TFA, 1967, Sayı:215; Burhan Kaçar, "Tokat Ninnileri", Türk Folkloru, 1985, 18; Ertuğrul Taylan, "Uşak Yöresinden Ninniler", TFA, 1974, c. 15; M. K. Özergin, "Ninniler", TFA, 1975, 7367; A. Türabi Tütüncü, "Yalvaç'tan Ninniler", TFA, 1966, 4196; Doğan Kaya, "Sivas'ta Taş Bebek Efsanesi", Türk Folkloru, 26.

²¹⁹ A. Çelebioğlu, TNH, 80.

²²⁰ A. Çelebioğlu, TNH, 79.

Sarı çizmem elimde kaldı
 İltarım sorman belimde kaldı
 Allah'ım bebek Ali'mi aldı
 Ben Ali'mi dalda koydum ninni
 Gözlerimi yolda koydum ninni! (Malatya)²²¹

11- Meslekleri, Bazı Gelenekleri ve Etnik Yapıyı Konu Edinen Ninniler

Ninnilere konu olan meslekler söylendikleri yörenin özellikleriyle ve söylenme zamanıyla doğrudan ilgili görünmektedir. Gelenekle ilgili kısımda ise sosyal yardımlaşma ve kız isteme, düğün ve doğumla ilgili gelenekler yer almaktadır. Etnik kökenin işlendiği ninnilerde ise, etnik grupların fizikî özellikleriyle birlikte yaşam tarzları ele alınmaktadır.

İnsanlık tarihinde mesleklerin ortaya çıkışından itibaren bazı meslekler diğerlerine göre daha gözde olmuştur. Halen dönemin ihtiyaçlarına ve şartlarına göre revaçta olan meslekler değişerek bu durum devam etmektedir. Yörelere coğrafi şartları ve ürün çeşitlerinin de o yöredeki meslekler üzerinde etkisi bulunmaktadır.

Nitekim Denizli yöresine ait bir ninnide “culfaların öncübaşı” ifadesi kullanılmaktadır. Culfa sözcüğü, çulfa, çulha olarak da geçmektedir. Dokumacılık mesleğine verilen isimdir. Denizli günümüzde de dokumacılıkta önemli merkezlerden biridir. Anneler dönemlerinin özelliklerine göre, ninnilerinde; culfaların öncül başı, doktor, bezirgân, topçu başı, nakkaş, kuş tüccarı, öğretmen, paşa vb. meslek isimlerine yer vermektedirler.

Alanyazı'nın çardağı
 Elinde billur bardağı
 Benim yavrumun babası
 Culfaların öncül başı
 Ninni yavrum ninni! (Denizli)²²²

Ninnilerde ilgi çeken meslek isimlerinden olan kuş tüccarlığı, geçmişten günümüze devam eden mesleklerden biridir. Sivas folkloruyla ilgili bir çalışmada, kuşçuluğun Sivas halkının özel zevkleri arasında olduğu ve bu işle uğraşanlara kuşbaz dendiği anlatılmaktadır.²²³

Nenni nenni huu huu
 Nerede bunun anası

²²¹ A. Çelebioğlu, TNH, 94.

²²² A. Çelebioğlu, TNH, 268.

²²³ D. Kaya, “Sivas'ta Kuşçuluk ve Kuş Çeşitleri”, *Halk Bilim Araştırmaları*, İstanbul-2002, 189.

Kuş tüccarı babası
Nenni yavrum nenni. (Turhal/ Tokat)²²⁴

Bunların dışında farklı mesleklerle ilgili ninni örnekler de bulunmaktadır.

Ninni dedim beşiğen
Kuşlar gelsin eşiğen
Baban bezirgân olsun
Altın düzüm beşiğen

Ninni dedim yatasan
Kızıl güle batasan
Kızıl gül senin olsun
Gölgesinde yatasan
Ninni yavrum ninni! (Van Yöresi)²²⁵

Ninniler yaman olur
Savrulur saman olur
Benim küçücük yavrum
Okur da doktor olur
Ninni ninni!(Elazığ)²²⁶

Türk kültüründe sosyal yaşamda birçok adım adetler ve geleneklere bağlıdır. Doğumla ilgili gelenek farklı, kız isteme ve evlenme ile ilgili gelenekler ayrıdır. Sosyal hayatta zor, ağır işlerin yardımlaşma ile yapılması da geleneğin bir parçasıdır. Geçmişte işler günümüzdeki kadar makine gücüyle yapılamıyordu. Zira teknolojik gelişmeler bu günkü kadar ileri değildi. Bu sebeple çamaşır yıkama, ekmek yapmadan tarımla ilgili işlere varıncaya kadar imece usulüyle yapılmaktaydı. Bunun sırayla yapılmasına keşik ismi verilmekteydi. Ninnilere yansımaları da bu boyutuyladır.

Ninni derim beşiğine
Devlet konsun eşiğine
İnşallah yavrum gelir
Bey kızları keşiğine! (Kastamonu)²²⁷

Gızım gızım gızıma
Ağ inciler üzüne
İstanbul'un valisi
Dünür gelsin gızıma
Yüz tene yalduz altun
Başluh gelsün gızıma
Gırhılmamış gırh şişek

²²⁴ S. Koz, 347.

²²⁵ Nedim Orta, TFA, 1976, sayı, 325.

²²⁶ S. Koz, 186.

²²⁷ S. Koz, 79.

Etlüh gelsün gızıma! (İspir/Erzurum)²²⁸

İrevan'ın pirinci
Aşluh gelsin gızıma
Gün görmemiş hanımlar
Yenge gelsin gızıma! (İspir/Erzurum)²²⁹

Beşiğini yaptım arpa sapından
Kundağını açtım gül yaprağından
Höllüğünü aldım çay toprağından
Uşağım uşağım aslan uşağım
Aslanlar içinde paşa uşağım
Terliğini ördüm kuzu yününden
Nazarlığını taktım hurma dalından
Memesini verdim öz pınarımdan
Uşağım uşağım aslan uşağım
Aslanlar içinde paşa uşağım! (Erzurum)²³⁰

Ninnilerde söylendikleri yörelerde yaşayan halkın etnik kökeni ve genel karakteristik özellikleri ile ilgili bilgilere de yer verilmektedir. Bu bilgiler sadece edebiyat açısından değil, tarih, sosyoloji, antropoloji vb. bilim dalları için de özel öneme haizdir.

Kaşları kara gözleri sürme
Babası Yörük anası köylü
Ninni ninni nesi var
Bu çocuğun teyzesi var! (İçel)²³¹

Erini gızım, serini gızım
Seraskerin gelini gızım
Kürde vermem ayran içer
Köylüye vermem tarla biçer! (İspir/Erzurum)²³²

Hanesine vardım hanesi kalaba
Kimi Şam'a gider, kimi Haleb'e
Hem Avşar benim yavrum, hem talebe
Nenni yavrum nenni! (Yeşilhisar/Kayseri)²³³

²²⁸ S. Koz, 366.

²²⁹ S. Koz, 366.

²³⁰ A. Çelebioğlu, TNH, 246.

²³¹ S. Koz, 318.

²³² S. Koz, 366.

²³³ M. K. Özergin, "Ninniler", TFA.

12- Sünnet Törenlerini Konu Edinen Ninniler

Sünnet, Müslüman toplumlarda erkekler için dînî açıdan bir gereklilik, sosyal açıdan da erkek olma yolunda önemli bir adım sayılmaktadır. Sünnet erkek çocuğun hayatında çok önemli bir geçiş dönemidir. İstanbul’da sünnet öncesi törenlerde kutsal yerler ziyaret edilirdi. Bu yerlerden en önemlisi Eyüp Sultan’dı. Anne baba Eyüp Sultan’ın çocukları çok sevdiğine inanırlar ve çocuklarını yılda birkaç kez oraya götürürlerdi.

Osmanlı döneminde sünnetin dînî boyutunun yanı sıra siyasî ve ekonomik boyutu da söz konusuydu. Siyasî boyutu padişahların yaptırdığı toplu sünnet törenlerinde ortaya çıkmaktaydı. Bu törenlerde her çocuğa hediyeler verilmekteydi. Ekonomik boyutu ise daha ziyade aileler tek başlarına sünnet merasimi yapacakları zaman ortaya çıkmaktaydı. Zira bu merasimler ailelerin varlık derecesini yansıtmakta ve varlıklı ailelerde daha teferruatlı törenler yapılmaktaydı. Çocuk, yalnız sünnet ettirilmez, mahallenin yoksul ailelerinden birkaçının çocuğu için de yatak ve hediyeler hazırlanırdı. Bu davranış toplumda sosyal dayanışma ve bağlılığın güçlenmesine de vesile olmaktadır.

Sünnet merasimlerinin düğün biçiminde yapılmasının bir diğer sebebi de; hem cerrahi işlemin acısını hafifletmek hem de çocuğun İslâm cemaatine girişini kutlamaktır. Böyle düşünülmesinde, dînî boyutunun yanında yasalarda çocuğun temel haklarını kazanma noktasında Müslüman bir Türk vatandaşı sayılması için sünnetin bir gereklilik olarak yer almasının etkili olduğu kanaatindeyiz.

Sünnet düğünlerinde çeşitli eğlenceler yapılmaktaydı. Karagöz, hokkabaz, incesaz, ortaoyunu bu eğlencelerden bazılarıydı. Düğünlerde hokkabazların vazifesi önemliydi. Çocukların sünneti esnasında ameliyat odasının kapısında elindeki zilli teflerle sürekli cıf-caf-caf diye gürültü eder “oldu da bitti maşallah, iyi olur inşaallah” diye bağırıp çağırarak çocuğun feryâdını gürültüye getirir ve öteki çocuklara işittirmezdi.²³⁴ Sünnet düğünleri ailenin yakınları ve mahalleli için hoş bir eğlence olurdu.

Erkek çocukların hayatındaki en önemli geçiş dönemlerinden biri olan sünnet törenleri ninnilere de yansımıştır. Ninnilerde sünnet düğünü motifleri erkek evlat temennisiyle birlikte görülmektedir.

²³⁴ Bekir Onur, age, Ankara–2005, 203–223; A. Yılmaz, *Tahtacılar da Gelenekler*, Ankara–1948, 37–38; P. N. Boratav, *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul–1973, 193–199; Behçet Dede, “Türk Ninnilerinde Dile Gelen İstekler”, *Milli Kültür*, 1984, 69.

Bir oğlum olsa da kestirseym,
Al bayrağı kapısında estirseym
Emmisini dayısını küstürseydim!
Ninni yavrum ninni! (Merzifon)²³⁵

Bir oğlum olsa da sünnet ettirsem
Zencek çeşmesine bayrak diktirsem
Halasını teyzesini küstürsem
Ninni yavrum ninni! (Ayaş)²³⁶

Bir oğlum olsa da kestirsem bari
Emmisine dayısına göstersem bari
Ya ver muradımı ya al canımı
Ninni ninni ninni ninni! (Malatya)²³⁷

13- Deyim ve Atasözleri Konu Edinen Ninniler

Deyimler ve atasözleri milletlerin kültür zenginliği gösteren önemli göstergelerdendir. Atasözleri, önceki nesillerden sonraki nesillere tecrübî nasihatler ve aynı yanlışlıklara düşmemeleri için uyarı levhalarıdır. Sonraki nesillere devredilmek üzere ataların torunlarına verdikleri emanet armağanlardır. Valideler bu emaneti sahibi daha beşikteyken devretmeyi bir görev addetmişlerdir. Zira onlar çocuğun terbiyesine, ahlâkî eğitimine başlamak için beşiğin önemli bir dönem olduğunu teorik olarak tam bilmeselerde çevrelerinde gördükleri sonuçlar ve annelik içgüdüsü onları bu nazariyeye sevk ediyordu. Anneler çocukları için bu teoriyi ninnilerinde pratiğe geçiriyorlardı.

Nenni dedim Ali'ye
Dil öğretir ayıya
Düşman kazdığı kuyuya
Bir gün olur kendi düşer
Nenni yavrum nenni
Haa ehh! (Akşehir/Konya)²³⁸

Hu hu hu derim,
Ben develeri güderim,
Güdemezsem nederim,
Başımı alır giderim
Mini mini yavruma ninni
Küçücük yavruma hu ninni! (Ankara)²³⁹

²³⁵ A. Çelebioğlu, TNH, 98.

²³⁶ A. Çelebioğlu, TNH, 98.

²³⁷ A. Çelebioğlu, TNH, 97.

²³⁸ A. Çelebioğlu, TNH, 51.

²³⁹ S. Koz, 309.

Oğlanın haylazı hoca geze
Kızın onmazı koca geze
Böyle oğlan da atayı üze
Son vakitte perişan kalır! (Isparta)²⁴⁰

14- Renkleri Konu Edinen Ninniler

Ninniler arasında renklerle, renklerin anlamlarıyla ilgili olanlar bulunmaktadır. Bu anlamlandırmalarda dinin gelenele, geleneğin din ile etkileşimi ve her ikisinin birbirleri üzerindeki etkileri müşahede edilmektedir. Din ve geleneğin etkileşimi bağlamında ele alındığında Türk ninnilerinde en çok dikkat çeken renklerin, siyah, beyaz, yeşil ve kırmızı olduğu görülmektedir. Renklere yüklenen anlamlar değerlendirildiğinde; yeşil renge kutsallık, beyaz renge saflık-temizlik ve hayırlılık vasıfları, siyah ve kırmızı renge ise olumsuz anlamlar yüklendiğini müşahede etmekteyiz. Kırmızı rengin diğer işlevi de doğum yapan annelerin ve yeni doğan çocukların aksesuarlarında nazara karşı kullanılmasıdır. Renklerin ninnilerdeki dili şunları söylemektedir.

Pencereden uçtu bir tavuk
Bu gün hava pek soğuk
Dedemin başında bir yeşil kavuk
Mevlâm şuna bir uyku, hu hu! (Isparta)²⁴¹

Söyleyin boyacıya
Yeşil boya boyamasın
Yeşil giyen ermiş olur
Ben ermişe dayanamam! (İstanbul)²⁴²

Varın söylen boyacıya
Kara boya boyamasın
Kara giyen yaşlı olur
Karaya ben dayanamam
Nenni yavrum nenni! (Merzifon)²⁴³

Al bağırdak doladığım
Ninni kuzum ninni
Yeşil kundak sardığım
Ninni yavrum ninni! (Konya)²⁴⁴

²⁴⁰ A. Çelebioğlu, TNH, 51.

²⁴¹ A. Çelebioğlu, TNH, 112.

²⁴² A. Çelebioğlu, TNH, 224.

²⁴³ A. Çelebioğlu, TNH, 225.

²⁴⁴ A. Çelebioğlu, TNH, 177.

VIII. ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİN HAYATINDAKİ YERİ VE EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARINDAN BEKLENTİLERİYLE İLGİLİ NİNNİLER

Ebeveynler çocukları için olmadık fedâkârlıklara katlanır, kelimenin tam anlamıyla ömürlerini onlara feda ederler. Çocuğun bakıma muhtaç olduğu, kendi başına hayatını devam ettirmesinin mümkün olmadığı zamanlarda onun eli ayağı olurlar. Zaman geçer çocuk büyür güçlü bir yetişkin olur. Bu arada anne babada yaşlanmaya bağlı olarak güç azalmaya, bakıma muhtaç hale gelmeye başlarlar. Artık onların evlatlarının sevgisine, şefkatine, yardımına ihtiyaçları vardır. Ebeveynlerin hayırlı evlat diye tabir ettikleri evlatlar, anne babalarını bu durumda yalnız bırakmazlar. Hayırsız evlat diye isimlendirilen evlatlar ise, anne babanın zamanında kendisi için yaptığı fedakârlıkları unutup onlara gereken ilgi ve sevgiyi göstermez, yardımlarını esirgerler. İslâm dini bireylerin birbirleri üzerindeki haklarına özel önem verdiği gibi, anne babaların evlatları ve evlatların da anne babaları üzerindeki haklarına da önem vermiştir.

Nitekim âyet-i kerimelerde bu konuda şöyle buyurulmaktadır: “Rabbin sadece kendisine kulluk etmenizi, ana babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan birisi veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa kendilerine of bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek alçak gönüllülikle üzerlerine kanat ger ve “Rabbim küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara öyle rahmet et” diyerek dua et”.²⁴⁵

Anneler yavrularını hangi ümitlerle büyüttüklerini onlarla konuşurken veya ninni söylerken ifade emektedirler.²⁴⁶ Dilekler ve ümitler diğer konularda da olduğu gibi yörelere, yaşam şartlarına göre değişmekte ve çeşitlenmektedir. Ayrıca analar bazı ninnilerde çocuklarını büyütürken çektikleri zorlukları da terennüm etmektedirler.

Oğlum oğlum yürüdü
Tumanını sürüdü
Tez büyü âkid oğlum
Tarlayı diken bürüdü
Uyusun büyüsin nenni
Tıpış tıpış yürüsin nenni! (Diyarbakır)²⁴⁷

²⁴⁵ İsra Suresi, 17/ 23–24

²⁴⁶ A. Çelebioğlu, TNH, 24

²⁴⁷ S. Koz, 98

Hu hu hu çeker
 Kuyulardan su çeker
 Küçücük yavrumun annesi
 Büyütenecek ne çeker! (Deligazi Köyü/Sivas)²⁴⁸

Oğlum oğlum al oğlum
 Ocağında kal oğlum
 Baban kalan kocaldı
 İşe göçe sal oğlum
 Uyu yavrum uyu
 Büyü yavrum büyü
 Oğlum oğlum yatıyor
 Kolunu bir hoş atıyor
 Ana bir iş var mı diye
 İki de bir bakıyor
 Uyu yavrum uyu
 Büyü yavrum büyü! (Ula/Muğla)²⁴⁹

Aşağı bağıın omcası
 Yukarı bağıın yoncası
 Sensin gönlümün eğlencesi
 Büyüsün içimin goncası, ninni! (Ankara)²⁵⁰

Dere aldı yollari
 Çakal çaldı tağuklari
 Beyindi mi uşagum
 Vuracak çakallari
 Uyusun da beyinsun nenni
 Yavaş yavaş yürüsün nenni! (Rize)²⁵¹

IX. GURBETTEKİ YAKINLARIN DÖNMESİ TEMENNİSİYLE İLGİLİ NİNNİLER

Diğer ninniler gibi bu tür ninniler de toplumun bir gerçeğini gözler önüne sermektedir. Çalışmak, kendilerine ve ailelerine daha iyi hayat şartları temin edebilmek için gurbete giden babalar, iletişim imkânlarından yoksun bir hayat ve arkada gurbete yolladıkları yakınlarından iyi bir haber ümidiyle yılları tüketen geride bırakılanlar... Bütün bunlar hayatın gerçek cephesinden görülmekte olan manzaralardır. Fedakâr, cefakâr anneler eşini gurbete yollar, onun yokluğunda bin bir umutla çocuğuna daha bir sıkı yapışır. Bu durum

²⁴⁸ S. Koz, 333

²⁴⁹ S. Koz, 283.

²⁵⁰ S. Koz, 18.

²⁵¹ S. Koz, 363.

ninnilere de yansımıştır ki, birçok ninnide anneler, çocuğunun babasının işlerinin iyi gitmesi ve bir an önce yanlarına dönmesi için dualar etmektedirler.²⁵²

Ninni diyem uykun gelsin
Uzak yoldan baban gelsin
Allah uzun ömür versin
Ninni nazlı yavrum ninni! (Samsun)²⁵³

Alçacık bağlar duvarı
İçinde zezem pınarı
Senin baban gurbettedir
İşini Allah onarır
Ninni yavrum ninni! (Yalvaç)²⁵⁴

E diyem eyin gele
Allah'tan tayın gele
Uzun uzun yollardan
Efendi dayın gele ninni! (Elazığ)²⁵⁵

Nenni dedim nenni gelsin
Gurbetlerden emmin gelsin
Yavrum senin uykun gelsin
Nenni yavrum nenni! (Bedeş Köyü/Samsun)²⁵⁶

X. ANNENİN ÇOCUĞUYLA DERTLEŞTİĞİ NİNNİLER

Çocuklar annelerin canından can, kanından kan alarak vücuda gelirler. Annenin maddî ve mânevî sevinçleri, mutlulukları, sıkıntıları onlara yansır, onları etkiler. Anne ve çocuk yekvücut, tek varlık gibidirler. Ayrılıkları hiçbir ayrılığa benzemez. Anne çocuğunu sırdaşı ve dert ortağı olarak görmektedir. Onun büyüklüğüne, gelişmişliğine bakmadan dertlerini sıkıntılarını evladıyla paylaşmaktadır. Bu vesileyle rahatlamakta, evladıyla muhatap oldukça niçin hayata tutunması gerektiğini anlamaktadır. Çocuk Allah tarafından ona emanet edilmiş bir candır. Onun sağlığından, terbiyesinden kendisi sorumludur. Anne evladı için hayata tutunmakta, sıkıntılara göğüs germekte ve bu zorlukları evladıyla dertleşerek hafifletmeğe çalışmaktadır.

Karşiki dağın eteği
Eteği koyun yatağı
Benim yavrum dert ortağı

²⁵² A. Çelebioğlu, TNH, Ankara-1995, 26-27.

²⁵³ A. Çelebioğlu, TNH, 110.

²⁵⁴ A. T. Tütüncü, TFA, 4195.

²⁵⁵ A. Çelebioğlu, TFA, 327.

²⁵⁶ M. K. Özergin, "Ninniler", TFA.

Derdimin ortağı yavrum
Gönlümün durağı yavrum
E e yavrum ninni
Hu hu yavrum ninni! (Balıkesir)²⁵⁷

Küp sırçası saray olmaz
Beklerim koç dayın gelmez
Benim derdim kimse almaz
Nenni küçük balam nenni! (Konya)²⁵⁸

Şu dağlarda merdin mi var
Ceran avlar kurdun mu var
Senin de ah benim gibi
Güzel yavrum derdin mi var
Ninni yavrum ninni! (Yarma bucağı/Konya)²⁵⁹

Ninni ninni nondaşı
Anasının arkadaşı
Ocak başının yemişi
Uyusun yavrum ninni! (Çankırı)²⁶⁰

XI. VA'D VE TEHDİTLE İLGİLİ NİNNİLER

Anneler evlatlarını uyutmak için onlara hoşlarına gideceğini düşündükleri bazı şeyleri va'd etmişler, korkacakları veya hoşlanmayacakları unsurlarla da onları tehdit etmişlerdir. Ninnilerdeki va'd ve tehditler şöyledir.

Hu, hu, hu seni,
Duymasın mohmoh seni,
Eğer mohmoh duyarsa
Hem seni yer hem beni,
Mini mini yavruma ninni
Küçücük yavruma hu ninni! (Ankara)²⁶¹

Gündüz olur gece olur ninni
Sevgilerden hece olur ninni
Uyumazsa cüce olur ninni
Hu huu huu huu!(Tekirdağ)²⁶²

Benim oğlum uyur galır,
Sağ yanına yatır galır
Babası ona neler alır

²⁵⁷ S. Koz, 107

²⁵⁸ S. Koz, 329

²⁵⁹ S. Koz, 330.

²⁶⁰ S. Koz, 96.

²⁶¹ S. Koz, 309

²⁶² S. Koz, 298.

Nenni oğluma civan oğluma! (Konya)²⁶³

Nenni nenni nen edeyim
Al atlara bindireyim
Kâbelere göndereyim
Nenni yavrum nenni! (Alanya)²⁶⁴

Dandini dandini daslarım
Ben kızımı balla beslerim
Benim kızım uyursa
Kalkınca onu süslerim, ninni! (Aydın)²⁶⁵

XII. HAYAT ŞARTLARIYLA İLGİLİ NİNNİLER

Türk anneleri zor yaşam şartları içerisinde hem evde hem de tarlalarında çalışmaktaydılar. Bilindiği gibi yakın zamana kadar evde hanımların işlerini kolaylaştıran teknolojik aletler bulunmamaktaydı. Hanımlar yiyecekleri ekmekten, çamaşırlarını yıkayacak suya kadar kendileri hazırlamaktaydılar. Köyün çeşmesinden su taşınır yakılan ateşte ısıtılır bunlarla çamaşır ve bulaşıklar yıkanırđı. Ayrıca ateş için de çalı ve odun gerekmektedir. Bütün bunları anneler büyük zorluklarla hazırlayıp yapıyor aynı zamanda varsa kendi arazilerinde yoksa başkalarınınkinde çalışıp evlerinin geçimine katkıda bulunuyorlardı. Bu sıkıntılar arasında annelerin veya diğer yakınların bebelere söyledikleri ninnilerde bu hayatın yansımaları bulunmaktadır.

Öööölek!
Lô, lô, lô, lô, lô!
Nenni gızım, nenni,
Uyusun da büyüsün,
Çimennerde yörüsün
Âlama gızım, âlama!
Anan çaluye geddi.
Lô lô lô lô lô!
Nenni dedim uyuddum;
Allah verdi büyüddüm
Çimennerde yörüddüm
Nenni gızım nenni
Anan çaluye geddi
Baban yaluye geddi
Âlama gızım âlama
Lô lô lô lô lô
Öööö lek! (Ağasar Köyleri/ Trabzon)²⁶⁶

²⁶³ S. Koz, 338.

²⁶⁴ A. R. Gönüllü, "Alanya Ninnileri", *Türk Folkloru*, 1985, 25.

²⁶⁵ S. Koz, 33.

²⁶⁶ S. Koz, 47.

Takda gurdum, ekmek açtım
 Çocuk uyanınca şaştım
 Yanan odundan vazgeçdim
 Nenni oğlum nenni! (Kadirli)²⁶⁷

Oğlum güvey olacak
 Bi ni‘mete konacak
 Ekmağum tandurdadur
 Yetişmesem yanacak
 Nenni yavrim nenni
 Nenni uşağum nenni! (Rize)²⁶⁸

XIII. ANİMİST YAKLAŞIMLI(CANSIZ VARLIKLARI CANLI SAYMA) NİNNİLER

Çocukların gelişim sürecinde zihinsel ve bedensel gelişim aşamaları bulunmaktadır. Çocuklar yeterli fiziksel olgunluğa erişmeden bazı davranışları isteseler de çalışsalar da yapmaları güçtür. Bu hususta zihinsel durum da aynı şekildedir. Çocukların soyut kavramları algılayabilmeleri on iki yaşından başlamakta ve gelişmektedir. Onlar bu dönem öncesinde cansız nesnelere de canlıymış gibi algılayıp ona göre davranış sergilerler. Soyut düşünme yetileri tam olarak gelişmediği için kavramları somutlaştırarak algılayıp zihinlerindeki şemalara yerleştirirler.²⁶⁹ Bu devredeki bir çocuk duvara kafasını çarptığında karşısında canlı bir varlık varmış gibi ona vurarak rahatlar, oyuncaklarıyla konuşur. Anneler bazı ninnilerinde çocuklarına onların diliyle ve anlayışıyla seslenmektedirler.

Ay gökte bak gülümser
 Minicik yavrum ninni
 Her yıldız sana uyu der
 Minicik yavrum ninni!²⁷⁰

Dağa gittim dağ uyur,
 Dağda tavşanlar uyur,
 Suya gittim su uyur,
 Suda balıklar uyur,
 Eve geldim ev uyur,
 Beşikte yavrum uyur.

²⁶⁷ Esmâ Şimşek, “Çukurova (Kadirli-Kozan) Ninnileri Üzerine Düşünceler”, *Milli Folklor*, 1989, 19.

²⁶⁸ S. Koz, 364.

²⁶⁹ Bkz. Mustafa Şekip Tunç, “Çocuk Mantığı”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*(ÇEY), İstanbul-1987, 213-220; A. Turan Oflazoğlu, “İçimizdeki Çocuk”, (ÇEY), 24-25; Necmeddin Türinay, “Çocuk Masal ve Şiir”, (ÇEY), 235-237; İnci Enginün, “Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı”, (ÇEY), 56-60.

²⁷⁰ M. R. Şirin, age.

Ninni benim yavruma ninni! (Buldan)²⁷¹

Rüzgarlar fısıldar ninni
Gözünde uyku var ninni
Yum artık gözlerini ninni
Biricik yavrum ninni!²⁷²

Görülüyor ki anneler ninnilerinde, nesnelere sahip olmadıkları özelliklerle niteleyip, güneşi konuşurmuş, yıldızları gülümsetmişler ve dağı uyutmuşlardır.

XIV. DÜNYAYA BAKIŞ AÇISIYLA İLGİLİ NİNNİLER

İslâm dininde dünyanın imtihan yeri olduğu ifade edilmektedir. Dünya insanların bezm-i elesten gelip âhiret yurduna giderken bir süre mola verdikleri mekan olarak değerlendirilmektedir. Bu sebeple âyet ve hadislerde, insanlar dünyanın geçici zevk ve eğlencelerine kapılmamaları, Allah'ı unutup dine yüz çevirmemeleri konusunda uyarılmaktadırlar. Bu hususta, âyet-i kerimede şöyle buyurulmaktadır: “Size verilen her şey dünya hayatının geçimi ve süsüdür. Allah'ın yanında olan ise daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Aklınızı kullanmıyor musunuz?”²⁷³

Anneler yavrularını uyuturken dünyanın sıkıntılarına, aldatıcı unsurlarına karşı hem kendilerine hem de evlatlarına buranın geçici olduğunu ve aldanmamak gerektiğini hatırlatmaktadırlar.

Ninni derim belik belik
Yüreciğim delik delik
Dünya denen bu gölgelik
Ninni yavrusuna ninni! (Konya)²⁷⁴

Aşağı bağın omcası
Yukarı bağın yoncası
Yalan dünyanın eğlencesi
Ninni yavrum ninni! (Konya)²⁷⁵

Karşiki dağlar karlı karsız
Ben gülerim kızım arlı arsız
Yalan dünya olmuyor sensiz
Kızım ninni

²⁷¹ A. Çelebioğlu, TNH, 179.

²⁷² M. R. Şirin, age.

²⁷³ Kasas Suresi, 28/ 60.

²⁷⁴ A. Çelebioğlu, TNH, 314.

²⁷⁵ A. Çelebioğlu, TNH, 195.

Haa ehh! (Atsız/Akşehir)²⁷⁶

XV. NINNİNİN FONKSİYONU İLE İLGİLİ NİNNİLER

Anneler ninnilerinde niçin ninni söylediklerini de açıklamaktadırlar. Ninninin en belirgin fonksiyonu olarak da çocukların uslu, akıllı, terbiyeli olmalarına yardımcı olması vurgulanmaktadır. Anneler çocuk eğitiminde kritik dönem olarak isimlendirilen, belirli davranışların belirli dönemlerde kazandırılmasını öngören maddenin gereğini yapmaktaydılar. Beşikteyken ninnilerle, bazen kızsalar da genelde sevgi dolu yanık sesleriyle yavrularına örnek şahsiyetleri anlatmakta ve ahlâkî açıdan olması gereken davranış modellerini onlara sunmaktadırlar. Bebekleri, anlama ve uygulama konusunda yeterli büyüme ve olgunluk düzeyine eriştiklerinde ise pratik denemelerine başlamaktadırlar. Müslüman Türk kadını bebesi beşikteyken söylediği ninninin işlevini ise şöyle ifade etmektedir.

Damda mendilim ıslanır
Kafeste keklük beslenir
Benim oğlum şimdi deli
Ninni dedikçe uslanır! (Konya)²⁷⁷

Bahar geçer yaz gelir
Yaz gidince güz gelir
Annelerin ninnisi
Yavrusuna uz gelir
Ninni yavruma ninni! (Konya)²⁷⁸

²⁷⁶ A. Çelebioğlu, TNH, 204.

²⁷⁷ S. Koz, 72.

²⁷⁸ S. Koz, 69.

SONUÇ

Halk edebiyatımıza annelerin hediyesi olan ninniler Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Ninniler, anneyle çocuğun birlikteliğinin mutlu, huzurlu, zaman zaman da sıkıntılı dönemlerinde, sevgi şefkât, üzüntü vb. duyguların sözle ifade edilmesi ve annelerin şefkatli sesleriyle terennümüdür. Bu şefkâtli ses, çocuğun duygu dünyasını geliştirir; onun müzik zevkinin ve kelime hazinesinin ilk adımlarını oluşturur.

Ninnilerin dile getirdiği dînî, millî ve ahlâkî duygu ve öğütler çocuk dünyaya gelmeden önce başlayıp doğduktan sonra da yoğun bir şekilde devam eden ve çocuğun değerler konusunda hassasiyet kazanmasına hizmet ettiğine inanılan törenlerin (beşik takımı, ismin ezan okunarak verilmesi, çocuğun ilk sütü, ilk ninnisi vb.) bir parçasıdır. Annelerin çocukları için iyi dilek ve temennilerini ihtiva eden ninniler, çocukları uyutma ve avutma işlevlerinin yanında, onların dînî millî ahlâkî kimliklerini kazanma ve şekillendirme yolundaki ilk fakat en sağlam adımlardır. Dolayısıyla anneler ninnilerle hem çocuklarını uyutur, avutur, sever hem de iyi bir insan olma yolunda hazırlarlar.

Anneler ninnilerinde, güzel Türkçemizi, çocuktur anlamaz diye düşünmeden, kelime kullanımını sınırlamadan ve çocuk konuşma diline indirgmeden kullanmışlardır. Annelerimiz ninnilerde, dînî, tarihî, sosyal terimleri, örf adet ve gelenekleri içeren kavramları, günlük konuşma dilinin samimiyetiyle bebeklerine aktarmaktadırlar. Ninnilerin bu yönüyle çocukların dil gelişimine önemli katkı sağladığı söylenebilir. Zira annelerin ninnileri, çocukların dil gelişimi açısından kritik dönem olarak nitelendirilen dönemin öncesinde başlamakta ve uzun yıllar devam etmektedir. Çocuklar, annelerinin ninnilerinde kullandıkları ifadelerin anlamlarını algılayamasalar da, bu kavramları sürekli duyduklarında onlara aşinalık kazanacakları ve sahip oldukları çocuk anlayışlarıyla zihinlerinde bu kavramlarla ilgili şemalar oluşturacakları kanaatindeyiz. Bu durum göz önüne alındığında, ninnilerin, çocuğun kelime hazinesi ve ifade gücü üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Müslüman Türk hanımları, çocuklarına dînî, millî ve ahlâkî hassasiyeti kazandırmak için ninnilerin duygu dolu dünyasını vasıta kılmıştır. Bu vesileyle onların dinine, vatanına, milletine hayrı dokunan bireyler olmasını arzu etmiş ve bu yolda çaba sarfedegelmişlerdir.

Çalışmamızın konusunu ninniler olarak belirlememizin sebeplerinden biri, kültürümüzde önemli bir ninni potansiyeli olması; diğeri ise, bazı gelenek ve adetlerimizin mekanikleşen hayat tarzının çarkları arasında eriyip yokolması tehlikesidir. Oysa ninnilerimiz, sahip çıkılması gereken kültür miraslarımızdandır.

Çalışmamızda önemli noktalardan biri de tespit edebildiğimiz kadarıyla, daha önce yeni harflerle yayınlanmamış örneklere yer veriliyor olması ve ninni şiirlerle ilgili olarak, “ninni-kahramanlık şiirleri”, “ninni-meslek temalı şiirler”, “ninni-hezl”, olmak üzere üç yeni ninni şiir türünün oluşmasıdır. Konuyla ilgili oluşan bu yeni türleri ve orijinal örnekleri çalışmamız vesilesiyle tanıtmaktan onur duyuyoruz.

Büyük bir miktar ve çeşitlilikteki ninnilerimiz incelendiğinde, muhtevalarında dînî millî ve ahlâkî hassasiyetten tarihî gerçeklere, dönemin siyasî iktisadî ve sosyal yapısından geleneklere kadar bir çok konuya anne duyarlılığı ve şefkâtiyle işaret edildiği görülmektedir.

Çalışmamızın sonucunda tespit ettik ki, günümüzde toplum olarak bazı hassasiyetleri yaşayıp yeni nesillere aktarma konusunda, ninnilerden geçmişte olduğu gibi bu gün de yararlanabiliriz. Öz değerlerine sahip çıkan, bilinçli ve huzurlu bir toplum olma yolunda değerlendirilmesi açısından ninnilerimiz eşsiz bir hazine niteliği taşımaktadır. Çalışmamız yeni neslin bu eşsiz kültür hazinesini tanınmasında bir katkı sağladığı takdirde amacına ulaşmış olacaktır.

EKLER**ÇALIŞMANIN MUHTEVASINDAKİ KONU BAŞLIKLARIYLA İLGİLİ DİĞER NİNNİLER VE NİNNİ ŞİİR ÖRNEKLERİ**

Bu kısımdaki ninniler, çalışmamızda kullandığımız ninnilerin alındığı kaynaklarda bulunan diğer ninnilerin bir kısmından oluşmaktadır. Ninnilerin neredeyse tamamının ait oldukları yöreler belirtilmiş, bir kısmının ise alındığı eserler veya makaleler, ninninin derlendiği yerin yanında, eserin yazarının soy ismi ve ninninin eserdeki numarası verilerek belirtilmiştir.

1- BÜYÜME VE YÜRÜME İLE İLGİLİ NİNNİLER

1	(Gömeç köyü/Kayseri/koz332)
Ninni dedim yatırdım	4
Allah dedim kaldırdım	Hu hu hu Allah
Uyu yavrum ninni	Lâilâhe illallah
Büyü yavrum ninni!	Uyusun da büyüsün
(Gediz)	Tıpış tıpış yürüsün
2	Hu hu hu yavruma
Tuna suyu durudur	Ninni diyim büyüsün!
Bozca kırlar kurudur	(Van)
Oğlum Tanrı kuludur	5
Uyusun da büyüsün ninni!	Nennenler diyende uyusun
(İstanbul)	Allah diyende büyüsün
3	Alaylar içinde pek kabadayısın
Ninni deyim uyusun	Ninni benim oğlum ninni!
Sallayım da büyüsün	(Çal)
Tombul tombul yürüsün	6
Ninni yavrum ninni!	Dandini dandini dandilsin

Camilerde kandilsin

Bahçelerde sümbülsün

Uyusun da yavrum büyüsün

Yüzlerini güzel güller bürüsün!

(Bayburt/koz68)

7

Dandini dandini danalı bebek

Bohçası da yamalı bebek

Anası da yavrum uyuyor

Uydurduğu büyüyor ninni!

(Bayburt/koz68)

8

Ninniler söylesem uyur benim kuzum

Allah desem büyür benim kuzum

Sarı kuzum ninni!(Buldan)

9

Ninniler diyip uyuttuğum

Allah diyip büyüttüğüm

Safâlarla yürüttüğüm

Ninni yavrum ninni!

(Tepeköy/Alaşehir)

10

Ninni çalar uyuturum

Elma verir avuturum

Allah der de büyütürüm!

(Adana)

11

Allah derim büyütürüm

Ninni derim uyuturum

Yavrum derim avuturum

Ninni yavrum ninni!

(Silifke)

12

Nenni dedim de büyüttüm

Tatlı tatlı uyuttum

Emsallarıynan yürüttüm

Nenni yavrum nenni!

(Samsun/koz133)

13

Ninni diyem uyutam

Allah diyem büyütem

Bir gün elinden tutam

Bahçelerde yürütem!

(Elazığ)

14

Ninni diyelim büyüsün

Allah diyelim yürüsün

Aydın'dan babası yürüsün

Ninni yavrum ninni!

(Ermenek)

15

Ninni desem uyur mu ki?

Yüzün güller bürür mü ki?

Allah desem büyür mü ki?

Birceğizim ninni,

İki gözüm ninni!

(Ermenek)

16

Ninni cici kızıma ninni

Uyusun da büyüsün ninni

Minik minik yürüsün ninni

Ninni de tatlıma ninni

Annesinin kuzusu ninni!

(Elazığ/koz189)

17

Ninni desem uyur mu ki?

Allah desem büyür mü ki?

Benim yavrum yürür mü ki?

Ninni yavrum ninni!

(Konya)

18

Ninni dedim uyusun

Allah dedim büyüsün

Tıpış tıpış yürüsün

Ninni yavrum ninni!

(Gülner/İçel)

19

Ninni çalam uyutayım ninni

Allah diye büyüteyim ninni

Ninni benim gül Hasan'ım ninni

Tıpış tıpış yürüteyim ninni

Ninni benim ilkime çocuğum
ninni!(Buldan)

20

Ninni çalam uyusun

Allah diyem büyüsün

Uyusun kızım uyusun

Büyüsün ninni ninni!

(Buldan)

21

Hu hu hu Allah

Yavrum büyür inşallah

Tıpış tıpış yürür inşallah

Mini mini yavrum ninni!

(Buldan)

22

Hu hu hu Allah

Gören desin maşallah

Yavrum büyür inşallah ninni!

(Safranbolu)

23

Ninni diyeyim uyusun

Allah diyeyim büyüsün

Allah'ım izin ver de

Yavrucağım yürüsün

Ninni de kızım ninni!

(Sarayönü/Konya)

24

Beşiğin çamdan

Şimdi baban gelir Şam'dan

Ninni yavrum ninni!

Uykularla büyüsün

İzin ver Mevlâ'm yürüsün!

(Eskişehir)

25

Ninnilerin nennengeçli

Gül dalları sallangaçlı

Uyu kuzum ninni ninni

Allah deyip büyüteyim

Tatlı dille uyutayım

Uyu kızım ninni ninni!

(Uşak)

26

Ninni ile uyuturum

Allah diye büyütürüm

Tevhid ile yürütürüm

Uyusun da büyüsün ninni

Tıpış tıpış yürüsün ninni!

(Konya)

27

Ninni diyeyim uyusun

Allah diye büyüsün

Allah'im izin ver de

Çayır çimen yürüsün

Ninni de kuzuma ninni!

(Sarayönü)

28

Ninni diyeyeyim uyusun

Benim arslanım da büyüsün

Kumru yavrum yürüsün

Ninni de yavrum ninni!

(İçel/koz108)

2-ALLAH'TAN BAĞIŞLAMA KORUMA VE SAKLAMA DİLEĞİNDE
BULUNULAN NİNNİLER

29

Dan dini dan dini danadan
Eksilmesin aradan
Bağışlasın yaradan
Bir ay doğmuş anadan, ninni!
(İstanbul)

30

Tanrı tayanda sakla
Ak atakda sakla
Havaya bulut gelende
Al kanadın altında sakla!
(Kars)

31

Dandini dandini danadan
Bir ay doğmuş anadan
Bağışlasın yaradan
Eksilmesin aradan
Mini mini yavruma hu ninni
Küçücük yavruma hu ninni!
(Ankara)

32

Uvada çiftliğin işlesin
Çörde davarın gışlasın
Allah hânene bağışlasın

Nenni yavrum nenni

Nenni guzum nenni!

(Akdere Köyü/Ankara)

33

Dandini dandini danadan
Henüz doğmuş anadan

Bağışlasın yaradan

Eksilmesin aradan!(Burdur)

34

Tonbili tonbili tonadan
Bir ay doğmuş anadan

Bağışlasın yaradan

Ninni yavrum ninni!

(Sivaslı/Uşak)

35

Bahçelerde olur bakla

Güvercinler atar takla

Mevlâm yavrumu bağışla

Ninni yavrum ninni!

(Bandırma/Balıkesir/koz157)

36

Dandini dandini danadan

Bağışlasın yaradan

Böyle güzel olur mu

41

Böyle çirkin anadan!

Ninni ninni nineden

37

Bağışlasın yaradan

Dandil dandil danadan

Ayırmasın anadan

Bir nur doğmuş anadan

Ninni yavrum ninni!

Bağışlasın yaradan!

(Kastamonu)

(Merzifon)

42

38

Nenni nenni nereden nenni

Dağda davarın kışlasın

Sular gelir dereden nenni

Ovada çiftin işlesin

Bağışlasın yaradan nenni

Seni yaradan bağışlasın

Küçücük yavrumu nenni!

Uyusun oğlum ninni!

(Çankırı)

(Çankırı)

43

39

Dandini dandini taşlasın

Dağda davarın otlasın

Hak seni bağışlasın

Ovada çiftin işlesin

Kuyumcular biriksin

Mevlâ'm seni bağışlasın

Odanı nakışlasın ninni!

Oğlum ninni yavrum ninni!

(Eskişehir)

(Konya)

44

40

Dandini dandini danadan

Ninni ninni nineden

Bir ay doğmuş anadan

Bağışlasın yaradan

Eksik olma aradan

Eksilmesin aradan

Bağışlasın yaradan

Uyusun yavrum ninni!

(Çankırı)

(Çankırı)

(Erzurum)

45

Dandini dandini danadan
 Bir ay doğmuş anadan
 Bağışlasın yaradan
 Eksilmesin aradan
 Uyusun da büyüsün ninni
 Tıpış tıpış yürüsün ninni!

(İstanbul)

46

Dandini dandini danadan
 Bir ay doğmuş anadan
 Bağışlasın yaradan
 Huylu benim yavrum ninni!

(Konya)

47

Dandini dandini danadan
 Bir ay doğar anadan
 Bağışlasın yaradan
 E,e,e yavruma ninni!

(Magosa)

48

Dandini dandini dan kişiye
 Hak bunu bize bağışlaya
 Yollayaydık kuyumcuya
 Parmaklarını gümüşleye

49

Dandini dandini dan işleye
 Mevlâ bunu bağışlaya
 Mahallenin bütün kızları
 Hep buna gergef işleye!

(Erzurum)

50

Dağda davarın kışlasın
 Ovada çiftin işlesin
 Seni yaradan bağışlasın
 Uyusun oğlum ninni!

(Çankırı)

51

Dağda davarın otlasın
 Ovada çiftin işlesin
 Mevlâ'm seni bağışlasın
 Oğlum ninni yavrum ninni!

(Konya)

52

Dandini dağışlaya
 Hak bana bağışlaya
 Köyden racalar gele
 Köşkünü nakışlaya!

(Elazığ)

53

Ninni diyip belediğim
 Al bağırtlak doladığım
 Bir Mevlâ'dan dilediğim
 Dilek kuşum sana ninni!
 (Gaziantep)

54

Ak kundağa doladım
 Allah'ıma adadım
 Bir Mevlâ'dan diledim
 Ninni yavrum ninni!
 (Eskişehir)

55

Beşiğini devirsin ninni
 Erliğini bildirsin öve
 Tanrı korusun seni hu hu
 Sen yavrumun ilkisin ninni!
 (Tirebolu/Giresun)

56

Ninni ninni ninnilerim
 Seni Mevlâ'mdan dilerim
 Senin için yavrucağım
 Gül ömrümü kül ederim!
 (Konya)

57

Öyle mi civan alma
 Ağaçta civan alma

Allah kimsenin yavrusunu
 Elinden alma.
 Bala laylay laylay!
 (Kars)
 58

Bahçelerde olur bakla
 Güvercinler atar takla
 Mevlâ'm yavrumu bağışla
 Ninni yavrum ninni!
 (Bandırma)
 59

Laylay dedim yatıncak
 Gözlerim ay batıncak
 Tanrım seni saklasın
 Sen ersiye çatıncak
 (Kars)
 60

Laylay dedim adına
 Şeker gelmez tadına
 Seni Mevlâ'm saklasın
 Sen de beni sal yâdına!
 (Kars)
 61

Laylay dedim yatınca
 Canım çıktı sen hâsıla yetince
 Hûda'm seni saklasın

Gözüm uyku tutunca!

(Kars)

62

Laylay beşiğim laylay

Evim eşiğim laylay

Allah seni saklasın

Ben de keşiğin laylay!

(Kars)

63

Dandini dandini danadan

Bir kız olmuş anadan

Esirgesin yaradan

Kaybolmasın aradan

Ninni yavrum ninni!

(Beyköyü/Düzce)

64

Kuyumcular işliyor

Hançeri gümüşlüyor

Benim bir tek yavrumu

Hak bana bağışlıyor!

(Çankırı)

65

Ninnilerim senin olsun

Tatlı uykularım senin olsun

Allah seni bana bağışlasın

Veren Allah'ımı severim ninni!

(Buldan)

66

Ninni dağlar, ninni taşlar

Ayvası dallarda kışlar

Meyva verir kuru ağaçlar

Mevlâ'm yavrum seni bize

bağışlar!

(Çamlıdere/Ankara)

67

Kuyumcular işliyor

Hançeri gümüşlüyor

Benim bir tek yavrumu

Hak bana bağışlıyor

(Çankırı)

68

Kuyumcular işlesin

Hançeri gümüşlesin

Benim bir tek yavrumu

Hak bana bağışlasın

(Kastamonu)

69

Oğul beni vurdu boz yılan

Gözüm doldu tozunan

Ben öldüm ağlamaktan

Hûda'm seni saklasın

Atamın oğlu laylay!

(Kars)

3-UYKU DİLEĞİNDE BULUNULAN NİNNİLER

70

İllallahın özüne

Uyusun da büyüsün ninni!

Derman gele dizine

(İstanbul)

Cümle âlemin uykusu

74

Hep yavrumun gözüne

Hu, hu, hu Allah

Nenni yavruma nenni!

Uykular ver Allah

(Malatya)

Uyudu bile maşallah

71

Uyur yavrum inşallah!

Hu hu illallah

(Eskişehir)

Sen uykular ver Allah

75

Kuzum uyur inşallah

Hu, hu, hu Allah

Uyusun büyüsün maşallah!

Sen uykular ver Allah

(Erzurum)

Uyusun da büyüsün maşallah

72

Tıpış tıpış yürüsün inşallah!

Hu, hu, hu bir Allah

(İstanbul)

Sen uykuyu ver Allah

76

Sen uykuyu verirsen

Hu, hu dedim bir Allah

Yavrum uyur inşallah!

Sen uykular ver Allah

(Konya)

Oğlum büyür inşallah

73

Herkes desin maşallah!

Hu, hu, hu Allah'ım

(Turgutlu)

Sen uykular ver Allah'ım

77

Bir tânecik evlâdım ninni

Hu, hu, hu Allah

Oğluma uykular ver Allah

Oğlum uyusun maşallah!

(İstanbul)

78

Hu, hu, bir Allah,

Sen uykular ver Allah

Sen iyilikler verirsen

Oğlum büyür inşallah!

(Konya)

79

Hu derim hu, hu Allah

Sen uykular ver Allah

Oğlum büyür inşallah

Uyusun da büyüsün ninni!

(Daday)

80

Ulucâmi'nin yapısı

Lâli gevherdir gapısı

şehitlerinin topusu

Dua et yavrum uyusun

Ulucâmi'de yatanlar

Geceyi gündüze gatanlar

Durmayıp Allah diyenler

Dua et yavrum uyusun

Çalkan Karadeniz çalkan

Gemilerde olur yelken

İstanbul'da Eyüp Sultan

Dua et yavrum uyusun

Konya'daki Koyun Baba

Arkasına giyer aba

Erzincan'da Terzi Baba

Dua et yavrum uyusun!

(Divriği/Sivas/koz417)

81

Bahçelerden gülün aldım

Kundağını yavaş sardım

Mevlâ'dan da izin aldım

Uyutayım bebek seni

Nenni nenni nenni!

(Erzurum)

82

Hu derim ben hu Allah

Ver uyku sen ver Allah

Uyusun da büyüsün

Ninni benim yavruma!

(Konya)

83

Hu hu hu Allah

Sen uykular ver Allah

Oğlum büyüsün inşallah

Herkes desin maşallah, e, e!

(Tekirdağ)

84

Şimdi yavrum uyur ninni

Uyur da büyür ninni

Sen rahatlık ver Allah'ım ninni

Yavrumu uykuya doyur ninni!

(Isparta)

85

Şimdi yavrum uyur ninni

Uyur da büyür ninni

Sen rahatlıklar ver Allah'ım ninni!

Yavrumu uykuya doyur ninni!

(Isparta)

86

Ninnilerin senin olsun

Uykular gözüne dolsun

Kişiler sözüne uysun

Uyu yavrum uyu

Büyü yavrum büyü!

(Kıbrıs)

87

Hu hu hu Allah

Sen uykular ver Allah

Oğlum büyüsün inşallah

Herkes desin maşallah

Hu hu hu Allah

Sen uykular ver Allah

Uyusun da büyüsün maşallah

Tıpış tıpış yürüsün inşallah, ninni!

(Rumeli)

88

Hu hu illallah

Sen uykular ver Allah

Yavrum uyur inşallah

Yavrum uyur ninni

Uyur da büyür şimdi

Mini mini yavruma ninni

Küçücük yavruma hu ninni!

(Ankara)

89

Uyusun da büyüsün maşallah

Babasına kavuşsun inşallah

Hu hu derim ninni

Yavruma uykular ver Allah!

(İstanbul)

90

Dandini dandini can uyku

Ver Allah'ım sen uyku

Aceb baban yolda mı ki?

Geliyor güzel koku ninni!

(Isparta)

4-ÖMÜR DİLEĞİNDE BULUNULAN NİNNİLER

91	(Bedeş köyü/ Samsun)
Ninni diyem uyutayım	95
Kuzularla yürüteyim	Beşimin oku demür
Ninni diyem uykun gelsin	İçinde yatan emür
Allah uzun ömür versin	Allah versin uzun ömür
(Malatya)	Nenni yavrum nenni!
92	(Bedeş Köyü/Samsun)
Ninni diyeyim beleyim	96
Hak'tan ömür dileyeyim	Akarsuda destim susuz
Ben kardeşime nen diyeyim	Eve geldim evim ıssız
Ninni desem uyur mu ki?	Bir kuzu meledi babasız
Tıpış tıpış yürür mü ki?	Tanrı sana ömür versin nenni!
(Akseki)	(Kastamonu)
93	97
Ninni desem naylar ile	Uyusun bebek uyusun
Yanı yedek taylar ile	Uykular gözünü bürüsün
Bâri(Allah'ın ismi, aynı zamanda da bari) Mevlâ ömür versin	Ömürler versin Mevlâ'm, büyüsün!
Cemi cümle kullar ile!	(Sille)
(Konya)	98
94	Ulu çaylar ömrün olsun
Beşimin aacı çölden çöpten	Selvi ağaç boyun olsun
İçindeki altun toptan	Allah sana ömür versin
Ömür diledim yüce Hak'dan	Uzak yerden dayın gelsin!
Nenni yavrum nenni!	(Kise Köyü/Ilgaz)

99
 Ninnisine belediğim
 Al bağırdak doladığım
 Allah'dan uzun ömür dilediğim
 Ninni kuzum ninni ninni!
 (Beyşehir)
 100
 Ninnilerin benim olsun
 Uykularım senin olsun
 Mevlâ'm uzun ömür versin
 Ninni nazlı kuzum ninni!
 (Eskişehir)
 101
 Ninni deyip belediğim
 Al bağırtlak doladığım
 Hak'tan ömür dilediğim
 Birceğizim, ninni iki gözüm ninni!
 (Ermenek)
 102
 Ninni diyeyim uyusun
 Gözünü güller bürüsün
 Mevlâ'm ömür ver yürüsün
 Ninni kuzum sana ninni!
 (Ladik/Konya)
 103
 Ninni derim haylar ile

Ulu çifte taylar ile
 Mevlâ'm çok ömür versin
 Ulu dünya iller ile!
 (Konya)
 104
 Ninni dedim uyuttum
 Allah dedim büyüttüm
 Ninni dedim beledim
 Al boyutların²⁷⁹ doladım
 Allah'tan ömür diledim!
 (Geriş/Antalya)
 105
 Nennisine neledim ben
 Al kundağa beledim ben
 Hak'tan ömür diledim ben
 Yavrum nenni kuzum nenni!
 (Konya)
 106
 Kavak kavaktan uzundur
 Dalında biten üzumdür
 İnşallah ömrün uzundur
 Ninni yavrum ninni!
 (Denizli)
 107
 Beşiğin iğrümüğü demir

²⁷⁹ Boyut kelimesi “buğat” anlamında kullanılmış olabilir.

İçindeki yatan emir

Ninni yavrum ninni, ninni!

Mevlâ'm sana versin ömür

(Merzifon)

Ninni yavrum sana ninni!

(Merzifon)

108

Beşiğimin oku demir

İçinde yatan emir

Allah versin uzun ömür

Ninni yavrum ninni!

(Bedeş /Samsun)

109

Beşiğimin altı demir

İçindeki yatan ömür

Mevlâ'm sana versin ömür

Ninni yavrum ninni!

(Merzifon)

110

Beşiğimin ağacı çerden çöpten

İçindeki altın toptan

Ömür diledim yüce Hak'tan

Ninni yavrum ninni!

(Bedeş/Samsun)

111

Bebeğin beşiği demir

İçindeki yatan emir

Allah versin uzun ömür

5-ANALI BABALI BÜYÜME DİLEĞİ İHTİVA EDEN NİNNİLER

112

Nenni diyim edâyanın

Üstünü örtüyüm libâyınan

Mevlâ'm büyütsün anayınan
babayınan

Nenni bebeğim nenni!

(Yeşilhisar/Kayseri)

113

Ninni dedim hıbayınan

Yüzün örtün abayınan

Allah seni bize versin

Saltanatlı babayınan!

(Uşak)

6-HAK'TAN YARDIM DİLEĞİNDE BULUNULAN NİNNİLER

114	kalmadı
Ninni dedim adına	Anadan babadan imdat kalmadı
Allah yetsin dâdına	Bir Mevlâ'mdan umarım imdatlar
Büyüyüp yetişende	ninni!
Beni de sal yâdına	(Buldan)
Ninni yavruma ninni!	118
(Diyarbakır)	Oğlum elin altın ola
115	Kollarında martin ola
Akdeniz'in adaları	Sana Hak'dan yardım ola
Mevlâ'm savsın hataları	Uyu oğul uyu
Ak sakallı dedeleri	Büyü oğul büyü!
Ninni gonca gülüm ninni!	(Yörük ninnisi)
(Eskişehir)	119
116	Laylay dedim adına
Benim elimde ne var!?	Hak yetişsin dâdına
Eli belimde ne var!	Sen git derin uykuya
Kuzu laylay laylay	Ben diyem layla layla!
Âhın Allah tutsun	(Kars)
Benim elimde ne var	120
Kuzu laylay laylay!	Oğlan oğlan olasın
(Kars)	Yaylalara konasın
117	Karlı dağlar üstünde çadırını kurasın
Çaldım çaldım, çifte tabancam	Uyu oğul uyu
yanmadı	Büyü oğul büyü
Dört yanıma baktım kimim kimsem	Oğlum ağıllar yapsın

Çama katırlar taksın

Koç olsun koçah olsun

Kötüye kargılar atsın

Uyu oğul uyu

Büyü oğul büyü

Oğlum elin altın ola

Kolların martın ola

Sana Hak'tan yardım ola

Uyu oğul uyu

Büyü oğul büyü!

(Ula/Muğla(Tahtacılar'dan)/koz201)

121

Nenni deyim adına nenni nenni

Yetiş Mevlâm imdada, öf la karam
nenni

Aman nenni nenni

Uyutayım seni!

(İçel/koz391)

7-MUSİBETLERDEN KORUNMA DİLEĞİ İÇEREN NİNNİLER

122

Gidin diyin şu serçeye ninni

Konmasın bizim bahçeye ninni

Şikayet ederim hocaya ninni

Ninni balam kadan alam

Hayran olam ninni!

(Harput)

123

Bebeğimin gözleri elâ

İki tel saçları kara

Babası askerde yaya

Ya Rabbim bizi koyma dara

Uyusun da büyüsün nenni!

(Elazığ)

124

Dandana oğlum dandırılmalı

Bal sularına bandırılmalı

Melekler yüzüne eğilsin

Oğluma Allah'tan hidâyet gelsin

Nenni yavruma nenni!

(Burdur)

7-YOKLUKTAN KORUNMA DİLEĞİ

125

Dandini dandini bağa vardım

Asmalar yapraksız ağa vardım

Bu yıl böyle kurak gitti

Geli yıl onara Tanrım ninni!

(Isparta)

8-MUTLAK DİLEKLER

126

Ninni edecek ciğerim yok

Senden başka kederim yok

Yavrum senin için benim

Allah'ımdan dileğim çok

(Kastamonu)

127

Ninni diyecek yüreğim yok

Sallayacak yüreğim yok

Sana Hak'tan dileğim çok

Ninni benim çocuğuma ninni!

(Sivas)

128

E, e diyem e'ler edem

Gülleri deste edem

Mevlâ'ya dileğim var

Büyütem beyler edem!

(Eğir)

129

Unu eledim

Ben Hak'dan dilek diledim

Takda beşiğe beledim

Nenni oğlum nenni!

(Esmâ ş.)

9. PEYGAMBERLER, MELEKLER, HALİFELER VE VELİLERDEN HİMMET İSTENEN NİNNİLER

9.1.Hz. Peygamberle İlgili Ninniler

130

Seydim seydim Seyd Ahmed

Seydin oğlu Muhammed

Ak mezar kalkar iken

Ak mektup yazar iken

Gökten Cebrail indi

Altun beşik indirdi

Muhammed'i bindirdi

Ninni dedi uyuttu

Allah dedi büyüttü

Cennette bir pınar var

İçi dolu dervişler

Hak abdeste kalkmışlar

Hak namazı kılmışlar

Altında gümüş halı

Üstünde hurma dalı

Ya Muhammed ya Ali

İki cihan serveri

Bağışlayın oğlumu!

(kaya/352)

9.2. Meleklerle İlgili Ninniler

131

Sessizce gir yuvana

Küçücük bir kuş gibi uyu

Ay söyler ninni sana

Sen de rahatça uyu

Göklerdeki melekler

Her gece seni bekler

Uyursan tez büyürsün

Bizi de güldürürsün

Uyu yavrum ninni!

(Malatya)

132

Ninni ninni kapa gözlerini

Uykuda melekler getir bebekler

Kuzular koyunlar ne güzel oyunlar

Uyusun canım ninni!

(Ankara)

133

Ninni derim özüne

Uyku gelsin gözüne

Melekler himmet edin

Benim körpe kuzuma

Uyusun yavrum ninni

Büyüsün yavrum ninni!

(Kastamonu/koz80)

134

Bebeğin beşiği çamdan

Bey babası gelir Şam'dan

Ninni yavrum ninni kapa gözlerini

Uykuda melekler getirir bebekler!

(Samsun)

135

Akşam ile etrafa karanlık çöker

Bebeğim beşikte kanlı yaşlar
döker

Melekler üşüşmüş başında döner

Tez uyu benim minik bebeğim

Tez uyu ninni!

(Malatya)

136

Dandana oğlum dandırılmalı

Bal sularına bandırılmalı

Melekler yüzüne eğilsin

Oğluma Allah'tan hidayet gelsin

Nenni yavrum nenni!

(Burdur/koz392)

9.3. Hz. Ali İle İlgili Ninniler

137

Evlerinin önü duvar

Duvarın kıyısında su var

Hz. Ali baban duyar

Ninni kuzum ninni!

(Antalya)

138

Beşiği var hurma dalı

Örtüsü var yeşil halı

Babası var Hz. Ali

Nenni Hasan'im nenni

Nenni Hüseyin'im nenni!

(Buldan)

9.4. Velilerden Himmet İstenen Ninniler

139

Şeyhler giyer yeşil aba

Konya'daki hünkar Baba

Uykular yollasın sana ninni!

(Yalvaç)

140

Yollar var sapa sapa

Derviş olan giyer aba

Kuyucaklı Ahmet baba

Ninni yavrum ninni!

(Yalvaç)

141

Gökyüzünde doğar Ülker

Ciğerciğim yanar kükrer

Konya'daki molla Hünkâr

Ninni yavrum ninni!

(Yalvaç)

142

Yüce dağda gezer ceylan

Cemaline oldum hayran

Ankara'da Hacı Bayram

Ola sana himmet etsin

Uyu yavrum büyü ninni!

(Yalvaç)

143

Tarlalarda biter ahlat

Ana olan çeker zahmet

Ankara'da Karaca Ahmet

Onlar sana himmet etsin

Allah sana uyku versin!

(Üregil Köyü)

144

Bu dünyada çoktur deli

Temcit okur daim dili

Kastamonu'da Şaban Veli

Onlar sana himmet etsin ninni...

(Kastamonu)

145

Seyyid Ahmed'in kulları

Has bahçenin gülleri

Kırmızı kırmızı açılır

Hep aleme saçılır,ninni!

(Turgutlu)

146

Karadeniz yiğitleri

Belinde divitleri

Eyüb Sultan Hazretleri

Himmet et oğlum uyusun	Bubi (Ebû) Ali'nin kâtibi!
Himmet et oğlum büyüsün!	(Tekirdağ)
(İstanbul)	151
147	Hacı Bayram bucağında
Adalarda biter ahlat	Mumlar yanar ocağında
Analar çeker zahmet	Hep ellerim kucağında
Yardım etsin sana kuzum	Ninni benim yavrum ninni!
Mısır'daki Sultan Ahmet	(Ayaş)
Ninni kuzum ninni ninni!	152
(Sivrihisar)	Hay dideler dideler
148	Peynirlidir pideler
Bağda gezer bağcı baba	Bilinmedik diyardan
Arkasında yeşil aba	Himmet etsin dedeler!!
Himmet etsin uyusun	(Kastamonu)
Zindandaki Cafer Baba!	153
(İstanbul)	Yılda gelir iki bayram
149	Biri bayram biri seyran
Dağda giden dağlı baba	Ankara'da Hacı Bayram
Yolda giden yolcu baba	Himmet etsin oğlum sana ninni!
Arkasında yağlı aba	(Ankara)
Himmet edin çocuğuma ninni!	154
(İstanbul)	Yolda giden yolcu dede
150	Elindedir iki pide
Dandini dandini dasdini	Ödemiş'te Pîrî Dede
Minârelerin kandili	O da bize himmet ede!
Ayasofya'nın hatibi	(Merzifon)

155

Yolda gider iki kardaş
Kardaş değil onlar yoldaş
Kırşehir'de Hacı Bektaş
Onlar sana himmet etsin ninni!

(Kırşehir)

156

Adaları adaları
Mevlâ'm savsın kazaları
Emir Sultan dedeleri
Ninni yavrum ninni!

(Eskişehir)

157

Yoldan geçen yolcu kardeş
Bağrına bağlamış bir taş
Kırşehir'de Hacı Bektaş
Himmet et oğlum uyusun ninni!

(Kırşehir)

158

Çalkan Karadeniz çalkan
Gemilerde olur yelken
İstanbul'da Eyüp Sultan
Himmet etsin kızım uyusun!

(Samsun)

159

Karadeniz kaba kaba

Derviş olan giyer aba
Konya'daki koyun baba
Himmet et kızım uyusun
Eee yavrum nenni!

(Van yöresi)

160

Dam üstünde dolu tepsi
Gün geldi gölge bastı
Benim yavrum molla dostu
Ninni yavrum ninni!

(Bandırma)

161

Yol üstünde biter ahlat
Her anneler çeker zahmet
Adını koydum derviş Ahmet
Derviş sana uyku versin ninni!

(Bandırma)

162

Harmanlarda olur yaba
Savururlar kaba kaba
Konya'da yüce Mevlânâ
Uyu yavrum ninni ninni!

(Göynücek/Amasya)

163

Hu hu hu dede
Yorulдум gide gide

Konya'daki Koyun Dede
Yardım etsin yavrum ninni!

(Konya)

164

Şeyhler giyer yeşil aba

Konya'daki Hünkâr Baba

Uykular yollasın sana ninni!

(Yalvaç)

165

Samanlıklar kaba kaba

Doldururlar yaba yaba

Bursa'daki Pîrî Baba

O da sana uyku versin!

(Bandırma)

166

Tarlalarda biter ahlat

Ana olan çeker zahmet

Ankara'da Karaca'hmet

Onlar sana himmet etsin

Allah sana uyku versin

Ninni yavrum ninni!

(Üregil/Ankara)

167

Yaslan kılıcım yaslan

Yastık altında paslan

Taşköprü'de Abdal Hasan

O da sana uyku versin ninni!

(Taşköprü)

168

Yoldan geçer gülcü baba

Eğninde var yeşil aba

Eğridir'de Aslan Baba

Çocuğuma uykular yolla ninni!

(Isparta)

169

Yükseğinde Köroğlu kayası

Engininde Bolu ovası

Ninni ninni Kemâl'in duâsı

O da bize himmet etsin ninni!

(Gerede)

170

Adalarda giyerler aba

Gezdirirler oba oba

Sivrisar'da Hamdi Baba

Himmet etsin dedelerin kuzum
sana

Ninni yavrum ninni ninni!

(Sivrihisar)

171

Gökyüzünde vardır Ülker

Hep yıldızlar ondan korkar

Türbedeki Molla Hünkâr

Himmat etsin kuzum ninni!

(Konya)

172

Harmanlarda olur yaba

Savururlar kaba kaba

Merzifon'da Pîrî Baba

O da bize himmet etsin ninni!

(Merzifon)

173

Yoldan geçer yolcu baba

Arkasına giyer aba

Konya'daki Koyun Baba

Himmat etsin kızıma ninni!

(Konya)

10.ÇEŞİTLİ DİNİ UNSURLAR İHTİVA EDEN NİNNİLER

174	Eğildim su içmeye
Eğrice kiraz dalı	Kanatlandım uçmaya
Dibinde yeşil halı	Uçmak kapısı üç üzüm
Ya Muhammed Ya Ali	Huriler düzüm düzüm
Sen göster doğru yolu	Hurilerin pecesi
Doğru yoldan imana	El-Kur'an okur hocası
İmandan ayrılmamaya	Bu gün Cuma gecesi
Gel Fadime anamıza gidelim	Sübhanallah sübhanallah
Anamızı babamızı bulalım	Hu dervişler dervişler
Gökten bir pişşik ²⁸⁰ düştü	Hak yoluna durmuşlar
İçinde Halil İbrahim doğdu	Hak yolunda bir kuyu
Ninni dedim yatırdım	İçinde zezem suyu
Allah dedim kaldırdım	Eğildim su içmeye
Abdestini aldirdim	Kanatlandım uçmaya
Namazını kıldirdim	Uçmak kapısın açmaya
Huri donunu giydirdim	Hu deyip gider iken
Cennetine gönderdim	İbrahim Peygamber'in
Cennetinde bir elma	Koyununu güder iken
Tadı şekerden kalma	İki kişi kabir kazar
Onu yiyen dervişler	Anam deli olmuş gezer
Hak yoluna durmuşlar	Söylen anam ağlamasın
Hak yolunda bir kuyu	Ağladıkça azap olur
İçinde zezem suyu	Hu hu hu!

²⁸⁰ Kedi

(kaya/362)²⁸¹

²⁸¹ Ziya Gökalp'in ala geyik düzenlemesini andırıyor.

10.1.Çocuğun Anne Ve Babaya Allah'ın Bir Vergisi Olduğuna Dair Ninniler

175	Seni Allah'dan diledim
Nennisine nelediğim	Ninni yavrum ninni ninni!
Ak bohçama belediğim	(Uşak)
Bir Mevlâ'dan dilediğim	180
Nenni yavrum nenni!	Al toprağa belediğim
(Gülнар)	Allah'dan istediğim
176	Şekerle beslediğim
Nenni deyip beledüyüm	Ninni yavrum ninni!
Al bardaklara doladüğüm	(Silifke)
Seni Hak'tan diledüğüm	181
Nenni yavrum nenni!	Ninni seni melediğim
(Bedeş Köyü/Samsun)	Al bağırdak doladığım
177	Ey Mevlâ'dan dilediğim
Hadi ninni beledim	Dileğimi versin ninni!
Seni Hak'tan diledim	(Konya)
Al bağırdak doladım	182
Ninni yavrum ninni!	Ninni dedim meledim
(Üregil Köyü)	Seni Hak'dan diledim
178	Al bağırtlak ile
Ninni diye belediğim	Vücudunu doladım ninni!
Seni Hak'tan dilediğim	(Isparta)
Ninni Hüseyin'im ninni!	183
(Ankara)	Nenler dedim beledim
179	Al bağırdak doladım
Tatlı yüzünü özledim	Seni bir Allah'dan diledim

Nenni yavrum nenni!

(Uşak)

Nennisine nelediğim

Ak bohçama belediğim

Bir Mevlâ'dan dilediğim

Nenni yavrum nenni!

(Gülzar)

10.2.Çocuğun Ve Onun Güzelliğinin Allah Vergisi Olduğuna Dair Ninniler

185	Ninni kuzum ninni
Şu karşıdan bir ay doğdu	Haa ehh!
Al karanfil boynun eğdi	(Atsız/Akşehir)
Allah seni bana eğlence verdi	189
Eğlence kuzum ninni!	Evlerinin önü mersin
(Buldan)	Mersinin dalları ersin
	Mevlâ'm seni bana versin
186	Ninni yavrum ninni!
Kazanı yapana ölem	(Eskişehir)
Kulpunu yapana ölem	190
Ben Allah'tan ferik istedim	Ninnilerin yaktı beni
Horozu verene ölem!	Güzel Hûda'm verdi seni
(Erzurum)	Hûda'm seni vermeseydi
187	Kimler eğlerdi beni?
Fırın üstü kürürüm	E, e, e yavruma ninni!
Samur kürkü sürürüm	(Isparta)
Altın beşik ürürüm	191
Mevlâ'm izin verirse ninni!	Ninni diye belediğim
(Ordu)	Al bağırtlak doladığım
188	Benim güzel Allah'ımdan
İstanbul evrilesin	Sen idin dilediğim
Kokusu buraya düşer	Mini mini yavrum ninni!
Seni Allah bize verdi	(Isparta)
Düşmanların karnı şişer	192

Nerden gelin? Oynamadan!

Sokakları boylamadan

Seni Allah bize vermiş

Aramadan soylamadan

Ninni kuzum sana ninni!

(Konya)

193

Nennisine nennisine

Selam söylen emmisine

Bir Mevlâ'nın vergisine

Nenni yavrum sana nenni!

(Konya)

194

Karga karga gak dedi

Çık tepeye bak dedi

Seni bana Hak verdi

Uyusun yavrum ninni!

(Kastamonu)

195

Gül ağacın budamışlar

Gülü gonca bitsin diye

Allah seni bana vermiş

Her derdin unutsun diye!

(Lâdik/Konya)

196

İnce'leğin unu aktır

Seni bize veren Hak'tır

Seni arayanlar çoktur

Ninni yavruma ninni!

(Çay/Afyon)

197

Gül ağacı budam budam

Gülü bitmez aslı nidem

Seni bana veren Hûda'm

Ninni yavrum sana ninni!

(Sarayönü/ Konya)

198

Dandini dandin danası

Bir oğlan doğurmuş anası

O da Hûda'nın vergisi

Hu hu hu!..

(Isparta)

199

Bahçeye perde gerdim

Altına yatak serdim

Tanrı yavrumu verdi

Ben muradıma erdim!

(Bandırma)

200

Bahçelerde biter kamyş ninni

Uzar gider vermez yemiş ninni

Allah seni bana vermiş ninni
Eğlensin de gezsın demiş ninni!

(Konya)

201

Dandini dandini donanmış
Mevlâ'm neler yaratmış
Anası oğlunu beklerken
Benzini sarartmış
Uyu yavrum uyu
Büyü yavrum büyü!

(Ula/ Muğla)

202

Başındaki poşu mudur?
O da Halep işi midir?
Yavrum herkesten güzel
Bu da Hakk'ın işi midir? Ninni!

(Bandırma)

203

Gökte yıldız bin altmış
Mevlâ'm neler yaratmış
Seni doğuran ana
İçine bal mı katmış?

(Eskişehir)

204

Dandini dandini sele yoğurdu
Seni kimler doğurdu?

Üç evlerin bir gülü
Seni Tanrı öğdü yoğurdu!

(Isparta)

205

Dandini dandini dan atmış
Mevlâ'm neler yaratmış
Kardeşin güzel amma
Seni öğmüş yaratmış!

(Kastamonu)

206

Benim yavrum selvi gibi uzamış
Hatun mu doğurmuş bey mi
kazanmış
Kurban olam Yaradanın yüzüne
Benim için yavruma da özenmiş!
Ninni yavrum ninni!

(Turhal)

207

Selvi beşik oydurdum bak
İçine gül doldurdum bak
Seni bana yolladı Hak
Ninni yavrum ninni!

(Çukurova/koz225)

10.3.Dervişler ve Onların Çeşitli Vasıflarıyla İlgili Ninniler

10.3.1. Dervişlerden Uyku Dileğinde Bulunulan Ninniler

208

(Malatya)

Hu hu dervişler

Uzak yoldan gelmişler

Kızıma da ninni demişler!

(Söğütlü)

209

Uzun uzun dervişler

Uzak yoldan gelmişler

Bebeğime uyku vermişler

Uyusun da büyüsün demişler

Ninni yavruma ninni!

(Edincik/Bandırma)

210

Hu hu dervişler Hak yoluna
ermişler

Uyusun da büyüsün demişler

Ninni yavruma ninni!

(Malatya)

211

Hu hu dervişler

Hak yoluna ermişler

Akşam bize gelmişler

Yavruma iyi uyku dilemişler!

10.3.2. Dervişlerle İlgili Çocuğu Tehdit Mahiyetinde Ninniler

212	213
Hu hu dervişler	Ninnisinden eğlendiğim ninni
Hak yoluna durmuşlar	Gölgesinde dinlendiğim ninni
Tam yedi çocuk yemişler	Gel babası al bunu
Seni de var mı demişler!	Yan cebine koy bunu
Nenni yavrum nenni!	Yan cebine koymazsan
(Bedeş/Samsun)	Dervişlere ver bunu!
	(Erzincan)

10.3.3. Dervişlerin İbadet, Yeme İçme Özellikleriyle İlgili Ninniler

214	O köftenin irisi
Hu hu dervişler	Ağzına düşse birisi
Hak yoluna girmişler	E, e, e, e!...
Yedi kurban kesmişler	(Malatya)
Arkası var mı demişler!	216
(Aydın)	Hû hû dervişler
215	Doğrulmuşlar gelmişler
Hu hu dervişler	Yedi dana yemişler
Hak yoluna durmuşlar	Daha var mı demişler!
Bir fırın ekmek yemişler	(Kastamonu)
Daha da yok mu demişler!	217
E, e, e, e!...	Hû, hû dervişler
Derviş baba ağlamış	Devrilmişler gelmişler
Beline köfte bağlamış	Bir teneke ekmek yemişler

Daha yok mu demişler!

(Turhal)

218

Hû, hû dervişler

Derilmişler gelmişler

Bir fırın ekmek yemişler

Daha var mı demişler

Hû hû hû hû ninni!

(Mudanya)

219

Hû hû dervişler

Bir fırın ekmek yemişler

Bir fırın daha olsa demişler

Hû hû hû Allah!

(Merdivenköyü/Erzurum)

220

Hû dervişler dervişler

Hak yoluna durmuşlar

Bir fırın ekmek yemişler

Hani bunun gerisi demişler

Ninni, ninni, ninni, ninni!

(Buldan)

221

Hû dervişler dervişler

Hak yolunu bulmuşlar

Onsekiz ekmek yemişler

Daha yok mu demişler!

(Konya)

222

Hû dervişler dervişler

Hak yoluna girmişler

Bir fırın ekmek yemişler

Daha da yok mu demişler

Ninni yavrum ninni!

(Beyköyü/Düzce)

223

Allah Allah demişler

Hak yoluna gitmişler

Yedi kurban kesmişler

Hani bana demişler!

E, e, e, ninni!

(Magosa)

224

Allah Allah demişler

Bir deveyi yemişler

Kızıma vermemişler

Daha var mı demişler!

E, e, e ninni kızıma!

(Magosa)

225

Huu huu

Dervişler

Hak yoluna girmişler

Hak yolunda bir pınar

Ne soğulur ne diner

Bunu içen dervişler

Muradına ermişler

Uyusun da büyüsün ninni

Mini mini yavruma hu ninni!

(Ankara)

226

Hû hû diyen dervişler

Hak yoluna durmuşlar

Bir fırın ekmek yemişler

Daha var mı demişler ninni!

(Isparta)

227

Hû hû dervişler

Hak yolundan gelmişler

İki koyun yemişler

Daha yok mu demişler hû hû!

(Çarşamba)

228

Hû hû dervişler

Hak yoluna gitmişler

Bir kurban kesmişler

Yemişler içmişler

Daha var mı demişler!

(Lefkoşe)

10.4. Alın Yazısı, Talih, Kader, Nazar İle İlgili Ninniler

10.4.1. Nazarla ilgili ninniler

229

Bu kavak uzamasın nenni yavrum
nenni

Dibinde gezemesin nenni yavrum
nenni

Benim yavruma nazar nenni
yavrum nenni

Hasta da değemesin nenni yavrum
nenni!

(Sungurlu/Çorum)

230

Karga karga gak dedi

Çık yollara bak dedi

Al şu mavi boncuğu

Beşiğine tak dedi!

(Kastamonu)

231

Beşiğini yaptım arpa sapından

Kundağını açtım gül yaprağından

Höllüğünü aldım çay toprağından

Uşağım uşağım aslan uşağım

Aslanlar içinde paşa uşağım!

Terliğini ördüm kuzu yününden

Nazarlığını taktım hurma dalından

Memesini verdim öz pınarımdan!

Uşağım uşağım aslan uşağım

Aslanlar içinde paşa uşağım!

(Erzurum)

232

Anan tel düzer sene

Bacın gül bezer sene

Tanrıdan ehdim budur

Deymesin nezer sene!

(Bakı)

233

Dandini dandini danadan

Bağışlasın büyük yaradan

Hak sahlasın nazardan

Uyusun da büyüsün yavrum!

(Bayburt)

234

Dandini dandini danadan

Bir ay doğmuş anadan

Kaçınmamış yaradan

Mevlâ korusun nazardan!

(Anadolu ve Rumeli/koz284)

10.4.2. Alinyazısı baht ile ilgili Allah'a Sitem ihtiva eden ninniler

235

Horoz öter uzun uzun
 Uyusana körpe kuzum
 Hak'dan geldi benim yazım
 Uyu benim güzel yavrum!

(Malatya)

236

Hasan dağı'nın yazısı
 Yayılır gelir kuzusu
 Ak alnımın kara yazısı
 Ninni kuzum sana ninni!
 (Türkmen ninnisi)

237

Derdi göz yaşı ettim hû hû
 Figan ile sabah ettim ninni
 Tanrı'ma ben ne ettim
 Uyusun yavrum övve!

(Giresun)

238

Kara koyun kuzusu
 Alnındadır yazısı
 Babasının bir tek kuzusu
 Yavrum uyusun ninni!

(Daday)

239

Akşam oldu yakamadım gazımı
 Doya doya sevemedim kuzumu
 Kadir Mevlâ'm böyle yazmış
 yazımı
 Uyu balam sana kurban olayım
 Sen uyu da sana nenni diyeyim!

(Van dolayları)

240

Uyu gözlerin süzülün
 Alnına devlet yazılsın
 Kara yazılar bozulsun
 Ninni kuzum ninni ninni!

(Sivrihisar)

241

Üç kuş idik uçar idik havada
 Avcı vurdu kavurdular tavada
 Ne'ttim sana yaradan
 Öksüz koydun yuvada ninni!

(Adana)

242

Nenni derim ben taşa
 Yazılanlar gelir başa
 Yavrum benim sen bin yaşa

Nenni nenni iii

Huuu... huuu...

E e e... E e e...

(Balıkesir)

243

Kara koyun kara koyun

Var kuzunu ara koyun

Kara koyunun kuzusu

Alnında vardır yazısı

Ninni yavrum sana ninni!

(Konya)

244

Yayığımın altı tahta

Ben vuruldum kara bahta

Yayığımın altı yoşa

Oğlum gelir koşa koşa

Ben yayığın başında

Oldum bir paşa!

(Erzurum)

245

Yağmur yağar taş ilen

Gözüm doldu yaş ilen

Bir dahi seni seveyim

Bu talihsiz baş ilen

Nenni nenni iii...

Hu u u ... Hu u u...

E e e... E e e....!

(Balıkesir/koz139)

246

Sıralarda salkım üzüm

Ne uyuman iki gözüm

Ne karaymış benim yazım

Ninni yavrum ninni!

(kaya/360)

247

Vardım çeşme başına

Yazı yadım taşına

Bu yazıları ben getirdim

Akça kuzum senin başına

Kızım ninni yavrum ninni hu hu!

(Ulubey/Uşak/koz122)

10.4.3. Alnyazısının İyi Olmasını Dileğini İhtiva Eden Ninniler

248

Ninni oğluma ninni!

Uyu gözün süzölsün

(Bursa)

Kapına kullar dizilsin

Alnına hayır yazılsın

Hayırlıdır yavrum ninni

10.5. Sünnet Törenleri İle İlgili Ninniler

249

Perşembe gecesi doğdu

Anadan sünnetli oldu

Yerle gök nurla doldu

Nenni yavrum nenni!

(Beypazarı/Ankara)²⁸²

²⁸² Her ne kadar doğum günü ile ilgili bir farklılık varsa da bu ninni Hz. Peygamberle ilgili olabilir.

11. DEYİM VE ATASÖZLERİ İÇEREN NİNNİLER

250	Sap savrulur zaman olur
Küp sırçası saray olmaz	Dertli gözü duman olur
Beklerim koç dayın gelmez	Erkeksiz kalan evlerin
Benim derdim kimse almaz	Hali katı yaman olur!
Nenni küçük balam nenni!	(kaya373)
(Yarmabucağı/Konya)	255
251	Deve deveyi güder mi?
Haydan olur huydan olur	Deve sarp yola gider mi?
Arap atı taydan olur	Nenni bebeğim nenni!
Her güzellik soydan olur	(esma ş.)
Ninni yavrum ninni ninni!	256
(GebizBucağı/Serik/Antalya/koz331)	Nenni nenni nennice
252	Bol soğanlı börülce
Ninni desem beni yakar	Garınca gararınca
Beşiğinde güller kokar	Gızım yesin doyunca
Kötü sözler hatır yıkar	Lö lö lö lö lö lö...
Ninni yavrucağım ninni!	Öööööööööölek...
(kaya355)	Haaylaaaaaaaak!...
253	Haylak!..
Ninni desem yaman olur	(Ağasar köyleri/Trabzon/koz48)
Ninn'edecek zaman olur	257
Oğlum sakla samanı	Çamların dalları da ağıl olmaz
Derdine derman olur!	Kuzum nen nen nen
(kaya355)	Ellerin oğlu da oğul olmaz
254	Kuzum nen nen nen

Üç kız değil de beş kız olsa

Bir oğlanın yerini tutmaz

Kuzum nen nen nen!

(Ulubey/Uşak/koz120)

258

Nenni desem nennim yetmez

Satın alsam param yetmez

Elin gülü ele kokmaz

Nenni yavrum nenni!

(Beypazarı/Ankara/koz241)

12. SOY-SOPLA İLGİLİ NİNNİLER

259

Hudandır hudandır

Yavrum büyük soydandır

Anası elek yapar

Babası kalbur satar

Ninni ninni!

(kaya370)

260

Bi elinde tava sapı

Bi elinde helva topu

Okumuşdu soyu soppu

Nenni yavrum nenni!

(Bedeş köyü/Samsun/koz324)

261

Haydan olur huydan olur

Bu güzellik soydan olur

Soyuna da maşallah

Huu huu huu!

(Afyonkarahisar/koz259)

13.ÇARESİZ GÖRÜLEN ÇEŞİTLİ HASTALIKLARLA İLGİLİ NİNNİLER

262

Laylana ben dolanam

Ben durum ben dolanam

Allah seni saklasın

Sayana ben dolanam!

(Kars)

263

Hû hû hû Allah

Sen uykular ver Allah

Sen uykular vermezsın

İyilik sağlık ver Allah ninni!

(Bandırma)

264

Dedim ucadan

Sesin çıkmaz bacadan

Allah seni kurtarsın

Çiçekten kızılıcadan!

(Kars)

265

Hey gül ağacı gül ağacı

Yaladım yaprağın acı

Tutmasın seni sancı

Ninni yavrum sana ninni!

(m.ruhi ş.)

13. "HÛ" VE "TEVHÎT" GİRİŞLİ VEYA NAKARATLI NİNNİLER

13.1. Hû Girişli ve Nakaratlı Ninniler

266

Hû hû hû sana

Altın tasta su sana

Yaramaz yavrum uyusana!

(Eskişehir)

267

Benim yavrum hû çeker

Kuyulardan su çeker

Yavrum büyüyene kadar

Anası neler çeker!

(Erzurum)

268

Hû desem hû'suna

Oğlum gider teyzesine

Teyzesi bir hanım olmuş

Lokum koymuş çantasına!

(Isparta)

269

Hû çeker yavrum hû

Kuyudan su çeker yavrum hû

Yavrum adam olanadık

Anası neler çeker yavrum hû!

(Erzurum)

270

Hû hû hû kuşu

Neylemeli bu güzel kuşu

Çalıcık çırpıcık yuvası

Çocuğuma mama getirir

Beyler gibi babası

Ninni yavrum ninni!

(Buldan)

271

Hû hû hû kuşu

Erenlerde yuvası

Gel oğlumun babası

Getir lokum halkası!

(Ankara)

272

Hû hû hû kuşu

Dere tepe baykuşu

Erenlerde yuvası

Memmem getirsin babası!

(Safranbolu)

273

Hû hû hû Allah

La ilahe illallah

Uyusun da büyüsün

Tıpış tıpış yürüsün

Hû hû hû yavruma

Ninni diyem büyüsün!

(Van)

274

Hu derim ben hu Allah

Ver uykusun ver Allah

Uyusun da büyüsün

Ninni benim yavrum ninni

E e yavrum ninni

Hu hu yavrum ninni!

(Balıkesir/koz107)

275

Ninni ninni ninnice

Bol soğanlı börülce

Uyusun oğlum ninni

Südüm içsin doyunca

E e yavrum ninni

Hu hu yavrum ninni!

(Balıkesir/koz106)

276

Huu huu husu var

Yavrumun uykusu var

Uyu benim nenni bebeğim

Sana mama vereyim

Ninni yavrum ninni!

(Samsun/koz279)

13.2. Tevhit Girişli ve Nakarathlı Ninniler

277

Venedik sepetleri var

Hoşaf kâseleri var

Elmalar var elmalar

Hû hû illallah

Sesin kırılsın inşallah

Geçmez ola inşallah

Ninni oğluma ninni!

(Edincik/Bandırma)²⁸³

²⁸³ Çocuğunu uyutmakta olan ve sokaktan geçen satıcının sesinden rahatsız olan bir annenin ifadelerini andırıyor.

14.ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİN HAYATINDAKİ YERİ VE
EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARIYLA İLGİLİ BEKLENTİLERİ VE
ŞİKAYETLERİ

278

Çocuğum beşikten bakar

Sütüm ılgıt ılgıt akar

İnşallah ocağım yakar

Ninni gonca gülüm ninni!

(Eskişehir)

279

Nenni disem beni yakar

Ağzın bal dudağın şeker

Senin gahrin annen çeker

Nenni yavrum sana nenni!

(Sarıcalar/Konya)

280

Bağa indi yürüdü mü ninni

Gül üstünü bürüdü mü ninni

Sen oldum olası

Göğüs tahtam çürüdü mü ninni!

(Alahıdır Köyü /Turgutlu/Manisa)

281

Yağmur yağar göl olur

Kervan geçer yol olur

Sen ağlarsan kuzum

İki gözüm kör olur ninni!

(İçel)

282

Sabahlar olmazımış

Sana doyulmazımış

Sen annenin biriciği

Sana gıyılmazımış!

(Kireli(Konya) ve çevre köyleri)

283

Hayya hayya hayası

Ne zaman degecek faydası

Yaz değmezse kış degecek

Benim oğlumun faydası

Ninni ninni ninni!

(Tekirdağ)

284

Evlerinin önü yarpız

Yarpızda olur karpız

Yavrum bir tutam nergiz

Ninni yavrum ninni!

(kaya367)

285

Viran bağlarda gül bitmez

Dallarında bülbül ötmez

Yavrum sana baha yetmez

Ninni ninni!

(Yalvaç/Isparta/koz264)

286

Dandin dandin dan iki

Yıldız saydım on iki

On ikinin yarısı

Bu gönlümün perisi

Luri luri luri luri!

(Kaya373)

287

Ninni derim ziyade ninni

İki çifte piyade ninni

Ben yavrumu severim ninni

Herkeslerden ziyade ninni!

(Trabzon/koz19)

288

Çaya vardım çay susuz

Çadır kurdum yaylasız

Benim yavrum pek huysuz

Ninni yavrum ninni!

(Denizli/koz158)

289

Her yere aranusun

Sensun evin direği

Oyle tatli kokarsun

Tipki bahçe çiçeği

Nenni guzelum nenni

Nenni uşagum nenni!

(Rize/koz361)

290

Bahar gelur yaz gelur

Turna gelur kaz gelur

Küpler dolisi altun

Bir kizuma az gelur

Nenni kizuma nenni

Altun dolisi sini!(Rize/koz362)

291

Misirlar da denlendi

Çocuklar da canlandi

Beyaz pamuk elleri

Ciğerumi dağladi

Uyusun da beyinsun nenni

Tipiş tipiş yurusun nenni!

(Rize/koz363)

292

Oda doli kestane

Aşurdum dane dane

Akranlari içune

Benum kizum bi dane

Nenni kizuma nenni

Nenni yavrıma nenni!

(Rize/koz364)

293

Bebeğin beşiği tarlaya bahar

297

Bebeğin garni açuhdi dünyayı
yıhar

Çamdan çama çam eteği

İzin gelürse beşikden gahar

Etrafi bülbül yatağı

Nenni yavrum nenni!

Benim yavrum bal peteği

(İspir/Erzurum/koz365)

Nenni yavrum nenni!

(Beypazarı/Ankara/koz210)

294

298

Dandini dandini daylara

Beşiğinin oku bakır

Gızım çıhmış yaylalara

Sallarım takır takır

Yayla suyu serin olur

Babasını görünce

Gızım içer gelin olur!

Oğlum güler hakır hakır ninni!

(İspir/Erzurum/koz365)

(Tirebolu/Giresun/koz216)

295

299

Ağaçlarda kestane ninni ninni

Boy versin bebeğim övve

Kestane tane tane ninni ninni

Bir ocağa el versin hu hu

Benim sevgili yavrum ninni ninni

Arslan gibi yürüsün

Bir tanedir bir tane ninni ninni!

Kediyi yere sersin ninni

(Merzifon/Amasya/koz374)

Kapular açılacak

296

Yavruma saçılacak

Evleri var ev yanında

Hele bir yürüsün de

Benleri var sağ yanında

Ona hep şaşılacak hu hu!

Rezil etmen el yanında

(Tirebolu/Giresun/koz220)

Ninni yavrum ninni!

300

(Denizli/koz160)

Akdır gızımın aklığı

Öter dağların keklığı

Ninesinin inci ipliğı

Gadıllara sarık olur
Nenni yavrum nenni!

(Burdur/koz325)

301

Ulu guşlar ulu guşlar
Guşlar yuvasında gışlar
Senin anan sensiz nişler
Nenni guzum sana nenni!

(Kırelı ve çevre köyleri/koz335)

302

Uyuyup da büyüyecek
Ebesine yemek pişirecek
Dedesine şerbet içirecek
Ay yüzlü gızım nenni!
(Kırelı ve çevre köyleri/koz337)

303

Döşek etsem guş tüyünden
Ördek başı yeşilinden
Gelin alsam eyisinden
Nenni oğluma civan oğluma!
(Kırelı ve çevre köyleri/koz338)

304

Sağ sedire yerin ettim
Garanfilli yorgan örtdüm
Sesinile zabah etdim
Zabah guşu guzum nenni!

(Kırelı(Konya)ve çevre köyleri/koz339)

305

Goca dâ başında bi âç çınar, nenni
Çınarın dalına ay guşlar gonar
nenni
Yavrum uyuyunca ciğerim yanar
Nenni guzum nenni nenni
Uykular gözüne dolsun ay guzum!
(Dinar/ Afyonkarahisar/koz340)

306

Eee eğlen gülüm eee
Eğlesin yavrum eee
Ee diyem uyuyasın gücücüğüm
eee
Uyuya da büyüyesin eee
Eee ee eller gülüm eee
Salıncağını salladığım eee
Gül dalına bağladığım eee
Gücücüğüm ee eller gülüm eee
Ee aha annen gelecek ee
Sana mama verecek ee
Eller yavrum eller ee
Eller gücücüğüm eller ee
Eee demiye yüreğim yok ee
Gücücüğüm eller ee
Sallamaya bileğim yok ee

Eller yavrum eller gülüm ee

310

Eğlesin yerin güzel ee

Bahçeye salıncak kurdum

Yaylasın huyun güzel ee

Eline oyuncak verdim

Eller yavrum eller gülüm ee!

Yavruma ben sevgi derdim

(Doğansar/Sivas/koz162)

Nenni benim yavruma!

307

(Tekirdağ/koz297)

Dağların başı karlı

311

Bağların başı bağlı

Bahçedeki gülümsün

Benim yavrum büyüyecek

Dalımda bülbülümsün

Karlı dağlar aşacak

Uyusun da büyüsün

Beni bulacak ninni

Nenni benim yavruma!

Ninni yavrum ninni!

(Tekirdağ/koz297)

(Elazığ/koz163)

312

308

Dandin dandin dan gelecek

Tatlı yavrum şirin yavrum

Dêrmenlerden un gelecek

Niçin böyle yaparsın

Herkesin çocukları yarış yapmış

Arada bir ağlarsın

Benim oğlum ön gelecek!

Bizi derde salarsın

(Tekirdağ/koz299)

E bebeğim e e e!

313

(Elazığ/koz190)

Çadır dağlar çadır dağlar

309

Üsd üsdüne yatır dağlar

Ninniler yaman olur

Yavrum güleşe çıkmış

Savrulur saman olur

Mor menevşe bitir dağlar!

Bizim oğlan yuhlasa

(Sarıcalar/Konya/koz301)

Ortalık süt liman olur!

(Elazığ/koz191)

314

Haydi kapat gözünü
 Minicik yavrum ninni
 Tut anacığının sözünü
 Ninni yavrum ninni!
 (İçel/koz318)

315

Oğlum oğlum yürüdü
 Ak donunu sürüdü
 Haydi büyü koç oğlum
 Tarlayı diken bürüdü
 Uyu yavrum uyu
 Büyü yavrum büyü
 Yavrum koştu alana
 Sevinç verdi kalana
 Çiçekler ilenç²⁸⁴ etti
 Bağçeye davar salana
 Uyu yavrum uyu
 Büyü yavrum büyü
 Benim oğlum topladı
 Daldan armut topladı
 Armut elde oynarken
 Koynumda uyukladı
 Uyu yavrum uyu
 Büyü yavrum büyü!

(Ula/Muğla/koz193)

316

Kızım uyusun eve uyusun
 Büyüsün yuvasın kursun
 Aşının başında dursun
 Eşinin yanında dursun
 Uyu kızım ninni
 Büyü kızım ninni
 Üç yol ağzında kuyu
 Uyu güzelim uyu
 Babasını da beklerken
 İçemedim bir suyu
 Uyu kızım ninni
 Büyü kızım ninni
 Ovaların darısı
 Kalktı kalmadı yarısı
 Kızım evin arısı
 Uyu kızım ninni
 Büyü kızım ninni!
 (Ula/Muğla/koz195)

317

Ağaçlarda biter ahlat
 Benim oğlumun adı Ahmet
 Anneler çeker zahmet
 Ninni benim yavrum ninni
 Yük dibine yerin yaptım

²⁸⁴ Beddua

El uyudu ben ah ettim

Senin ile sabah ettim

Ninni yavrum ninni

İstanbul'da Uzun Çarşı

Oturmuşlar karşı karşı

Oğlum baban asker başı

Ninni yavrum ninni!

(Ula/Muğla/koz196)

318

Ninni de yavrum ninni

Babası da gelsin ninni

Büyüsün de asker olsun ninni

Anasına selam salsın ninni

Dayısının elini öpsün ninni

Teyzesi de onu sevsin ninni

Halası da kurban olsun ninni

Ninni de yavrum ninni!

(Elazığ/koz186)

319

Dandini dandini dasdana

Oğlum gider halasına

Süt kaymağı kaynanasına

Gamı kahrı anasına ninni!

(Bergama/İzmir/koz254)

320

İstanbul'dan çıktım yayan

Cebim koynum dolu payam

Ben neyneyim kuru selam

Ninni yavrum ninni!

(Yalvaç/Isparta/koz263)

321

Yat uyu boyun görem

Gopçalı golun görem

Her gün erkenden kalk

Doyuncah yüzün görem

Ninni yavrum ninni

Ninni oğlum ninni ninni!

(Elazığ/koz188)

322

Yola çıktım yol ıssız

Para buldum yazısız

Olma oğlum hayırsız

Uyu yavrum ninni

Büyü yavrum ninni

Kavak gibi uzayasın

Söğüt gibi dal yapasın

Kazanılmış mal yiyessin

Uyusun canım ninni!

(kaya374)

323

Derin gölde biter kamış

Uzar gider vermez yemiş

Benim oğlum safi gümüş
Kuzum ninni yavrum ninni!

(Konya/koz72)

324

Ayva ayvalıktayım
Ayva toplamaktayım
Getirin benim yavrumu
Her gün ağlamaktayım!
(Bandırma/Balıkesir/koz229)

325

İki ağaç çift biter
Dalında bülbül öter
Eller yavrum dedikçe
Benim dumanım tüter
Ninni yavrum ninni!
(Bandırma/Balıkesir/koz231)

326

Karanfilim tüterim
Her saksıda biterim
Eller yavrum dedikçe
Ben boynumu bükürüm
Ninni yavrum ninni!
(Bandırma/Balıkesir/koz231)

327

Gül ağacın budamışlar
Gülü gonca versin deye

Al odayı döşemişler
Benim yavrum yatsın deye!

(Konya/koz73)

328

Sabah oldu uyansana
Gül yastığa dayansana
Sözlerime inansana
Uyusun yavrum ninni!
(Kastamonu/koz75)

329

Ninni derim dertli dertli
Uyur oğlum tatlı tatlı
Benim yavrum pek kıymetli
Uyu yavrum ninni ninni!
(Kastamonu/koz82)

330

Ninnilerin mestanesi
İnebolu kestanesi
Benim nazik bir tek oğlum
Dört göz ile beslenesi!
(Kastamonu/koz83)

331

Ninni ninni narinceklim
Eli altın oyuncaklım
Gül dalında salıncaklım
Uyusun yavrum ninni!

(Kastamonu/koz84)

332

Bahçalarda sümbül yavrum
 Gül dalında bülbül yavrum
 Hemen ağlayıp durma
 Anan yüzün güldür yavrum!

(Kastamonu/koz84)

333

Beyinecek çocuğum
 Hemen adam olacak
 Askerluğunu yapto mi
 Anasına bakacak!

(Rize)

334

Dere aldı yolları
 Çakal çaldı tağukları
 Beyindi mi uşağum
 Vuracak çakalları
 Uyusun da beyinsun nenni
 Yavaş yavaş yurusun nenni!

(Rize)

335

Evimizin önü kuyu
 Kuyumuzun tatlı suyu
 Güzeldir yavrumun huyu
 Uyusun yavrum ninni!

(Kastamonu/koz87)

336

Ön devesi kahve yükü
 Art devesi çadır yükü
 Sirtında var samur kürkü
 Ninni yavrum uyu ninni!

(Kastamonu/koz88)

337

Benim yavrum büyük konak gelini
 Ayağında sırma gümüş nalını
 Gelir anasına salını salını
 Uyusun yavrum ninni!

(Çankırı/koz93)

338

Ninni desem beni yakar
 Yakasında sütü kokar
 Küçücük oğlum büyür de bana
 bakar
 Nenni kuzum nenni!

(Silifke/Mersin)

339

Oğlum gelir elinden
 Kılıncını sarkar belinden
 Kim oğluma söz dise
 Yüreğim oynar yerinden!

(Van Yöresi)

340	(Ayaş/Ankara)
Aşağı bağıncası	344
Yukarı bağıncası	Ninni desem neye bakar
Sensin gönlümün eğlencesi	Ağzın bal dudağın şeker
Büyüsün içimin goncası ninni!	Sensiz annen neler çeker
(Ankara)	Uyusun yavrum ninni!
341	(Kastamonu)
Oda dolu kestane	345
Devşirdim tane tane	Nenni desem nenni bilmez
Akranları içinde	Uyuyup uykusun almaz
Benim oğlum bir tane	Benim bebeğim halden bilmez
Ninni oğluma ninni	Nenni bebeğim nenni!
Ninni yavruma ninni!	(Bünyan/Kayseri/koz66)
(Tekirdağ/koz56)	346
342	Hop hopın olsun yavrum
Ninni desem yaraşır ninni	Gül topın olsun yavrum
Sokakları dolaşır ninni	Gül ağacı dibinde
Kucaklara yaraşır ninni	Hoş toyun olsun yavrum
Uyusun da büyüsün ninni	Uyu yavrum nenni
Adı güzel yavrum ninni!	Büyü yavrum nenni!
(Tekirdağ/koz58)	(Diyarbakır/koz100)
343	347
Ninniler çaldıran yavrum	Ninni eddim elden aldım
Kasavet kaldıran yavrum	Al değneği daldan aldım
Yüzleri güldüren yavrum	Ben yavrumu güç buldum
Ninni kuzum ninni!	Ninni de yavrum ninni!

(İçel/koz108)

348

Gide yolun incesine

Koka gülün goncasına

Selam yollasın amcasına

Uyu yavrum ninni!

(Buldan/Denizli/koz113)

349

Nenni deyi yatırdığım

Hoppu edip götürdüğüm

Sefillikle yetirdiğim

Nenni yavrum nenni!

(Gaziantep/koz233)

350

Ninni ninni edasına

Beyler inmiş odasına

Sıvamış ak kollarını

Karşı gider babasına!

(Buldan/Denizli/koz114)

351

Aktır hamam tası gibi

Öter hulu kuşu gibi

Benim oğlum evlerin kuşu gibi

Nenni nenni hu hu!

(Buldan/Denizli/koz114)

352

Âşam olur gün batar

Bebecük yatmaz olur

Derdime bin dert gatar

Beni uyutmaz olur

Hu hu hu hu hu hu!..

Uyu güzel bebe;

Gözyaşı dökme boş yere!

(Ağasar köyleri/Trabzon/koz51)

353

Dağda davarın yayılsın

Sandıkta liran sayılsın

Oğlumu gören bayılsın

Büyüsün oğlum ninni!

(Çerkeş/Çankırı/koz52)

354

Kavak gibi uzayasın

Söğüt gibi dal yapasın

Kazanılmış mal yiyessin

Uyusun canım ninni!

(Taşköprü/Kastamonu/koz53)

355

Kızım kızım nen eder

Samur saç gel gel eder

Kızım çıkmış pencereden

Babasına el eder!

(Zile/Tokat/koz344)

356

Ninni yavrum ninni e, e, e
 Uyutayım büyüteyim e, e, e
 Anasına su taşısin e, e, e
 Babasına odun kessin e, e, e
 Tarlaya gitsin e, e, e
 Hayvanları gütsün e, e, e
 Büyüsün çalışsin e, e, e
 Dağlara taşlara gitsin e, e, e
 Çelik çomak oynasin e, e, e
 Ninni yavrum ninni!

(Tekirdağ)

357

Ninni desem uyur m'ola
 Üstünü güller bürür m'ola
 Ben yavrumu büyütsem
 Gelir anam der m'ola!

(Yozgat)

358

Benim oğlum uyuyacak
 Uyuyup da büyüyecek
 Annesini üzmeyecek
 Babasını çok sevecek!

(Kastamonu)

359

Gide gide yol üstüne oturdum

Taşları deldim de sular getirdim

Derdim elli idi yüze yetirdim

Ninni yavrum ninni!

(kaya346)

360

Ekmeğimi fırka ettim büyüttüm
 Seller ile emeklerim zay ettim
 Tahta ılıngaçta²⁸⁵ seni büyüttüm
 Ninni benim oğlum nen nen!

(Kaya346)

361

Yağmur yağar taşta kurur ninni

Altın saat beşte vurur ninni

Benim yavrum geç de uyur ninni!

(kaya347)

362

Nenni derim edasına

Beyler inmiş odasına

Sıvamış ak kollarını

Karşı çıkar babasına

Nenni.. Nenni iii...

Hu u u... Hu u u...

E e e...E e e...!

(Balıkesir/koz139)

363

²⁸⁵ Salıncak.

Ben oğlumun anasıyım

Ellerinin kınasıyım

Gece gündüz tayasıyım

Nenni...Nenni i i i...

Hu u u... Hu u u...

E e e... E e e...!

(Balıkesir/koz142)

364

Ninni ninni nan gelir

Değirmenden un gelir

Kırk iki halayıkla

Kızım hamamdan gelir!

(Adakale/koz149)

365

KIZIM KIZIM nen eder

Samur saç gel gel eder

KIZIM ÇIKMIŞ pencereden

Babasına el eder!

(Tokat/koz152)

366

Kuyu kapaksız olmaz

Çınar yapraksız olmaz

Uyu da büyü yavrum

Bu ev sensiz hiç olmaz!

(Bandırma/Balıkesir/koz154)

367

Siyah üzüm salkımı

Kızım orda saklı mı

Saklı ise çıkarın

Aldırırım aklımı ninni!

(Bandırma/Balıkesir)

368

Yaylaların gök ekini ninni

İçinde buldum akını ninni

Senin annen kor hakkını ninni

Sensiz bana her şey zehir ninni!

(Ermenek/Konya/koz172)

369

Ninni ninni uyu yavrum

Tıpış tıpış yürü yavrum

Üzüntümü götür yavrum

Bize neşe getir yavrum

Düşmanlıktan geç ha yavrum

Muhabbeti seç ha yavrum

Ağlama hiç gül be yavrum

Yaradan'ı bil be yavrum!

(kaya354)

370

Dandini dandini dastana

Danalar girmiş bostana

Gitsin yavrum çıkarsın

İki karpuz koparsın

Biri annesine

Biri babasına!

(Tekirdağ/koz60)

371

Akşam olsun uyutayım

Sen ağlarken avutayım

Mamalarla büyüteyim

Seni güzel bebek seni

Ninni güzel bebek ninni!

(Yozgat/koz61)

372

Nenni dediğimi duysan

Gönümce uyuyuversen

Seni öpmiye doysam

Nenni yavrum nenni!

(Çandır/Yozgat/koz63)

373

Ninni dedim uyuttum

Ben yavrumu büyüttüm

Yavrum mektebe gitti

Çektiklerim unuttum!

(kaya358)

374

Nenni kuzum analı kuzum

Nenni kuzum kınalı kuzum

İyiliğile yatırdığım kuzum

Sağlığıla kaldırdığım kuzum!

(Sivaslı/Uşak/koz128)

375

Düştüm Uşak yoluna

Baktım afyon moruna

Her malımı kodum da

Ben yavrumun yoluna!

(Sivaslı/Uşak/koz129)

376

Yağmur yağar sere serpe

Kızımın kulağında elmas küpe

Uyuturum kızımı koka öpe ninni

Ninni benim nazlı kızım sana ninni

Yağmur yağar lüle lüle

Oğlum gelir güle güle

Ter bıyığımı sile sile eeeee ninni

Ninni benim güzel oğlum sana
ninni

Bahçelerde biter nane(Yağmur
yağar dane dane)

Boyun benzer selvi dala

Senin baban elden âlâ eeeee ninni

Ninni benim güzel yavrum ninni

Yağmur yağar şakır şakır

Beşik sallanır takır takır

Bey babası yok oğlum fakir eeee
ninni

Ninni benim güzel yavrum sana
ninni!

(kaya358)

381

(İstanbul ve Rumeli/koz132)

377

Bir küçücük tefim var
Elimde gergefim var
Bu gün yavrumu sevdim
Bir parçacık keyfim var!

(kaya358)

378

Ninni derim birim birim
Dert yürekte dürüm dürüm
Ben derdimi kime derim
Ninni yavrum ninni!

(kaya358)

379

Ninni nenlerin başı
Akıtma gözden yaşı
Garip anasının eşi
Ninni gülüm ninni!

(Kaya358)

380

Anasıdır danasıdır
Anasının sunasıdır
Anasının has kızıdır
Babasının elmasıdır!

İnci gömlek biçemem

Soğuk sular içemem

Dünyayı verseler de

Ben yavrumdan geçemem

Laylay hayatım laylay

Kolum kanadım laylay!

(kaya358)

382

Sen güneşsin ömrüme

Yaraşıksın gönlüme

Sen hayatın özüsün

Yüreğimin közüsün!

(kaya358)

383

Bahçedeki nar mıdır

Yanakları al mıdır

Bebeklerin içinde

Yavrum gibi var mıdır!

(kaya359)

384

Ninni derim ziyade ninni

İki çifte piyade ninni

Ben yavrumu severim ninni

Herkeslerden ziyade ninni!

(Trabzon/koz19)

385

Ninni demekten tuttu başım
Sallamaktan koptu kolum
Bırlamaktan ağrıdı başım
Uyusun yavrum ninni!

(Kırşehir/koz22)

386

Ninni ninni demekten
Ben kesildim yemekten
Doktor gelmiş Bebek'ten
Ölüyorum yürekten ninni!

(İstanbul/koz26)

387

Bostana girdim kabağa
Gül topladım tabağa
Şöyle böyle der iken
Uykum kaldı sabaha!

(Gerede/Bolu/koz28)

388

Ben sana ninni diyemem
Baksam yüzüne kıyamam
Ben sana hiç doyamam
Uyusun yavrum ninni!

(Beypazarı/Ankara/koz39)

389

Ninni ninni ninnice

Bol soğanlı börülce

Yesin oğlum görünce

Bir kız alsın boyunca ninni!

(İstanbul/koz29)

390

Nen çalarım eşiğine

Gül takarım beşiğine

Anan baban gurban olsun

Gözlerinin ışığına!

(şimşek)

391

Akşam olur tavuk düner

Gomşular hep bizi gınar

Sacın altı boşa yanar

Nenni oğlum nenni!

(şimşek)

392

Nen çalarsam uyur mu ola

Gölgelerde büyür mü ola

Eller bana güler mi ola

Nenni oğlum nenni!

(şimşek)

393

Ninni desem ar m'ola

Koynu dolu nar m'ola

Arasam Őu dűnyayı

Yavrum gibi var m'ola!

(kaya359)

394

Gökte yıldız oynadır

Gönlüm senle uğraşır

Ellerin bebeği güler

Benimkisi ağlaşır!

(kaya360)

395

Ninni derim bana bakar

Senin derdin beni yakar

Huysuz baban hatır yıkar

Ninni yavrum ninni!

(kaya360)

396

Salın salın salıncak

Oğlum bir bak n'olacak

Babasını öldürdüler

Onun hayfın alacak

Ninni yavruma ninni!

(kaya361)

397

Ninnilerin nar tanesi

Annesinin bir tanesi

Babasının dűr danesi

Uyu yavrum ninni ninni!

(kaya371)

398

Tarlaların sınır taşı

Anasının can yoldaşı

Ninni kuzum iki gözüm

Yağmur yağar dine dine

Baban gelir sine sine

Kuzum ninni ninni!

(kaya372)

399

Bahçede incir ağacı

Yavrum başımın tacı

Her derdimin ilacı

Ninni yavrum ninni!

(kaya372)

400

Ninni diyem yatasan

Çabucak boy atasan

Baban beni döğende

Sen de ona çatasan

Biri biri biri biri!

(kaya377)

401

Ninni derim naçar naçar

Gökte kırlangıçlar uçar

İçimden çıkmaz acılar

Uyusun yavrum ninni!

(Kastamonu/koz86)

402

Ninni desem neye bakar

Ağzın bal dudağın şeker

Sensiz annen neler çeker

Uyusun yavrum ninni!

(Kastamonu/koz86)

403

Ninnilerin merdânesi ninni

Annesinin bir tânesi

Mini mini kızım ninni

Benim güzel yavrum ninni

Ninni desem nihâl olur ninni

Açar güller bahar olur

Kızım uyumazsa ne hâl olur

Adı güzel yavrum ninni

Ninnilerin beni yakar ninni

Ağzın bal dudağın şeker

Yavrum misler gibi kokar

Benim güzel yavrum ninni!

(Isparta/koz124)

404

Edasına edasına

Oturmuşlar odasına

Sıvamış beyaz kolların

Hizmet eder babasına!

(Merzifon/Amasya/koz376)

405

Şu dağların çeşmesi

Hoş olur su içmesi

Bebeğim bebeklerin seçmesi

Uyu bebeğim uyu!

(Merzifon/Amasya/koz378)

15.BEDDUA İÇEREN NİNNİLER

406	Kendisi girsin mezara!
Venedik sepetleri var	(kaya366)
Hoşaf kâseleri var	410
Elmalar var elmalar	Babasının adı şişman
Hi hi illallah	Anası getirdiğine pişman
Sesin kırılsın inşallah!	Cümle alem yavruma düşman
(Edincik/Bandırma/Balıkesir)	Düşmanların gözü kör olsun!
407	(kaya357)
Hû hû hû Allah	411
Sesin kırılsın inşallah	Çıkayım dağlar başına
Geçmiş olası inşallah	Güneş vurdu kemerimin kaşına
Nenni benim bebeğim nenni	Beni kınayanların gelsin başına
Nenni nenni nenni!	Ninni bebek ninni ninni!
(Buldan)	(kaya357)
408	412
Dandini dandini daradan Allah	Ninni ninni nestesi
Zilif yaradan Allah	Gül ireyhan destesi
Kim oğlumu sevmese	Mustafa'yı sevmeyen
Kaldırsın aradan Allah!	Olsun döşek hastası!
(Erzurum)	(kaya357)
409	413
Kızım gider pazara	Ninnilerin var olsun
Uğratırlar nazara	Koynun dolu nar olsun
Kızıma ölsün diyenler	Narın düşsün çatlasın

Düşman gözü patlasın!

(kaya357)

414

Ala beşik sallamadım bucakta

Al kundağı gezdirmedim kucakta

İnkisar²⁸⁶ varmış bizim ocakta

Ninni benim melek yavrum ninni!

(Ermenek/Konya/koz168)

²⁸⁶ Beddua.

16.NİNNİNİN FONKSİYONU İLE İLGİLİ NİNNİLER

415	köyleri/koz334)
Ninnilerle uyuttum	419
Ninnilerle büyüttüm	Bahar geçer yaz gelir
Tıpış tıpış yürüttüm	Yaz geçerse güz gelir
Ninnisi gelmiş ninni!	Annelerin ninnisi
(Tekirdağ/koz55)	Yavrusuna öz gelir!
416	(Kastamonu/koz87)
Ninnilere yatırdım	420
Uykulara batırdım	Ninni desem ne seslenir
Eğer uykun gelmezse	Bülbül kafeste beslenir
Satın aldım getirdim!	Yavrum küçüktür uslanır
(Tekirdağ/koz60)	Ninni yavrum ninni!
417	(Eskişehir/koz92)
Damda mendilim ıslanır	421
Kafeste keklik beslenir	Nenni dedim büyüsün
Benim oğlum şimdi deli	Küçük yavrum uyusun
Ninni dedikçe uslanır!	Bu nenni sesine
(Konya/koz72)	Dağınan daş uyusun...
418	Uyu yavrum uyu
Gyunun dibi susuz	Büyü yavrum büyü!
Mahmur gözler uykusuz	(Diyarbakır/koz99)
Nenni çalen de uyu	422
Nenni sana hay huysuz!	Petekten akar ballar
(Kırelî(Konya)ve çevre	Kızım kendini sallar

Ninni sesi duymazsa

Durur durur da ağlar hu hu!

(Tirebolu/Giresun/koz217)

423

Ninnilerle uyur musun?

Bundan şifa bulur musun?

Ben olmazsan sen n'olursun?

Ninni yavrum ninni ninni!

(Sungurlu/ Çorum/koz287)

17.MESLEKLERLE İLGİLİ NİNNİLER

424	Anası hatun kişi!
Ninniler yaman olur	(Yeşilhisar/Kayseri)
Savrulur saman olur	428
Benim küçücük yavrum	Dandin dandin dağışlaya
Okur da doktor olur	Hak bunu bize bağışlaya
Ninni ninni!	Gümrüden usta gele
(Elazığ)	Kızımın odasını nakışlaya!
425	(Erzurum)
İstanbul'dan gelir tatar ²⁸⁷	429
Kamçısını göğe atar	Ninni ninni ninniki
Oğlanlar yaramaz olur	Yıldız saydım oniki
Kızım kucakta yatar ninni!	On olmazsa beş olsun
(Eskişehir/koz35)	Benim oğlum baş olsun!
426	(şirin)
E diyeyim eşiğe	430
Kuşlar kona beşiğe	Dandini dağışlasın
Baban bezirgan ola	Hak bunu bağışlasın
Altın taka beşiğe!	Köyden bir nacar gelmiş
(Van yöresi)	Köşgünü nakışlasın
427	Nenni ağlama nenni!
Dandini dandini day kuşu	(Elazığ/koz182)
Arpa yemez bay kuşu	431
Babası topçu başı	Nenni de nenni bebeğe

²⁸⁷ Postacı.

Çağam²⁸⁸ yatıp büyüye

Büyüyüp asger ola

Güzel kızları ala

Nenni de nenni çağama!

(Elazığ/koz181)

432

Gözleri boncuh oğlum

Yatağı pamuh oğlum

Şimdi oğlum yatacah

Büyüyüp esker olacah!

(Elazığ/koz185)

433

Beşiğimin altı şişe

İçinde yatar paşa

Ninnilerle uyusun ninni

Beşikten kalksın büyüsün ninni

Ninni yavrum ninni!

(şirin)

434

Dandini dandini dalaylı

Beybabası kıratlı alaylı

Bebek her gün gider hamama

Mini mini tası kalaylı!

(Kıbrıs/koz341)

435

Aşağı çarşı yukarı çarşı

Hep dükkânlar karşı karşı

Benim çocuğumun babası

Tüccarların başı

Ninni ninni ninni!

(Buldan/Denizli/koz117)

436

Uşak'ta Uzun Çarşı

Otururlar karşı karşı

Benim oğlum olacak

Memlekette devlet başı!

(Sivaslı/Uşak/koz127)

²⁸⁸ Çocuk.

18.ÖLÜM VE AYRILIK TEMALI NİNNİLER

437	Melûl eyledi beni!
Bahçede kara kuzu	(Çankırı/koz97)
Yavrumun şirin sözü	441
Ayırmasın Mevlâ bizi	Nenni nenni kız Dilek
Ninni yavrum ninni!	Gül ekdim evlek evlek
(Bandırma)	Gışı bele gışladık
438	Yazın ayırdı felek
Dağlar dağladı beni	Nenni nenni yat Dilek!
Gören ağladı beni	(Elazığ/koz167)
Ayırdı zalim felek	442
Derde bağladı beni	Dağlara dolu düştü nenni
Ninni yavrum ninni!	Ağladım gözüm şişti nenni
(kaya360)	Felek vurdu bir balta nenni
439	Omuzdan kolum düştü nenni
Armut dalda dal yerde	Şu dağlar çiçeklendi nenni
Bülbül ötmez her yerde	Çiçekler gökçeklendi nenni
Felek beni ayırdı	Ölüm Allah'ın emri nenni
Her bir dalım bir yerde	Ayrılık gerçekleşti nenni
Ninni yavruma ninni!	Şu dağlar olmasaydı nenni
(kaya360)	Çiçeği solmasaydı nenni
440	Ölüm Allah'ın emri
Şu dağlar dağladı beni	Ayrılık olmasaydı nenni!
Gören ağladı beni	(Sivas/koz204)
Bir ayrılık bir ölüm	443

Deryadan gemi geldi

Gönlümün gamı geldi

Onun için ağlarım

Ayrılık demi geldi

Laylay balama laylay!

(Kars/koz250)

444

Ninni dedim yüceden

Sesi gelidi bacadan

Babası sefere gitmiş

Ağlama yavrum acıdan!

(İçel/koz319)

445

Bebek seni belemedim

Tıkır tıkır sallamadım

Bir gününü göremedim

Nenni bebek nenni nenni

Oduncular ufak eder odunu

Havaslandım goydum adını

Zalım felek aldırmadı dadını

Nenni yavrum nenni nenni!

(Gaziantep/koz224)

446

Vardım kuyunun başına

Başım koydum taşına

Doğan ayın on beşine

Senin baban gelir ninni!

(Yalvaç/Isparta/koz264)

447

Uzun uzun çam dalları

İradı buban yolları

Yakınlaşsa duyulur

Kıratının nalları

Ninni yavrum ninni!

(Burdur/koz268)

448

Nar ağaçları eğim eğim

Gül ağaçları boğum boğum

Nenni bebeğim nenni

Bebek ayrıldı babasından bu gün

Nenni bebeğim nenni!

(Serik/Antalya/koz269)

449

Hanesine vardım hanesi ıssız

Şamdanına baktım şamdanı

mumsuz

Küçücükten kalmış bu yavrum

öksüz

Ninni yavrum ninni!

(kaya370)

450

Bahçelerde biter yemiş hu hu

Dallerine bülbül konmuş hu hu

Haber yolladık babana hu hu

Bu senelik gelmem demiş!

(Ermenek/Konya/koz173)

451

Bahçede kara kuzu

Yavrumun şirin sözü

Ayırmasın Mevlâ bizi

Ninni yavrum ninni!

(Bandırma/Balıkesir/koz157)

452

Ak güvercin gök güvercin

Ganatları mercin mercin

Senin buban yok guzum nenni

Kim görecek guzum harcın!

(Kireli ve çevre köyleri/koz336)

19.ÇEŞİTLİ İBADETLER VE İBADETHANELERLE İLGİLİ NİNNİLER

453

Kırmızı gülün düzeni
Okunur Cuma ezanı
Dünyanın güzeli oğlum
Şen evimizin düzeni!

(Kastamonu)

454

Okunur Cuma ezanı
Yavrum dünya güzeli
Dünya güzeli oğlum
Evimizin düzeni!

(Kastamonu)

455

Yarın Cuma günleri
Arşa çıkar ünleri
Ömürlere mi sayalım
Böyle geçen günleri ninni!

(Ankara)

456

Yarın Cuma günleri hu hu
Köğe çıkar ünleri
Ömürden mi sayalım ninni
Yaslı geçen günleri övve!

(Tirebolu/Giresun)

20.İLİM TAHSİLİNE VERİLEN KIYMETLE İLGİLİ NİNNİLER

20.1.Çocukların Tahsiline Verilen Önemle İlgili Ninniler

457	Hocasından kaçıp gelir!
Uyusun da büyüsün ninni	(Konya)
Büyük hanımlar olsun	461
Ak yazılar yazsın ninni	Evlerinin önü çukur
E, e, e, ninni, ninni, ninni!	Çuhadan mintan dokur
(Buldan)	Oğlum hafız olmuş kitap okur
458	Ninni ninni yavrum ninni!
Bir oğlum olsa da versem hocaya	(Isparta)
Okuya okuya çıksa heceye	462
Ne iyilik etsem ben o hocaya	Evlerinin önü çukur
Ninni benim yavrum ninni!	Çukurda çuvallık dokur
(Ayaş)	İnşallah büyür de
459	Benim oğlum okur!
Atlar kopar ²⁸⁹ takır takır	(Gülner/İçel)
Beşiğinin altı bakır	463
Mustafa büyür Kur'an okur	Hu hu hu Allah
Ninni oğlum ninni!	Oğluma uykular ver Allah
(Kayseri)	Oğlum uyusun maşallah
460	Okumuş olsun inşallah!
Ak güvercin uçup gelir	(İstanbul)
Kanadını açıp gelir	464
Benim yavrumu kim dövmüş	İstanbul'un yolu çukur
	Çuhasına kaytan dokur

²⁸⁹ koşar

Oğlum büyür inşallah	(Doğanşar/Sivas/koz161)
Otuz iki kitap okur!	469
(Senirkent)	Ninni diye ırlayarak ²⁹⁰
465	Saçların çıksın terleyerek
Ninni derim uçtan uca	Oğlum benim hafız olmuş
Yavrum okur olur hoca	Gelip gelir parlayarak!
Kendi gül kardeşi gonca	(Isparta)
Uyusun yavrum ninni!	470
(Kastamonu)	Ninni ninniden gelir ninni
466	Cüz kesesi koynunda ninni
Ninni desek uyur m'ola	Okuya okuya gelir ninni!
Allah desem büyür m'ola	(Bursa)
İnşallah büyür hafız ola	471
Mini mini yavrum ninni!	Sancağımın altı çukur
(Isparta)	Çuhasında kaytan dokur
467	Oğlum hocalarda okur
Ninni desem uçtan uca	Ninni bir tanem ninni!
Olur mekteplere hoca	(Eskişehir)
Anası gül kendi gonca	472
E oğluma e yavruma!	Uyur büyür inşallah
(Konya)	Okur yazar maşallah
468	Hu hu hu Allah
Husuna oğlum husuna	Sen yavruma uykular ver Allah!
Kim ne demiş bu aslan tosuna	(Merdivenköyü)
Tosun uyusun büyüsün	473
Mekteplerde okusun!	

²⁹⁰ Beşiği sallamak anlamında kullanılmış, ırgalamak kelimesinin bozulmuşudur.

Dandini dandini dandili

Medresenin kandili

Ağzı hayat helvası

Gözleri üzüm tanesi!

(Merdivenköyü)

474

Kapımızın önü çukur

Çuhasına kaytan dokur

Benim kızım yedi kitap okur

Ninni kızım sana ninni!

(Akşehir)

475

Beşiğimin altı çukur

Çuhasına kaytan dokur

Benim oğlum Mushaf okur

Ninni yavrum sana ninni!

(Çay)

476

Ninni desem uctan uca

Olur mekteplere hoca

Anası gül kendi gonca

E oğluma e yavruma!

(Konya)

477

Odasının önü çukur

Çuhasına kaytan dokur

Otuz iki kitap okur

Nenen yavrum nenen!

(Çal)

478

Nin nin ni nin nin ni

Uyusun da büyüsün ninni

Tıpış tıpış yürüsün ninni

Benim güzel bebeğim ninni

Okullara gidecek ninni

Büyük adam olacak ninni

Mini mini bebeğim ninni

Nin nin ninin nin ni!²⁹¹

(İzmir)

479

Hu hu hu gele

Çeşmelerden su gele

Ohur yazar inşallah

Âlim olur inşallah!

(İspir/Erzurum)

479

Dandili dandili

Ulu cami kandili

Ayasofya bülbülü

Has bahçenin gonca gülü!

(Burdur)

²⁹¹ Nakarat olarak yeni bir söyleyiş.

480

Uyusun da büyüsün ninni
 Okullara gitsin de ninni
 Tıpış tıpış yürüsün de ninni
 Hu hu hu hu...
 E e e e ...!

(Van yöresi)

481

Ninni ninni danları
 Çifte yanar mumları
 Hazırlandı yavrumun
 Mektepli esvapları!

(şirin)

482

Derelerin çakıl taşları
 Yavrumun kalem kaşları
 Oğlum büyüüp okuyacak
 Olacak cumhurbaşkanı
 Nen nen nen nen!

(Sivaslı/Uşak)

483

Bi elinde tava sapı
 Bi elinde helva topu
 Okumuş da soyu soppu
 Nenni yavrum nenni!

(Samsun)

484

Hu hu hu Allah
 Oğluma uykular ver Allah
 Oğlum uyusun maşallah
 Okumuş olsun inşallah ninni!
 (İstanbul)

485

Dandini dandini dandili
 Minareler kandili
 Yavrum hasbahçe gülü
 Nasrullah'ın bülbülü²⁹²
 (Kastamonu)

²⁹² Kastamonu merkezinde ünlü bir cami
 (Nasrullah Camii)

20.2. Aile Büyüklerinin Okumuş Olduğunu İfade Eden Ninniler

486

Köprünün üstünden deve geçer

Köpüğünü saçar geçer

Oğlumun babası odalarda kahve
içer

Dayısı altmışiki kitap açar

Ninni yavrum ninni!

(Çal)

487

İstanbul'un kuyuları

Yeşil çimen kıyıları

Elleri donanma kitaplı dayıları

Nenen yavrum nenen!

(Çal)

488

İstanbul'un kuyuları

Çayır çimen kuzuları

Kitap okur dayıları

Ninni yavrum ninni!

(Yalvaç)

21.TAŞ BEBEK VE BOŞ BEŞİK NİNNİLERİ

489	Uyusun yavrum ninni!
Kundağına sardım taşı	(Gerede)
Gözümden akıttım yaşı	493
Evliyaların yoldaşı	Allah bundan kuşlara da ver
Uyu yavrum uyu	Karıyıp kocalmışlara da ver
Büyü yavrum büyü!	Kül dibinde kalmışlara da ver
(Kıbrıs)	Derdinden ölmüşlere de ver
490	Er gözünden düşmüşlere de ver
Yola gider yolcu baba	Tanrı bunun tayını ver
Dervişler giyerler aba	Okunu gizlet yayını ver
Erzincan'da Terzi Baba	(Kars)
Ondan bize himmet ola	494
Ninni taş bebeğim ninni!	Altımızda yarım sofa
(Erzurum)	Üstünde sürelim safa
491	Benim oğlum koç Mustafa
Kuru çaydan aldım taşı	Mevlâ'm sana bir dil versin ninni!
Akıttım gözümden yaşı	(Gerede)
Yetiş Bilal-i Habeşi	495
Ninni yavrum ninni!	Nenni derim ben taşa
(Yalvaç)	Yazılanlar gelir başa
492	Yavrum benim sen bin yaşa
Çağır oğlum baban gelsin	Nenni.. Nenni i i i ...
Gelen gelin geri dönsün	Hu u u...Hu u u ...
Mevlâ'm sana bir dil versin	E e e...E e e...!

(Balıkesir/koz141)

496

Fidan ekili kaldı

Yakam sökölü kaldı

Söyleyin ağaçlar kuşlar

Yavrumu kimler aldı!

(Bandırma/Balıkesir/koz157)

497

Bebeği nazlı büyüttüm

Ninni söyledim uyuttum

Ben yavrumu kaybettim oy

Bebek oy nenni

Yavrum oy nenni

Sebebim oy oy

Bebek beni del'eyledi

Yaktı yaktı kül eyledi

Muhannete kul eyledi oy

Bebek oy nenni

Yavrum oy nenni

Sebebim oy oy!

(Doğu Anadolu/koz104)

498

Kundağına sardım taşı

Gözümde akıttım yaşı

Evliyalardır yoldaşı

Uyu yavrum uyu

Büyü yavrum büyü!

(İstanbul)

499

İstanbul'da Uzunçarşı

Otururlar karşı karşı

Amasya'da Kırklarbaşı

Ondan bize himmet ola

Mevlâ'm sana bir can vere

Ninni ninni taş bebeğim!

(Topalçavuş köyü/Erzurum)

500

Engininde elbet vardır ovası

Ümmî Kemal'in duası

Ya bir de seni hatırlayayım ism-i
a'zam duası

O da buna himmet etsin ninni

Allah'ım da bu taşta can versin
ninni!

(Dümrek/Sivrihisar)

501

Çoktur bu ellerin yazı

Yayılır ördeği kazı

Erzurum'da Abdurrahman Gazi

Ondan bize himmet ola

Nenni taş bebeğim nenni!

(Erzurum)

502

Beşiğe koydum bir ak taş
 Kâ'be'de yatar Hacı Bektaş
 Ağlasana taştan kuzum
 Mevlâ'm seni bana vere
 Mevlâ'm sana bir can vere!

(Sivas)

503

Beşiğe bir taş koydum
 Adını Bektaş koydum
 Himmet edin oğlumuz olsun
 Bu taş bize evlat olsun!

(Bandırma)

504

Altımızda yarım hasır
 İşimizde yoktur kusur
 Yetiş sen yâ Hazret-i Hızır
 O da buna himmet etsin ninni

Allah'ımda bu taşta can versin
 ninni!

(Eskişehir)

505

Ak taş bebek beşikten bakıyor
 Ak memeden süt akıyor
 Uyansana taştan bebek
 Mevlâ'm sana can takıyor
 Nenni yavrum nenni!

(Gümüşhacıköy)

506

Göğe merdiven kuruldu
 Yavrum baban güvey oldu
 Hak'dan bize emir geldi
 Yavrum bize yol göründü!

(Bandırma)

22.GURBETTEKİ YAKINLARIN ÖZELLİKLE DE BABALARIN DÖNÜŞÜNÜ
TEMENNİ EDEN NİNNİLER

507	Senin baban gurbettedir
Nenni diyelim gülsün	İşini Allah onarı
Allah diyelim büyüsün	Ninni yavrum ninni!
Aydın'dan baban yürüsün	(Yalvaç)
Nenni yavrum nenni!	511
(Konya)	Ninni ninnisi var bunun
508	Uyur uykusu var bunun
Ninni diyim uyusun	Uzak uzak yollarda
Allah diyim büyüsün	Babaannesi var bunun!
Uzak yakın yollardan	(Kastamonu/koz85)
Efendi babası gelsin!	512
(Erzurum)	Ninni desem gözün süzer
509	Kalem kirpiklerin düzer
Aceb horoz öttü mü?	Yavrum baban gurbet gezer
Baban bizi unuttu mu?	Ninni yavrum uyu ninni!
Mahallede çifte cami	(Kastamonu/koz87)
Ezanlar okundu mu?	513
Uyu yavrum uyu	E diyem eyin gele
Büyü yavrum büyü!	Allah'dan tayın gele
(İstanbul)	Uzun uzun yollardan
510	Efendi dayın gele ninni!
Alçacık bağlar duvarı	(Elazığ)
İçinde zezem pınarı	514

İstanbul'un erenleri

Koyuverin gelenleri

Bari Hûda'm sen kavuştun

Cümle hasret olanları!

(Konya)

515

Vardım kuyunun başına

Başımı koydum taşına

Doğan ayın onbeşine

Senin baban gelir ninni!

(Yalvaç)

516

Nenni ninnileri gelir

Uyur uykuları gelir

Uzun uzak yollardan

Şimdi emmileri gelir

Nenni yavrum nenni nenni!

(Merzifon/Amasya/koz379)

517

Uyu uyan oğlum oku

Gözüme girmedi uyku

Senin baban yolda mı ki?

Ninni oğluma ninni!

(Yalvaç)

518

Laylay desem olur mı

Aba giysem solar mı

Gariplikte dayın var

İsmarlasam gelir mi!

(Kars/koz250)

519

Ham armudu dişleyelim

Sapını gümüşleyelim

Buban gurbette guzum

Biz bubansız nişleyelim!

(Kireli ve çevre köyleri/koz336)

520

Dağlar açar sarı çiçek

Bize kimler yardım edecek

Buban gurbette guzum

Yardım etsin huri melek!

(Kireli ve çevre köyleri/koz336)

521

Nenni nenni nennileri

Hani bunun emmileri

Gurbetteymiş dayıları

Nenni bebeğim nenni!

(Yeşilhisar/Kayseri)

522

İstanbul'un yolları diken

Ayrılıktır belleri büken

Gurbet elde mekan tutan

Nenni yavrum nenni!

(Burdur)

523

Sarıdır kurdelem sönmez

Gurbet ele giden gelmez

Gurbetin gülü solmaz

Nenni yavrum nenni!

(Bursa/koz253)

524

Nenni nenni nen dalları

Irgalanır çam dalları

Bebeğin babası çıkmış geliyor

Açılsın gurbetin yolları

Nenni nenni nenni!

(Serik/Antalya/koz271)

525

Nenni dedim nenni gelsin

Gurbetlerden emmin gelsin

Yavrum senin uykun gelsin

Nenni yavrum nenni!

(Bedeş köyü/Samsun)

526

Gurbetin yolu iki

Girmez gözlerime uyku

Benim yavrum uyur mu ki

Nenni yavrum nenni!

(Beypazarı/Ankara/koz210)

527

Dereler akar olsun hu hu

Bu köyler yeter olsun ninni

Evinden ayrılıp da oğlum

Gurbet yüzü görmesin övve!

(Tirebolu/Giresun/koz217)

528

Kavak gibi boy veresin

Söğüt gibi dal veresin

Mevlâm bana kan veresin

Ninni yavrum ninni

Uzun uzun çam dalları

Irak mı sefer yolları

Baban geliyor gurbetten

Parlar atının nalları

Ninni yavrum ninni

İstanbul yolları diken

Kör olsun dikenini diken

Ayrılık belimi büken

Ninni yavrum ninni!

(Çukurova/koz226)

529

Ninni desem gözün süzer

Deste kirpik inci dizer

Senin baban gurbet gezer

Ninni yavrum ninni!

(şirin)

530

Uzun uzun çam dalları

Kısa kısa gül dalları

Ben beklerim gurbet yolları

Ninni ninni ninni!

(Ayaş/Ankara)

531

Yaşasın Alaman

Vermez zamanı

Varşovari etti bombardımanı

Ateş ile yaktı şehir limanı

Moskof'u telef eyle yâ Rabbim

E, e, e, e...

Baban çabuk gelsin yavrum

E, e, e, e...

Tez dönsün yavrum

E, e, e, e...!²⁹³

(Rize)

532

İstanbul'un kuyuları

Çayır çimen kıyıları

Göresiniz gelmedi mi

Kuzumun dayıları!

(kaya360)

533

Ninni ninni ninnisi var

Bir ufacık yaylası var

Uzun uzun yollarda

Yavrumun bir dayısı var!

(kaya366)

534

Evlerinin önü alan

Belime kuşandım kolan

Gurbette babası kalan

Ninni yavrum ninni!

(kaya367)

535

Evlerinin önü iğde ninni

İğdenin dalları yerde ninni

Senin baban gurbet ilde ninni

Huylu benim güzel yavrum ninni!

(Ermenek/Konya)

²⁹³ Bu ninnide I. Dünya Savaşının izleri görülmektedir.

23.ANNELEİN ÇOCUKLARINI KENDİLERİNE DERT ORTAĞI GÖRÜP
ONLARLA DERTLEŞTİĞİ NİNNİLER

536	(Elazığ/koz167)
Evimizin önu küncü ninni	540
Dibine dökülür inci	Ninni ninni nondası
Asker olmuş senin baban ninni	Anasının arkadaşı
Yarın gidecek yoluna ninni!	Ocak başının yemişı
(Ermenek/Konya)	Uyusun yavrum ninni!
537	(Çankırı)
Ninni dağların eteği	541
Bükü garipler yatağı	Şu dağlarda merdin mi var
Anasının dert ortağı	Ceran avlar kurdun mu var
Ninni yavrum ninni!	Senin de ah benim gibi
(Çukurova)	Güzel yavrum derdin mi var
538	Ninni yavrum ninni!
Koyun gelir taşlığına hu hu	(Yarmabucağı/Konya)
Dökülür iner suçluğuna hu hu	542
Yazık benim gençliğime hu hu	Yüce dağlar aşamadım
Uyu benim kibar yavrum ninni!	Dere olup taşamadım
(Ermenek/Konya/koz170)	Gelin olup yaşamadım
539	Ninni ninni bebek oy!
Elazığ'da bir oda	(Merzifon/Amasya)
Ay giriyor buluda	543
Böyle baba olur mu	Dandin dandin dan ister
Evlâdını unuda	Benim kızım don ister
Eee yavrum eee!	Babası almam diyor

Basma don giysin diyor

Ninni yavruma ninni!

(Konya/koz71)

544

Evimizin önü oluk

Suyu akar koyuk koyuk

Yavrum anan bağı yanık

Uyu yavrum ninni ninni!

(Kastamonu)

545

Göver bostanlarım göver

Güvercinler boynun eğer

Her döven öksüzü döver

Ninni nazlı yavrum ninni!

(Eskişehir/koz90)

546

Eve girdim ev karanlık

Tışa gitsem bağı yanık

Eller uyur ben uyanık

Uyusun yavrum ninni!

(Çankırı/koz93)

547

Bulkaz Dağı'nın eteği

Eteği de bülbüller yatağı

Benim yavrum da dertlerimin
ortağı

Uyusun da büyüsün nen nen nen!

(Sivaslı/Uşak)

548

Aşağı hayat yukarı hayat

Beşiğini ala boyat ninni

Senin baban çok muhannet

Uyusun benim kızım ninni!

(Ankara)

549

Ninni ninni ninnisi var

Koca başlı kafası var

Eve gelmez babası var

Ninni yavrum ninni!

(İçel/koz319)

550

Dağların başı yandı

Ninni yavrum ninni

Gurusu yaşı yandı

Ninni yavrum ninni

Ciğerimin başı yandı

Ninni yavrum ninni!

(Yozgat/koz62)

551

Patlıcanı soyamadım

Güvecime koyamadım

Baban gitti askere

Babana doyamadım ninni!
(Edincik/Bandırma/koz373)

552

Garanfilin oylumu
Ağrı goydun boynumu
Yâr esgere gedince
Kim gorecek gônümü
Hoy nenni nenni

Oy nenni nenni!
(Çandır/Yozgat/koz63)

553

Şu dağdan çıkdım yayan
Gel bu dertlere dayan
Bebeğim uykudan uyan
Nenni bebeğim nenni!

(Çandır/Yozgat/koz63)

554

Yol üstüne salıncak kurdum
Altına köprüler kurdum
Yavrumu büyüsün diye
Çileleri çektim durdum!
(Çankırı/koz97)

555

Ninni dağların eteği
Bura garipler yatağı
Anasının dert ortağı

Ninni ninni ninni!
(Ayaş/Ankara)

556

Karşiki dağın eteği
Eteği koyun yatağı
Yavrum derdimin ortağı
Uyusun yavrum ninni!

(Kastamonu)

557

Gül ekdim talan oldu
Yar sevdim yalan oldu

Bizim elde kış oldu

Nenni yavrum nenni!

(Elazığ/koz192)

558

Nenni dedim uyuyasın
Kaymak verdim büyüyesin

Uyumuyor ben neydeyim

Nenni yavrum nenni nenni

Beşik altında kavuk

Ayağın uzatma soğuk

Uyumuyor ben neydeyim

Nenni yavrum nenni nenni

Irafta yağlı fetil²⁹⁴

Ucunu bala batır

²⁹⁴ Mayasız hamurdan yapılan ekmeç

Uyumuyor ben neydeyim

Nenni yavrum nenni nenni!

(Sivas/koz203)

559

Horoz öter uzun uzun

Uyusana iki gözüm

Dün gecedен uykusuzum

Uyu yavrum ninni ninni!

(şirin)

24. SABIR TEMALI NİNNİLER

560

Hû hû hû Allah

Sen uykular ver Allah

Sen uykular vermezsen

Sabırlar ver Allah ninni!

(Bandırma)

561

Tren geliyor

Süpsavur ediyor

Dayanacak dert değil

Allah sabır veriyor

Ninni yavrum ninni!

(Çatlı köyü/Konya)

562

Ninni dedim ben sana

Uyu yavrum sen bana

Allah sabırlar versin

Hem sana hem de bana ninni!

(şirin)

25. ÇOCUĞU VE ANNEYİ ÇEŞİTLİ VASIFLARINDAN DOLAYI HURİYE VE MELEĞE BENZETME

563	(Malatya)
Dandini dandini danalı bebek	567
Parmakları kınalı bebek	Sen bir güzel meleksin
Babası yavrumun uyuyor	Her gönülde çiçeksin
Baş ucunda bir melek!	Sen ne şirin bebedsin
(İstanbul)	Uyu uyu
564	Güzel bebeğim
Parlıyor yıldızlar ışı ışı	Uyu uyu ninni
Uyuyor yavrum mışıl mışıl	Şefkat tüten ocağım
Uyu güzel bebeğim ninni	Açık sana kucağım
Ninni şirin meleğim ninni!	Ağlama yavrucağım
(İzmir)	Uyu uyu
565	Güzel bebeğim
Bahçelerin keşanesi ninni	Uyu uyu ninni!
Dökülür tane tanesi ninni	(Trabzon/koz138)
Anasının bir tanesi ninni	568
Huylu benim melek yavrum ninni!	Dandini dandini danalı bebek
(Konya)	Altına pantol üstüne yelek
566	Hiç yaya gezmez bu nazlı melek
Küçüktür bebeğim	Ninni benim yavrum ninni!
Yoktur gamım kederim	(Bolu)
Seni ne çok severim	569
Uyu güzel meleğim!	Dandini dandini danalı bebek

Elleri koynunda kınalı bebek
Benim kuzu yavrum huri melek
Ninni yavruma ninni!

(Konya)

570

Dandini dandini danalı bebek
Gir bostana kınalı bebek
Anasının yüreği yaralı bebek
Kendisi huri anası melek!

(Erzurum)

571

Dandini dandini danalı bebek
On parmağı kınalı bebek
Hem huridir hem melek
İki kolu sıvalı bebek
Ninni yavrum ninni!

(Diyarbakır)

572

Dandini dandini danaylı
Altın beşik hamaylı
Hamaylısı boynunda
Melek mi var soyunda ninni!
(Bandırma)
573
Ellerin oğlu tozdan topraktan
Bu bizim oğlan gülden yapraktan

Ellerin oğlu eleğe benzer
Bu bizim oğlan meleğe benzer
Ninni oğluma ninni!

(Erzurum)

574

Dandan danalı bebek
Elleri koynumda kınalı bebek
Benim yavrum huri melek
Ninni yavruma ninni!

(Balıkesir)

575

Kirpikleri nergis çiçeği
Kaşları kâtip kalemi
Annesinin biricik meleği
Uyu yavrum ninni!

(İstanbul)

576

İnce elek yoğun elek hu hu
Anneden doğmuş melek hu hu
Eller ne derse desin ninni
Bana da yavrum gerek ninni!
(Ermenek/Konya/koz168)

577

Parlıyor yıldızlar ışıl ışıl
Uyuyor yavrum mışıl mışıl
Uyuyor güzel bebeğim ninni

Ninni şirin meleşim ninni!

(Konya)

(İstanbul)

578

Sen bir küçük meleksin

Her gönülde dileksin

Sen de büyüyeceksin

Uyu yavrum ninni!

(Bandırma)

579

Dandini dandini danalı bebek

Elleri bağı kınalı bebek

Babası pek mülayim

Annesi dersen huri melek!

(Kastamonu)

580

Ninni ninni nineli bebek

Eli ayağı kınalı bebek

Annesi huri babası melek

Ninni yavrum ninni!

(Buldan)

581

Ala beşik sallamadım kucakta

Al kundağı gezdirmedim kucakta

İnkisar²⁹⁵ verilmiş bizim ocakta

Ninni benim melek yavrum ninni!

²⁹⁵ Beddua

26. RENKLERLE İLGİLİ NİNNİLER

582	Gül Gülsün'üm ninni!
Dandini dandini danalı bebek	(Buldan)
Beşiği yeşile boyalı bebek	586
Uyusun uyusun büyüsün	Söyleyeyim boyacıya
Parmakları kınalı bebek!	Mavi boya boyamasın
(İstanbul)	Mavi boya boyar ise
583	Uykusuna doymasın!
Kara pispis ²⁹⁶ mav dedi	(Çankırı)
Ver bir kaşık yağ dedi	587
Yağ verir seniz bana	Söyleyin boyacıya
Yavrun olsun sağ dedi!	Pembe boya boyamasın
(Kastamonu)	Pembe giyen gelin olur
584	Ben geline dayanamam ninni!
Gidin söyleyin boyacıya	(İstanbul)
Al boyalar boyamasın	588
Allar giyen gelin olur	Söyleyin boyacıya
Ben kızıma dayanamam ninni!	Yeşil boya boyamasın
(Ankara)	Yeşil giyen ermiş olur
585	Ben ermişe dayanamam!
Beşiği var hurma dalı ninni	(İstanbul)
Bağırdağı sırma telli ninni	589
Örtüsü var yeşil halı ninni	Söyleyin de boyacıya
Annesinin oğul balı ninni	Beyaz boya boyamasın
Ninni benim ay Hasan'ım	Beyaz giyen kibar olur
	Ben kibara dayanamam!

²⁹⁶ Kedi.

(İstanbul)
590
Varın söylen boyacıya
Al boya boyamasın
Al giyenler olur gelin
Ben yavruma dayanamam!
(Çankırı)
591
Varın söylen boyacıya
Kara boya boyamasın
Kara giyenyaslı olur
Karaya ben dayanamam
Nenni yavrum nenni!
(Merzifon)
592
Varın söylen boyacıya
Yeşil boya boyamasın
Yeşil giyen türbe olur
Ben türbeye dayanamam
Nenni yavrum nenni!
(Merzifon)
593
Gidin bahın boyacıya ninni
Boyamasın sarı boya ninni
Sarı geyen heste olur ninni
Ninni belan gadan alam

Hayran olam ninni!
(Elazığ/koz164)
594
Varın söylen boyacıya mendil
Kara boya boyamasın mendil
Kara giyen çirkin olur mendil
Ben çirkinden hiç hoşlanmam
mendil
E, e, e, e!
Uyusun da büyüsün e, e, e!
(İçel)
595
Varın söylen boyacıya mendil
Sarı boya boyamasın mendil
Sarı giyen hasta olur mendil
Ben sarıdan hiç hoşlanmam
mendil
E, e, e, e!
Uyusun da büyüsün e, e, e!
(İçel)
596
Varın söylen boyacıya mendil
Yeşil boya da boyasın mendil
Yeşil giyen güzel olur mendil
Ben güzele bayılıırım mendil
E, e, e, e!
Uyusun da büyüsün e, e, e!

(İçel)

597

Varın söylen boyacıya nenni

Siyah boya boyamasın nenni

Siyah giyen mahzun olur nenni

Ben mahzuna dayanamam nenni!

(Çankırı)

598

Dan dini dan dini danalı bebek

Beşiği yeşile boyalı bebek

Uyusun da büyüsün ninni

Parmakları kınalı bebek!

(Tekirdağ)

599

E, e, e, dedim eledim

Ak beşiğe beledim

Ben yavrumu Hak'tan diledim

Uyusun yavrum ninni!

(Safranbolu)

27.DÜNYAYA BAKIŞ AÇISININ İŞLENDİĞİ NİNNİLER

600

Yalan dünya sensiz olmaz

Nar ağacı narsız olmaz

Yavrum anasız olmaz!

Ninni ninni kuzum ninni

(şirin)

Gül ağacı gülsüz olmaz

28. ŞEHİTLİK TEMALI NİNNİLER

601

Al sancağın altında

Ya şehit ol ya gazi

Vatan asker istiyor

Kan muzaffer istiyor

Ninni yavrum ninni!

(Bandırma)

602

Ninni deyip belediğim

Al bâzenler²⁹⁷ doladığım

Seni Hak'dan yavrucağım

Babasız mı dilediydim

Ninni yavruma ninni!

(Konya)

603

Yağmur yağar şimşek çakar

Yavrularım yola bakar

Şehit baban boynun büker

Ninni nazlı yavrum ninni!

(Eskişehir)

604

Annesi bir hasta oldu

Babası cephede öldü

Dedesi gurbette kaldı

Ninni bebek ninni bebek oy!

(kaya355)

605

Yağmur yağar şimşek çakar

Yavrularım yola bakar

Şehit baban boynun büken

Ninni nazlı yavrum ninni!

(Eskişehir/koz89)

606

Evimizin önü pınar

Batarsam ellerim donar

Ol Hasan'im Hüseyin'im

Şehit düşen kuzularım

Ninni yavrum ninni!

(Konya)

607

Ağla (Zeyneb)'im ağla ninni

Kara yazmalar bağla ninni

Babası ölen çocuk hu hu

Haydi bağrını dağla ninni!

(Giresun)

²⁹⁷ Genelde bebekler için kullanılan yumuşak bir tür kumaş.

29. ANİMİST YAKLAŞIMLI NİNNİLER

608

Biricik yavrum ninni

Sesleniyor yıldızlar

Yum gözlerini ninni

Ninni yavrum ninni!

(şirin)

609

Dağa gittim dağlar uyur

Dağda tavşanlar uyur

Yola geldim yollar uyur

Yolda yolcular uyur

Evde de oğlum uyur!

(şirin)

610

Yuvada yavru kuş ninni

Erkenden uyumuş ninni

Yavrum sen de güzel uyu

Güzel gözlü yavrum ninni

Gökte ay soldu ninni

Yıldızlar kayboldu ninni

Uyusun da büyüsün ninni!

(Tekirdağ/koz54)

611

Evde ışıklar söner ninni

Gökte yıldızlar yanar ninni

Dağdan iner kuzular ninni

Kararır coşkun sular ninni

Gökte ay dede güler ninni

Uyu yavrum uyu der ninni

Gece göklerden indi ninni

Bu akşam öbek öbek ninni

Yıldızlar birer çiçek ninni

Rüyanı süsleyecek ninni!

(şirin)

612

Dağa vardım dağ uyur

Dağda tavşanlar büyür

Ben kızıma e derim

Kızım beşikte uyur ninni!

(Kayseri/koz31)

30. TEHDİT VE VA'D İÇEREN NİNNİLER

30.1. Tehdit İçeren Ninniler

613	Eğer beni üzersen
Gündüz olur gece olur ninni	Atarım seni kokoya
Sevgilerden hece olur ninni	Piş piş yavruma!
Uyumazsa cüce olur ninni	(Elazığ)
Hu huu huu huu!	617
(Tekirdağ)	Uyu ey canım uyu
614	Uyu sultanım uyu
Uyu oğlum can oğlum	Ağlarsan baban döğer
Kırmızı mercan oğlum	Derde dermanım uyu!
Baban duysa öldürür	(Kaya345)
Uyu afacan oğlum	618
Nenni yavrum nenni	Dam üstünde kediler
Babası seviyor birini!	Mınav mınav dediler
(Diyarbakır)	Kızını yiyeceğiz dediler
615	Uyusun da büyüsün ninni
Çabuk uyu bebeğim	Tıpış tıpış yürüsün ninni!
İğneciye haber vereceğim	(Kaya357)
Eğer yatmazsan	619
Seni bir güzel döveceğim!	Kargalar kargalar
(Elazığ)	Ceviz dalı ırgalar
616	Irgalaman kargalar
Piş piş yavruma	Oğlum gözünü kapar!
Çorabının ağına	(kaya357)

620

Ninni derim sallarım
Artık düştü kollarım
Uyumuyor namussuz
Şimdi babanı yollarım!

(kaya361)

621

Ninni ninni içce baba
Arkasında yamalı aba
Benim yavrum uyuyacak
Gelme bize bekçi baba!

(kaya361)

622

Umacılar gidiniz
Yavrucağım pek cılız
Dünden beri uykusuz
Ninni gülüme ninni!

(kaya361)

623

Ninni ninni hu ninni
Tilki duymasın ninni
Tilki duyarsa yavrum
Hem seni yer hem beni!

(kaya366)

624

Nenni oğlum uyu diye
Seni vermem kediye
Odun çıktı onyediye
Nenni oğlum nenni!

(şimşek)

625

Yüklüğe yükler yığarlar
Önüne gelin dayarlar
Gücüzme yavrum gücüzme
Duyarlar da döğerler!

(Kastamonu/koz86)

626

Hop hop altun top
Bizde var kimsede yok
Herkesinki çerçöpten
Bizimki altun top
Haydi gidin kargalar ninni
Babasına çok selamlar ninni!

(Adakale/koz150)

627

Yolda giden yolcular ninni
Oğlumu götürmeyin avcılar ninni
Ok yayımı hazırlamam ninni

Ben oğlum azarlamam ninni!

(Adakale/koz150)

628

Koca kapının kanadı

Üstüne kumrular tünedi

Benim çocuğum uyumamış

Eller günler kınamış!

(İzmir/koz356)

30.2. Va'd İçeren Ninniler

629

Hoppa hoppa hoppala

Yat ki baban top ala

Topuni ver sakliyam

Belki üolar çala

Uyusun da büyüsün nenni

Tıpış tıpış yürüsün nenni!

(Diyarbakır)

630

Dandini dandini daslarım

Ben kızımı balla beslerim

Benim kızım uyursa

Kalkınca onu süslerim ninni!

(Aydın/koz33)

631

Ağlama yavrum ağlama

Annen gelir akşama

Sana çerez alacak

Sana börek yapacak!

(Ordu/koz348)

632

Hu hu hu kuşu

Yüksecik saray kuşu

Çalı çırpı yuvası

Mama getir babası

Attâ götür anası

Uyusun da büyüsün

Tıpış tıpış yürüsün!

(Adakale/koz151)

633

Nenni diyem bibisi²⁹⁸ gele

Biraz da o büyüte

Yegeninin derdini

Biraz da o göre

Nenni bebeğime nenni!

(Elazığ/koz185)

634

Nenni desem uyur musun

Sen küçüksün büyür müsün

Baban sana patik alsa

Tıpış tıpış yürür müsün!

²⁹⁸ Halası.

(Elaziğ/koz192)

635

Çamdan gaşığ oydurayım
 İçine güller doldurayım
 Sabah olunca galdırayım
 Hacı dedene göndereyim
 Ninni yavrum ninni!
 (Denizli/koz159)

636

Çiçeklikte karyolası
 Şeker getir bey babası
 Yidirsin hanım anası
 Uyusun yavrum ninni!
 (Kastamonu/koz82)

637

Dandini dandini danaylı
 Kızım yüksek hanaylı
 Hanaylarda yuvası
 Gagga²⁹⁹ getir babası
 Arsızdır yer ebesi
 Eee yavrum ninni!
 (Elazığ/koz165)

638

Harput'ta güzel varmış
 Sahan alah mı yavrum

Bahçalarda gül varmış
 Gidip bahah mı yavrum
 Bah uyuyor Ayşe çocuk
 Sahan alah mı yavrum!
 (Elazığ/koz166)

639

Hu hu hu Allah
 Şeker, lokum, un helva
 Gel gel babası
 Getir halka maması
 Getirirsen severiz
 Getiremezsen döveriz
 Hu hu hu Allah
 İncir üzüm çuvalla
 Benim kızanım yesin avuçla!
 (Tekirdağ/koz55)

640

Çekirlik'te kuş yuvası
 Mama getirir babası
 Şimdi uyuyacak anası
 Uyusun da büyüsün ninni!
 (Ordu/koz354)

641

Yavrumun bobası
 Götüsün çiçi maması
 Yisin yisin de böyüsün

²⁹⁹ Yumurta.

Benim yavrum yörüsün

Nenni yavrum nenni!

(Bedeş köyü/Samsun/koz323)

642

Ninni ninni ninnisine

İner gider teyzesine

Pişmiş tavuk tel gözleme

Koyuverin çantasına!

(Kastamonu/koz79)

643

Bağçeye kurdum salıncak ninni

Uyumadı yumurcak ninni

Seni gidi yaramaz ninni

Şimdi annen gelecek ninni

Sana meme verecek ninni!

(Bursa/koz177)

644

Yatasın yuhlayasın

Çiçekler gohlayasın

Baban esvaplar almış

Geyinip soldurasın

Nenni nenni eee..!

(Elazığ/koz182)

645

Hu hu hu hu nesine

Kızım gider teyzesine

Kızımın bürcük teyzesi

Çerez koymuş çevresine!

(Kastamonu/koz79)

646

Dandini dandini dat babası

Oğluma alacak at babası

Eğnine uruba yap babası

Uyusun da büyüsün ninni!

(Kastamonu/koz81)

647

Ağlama bebek ağlama

Üç gün galdı bayrama

Baban davul alacak

Dombul dombul çalacak!

(şimşek)

648

Dandini dandini danası

Şeker getir babası

Kızım yesin et olsun

Oğlanlara dert olsun!

(kaya348)

649

Dağdan kesdim bir deynek

Ortası benek benek

Bir sürü kızlar gelmiş

Yat ki gidek beğenek!

(Elazığ)

650

Hu hu hu kuşu
 Derenin tepenin baykuşu
 Enginlerde yuvası
 Mamalar getirir babası
 Yavrum yesin büyüsün
 Hem büyüsün hem yürüsün
 Mini mini yavruma ninni
 Küçücük yavruma hu ninni!

(Ankara)

651

Dandini dandini dat babası
 Oğluma alacak at babası
 Eğnine uruba yap babası
 Uyusun da büyüsün ninni!

(Kastamonu)

652

Karga var git işine
 Düşme kızımın peşine
 Karga seni tutarım
 Kanatlarını yolarım
 Mini mini kızıma
 Yel pazeler yaparım
 E, e, e kızıma!
 (Kıbrıs/koz390)

653

Nennisine edasına nen
 Beyler oturur odasına nen
 Selam söylen babasına nen
 Şeker alsın kuzusuna nenni!
 (Burdur/koz394)

31. ÇEŞİTLİ İBADETLER VE İBADETHANELERLE İLGİLİ NİNNİLER

654	Ninni yavrum ninni!
Karşı karşı ayvalıklar	(Gökçehüyük/Seydişehir)
Suda oynar balıklar	658
Oğlum abdest alacak	Hıcılar çamlar hıcılar
Havlu tutun halayıklar!	Mekke'den gelir hacılar
(İstanbul)	Çıkmaz içimden acılar
655	Uyu yavrum ninni ninni!
Karga karga gak getir	(Kastamonu)
Karga salavat getir	659
Benim oğlum susamış	Evleri var üveyikli
Saka baba su getir ninni!	Bahçelerigüneyikli
(İstanbul)	Emmisi burma bıyıklı
656	Dedesi hacı sarıklı
Sıra sıra ayvalıklar	Babası samur kürklü
Suda oynar balıklar	Ninni kuzum ninni!
Hu diyip döner içi yanıklar	(Antalya)
Uyutun çocuğumu halayıklar	660
ninni!	Hay bağ duvarı duvarı
(Isparta)	İçinde zezem pınarı
657	Yavrum dalfeçek olmuş
Gıcılar kavak gıcılar	Kınalı keklük suvarı!
Kâbe'den gelir hacılar	(Çatlı/Konya)
İçerden çıkmaz acılar	661
Benim yârelerim sızılar	İstanbul'un kuyuları

Gül karanfil kıyıları

İnşallah dayıları olur hacı

Ninni yavrum ninni!

(Senirkent)

662

Ninni der uyuturum

Besmele'yle büyütürüm

Ne yapalım böyle durum

Ninni yavrum ninni!

(Konya)

663

Dandili dandili

Ulu cami kandili

Ayasofya bülbülü

Hasbahçenin gonca gülü!

(Mudanya)

664

Ak dandili dandili

Medreseler kandili

Yaksın kızım otursun

Görsün oğlanlar kudursun

Ninni kızıma ninni!

(Bursa)

665

Dandini dandini dandilsin

Camilerde kandilsin

Bahçelerde sümbülsün

Uyusun da yavrum büyüsün

Yüzlerini güller bürsün!

(İstanbul)

666

Dandini dandini dandili

Minareler kandili

Yavrum hasbahçe gülü

Nasrullah'ın bülbülü!

(Kastamonu)

667

Ninni ninni ninnisi bu

Ayasofya'nın kandili bu

Babasının sümbülü bu

Annesinin gülü bu ninni!

(Bandırma)

668

İstanbul'un minaresi

Ezan okur zembâresi

Kızım anasının bir tanesi

Uyu da büyü nazlı yarım

Ninni yavrum ninni!

(Eskişehir)

669

Ninni desem ne hal olur

Açılır gül bahar olur

Camilerde ezan olur

Uyu yavrum uyu

Büyü yavrum büyü!

(Kıbrıs)

670

Dandini dandini dandinsin

Camilerde kandilsin

Bahçelerde sümbülsün

Uyusun da yavrum büyüsün

Yüzlerini güller bürüsün!

(Turgutlu)

32. MUHTELİF ADAKLAR İHTİVA EDEN NİNNİLER

671	Mevlâ'ma hâcet diledim!
Sen gelende sen gelende	(Çal)
Değirmenden den ³⁰⁰ gelende	675
Koçluk kuzu baş tokluyu ³⁰¹	Kurban olam ezanda
Kurban kesem sen gelende!	Hediği kaynar kazanda
(Otlukbeli)	Kurban olam o güne
672	Tıpış tıpış gezende
Gel benim ağa yavrum	Nenni yavruma nenni!
Sallan gir bağa yavrum	(Diyarbakır)
Koçum yok kurban kesem	676
Canım sadaka yavrum!	Ninni ninni ninni
(Erzurum)	Süt veririm büyü diye
673	Gel gidelim bizim köye
Bayram divânın olsun	Kurban sana koyun deve
Bahçem seyranın olsun	Ninni yavrum ninni!
Bayram kurbansız olmaz	(kaya345)
Canım kurbanın olsun ninni!	677
(Ordu)	Çabuk oku ver bir selam
674	Dökülsün dilinden kelim
Nenenler dedim de beledim	Yavrum sana kurban olam
Al bağırdaklar doladım	Ninni yavrum ninni!
Bir gün evvel büyüsün diye	(Kaya)
	678
	E e diyem e'ler edem

³⁰⁰ Dövme veya yarma olarak kullanılan dövülmüş buğday.

³⁰¹ Erkek koyun(Boynuzlu gösterişli koç)

Gülleri deste edem

Mevlâ'ya dileğim var

Büyütem beyler edem!

(kaya365)

679

Mor koyunun yünü var

Bu gün günlerden Pazar

Oğlum bu gün uyursa

Dedelere mumum var!

Ninni yavrum ninni!

(Erzurum)

680

Karga karga gak dedi

Bin duvara bak dedi

Annen baban geliyor

Çifte mumlar yak dedi ninni!

(İstanbul)

681

Ninni dedim beşiğine

Güneş doğsun eşiğine

Büyüdüğünü görürsem

Gül koyayım beşiğine

Ninni yavrum ninni!

(Burdur/koz267)

33. ÇOCUKLARIN BEDEN YAPILARI ÜZERİNE ÇEŞİTLİ BENZETMELERİN YAPILDIĞI NİNNİLER

682	Ağzı Hak'kın helvası!
Güzel doğurmuş süt anası	(Söğütlü/Balıkliköy/Ilıca)
Yüzler berber aynası	685
Gözler Kâbe hurması	Evimiz var içli dışlı
Yaylanın sülünü kaşlı	Benim yavrum inci dişli
Kula'nın pirinci dişli	Annen ağlar gözü yaşlı
Ovanın ekini saçlı	Uyusun yavrum ninni!
Ninni yavrum ninni!	(Kastamonu/koz80)
(Buldan)	686
683	Ninni ninni nineli bebek
Ağzı şeker hokkası	Hokka gibi çeneli bebek ³⁰²
Çenesi bülbül yuvası	On parmağı kınalı bebek
Yanakları misket elması	Uyusun yavrum ninni!
Burnu Medine hurması	(Kastamonu/koz83)
Gözleri Eğir bademi	687
Kaşları kudret kalemi	Dandini dandini dan atmış
Saçları altın sarısı	Allah neler yaratmış
Annesinin birisi ninni!	Çenesi çukur yavrumun
(Bandırma)	Kaşları keman yaratmış
684	Gözleri kudret halkası
Alını sultan yaylası	Burnu Kâbe hurması
Gözleri üzüm tanesi	Ağzı şeker hokkası
Burnu Kâbe hurması	

³⁰² küçük ve çukur çeneli.

Yanakları misket elması

Uyku getir yavruma babası

Ninni güzel çocuğuma ninni!

(İstanbul)

688

Dandini dandini dan atmış

Mevlâ'm neler yaratmış

Ensesi çukurdur bunun

Kaşları kemandır bunun

Gözleri kudret halkası

Burnu Kâbe hurması

Ağzı şeker hokkası

Yanakları misket elması

Çenesi de bülbül yuvası!

(İstanbul)

689

Hoppala hoppala hoppala

Koşar gider bakkala

Bakkal yolu taşlıdır

Oğlum hilal kaşlıdır

Ninni ninni ninni!

(Tekirdağ/koz 59)

690

Kırlangıç yuva yapmış

Armudun çatalına

Benim yavrum benziyor

Cennet portakalına!

(Bandırma)

691

Kızımın alını bayram ayıdır

Kaşları Hacılar yayıdır

Gözleri paşa çırası

Yanağı Yaşamam elması

Burnu Kâbe hurması

Ağzı lavanta kutusu

Kolları bumbar dolması

Parmakları yaprak sarması

Tırnakları sedef düğmesi!

(Ermenek)

692

Ninnisi Mastan yaylası

Gözleri Kâbe hurması

Benim güzel yavrum

Evlerin şenliği

Ninni yavrum ninni

Benim güzel yavrum

Anasının bir gülüdür

Ninni yavrum ninni!

(Buldan)

693

Ninnisi Mastan yaylası

Gözleri Kâbe hurması

Yüzleri berber aynası

Uyusun yavrum ninni

Büyüsün yavrum ninni!

(Buldan)

694

Ninnisi Mastan yaylası

Nerde kaldı babası

Gözleri Medine hurması

Gelinlerin bicecik körpesi ninni!

(Buldan)

695

Gaşları sülük gibi

Gözleri bayam gibi

Dudağı kirez gibi

Ay yüzlü kızım nenni!

(Kireli ve çevre köyleri/koz337)

696

Yuvada ay soldu ninni

Yum gözlerini ninni

Gül yüzlü yavrum ninni

Papatya yüzlü yavrum ninni

Ninni boncuğum ninni!

(Ordu/koz353)

697

Tok kapının halkası

Ağzı şeker hokkası

Burnu Medine hurması

Yanakları Üsküf elması

Gözleri hüdayi bademi

Kaşları kudret kalemi

Alını Allah yazısı

Bu da anasının kuzusu!

(Isparta)

698

Güzel doğurmuş süt annesi

Yüzler berber aynası

Gözleri Kâbe hurması

Yaylanın sülünü kaşlı

Kula'nın pirinci dişli

Ovanın ekini saçlı

Ninni yavrum ninni!

(Buldan/Denizli/koz115)

34. GELENEKLER İLE İLGİLİ NİNNİLER

699

Dandini danayı taşlasın

Hocalar okumaya başlasın

Hep dülgerler biriksin

Odanı nakışlasın!

(Kastamonu)

700

Hezende mezende

Hediği pişmiş kazanda

Oğluma kurban olsunlar

Kındır mindir gezende

Hepeden oğlum hepeden

Odun getir tepeden

Anan çıkırık eğiemez

Buldun gömlek nereden

Ninni yavrum ninni!

(kaya368)

701

Benim oğlumun mendili

Medresemın kandili

Evlere gitmez sözlüdür

Yollara gitmez tozludur

Kırk sürüden kırk şişek

Şişlik gelir oğluma

Güngörmemiş hanımlar dünür
gelir oğluma!

(kaya350)

702

Herini kızım hürünü kızım

Müftü paşanın gelini kızım

Müftü paşaya vermem dedim

Seraskerin gelini kızım

Seraskerden nişan gelir

Ernik ile kirşan gelir

Ordu ile paşa gelir

Sırma ile puşi gelir

Kızıma kızıma kızıma

Pullu duvaklar yüzüne!

(kaya351)

703

Benim kızım eğilmesin

Fistanı yere değmesin

Dünürleri gelirmiş

Oğlun getir beğensin!

(Erzurum/koz359)

704

Dumbul dumbul dum topu

Usta yegin şal doku

Sen doku puşu muşu

708

Ben dokim civan kaşı!

Nanay nanay naz hanım

(Erzurum/koz360)

Çıh ayvanda gez hanım

705

Bize gonah gelende

Kızım kızım kızıma

Şeker şerbet ez hanım!

Kırmızılık yüzüne

(İspir/Erzurum/koz368)

Sayılmadık sarı altın

709

Galın gelsin kızıma!

Kurban olam kızıma

(Gaziantep/koz237)

Kızımın duvak üzüne

706

Delinmemiş kırk altın

Haymadan gel haymadan

Başlık gelsin kızıma

Goyun guzu yaymadan

Kırkılmamış kırk şişek

Ergenlerin golu yorulmuş

Etlük gelsin kızıma!(Kars/koz382)

Kızlara galın saymadan!

710

(Gaziantep/koz237)

Çiğnimde yayladığım

707

Elimde oynadığım

Uyu yavrum dam yapalım

Ninni yavrum ninni

Çıkalım yola bakalım

İncelektenelediğim

Baban geliyor diye

İpek belekte belediğim

Sırmalı yağlık takalım

Ninni yavrum ninni!

E e yavrum ninni

(Silifke/Mersin/koz395)

Hu hu yavrum ninni!

(Balıkesir/koz105)

35. KAHRAMANLIK İÇEREN NİNNİLER

711

Ninni yavruma da ninni
Benim oğlum uyuyacak
Uyuyup da büyüyecek
Düşmanları öldürecek
Milletini güldürecek ninni!

(kaya354)

712

Uyusun da büyüsün nenni
Askere gitsin ninni
Vatanı da korusun ninni
Hadi hadi oğlum ninni
Ninni de yavrum ninni!

(Elazığ/koz187)

713

Uyusun da büyüsün inşallah
Koşa koşa yürüsün hu hu
Eline kılıç alsın da paşam
Düşmanları kürüsün ninni!
(Tirebolu/Giresun/koz222)

714

Gül ağacı budamışlar
Gül goncası bitsin diye

Analar oğlan beslemiş

Asker olsun gitsin diye

Ninni yavrum ninni!

(Burdur/koz266)

36. HAYAT ŞARTLARINI ANLATAN NİNNİLER

715

Oğlum oğlum yüridi
Tumanını süridi
Tez büyü âkit oğlum
Tarlayı diken büridi
Uyısın büyüsin nenni
Tıpış tıpış yürisin nenni!

(Diyarbakır)

37. İLK DEFA YENİ HARFLERLE YAYINLANAN NİNNİ ŞİİR METİNLERİ

37.1. Kahramanlık Temalı Bir Ninni Şiir

Ninni yavrum sen uyursan ruhun duyar sesimi
Türk kızımı sınır boyu yemenimin kesimi
Hiç koçunma ben seni de yurdum için sallarım
Rumeli'de akıtılan al kanlara ağlarım
Ninni benim elmas yavrum yüreğimi dağlama
Hain düşman pek alçaktır sesini kes ağlama
Bu dün için yurdum için beşiğini sallarım
Bağrım yanık süngülenen masumlara ağlarım
Ninni benim aslan yavrum vatan senden öc ister
Sen büyü de düşmanlara kılıcını bir göster
İlim öğrensın, fen öğrensın oğlum diye sallarım
Aman Tanrım şu yurttaki cehalete ağlarım³⁰³

³⁰³ Turgut Fikri, Çocuk Duygusu, İstanbul, 1329, 1. Sene.

37.2. Ticaret Temalı Ninni

Şiir

(Senih Muammer'e)
Büyüyünce oğlum tacir olacak,
Şu talihsiz yurda amir olacak
Cebi sarı altunlarla dolacak
Çalış yavrum tacir ol ninni
Memur olma amir ol ninni

Saadetle yaşamak'çün
dünyada,
İnsanlara para lâzım daima,
Uyu fakat bunu düşün rüyada;
Çalış yavrum tacir ol ninni
Kendine sen amir ol ninni! .

Ticaretle kurtulacak memleket
Kâinata nam verecek bu devlet
Yaşar mı hiç ticaretsiz bir
millet
Çalış yavrum tacir ol ninni
Memur olma amir ol ninni! .

Memurluğu düşüncenden sil;
unut,
Paşalığı vicdanında sen uyut,
Ticarete muhtaçtır bil bu yurt
Çalış yavrum tacir ol ninni
Kendine sen amir ol ninni!..³⁰⁴

³⁰⁴ Çocuk Dünyası, İstanbul-1330,
yıl, 2, sayı, 72, 337(Ticaret mektebi
âliyesinden Nâzım Beyden naklen).

38. TÜRKÇE DİĞER BAZI NİNİ ŞİİRLER

38.1.Boğaç İçin Ninni

Atlaslardan kundağı
Binbir nakışlı oğlum!
İri ala gözleri
Koçlar bakışlı oğlum!
Apalca yanakları
Güller kokuşlu oğlum!
Yüzünde gülümseyiş
Gündüzler ve geceler,
Beşiğinde adımı
Hecellersin, heceler,
Adanmış adağını
Sormaktadır niceler...
Arslanların sesini
Andıracak sesin var.
Hele hele boynuna
İmrenecek boğalar.
Oğuzlu analardan
Benzerlerin doğalar!

Gözlerimi kırpmadan
Süzsem de birkaç güncük,
Sana sana doyamam,
Sana sana ah bencik!
Her iki omzuna
Gerektir çifte boncuk!
Abdestimi tazeler,
Ninni der,ninnilerim;
Yücerak Tanrı'mızdan

Bilsen neler dilerim;
Dinle de söyleyeyim
A benim bebe erim:
Öyle gücün ola ki
Güreşte bel bükesin!
Öyle öcün ola ki
Soy için kan dökesin!
Öyle kan dökesin ki
Gören(Maşallah)! Desin!
Hanlar, beyler kızları
Yollarına dizile;
Selamını alalar,
Ya vereler diz ile!
Sevenlerin şenlene,
Sevmezlerin üzüle
Gelecek yıllarını
Aydın günler bekleyle!
Bu günler sevincine,
Çok sevinçler ekleye.
Engelsiz kavuşasın,
Dilediğin her şeye!
Ninni ninni! Uyu da
Söğütçe boyun olsun!
Uyu uyu!Büyü de
Yiğitçe boyun olsun!
Kılıçların özpuolat,
Okların kayın olsun!
Atlaslardan kundağı
Nakışlı oğulcuğum!

Gözleri koçlarlayın
 Bakışlı oğulcuğum!
 Yanakları güller tek
 Kokuşlu oğulcuğum!³⁰⁵

38.2. Türk Çocuğunun Ninnisi

Ninni derim uyursun,ninni,
 Şanlı Türk'ün soyusun, ninni.
 Susuz kalan çöllerde,ninni,
 Hayat veren kuyusun,ninni!...
 Benim yavrum körpe Türk,ninni,
 Bilgi sanat ona kürk, ninni,
 İçki ile kumardan, ninni,
 Yolsuzluktan çabuk ürk, ninni!...
 Kalmaz yavrum işinden,ninni,
 Hem artırır dışından,ninni,
 Bir kuş olup uçacak, ninni,
 Urbası da meşinden, ninni!...
 Okullarda çok okur,ninni,
 Fabrikada bez dokur,ninni,
 Karada denizde,ninni,

Türk destanı o okur,ninni!...
 Belli Türklük armadan,ninni,
 Sönmez ateş sarmadan,ninni,
 Uyur benim aslanım,ninni,
 Yüreğimi yormadan, ninni!...
 Ay yıldızı başa tak,ninni,
 Nurlu ışıkları yak,ninni,
 Erginliğin sembolü,ninni,
 Bayraktır yavrum
 bayrak,ninni!...
 Bayrak ata kanımız ninni,
 Özgenlik inanımız, ninni,
 Gezdir onu her yerde,ninni,
 Artsın daim şanıımız,ninni!...³⁰⁶

³⁰⁵ Çelebioğlu, age, s.383-384.

³⁰⁶ Çelebioğlu, age, s.384.

38.3.Ninni

Uyu yavrum uyudukça büyürsün
Uyanınca güzel günler görürsün
Şimdi yat ki sonra koşar yürürsün

Yurda neşe vereceksin, ninni!
Yurt bahçedir sen çiçeksin ninni!

Uyu yavrum, uyanınca gül bana
Her gülüşün hayat verir anana
Bahtiyarlık senden gelir vatana

Güleryüzün gül gül olsun ninni!
Benim yavrum bülbül olsun ninni!

Uyu ninem uyanığız hepimiz
Yanıdadır uyumayan sevgimiz
Zannetmek anan, baban ikimiz

Bütün Türklük seni bekler ninni!
Senin için bu emekler!
(Hasan Ali Yücel)³⁰⁷

³⁰⁷ Çocuk Edebiyatı Antolojisi, Haz. Fuat Baymur/Kemal Demiray, M.E.B. Yay., İstanbul-1961, s.201.

38.4. Ninni
Sana Tanrı armağanı
Desem uyur musun yavrum
Geleceğin kahramanı
Desem uyur musun yavrum

Gözün göğün siyahından
Göğsün güneş kadehinden
Yüzüne nur saçmış Kur'an
Desem uyur musun yavrum(Sezai Karakoç)³⁰⁸

³⁰⁸ Mustafa Ökkeş Evren, “Çocuk Edebiyatında Dini Yaklaşım”, *Hece Dergisi, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Ankara-2005, s. 312.

KAYNAKLAR

ACLÛNÎ, *Keşf'ül Hafâ*, Beyrut – (t.y.).

AHMED Bin Hanbel, *Müsned*, Beyrut – (t.y.).

AKALIN, Bedri, *Köy Enstitülerinde Müzik Eğitimi Kılavuzu*, Köy Enstitüsü Yayınları, İstanbul–1945.

AKBAŞ, Ali, *Kuş Sofrası*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara – 1996.

AKPINAR, Ali, *Kültür Dünyamızdaki Kur'an Motifleri*, KitapKent Yayınları, Konya–2004.

AKSOY, Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, İnkılâp Yayınları, İstanbul – 1988.

ALPTEKİN, Ali Berat, “Ninni” TDEA.VII, İstanbul-1990.

Anne ve Çocuklara Salname, Himaye-i Etfal Cemiyeti, İstanbul-1927.

ARTAN, Gündüz, *Gülнар'dan Derlenen Ninniler*, TFA, 1967.

ARTUN, Erman, *Tekirdağ'dan Ağıt, Ninni ve Türküler*, Folklor Doğru (Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü Süreli Yayını), İstanbul–1976.

AŞKUN, Vehbi Cem, *Sivas Folkloru*, Sivas Halkevi Yayınları, Sivas-1940.

AYVERDİ, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, 2. Baskı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul-2006.

BAĞAVİ, Şerhu's-Sünne, Beyrut – 1983.

BANARLI, Nihat Sami, *Hüsn ü Aşk, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul-1971.

BARDAKOĞLU, Ali – FAYDA, Mustafa, “Cihad” , *İslam'da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul-1997.

BAYMUR, Fuat – DEMİRAY, Kemal, *Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, 2. Baskı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul-1961.

BİLGEGİL, Kaya, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Ankara-1980.

BİLGİN, Beyza, *İslam ve Çocuk*, Diyanet İşleri başkanlığı Yayınları, Ankara-1987.

BORATAV, Pertev Naili, *100 Soruda Türk Folkloru*, Gerçek Yayınevi, İstanbul -1973.

BUHARİ, *el-Camiu's-Sahih*, Beyrut – (t.y.).

CANAN, İbrahim, *Hadis Ansiklopedisi*, Akçağ Yayınları, İstanbul-(t.y.).

CANAN, İbrahim, *Hz. Peygamberin Sünnetinde Terbiye*, T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara- (t. y.).

CUMBUR, Müjgan, *Karacoğlan*, Çağrı Yayınları, İstanbul-2001.

CÜCELOĞLU, Doğan, *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul-2000.

ÇELEBİOĞLU, Amil, *Ninnilerimize Dair*, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları İstanbul – 1987.

ÇELEBİOĞLU, Amil, *Türk Ninniler Hazinesi (TNH)*, Kitabevi Yayınları, İstanbul -1982.

Çocuk Dünyası, İstanbul–1330, yıl, 2, sayı, 72.

DEDE, Behçet, *Türk Ninnilerinde Dile Gelen İstekler*, Milli Kültür, 1984.

Düziçi 28 Mart Yıllık Dergi, Düyad Yayınları, Mart – 2003, Ankara.

EFE, Ahmet, *Ninni ve Masalların Dünyasında Çocuk*, *Hece Dergisi*(Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı), Ankara–2005.

ELÇİN, Şükrü *Halk Edebiyatına Giriş*, Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara–1986.

ELÖVE, Ali Ulvi, *Çocuklarımıza Neşideler*, Tanin Matbaası, İstanbul–1328.

- ENGİNÜN, İnci, *Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı*, (ÇEY), Gçkyüzü Yayınları, İstanbul-1987.
- ESTIN, Colette, LAPORTE, Helene, *Yunan ve Roma Mitolojisi*, Çev. Musa Eran, 19. Basım, Tübitak Yayınları, Ankara -2005.
- EVLİYA ÇELEBİ, *Seyahatname*, (Türkçeleştiren, Zuhuri Danışman), Zuhuri Danışman Yayınevi, İstanbul -1969.
- FREİLİTZ – RAULİG, *Türkmen Aşiretleri*, (Orijinali Almanca olan bu kitabın Türkçe çevirisi, Habil Adem Bey tarafından yapılmıştır.), Aşair ve Muhacirin Müdüriyeti Umumiyesi Neşriyatından, İstanbul – 1334.
- GAZİMİHAL, Mahmut R., *Ninni ve Bir Netice*, TFA, 1960.
- GÖNÜLLÜ, A. Rıza, *Alanya Ninnileri*, Türk Folkloru, 1985.
- GÜNGÖR, Erol, *Ahlâk Psikolojisi ve Sosyal Ahlâk*, Ötüken Neşriyat, İstanbul-1998.
- HAMACHEK, Don E, “Ergen Benliğinin Psikolojisi ve Gelişimi” (Çev., Ö. Hakan Erseven), “*Ergenliği Anlamak*” isimli derleme kitap içinde yayınlanmış makale, İmge Yayınları, Ankara-(t.y.).
- HOLM, Nils G., *Din Psikolojisine Giriş* (çev. Abdulkerim Bahadır), İnsan Yayınları, İstanbul-2004.
- HÖKELEKLİ, Hayati, *Din Psikolojisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara-1996.
- HÖKELEKLİ, Hayati, *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi*, Ankara-2002.
- İBN MACE, *Sünen*, Beyrut- (t.y.).
- KAÇAR, Burhan, *Tokat Ninnileri*, Türk Folkloru, 1985.
- KANT, Imanuel, *Pedagoji Üzerine* (çev. M.Rahmi), 2. Baskı, Yeni Zamanlar Yayınları, İstanbul-2005.
- KAŞGARLI MAHMUD, *Divanü Lugati't-Türk* (Çeviri ve yayın, S. Erdi – S, T. Yurteser), Kabalcı Yayınları, İstanbul – 2005.

KAYA, Doğan, *Sivas'ta Kuşçuluk ve Kuş Çeşitleri*, *Halk Bilim Araştırmaları*, İstanbul-2002 .

KAYA, Doğan, *Anonim Halk Şiiri (AHŞ)*, Akçağ Yayınları, Ankara – 1999.

KAYA, Doğan, *Sivas'ta Taş Bebek Efsanesi*, *Türk Folkloru Dergisi*, İstanbul-1980.

KAYA, Mevlüt, *Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum*, Etüt Yayınları, Samsun-1998.

KOZ, Sabri, *Her Güne Bir Ninni*, *Türk Halk Ninnileri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul-2005.

KÖSEMİHAL, Mahmut Ragip, *Anadolu Türkleri ve Musiki İstikbalimiz*, İstanbul-1928.

KUNOŞ, Ignacz, *Halk Edebiyatı Numuneleri Türkçe Ninniler*, Kütüphane-i Hilmi, İstanbul-1341.

KUNOŞ, Ignacz, *Türkçe Ninniler*, *Türk Folkloru*, Aralık – 1986

Kur'an-ı Kerim.

MARDİN, Yusuf Şair Şeref Hanım (1808-1861), T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara – 1994.

MÜSLİM, Sahihu Müslim, Beyrut- (t.y.).

OFLAZOĞLU, A. Turan, *İçimizdeki Çocuk*, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul-1987.

OKAY, Cüneyt, *Eski Harfli Çocuk Dergileri*, Kitabevi Yayınları, İstanbul-1999.

ONAY, Ahmet Talat, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Haz. Cemal Kurnaz, Akçağ Yayınları, Ankara– 2000.

ONAY, Ahmet Talat, *Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i*, İstanbul Devlet Matbaası, İstanbul-1928.

ONUR, Bekir, *Türkiye'de Çocukluğun Tarihi*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara – 2005.

- ORTA, Nedim, *Van ve Yöresinde Söylenen Ninniler*, TFA, 1976.
- ÖZBEK, Mehmet, *Folklor ve Türkülerimiz*, Ötüken Yayınları, İstanbul-1981.
- ÖZDEMİR, Nebi, *Türk Çocuk Oyunları*, Akçağ Yayınları, Ankara-2006.
- ÖZEL, Ahmet, *Adak md. DİA, I*, Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÖZEL, Ahmet- TOPALOĞLU, Bekir, *Cihad md., DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, VII.
- ÖZERGİN, M. K., *Ninniler*, TFA, 1975.
- PEKOLCAY, Necla, *İslami Türk Edebiyatı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul-2002.
- RODOSLU, Ahmet Kemal, *Vatan Yavrularına Ninni*, İstanbul-1331.
- SEVİNÇ, Emin, *Ankara'dan Ninniler*, TFA, 1966.
- ŞEYH GALİB, *Hüsn ü Aşk*, (Haz., Orhan Okay – Hüseyin Ayan), Dergâh Yayınları, İstanbul-1975.
- ŞİMŞEK, Esmâ, *Azerbaycan Ninnileri (Laylaları)*, Erciyes Aylık fikir ve Sanat Dergisi, 1991.
- ŞİMŞEK, Esmâ, *Çukurova (Kadirli- Kozan) Ninnileri Üzerine Bazı Düşünceler*, Milli Folklor, 1989 .
- ŞİMŞEK, Tacettin, *Çocuk Edebiyatı*, Suna Yayınları, 2004-Konya.
- ŞİRİN, M. Ruhi, *Ninni Bebeğim Ninni – Ninni Şiirleri Antolojisi*, Ankara – 1990.
- TÂHİR-ÜL MEVLEVÎ, *Edebiyat Lügatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul-1994.
- TANSEL, Fevziye Abdullah, *Çocuklar İçin Dini Şiirler*, T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara-1961.
- Tarama sözlüğü*, TDK, Ankara-1960.
- TAYLAN, Ertuğrul, *Uşak Yöresinden Ninniler*, TFA, 1974.

TUNCER, Hüseyin– YARDIMCI, Mehmet, *Anadolu Öğretmen Liseleri İçin Çocuk Edebiyatı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara–2000.

TUNÇ, Mustafa Şekip, *Çocuk Mantığı, Çocuk Edebiyatı Yıllığı*(ÇEY), İstanbul–1987.

TURGUT FİKRİ, *Çocuk Duygusu*, İstanbul, 1329.

TÜRİNAY, Necmeddin, *Çocuk Masal ve Şiir*, (ÇEY), Gökyüzü Yayınları, İstanbul-1987.

TÜTÜNCÜ, A. Türabi, *Yalvaç'tan Ninniler*, TFA.

ÜLGEN, Süha *Doğum Adetleri*, Folklor, yıl 3, sayı 25.

ÜLKEN, Hilmi Ziya, *Eğitim Felsefesi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul – 1967.

ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir, *Anadolu'da Doğum Adetleri*, TFA, Kasım-1962.

VARNACI, Ali Ekrem, *Türk Ninnileri*, TFA, 1966.

YAVUZ, Kerim, *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara-1987.

Yeni Türk Ansiklopedisi, *Ninni md.*, Ötüken Neşriyat, İstanbul-1985.

YILDIRIM, Suat, *“Besmele” md.* DİA.

YILMAZ, A., *Tahtacılar da Gelenekler*, C. H. P. Halkevleri Yayınları, Ankara-1948.

YÖRÜKOĞLU, Atalay, *Çocuk Ruh Sağlığı*, Ankara – 1979.

گفته :
احسانا لهامی

بسته :
ویولونیست ذکی

نینی

قو اوی شی قهر ده لر قیر دی دوز آئی (♩=80)

قالک لوبنا زوم بو ده سین وا بو لر قهر دی دال یه

اگر اوی کورمه بو چهره ای نه ده مرک له کوز دی

چهره بو او باج - صا لک مه رو یو او دی زال آ

آی دوغدی ، قیرلرده هر شی اویقویه دالدی ،
قوشلر یواسنده بوزولوب قالدی
کوزلر کده نه ایچون بوکون اویقوازالدی ؟
اویو یاورو ملک صباح اوله جق .

اوفاجق قلبکده یوقسه بر حسرتی وار ؟
اویوماز ، دورورسک بوتون کون اغلار .
اویوده کورونسون سکا جیجی رؤیالر ،
نینی کوزل ملک ، صباح اوله جق !

آنه نک دنیاده نازلی امید ی سنسک ،
راحت راحت اویوده بویویه سک .
یتیشیر هایقیردک ، آرتق قصیلدی سنسک
نینی کوزل چیچک ، صباح اوله جق .

لیر هی آ ری له کور ده لر کونک رک سا دیز بیل سا یور
 لیر هی آ ری له کور ده لر کونک رک سا دیز بیل سا یور
 لیر هی صا لر شیو ای صاف ره له شه کور لیر رانه قا
 لیر هی صا لر شیو ای صاف ره له شه کور لیر رانه قا
 نر ای ده کونک لر لاک مه رر بی رر بی ماه زه او
 نر ای ده کونک لر لاک مه رر بی رر بی ماه زه او

اوزاقده کوچوک دره	وقتا که یاوروجقلر
سس ویرر هریره .	نازیجه اویورلر ،
آی اوزانوب بر جامک	ییلدیزلرک کوکارده
باقار آرقه سندن ؟	کوزلری آچیلر .
ملیکر نینتی سویلر	قارانلق کوشه لره
چوجوقلره اوزمان .	صاف ایشیقلر- صاچیلیر .
اوزمان یاوروجقلر	او زمان برر برر
کولومسر و صایقلار .	ملیکر کوکدن اینر .

ر جغ دینج
ر جغ دینج
ر جغ دینج

قیانیر کوزلرم سسنسز،
بر شوق دویارم اسمسز .
چکمه سین اویقوم ده سسنسز،
کوستر بکا شن روئالر؛
المدن طوتسون ملسکار،
چیقالم آچلسین کوکلر!

بر کوچوک غنچه در قلم،
نور که مشتاق او، ربم!
کوکلر کدن باقان یلدیز
بن اویورکن دیرسه: «ای قیز!
راضیدر سندن تا کریمز!
روحده بر سونج چاغلار،

انها

بشيك تكبير مكر
چو جق مكر تكبير
سالانير بوتون كون
آيا محمده تكبير مكر

* * *
ياوروم ال كوزليدر
صاجلري آلتين اوزليدر
اوبوسون اوسلو اوسلو
باباسي اووه لري كوزه ليدر

* * *
داغ باشنده طورنار
چو جق طوتديرييور زورنار
آغلامه بويلا ياوروجم
كيجه اولدي (ضبط ايديله مدي)

* * *
آغلامه ياروروم آغلامه
باباك كتيردي قابلامه
قارده شلرك ياننده
اوبوياوروم آغلامه

چالقان قارا دكز چالقان
» كيلرده اولور يلكن
» استانبولده ايوب سلطان
» همت ايتده اوغلم بويوسون
» سويله اوغلم باباك كلسين
» مولام سكا بر ديل ورسين
» بولدن كلير يولجي بابا
» ا كنده كي اسكي عبا
» قونيه ده كي قوبون بابا
» همت ايتده اوغلم بويوسون
» سويله اوغلم آناك كلسين
» مولام سكا بر ديل ورسين

هو هو هو هو الا الله
قاوشورز انشاالله
ياورومه بيم ماشاالله
نينى بيم اوغلمه نينى !

صاربلى ، فىلى مبعونلر
طوغرويه بىكزه ر فوسلر
پينه چىقاچمىن چاوسلر
نينى بيم ياورومه نينى !

هر جوق دنيا سى

جوجوقارلك فكلرلىنك آچىماسنه چاليشير و هفته ده برچىقار مىلى مجموعه در

صانى — ۷۲

۲۴ تموز برشده ۱۳۳۰

بيل — ۲

چاليش ياوروم تاجر اول نينى ،
مأمور اولما آمر اول نينى !

*

مأمورلى دوشونجه گدن سيل ؛ اوتوت ،
باشالى وجدانگده سن اويوت ،
تجارته بك محتاجدر بيل بو يورد ؛

چاليش ياوروم تاجر اول نينى ،
كندىگه سن آمر اول نينى !

تجارت مکتب عاليسندن :
ناظم فرم

خرابه نك حكايه سى

جاملى بهلك بر آز يوقاويسنده اوزون
بيللردن بهرى ترك ايديلىش اُسكى بر كوشك
خرابه سى بولونويوردى . يوكسك ويورصومش
ديوارلىرى ، صاغلام قابولرى ، قلعه چيچيمندهكى
قوله لريله او چوارده كى كوى ساكنلرينك
قلبرينه غريب برحشيتله قاريشيق حرمت حى
ويريوردي . ديورلردى كه : بوكوشكى عصرلرجه
اول دره بكلىرى ياپدبرمشلر ، وبوراده ياپدقلرى
قانلى اكلنجه لرله اوزمانك آداملرينه مدهش

تجارت نينى سى

« سنيح ممبر » .

بوويجه اوغولوم تاجر اولاجق ،
شو طالمنسز يورده آمر اولاجق ،
چيبي صارى آلتونلرله دولاجق ؛
چاليش ياوروم تاجر اول نينى ،
مأمور اولما آمر اول نينى !

*

سمادته ياشامقچون دنيا ده ،
انسانلره پارا لازم دائما ،
اوير ؛ فقط بونى دوشون رؤياده :

چاليش ياوروم تاجر اول نينى ،
كندىگه سن آمر اول نينى !

*

تجارتله قورتولاجق مملكت ،
كاشانه نام ويرمچك بو دولت ،
ياشارمى هيچ تجارتسز بير ملت ؟